

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NIETZSCHE'DE GÜÇ İSTENCİ KAVRAMI VE
REALİST PARADİGMA

UFUK SERHAT YÜKSEL

2501140842

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. AHMET EMRE ATEŞ

İSTANBUL, 2017

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : UFUK SERHAT YÜKSEL Numarası : 2501140842

Anabilim/Bilim Dalı : SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Tez Savunma Tarihi : 02.06.2017

Danışman : DOÇ. DR. AHMET EMRE ATEŞ
Tez Savunma Saati : 10.30

Tez Başlığı : NIETZSCH'DE GÜÇ İSTENCİ KAVRAMI VE REALİST PARADİGMA

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. OYA DAĞLAR MACAR		kabul
2- DOÇ. DR. AHMET EMRE ATEŞ		Kabul
3- YRD. DOÇ. DR. BEGÜM KURTULUŞ		kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. BİROL CAYMAZ		
2- YRD. DOÇ. DR. SÜLEYMAN GÜDER		

ÖZ

NIETZSCHE’DE GÜÇ İSTENCİ KAVRAMI VE REALİST PARADİGMA

UFUK SERHAT YÜKSEL

Bu tezde, Nietzsche’nin felsefesinde güç istenci düşüncesi, uluslararası ilişkiler disiplininin temel tartışmaları özelinde, yeni paradigma ve büyük siyasetle ilişkili olarak tartışılmıştır. Tez, bu tartışmaları daha çok E.H. Carr, Morgenthau, Waltz, Mearsheimer gibi isimlere referansla realist paradigma çerçevesinde ele alacaktır. Bu tezde “güç istenci” düşüncesi uluslararası ilişkiler perspektifinden değerlendirilecek, uluslararası ilişkiler açısından büyük kırılma noktalarının tespit edilmesinde güç istencinin belirleyici rolü saptanacaktır. Nietzsche’nin güç istenci düşüncesiyle ortaya koyduğu yeni paradigmanın, Machiavelli ve Hobbes’tan bu yana siyaset felsefesinde tartışılan, çatışmaya ve sürekli çıkar mücadelesine dayalı perspektifi multidisipliner bir bakış açısıyla birleştirme iddiası değerlendirilecektir. Bu çerçevede, güç istenci düşüncesinin Nietzsche’nin siyaset felsefesindeki yansıması olan “büyük siyaset” kavramı ele alınacak, Nietzsche’nin mevcut paradigmaya yönelttiği eleştiriler çerçevesinde büyük siyaset düşüncesiyle realist paradigma arasında ilişki kurulacaktır. Temel hipotezlerin yanında, “epistemolojik açıdan büyük kırılmalar, uluslararası ilişkiler açısından büyük kriz dönemlerine denk düşerler” yan hipotezi bu tartışmalar bağlamında değerlendirilecektir.

Çalışmanın temel hedeflerinden birisi, uluslararası ilişkiler disiplinindeki tartışmalara, özellikle realist paradigma çerçevesinde, bu alanda sınırlı düzeyde tartışılan Nietzsche’nin siyaset felsefesi üzerinden yeni bir açılım getirmek ve Nietzsche’nin güç istenci düşüncesiyle, realizmin güç kavramı arasındaki ortak noktaları değerlendirmektir. Nietzsche’nin güç istenci düşüncesiyle, uluslararası ilişkilerde de yansıması olan yeni paradigmaya ilişkin tezleri ve bu düşünceyle siyasi tarihin birbirinden kopuk görünen olaylarını holistik bir perspektifle birleştirme iddiası üzerindeki tartışmalar da bu kapsamda ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: Nietzsche, güç istenci, paradigma, realizm, büyük siyaset, Carr

ABSTRACT
**THE CONCEPT OF WILL TO POWER IN NIETZSCHE AND
REALIST PARADIGM**

UFUK SERHAT YÜKSEL

In this thesis, the will to power in Nietzsche's philosophy has been debated in relation to the new paradigm and great politics, in particular, in the basic arguments of the discipline of international relations. The thesis will approach these discussions mostly in reference to names such as E.H. Carr, Morgenthau, Waltz, Mearsheimer, etc., in the context of realist paradigm. In this thesis, the "will to power" will be evaluated from the perspective of international relations, and the distinctive role of will to power in determining the breaking points in terms of breaking points will be determined. The claim that the new paradigm that Nietzsche put forward with the idea of the will to power combines the perspective discussed in political philosophy since Machiavelli and Hobbes, based on conflict and ongoing conflict of interest with a multidisciplinary point of view will be discussed. In this framework, the notion of "great politics", which is the reflection of Nietzsche's will to power in political philosophy will be tackled, and the relation between great politics idea and realist paradigm will be established within the framework of Nietzsche's criticism towards the present paradigm. In addition to the basic hypotheses, the minor hypothesis of "major breaks in epistemological terms correspond to major crisis periods in terms of international relations" will be evaluated in the context of these discussions.

One of the main objectives of the study is to bring about a new breakthrough to the discussions in international relations discipline specifically within the frame of realist paradigm, through Nietzsche's political philosophy, which is rarely discussed in this area, and discuss the common points between the concept of power in realism and Nietzsche's idea of will to power. Discussions on Nietzsche's idea of the will to power and thesis on the new paradigm, which is reflected in international relations, and the claim of combining this idea with seemingly disconnected phenomena of political history with a holistic perspective will also be covered in this context.

Keywords: Nietzsche, will to power, paradigm, realism, great politics, Carr

ÖNSÖZ

Sosyal ve siyasal yapıların dönüşüm sürecinin çok hızlandığı, mevcut paradigmanın temel kavramlarının akademik düzlemde ciddi biçimde gözden geçirilmeye başlandığı bir dönem başlamıştır. Nietzsche'nin farklı disiplinleri birleştirerek, geleceğe dair birçok olasılığı tartışmaya açan vizyonunun, sosyal bilimlerin analiz gücüne yeni formlar kazandırabileceği düşüncesi, 21. yüzyılda Nietzsche'nin çalışılmaya devam edilmesinin nedenleri arasındadır. Güç kavramı, uluslararası ilişkiler disiplini içinde çok önemli bir yere sahip olsa da Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi perspektifinden uluslararası ilişkiler düzleminde yeterince ele alınmaması, bu çalışmanın arkasındaki temel etkenlerden birisidir. Bu çalışmada da bu vizyon göz önünde bulundurularak, güç istenci düşüncesi temelinde, uluslararası ilişkilerin güç kavramı merkezli tartışmalarına, yeni bir yorum getirmek hedeflenmiştir.

Yeni paradigma üzerine getirdiği özgün ve cesur yorumla Miguel Martinez Miguelez, 2. Dünya Savaşı'nın bugüne kadarki en başarılı simülasyonlarından birini oluşturan Paradox Interactive ve kozmik arayışın peşinde ilerleyen birçok kişinin yol göstericisi olan "Böyle Buyurdu Zerdüş" bu konuya yönelmemde bana ilham kaynağı olmuştur.

Çalışma süresince yorumları, önerileri ve akademik literatüre dair katkılarıyla yardımcı olan tez danışmanı hocam Doç. Dr. Ahmet Emre Ateş'e, İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü hocalarına ve jüri üyelerine teşekkür ederim.

İstanbul, 2017
Ufuk Serhat Yüksel

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NIETZSCHE FELSEFESİNE TEMEL YAKLAŞIMLAR

A. Nietzsche Felsefesine Giriş.....	11
1. Nietzsche'nin Hayatı.....	11
2. Nietzsche'nin Yazım Tarzı.....	17
3. Nietzsche'nin Siyaset Felsefesi.....	22
B. Nietzsche'nin Egemen Paradigmaya Bakışı.....	26
1. Nietzsche'nin Epistemolojiye Bakışı.....	26
2. Nietzsche'nin Aydınlanmaya Bakışı.....	36
3. Nietzsche ve Perspektivizm.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

NIETZSCHE'DE GÜÇ İSTENCİ KAVRAMI

A. Siyasi Aktörler Nezdinde Güç İstenci.....	44
1. Nietzsche'de Devlet Kavramı.....	44
2. Devlet-Birey Çelişkisi.....	47
3. İstencin Güçle İlişkisi.....	52
B. Nietzsche Felsefesinde Temel Kavramlar.....	56
1. Bengi Dönüş Düşüncesi.....	56
2. Üstün İnsan Kavramı.....	60
3. Güç İstenci Düşüncesi.....	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REALİST PARADİGMA VE BÜYÜK SİYASET

A. Realist Paradigma ve Nietzsche.....	68
1. Nietzsche ve Realizm.....	68
2. Realist Paradigma ve Güç Dengesi.....	73

3. Neorealist Paradigma.....	98
B. Büyük Siyaset.....	112
1. Nietzsche ve Büyük Siyaset.....	112
2. Uluslararası İlişkiler ve Büyük Siyaset.....	119
3. Postyapısalcı Düşünce ve Büyük Siyaset	131
SONUÇ.....	139
KAYNAKÇA	153

GİRİŞ

21. yüzyılın başlangıcından itibaren akademik literatürde, yeni bir paradigmanın yükselişi üzerine tartışmalar yoğunlaşmıştır. Bu dönem, aynı zamanda uluslararası siyasette büyük bir belirsizliğin yaşandığı bir dönemdir. Paradigma kaymasıyla ilgili tartışmalar ve uluslararası siyasette gözlemlenen büyük kaos, uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde Nietzsche'nin epistemolojiyle siyasi pratiği birleştiren siyaset felsefesi yaklaşımını tekrar gündeme getirmektedir. Bu çalışmanın ana motivasyon unsuru, uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde bugüne dek sınırlı düzeyde referans verilen Nietzsche'nin siyaset felsefesi düşüncesini, onun siyasi pratiğe dair analiz modellerini ve yeni paradigmaya dair yorumlarını tartışmak olmuştur. Nietzsche'nin felsefesinin merkezinde yer alan güç istenci düşüncesi bugüne dek akademik düzlemde daha çok felsefi ve psikolojik açıdan ele alınmıştır. Miguel Martínez Miguélez'in, disiplinlerin gitgide birbirine yaklaştığı ve yeni paradigmanın holistik bir yaklaşım getirerek farklı disiplinlerin araştırmalarını ortak çalışmalarda birleştireceği yönündeki tezleri, epistemolojik açıdan bu çalışmanın bir diğer ana motivasyon unsuru olmuştur. Bu sonuçlar çerçevesinde bu tezde, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin disipline getirdiği yeni analiz modellerini değerlendirmek ve ortaya koyduğu problemleri, realist paradigma çerçevesinde tartışmak hedeflenmiştir.

Realist paradigmanın merkezinde yer alan güç kavramıyla, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin karşılaştırılması uluslararası ilişkiler disiplininin analiz olanaklarını geliştirerek, disipline epistemolojik açıdan katkıda bulunabilir. Bu çalışmada, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi merkezinde bir uluslararası ilişkiler okuması gerçekleştirilmiş, bu düşüncenin uluslararası ilişkilerdeki paradigma değişimleriyle ilişkisi açıklanmıştır. Çalışmanın ilk kısımlarında Nietzsche'nin felsefesinin güç istenci düşüncesiyle bağlantılı ana hatları ele alınacak, sonrasında uluslararası ilişkiler disiplini özelinde güç istenci düşüncesinin realist paradigmayla ilişkisi tartışılacaktır. Bu kapsamda Nietzsche'nin holistik yaklaşımı ve ortaya koyduğu epistemolojik problemler ele alınacak; Carr, Morgenthau, Waltz ve Mearsheimer gibi realist paradigmayı etkilemiş teorisyenlerin disiplinin dönüşümüne ilişkin yorumları Nietzsche'yle karşılaştırılacaktır.

Nietzsche'nin uluslararası ilişkilere yaklaşımı kendi döneminin paradigmasının kavramları üzerinden ilerlemez, o geleceğin toplumu için yazdığını iddia eder. Heidegger, onun için "tarih sahnesine çıkmamış kuşaklar için konuşur" derken benzer noktaya vurgu yapmıştır. Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okuması, problem çözüme odaklı işlevsel teorilerin ötesinde evrensel paradigma değişiminin yol açtığı büyük dönüşümleri siyasi tarih içinde tespit etme noktasında yararlıdır. Güç istenci düşüncesinin siyasi pratiğe uyarlanmış vizyonu olan "büyük siyaset" bu ekseninde analiz modelleri geliştirmemize yardımcı olur. Bu nedenle Nietzscheci uluslararası ilişkiler okumaları, epistemolojik bir boyuta da sahiptir.

Bu yaklaşım biçiminden yola çıkarak, bu çalışma kapsamında özellikle uluslararası ilişkilerin 1918-1945 dönemindeki dönüşümü üzerinden örnekler verilerek Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okumasının perspektifiyle model analizler yapılacaktır. Bu periyot, büyük oranda E.H. Carr'ın tezlerine referansla değerlendirilecektir. Nietzsche'nin geleneksel epistemolojinin yöntemlerine getirdiği bu açılımın uluslararası ilişkilerin analiz modellerini ciddi biçimde zenginleştirdiği tezi değerlendirilecektir. Bu noktada Nietzsche'nin multidisipliner yaklaşımının uluslararası ilişkiler disiplinine uygulanıp uygulanamayacağı tartışılacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, Nietzsche'nin "güç istenci" düşüncesinin uluslararası ilişkiler disiplinindeki yerini realist paradigmayla karşılaştırarak tartışmak ve Nietzsche'nin Aydınlanmanın paradigmasına karşı yükselttiği güç istenci merkezli yeni düşüncenin olanaklarını değerlendirmektir. Güç istenci düşüncesi, realist paradigmanın güç kavramı merkezli analiz modellerini Nietzsche'nin büyük siyaset, üstün insan, bengi dönüş gibi diğer düşünceleriyle birleştirerek siyasi düşüncenin analiz olanaklarını zenginleştirme vizyonuna sahiptir. Güç kavramının uluslararası ilişkiler disiplininin merkezine yerleşmesi, "güç istenci" kavramını felsefesinin merkezine yerleştiren Nietzsche'yi tekrar tartışmayı gerektirir. Güç istenci düşüncesi uluslararası ilişkilere uyarlandığında, siyasi tarihteki kopuklukları birleştirme ve böylece siyaset teorisinin tikanıklık yaşadığı alanlarda ona rehberlik etme işlevini üstlenebilir. Bu kapsamda, bu çalışmada epistemolojik açıdan yaşanan kırılmaların, uluslararası ilişkiler düzleminde büyük dönüşümlerin yaşandığı dönemlere karşılık geldiği yönündeki tezler değerlendirilecektir. Akademik literatürde, güç istenci

düşüncesini uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde ele alan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır.

Güç istenci düşüncesi, kaotik ve sürekli değişimin yaşandığı bir evren modeli ortaya koyar. Bu model uluslararası ilişkilerin Machiavelli ve Hobbes'tan bu yana temellendirildiği çatışmaya ve sürekli çıkar mücadelesine dayalı perspektifi multidisipliner bir yaklaşımla açıklama iddiasına sahiptir. Nietzsche teolojiden, edebiyata; sanattan, siyasete çok farklı alanlarda çalışmalar yaparak Aydınlanmanın en kapsamlı eleştirilerinden birini gerçekleştirmiştir. Uluslararası ilişkiler disiplininin, tarihsel açıdan bir geçiş döneminde ortaya çıkışı, Nietzsche'nin güç kavramı merkezli Aydınlanma ve modernizm eleştirisinin önemini artırmıştır. Bu perspektif, özellikle realist paradigmanın analiz modellerine holistik bir yaklaşımla yeni açılımlar getirebilir.

Çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, Nietzsche'nin felsefesine temel yaklaşımlar ve Nietzsche'nin egemen paradigmaya bakışı tartışılmıştır. Bu kapsamda Nietzsche'nin epistemolojik duruşu ve modernizm eleştirisi ele alınmıştır. İkinci bölüm, Nietzsche'nin felsefesinde güç istenci kavramına yoğunlaşmaktadır. Bu bölümün ilk kısmında siyasi aktörler nezdinde güç istenci incelenmiş, bu bağlamda Nietzsche'nin devlet ve birey çelişkisine bakışı değerlendirilmiştir. Bu bölümde istenç kavramının güçle ilişkisi de tartışılmıştır. Bölümün, ikinci kısmında ise güç istenci düşüncesiyle birlikte, bu düşüncüyü tamamlayan bengi dönüş ve üstün insan kavramları ele alınmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümü realizmin paradigmasıyla, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi arasındaki ilişkiye yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin siyasi pratikteki yansıması olan "büyük siyaset" kavramı tartışılmış, realist paradigmadaki güç kavramıyla, güç istenci düşüncesi karşılaştırılmıştır. Büyük siyaset düşüncesinin neorealizm ve postyapısalcı düşünceyle ilişkisi ele alınmış ve güç dengesinin realist paradigmayla ilişkisi değerlendirilmiştir.

"Nietzsche Felsefesine Temel Yaklaşımlar", başlıklı birinci bölüm iki alt başlığa ayrılmıştır. İlk kısımda, kısaca Nietzsche'nin biyografisi ve yazım tarzı özetlenmiş, bu çalışmanın odak noktası olan Nietzsche'nin siyaset felsefesine değinilmiştir.

İkinci kısımda ise Nietzsche'nin egemen paradigmaya yönelttiği eleştiriler, modernizm eleştirisi, Aydınlanmaya ve perspektivizme bakışı ele alınmıştır.

“Nietzsche Felsefesine Giriş”, başlıklı ilk kısımda, Nietzsche'nin biyografisine, yazım tarzına ve siyaset felsefesi düşüncesine yoğunlaşmıştır. Nietzsche'nin bir siyaset felsefesinin olup olmadığı yönündeki tartışmalarının çözümlenebilmesi için, çalışmalarının döneminin siyasi olaylarına paralel okumasının yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, Nietzsche'nin biyografisinin incelenmesi, görüşlerini ortaya çıkaran tarihsel koşulları belirleme adına önemlidir. Bölümün başlangıç kısmında, Nietzsche'nin biyografisi felsefesinin gelişimine paralel olarak incelenmiş, aktif çalışma dönemi olan 1869-1889 arası dönemde Almanya'nın tarihsel arka planı verilmiştir. Felsefesinin gelişiminde tarihsel olayların etkisi ve düşünceleriyle siyasi olaylar arasındaki paralellikler incelenmiştir.

Nietzsche'nin yazım tarzının karmaşık yapısı, metinlerinin çok farklı perspektiflere göre yorumlanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle ikinci kısımda, Nietzsche'nin kendine özgü, akademik geleneğin alışıldık biçimlerine uymayan yazım tarzı ve şiirsel dili tartışılacaktır. Alışılmadık üslubuyla, Nietzsche'nin kendisini mevcut paradigmanın dışında konumlandığına dikkat çekilecektir.

Bölümün son kısmında ise Nietzsche'nin siyaset felsefesi ele alınmıştır. Günümüzde de akademik literatürde Nietzsche'nin bir siyaset felsefesinin olup olmadığı yönündeki tartışmalar devam etmektedir. Çalışmanın odak noktasını güç istenci kavramının uluslararası ilişkiler düzleminde değerlendirilmesi oluşturduğu için, bu kısım olabildiğince detaylandırılmıştır.

Birinci bölümün, ikinci kısmını “Nietzsche'nin Egemen Paradigmaya Bakışı” oluşturmaktadır. “Nietzsche'nin Epistemolojiye Bakışı” başlıklı bölümde, güç istenci düşüncesinin mevcut paradigmayla çatışması ele alınmıştır. Nietzsche'nin mevcut paradigmanın temel yöntemleri olan tümdengelim-tümevarım yöntemlerini ve nedenselliği yadsıdığına vurgu yapılmıştır. Nietzsche'nin felsefesinin iki farklı paradigma arasında bir geçiş noktası olduğu tezi, bu bölümün merkezinde yer alır.

Bölümün ikinci kısmında, Nietzsche'nin Aydınlanmaya bakışı tartışılmıştır. Nietzsche eserlerinde Aydınlanmanın kapsamlı bir eleştirisini gerçekleştirmiştir. Bu bölümde, modernizmle dogmatizm arasındaki ilişki kısaca ele alınarak, Nietzsche'nin postmodern düşünceye esin kaynağı olan yazım tarzının, dogmatizme bir tepki olduğu tezi değerlendirilmiştir. Kaufmann, Nietzsche'nin Aydınlanma düşüncesini irrasyonelizmle buluşturarak daha ileri noktaya taşıdığı yorumunu getirmektedir.¹

Bölümün üçüncü kısmını Nietzsche'nin perspektivizme bakışı üzerine olan tezlerinin incelemesi oluşturmaktadır. Bu kısımda, Nietzsche'nin perspektivizme bakışı, Baudrillard'ın metinlerinden alıntılar yapılarak karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak Nietzsche'nin düşüncesinin perspektivizme yakın olduğunu savunan tezlerin daha baskın olduğu kabul edilmiştir. Bu bölüm kapsamında, Nietzsche'nin felsefesine getirilen postmodern yorumlar da değerlendirilmiştir. Nietzsche'nin çalışmalarının postmodern düşünceye birçok açıdan esin kaynağı olduğu açıktır ama Nietzsche'nin postmodern olarak yorumlanmasını, onun yanlış anlaşılmasına bağlayan tezler de vardır.

Çalışmanın “Nietzsche’de Güç İstenci Kavramı” başlıklı ikinci bölümünün odak noktasını, güç istenci düşüncesinin siyasi aktörler nezdinde değerlendirilmesi ve bengi dönüş, üstün insan gibi Nietzsche felsefesinin temel kavramlarıyla ilişkili olarak tartışılması oluşturmaktadır. Nietzsche literatürünün, filolojiden tarihe; siyasetten teolojiye çok geniş bir alana yayılması, çalışmaları üzerine yapılan analizlerde, konu olarak belli düzeyde bir sınırlamaya gidilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, bu bölümde Nietzsche felsefesinin daha çok “güç istenci” kavramıyla ilişkili kısımları ele alınmıştır.

İkinci bölümün, “Siyasi Aktörler Nezdinde Güç İstenci” başlıklı ilk kısmının temasını devlet ve birey arasındaki çatışma oluşturmaktadır. Bu bölümde güç istenci kavramı, felsefi açıdan “istenç” kavramıyla ilişkili olarak tartışılmıştır.

¹ Walter Kaufmann, **The Portable Nietzsche**, New York, Penguin, 1988, s. 16.

Nietzsche'nin devlet kavramına bakışı, birçok açıdan siyasi düşüncesine karakterini vermiştir. Orta ve geç dönem çalışmalarında, devlet idealine bakışı gitgide daha olumsuz bir noktaya evrilmiş, devletler sisteminin merkezde olduğu düşünceleri yadsıyarak yönünü büyük siyasete çevirmiştir. O, devletlerle değil, bütün değerlerin yeniden tanımlamasını gerektirecek yeni paradigmayla ilgileniyor görünmektedir. Bu karşıtlık, realist paradigmadan ayrıştığı en önemli noktadır.

“Devlet-Birey Çelişkisi” başlıklı kısımda ise bireyin büyük siyasetin ortaya çıkışındaki rolü tartışılmıştır. Bu kapsamda kısaca Nietzsche'yle antik Yunan ve Roma felsefe geleneği arasındaki bazı ortak noktalara değinilmiş, Nietzsche'nin Caesar, Napolyon gibi figürlerle kütleleşen büyük siyaset yorumu tartışılmıştır. Nietzsche'nin özneye bakışı da bu bölümde kısaca özetlenmektedir.

“İstencin Güçle İlişkisi” başlıklı son kısımda, istenç kavramının felsefi kökenleri tartışılmıştır. Öncelikle bu kavramın farklı dillerdeki kullanımları değerlendirilmiş ve farklı ekollerde farklı anlamları karşıladığı görülmüştür. Bu bölümde Augustine, Aquinas, Rousseau, Kant ve Schopenhauer gibi düşünürlerin istenç kavramına bakışı değerlendirilmiştir. Nietzsche, Kant'ın “iyiyi isteme” ilkesinin karşısına “gücü isteme”yi koyarak bu kavrama yeni bir yorum getirmiştir.

İkinci bölümün “Nietzsche Felsefesinde Temel Kavramlar” başlıklı ikinci kısmında, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesini tamamlayan temel kavramlara yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda, bu bölümde Nietzsche'nin zaman felsefesi vizyonunu ortaya koyan bengi dönüş düşüncesi ve güç istenci düşüncesini büyük siyasete yönlendirmek için bir geçiş unsuru olarak kabul edilen üstün insan kavramı incelenmiştir. Tezin odak noktasını oluşturan güç istenci kavramı bu bölümün üçüncü kısmında detaylı olarak ele alınmıştır.

Bengi dönüş düşüncesi, Nietzsche'nin tarih felsefesine bakışını anlamlandırma adına önemlidir. Egemen paradigmayla, yeni paradigma arasındaki geçiş evresini yorumlamak için bengi dönüş düşüncesini kavramak gerekir. Bu kısımda, bengi dönüş kavramı üzerinden yeni paradigmanın bir okuması yapılmıştır.

“Üstün insan kavramı” başlıklı kısımda “üstün insan” kavramının ortaya çıkışı, güç istenci düşüncesi ve büyük siyasetle ilişkili olarak tartışılmıştır. Üstün insan düşüncesi, Nietzsche’nin metinlerinde en çok gönderme yapılan kavramlar arasındadır. Başyapıtı olarak tanımladığı “Böyle Buyurdu Zerdüşt”ün ana teması üstün insanın ortaya çıkışıdır. Üstün insan düşüncesi, güç istenci ve büyük siyaset arasında bir köprüdür.

“Güç istenci düşüncesi” başlıklı kısımda, güç kavramının filolojik ve felsefi kökenleri incelenmiştir. Bu kısımda Deleuze’ün aktif ve reaktif güçler üzerinden güç istencine getirdiği yorum detaylandırılmıştır. Bu bölümde, gücün uluslararası ilişkilerdeki işlevine de kısaca değinilmiş, realist paradigmadaki güç kavramıyla güç istenci kavramı karşılaştırılmıştır.

“Realist Paradigma ve Büyük Siyaset” başlıklı üçüncü bölüm, iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, realizmin kısa tarihi verilmiş, Nietzsche’nin güç istenci düşüncesiyle, realist paradigmadaki güç kavramı karşılaştırılmış, güç dengesi kavramı ele alınmıştır. Neorealist düşüncenin, güç istenci düşüncesi merkezinde analizi de bu kısımda yer almaktadır. “Büyük Siyaset” başlıkla kısımda ise güç istenci düşüncesi merkezinde büyük siyaset kavramı tartışılmış, büyük siyasetin yeni paradigmayla ilişkisi ele alınmıştır. Bölüm kapsamında uluslararası ilişkiler disiplininde büyük siyaset kavramı tartışılmış ve postyapısalcı paradigmanın büyük siyasete bakışı değerlendirilmiştir. Bu kısımda, güç istenci düşüncesinin siyaset teorisi perspektifinde açılımı olan “büyük siyaset” kavramı ve Nietzsche’nin egemen paradigmanın değerler sistemine karşı yönelttiği tezler tartışılmıştır.

“Nietzsche ve Realizm” başlıklı kısımda, Nietzsche’nin siyaset felsefesiyle, realist ekol karşılaştırılmıştır. Nietzsche’nin güç istenci düşüncesi, Morgenthau başta olmak üzere realist gelenekten pek çok teorisyeni etkilemiştir. Ancak Nietzsche’yi doğrudan realist ekol içine yerleştirmek yine de mümkün görünmemektedir. Bunun temel nedeni, Nietzsche’nin devletler sistemini reddedişi ve kapalı bir sistem oluşturmaktan özellikle kaçınmasıdır. Bu bölümde savunulan tez, Nietzsche’nin siyaset felsefesinin doğrudan realist paradigmayla uyuşmadığı ancak realist

paradigmanın ortaya çıktığı zeminin oluşmasına katkıda bulunarak realist teoriler üzerinde büyük etkisi olduğu yönündedir.

“Realist Paradigma ve Güç Dengesi” başlıklı bölümün odak noktasını güç kavramı merkezinde realizmin tarihsel olarak yorumlanması oluşturmaktadır. Bölümün ilk kısmında, güç kavramı merkezinde realizmin tarihsel kökenleri incelenmiştir. Uluslararası ilişkiler disiplinine karakterini veren ilk tartışma olan realizm-idealizm tartışması, bu bölümde incelenmektedir. Bu kısımda, realist düşüncenin öne çıkan teorisyenleri, tarihsel dönemlere ayrılarak sıralanmış ve sırasıyla Machiavelli, Hobbes, Carr, Morgenthau, Waltz ve Mearsheimer gibi teorisyenlerin realist düşünce üzerindeki etkileri ve güç kavramına ilişkin düşünceleri tartışılmıştır. Bu isimlerin Nietzsche’nin siyaset felsefesiyle ilişkileri de bu kısımda ayrıca ele alınmıştır.

“Neorealist Paradigma”, başlıklı bölümde neorealizmin kökenleri ve ofansif-defansif realizm arasındaki çatışma tartışılmıştır. Bu kısımda, öncelikle neorealizmin tanımı Waltz, Mearsheimer, Gilpin gibi isimlerin yorumlarına referansla tartışılmış, neorealizmin realizmden ayrıştığı noktalar hakkında akademik düzlemde bir fikir birliğinin henüz oluşmadığı görülmüştür. Bu bölümün odak noktasını büyük oranda Kenneth Waltz’un defansif realizmiyle Mearsheimer’in ofansif realizminin kıyaslanması oluşturmaktadır. Waltz’un imgeler üzerinden geliştirdiği uluslararası ilişkiler analizi bu bölümde detaylandırılmıştır.

Üçüncü bölümün ikinci kısmı olan “Büyük Siyaset”te, genel olarak bu çalışmada tartışılan tezler bir araya getirilmiştir. Bu bölüm, sonuç kısmı öncesi bir geçiş evresi işlevi görmekte, güç istencinin siyasi pratikteki yansıması olan büyük siyaset kavramı üzerinden çalışmanın genelindeki tezleri bir araya getirmektedir.

“Nietzsche ve Büyük Siyaset” başlıklı bölümde öncelikli olarak “büyük siyaset” kavramının geçirdiği dilsel dönüşüm incelenmiştir. Nietzsche’nin özellikle olgunluk döneminde güç istenci düşüncesiyle birlikte bu kavrama yönelik artan vurgusu, büyük siyasete pozitif bir anlam kazandırmıştır. Nietzsche, büyük siyaset kavramına ilk kez 1878’de “Human, All Too Human”da değinir, bu dönemde kavram negatif bir

anlama sahiptir.² 1888’de *Ecce Homo*’da ise “büyük siyaset” düşüncesi evrilerek, güç istenci kavramıyla birlikte Nietzsche’nin siyaset felsefesinin merkezine yerleşmiştir.³ Bu bölümde, Nietzsche’nin büyük siyaset düşüncesinin ortaya çıktığı tarihsel dönemin belirgin olayları analiz edilerek, bu düşüncenin siyasi tarihten etkilenip etkilenmediğini tespit etmek hedeflenmiştir. Bölümün sonunda büyük siyasetle ilişkili olarak Nietzsche’de “büyük savaş” vurgusuna değinilmiştir. “Büyük savaş” vurgusu üzerinden, Nietzscheci bir perspektifle dünya savaşlarının nedenlerini ve sonuçlarını okumak da mümkündür. Nietzsche’nin büyük savaştan beklentisi, devletler boyutunda oluşacak güç değişimleriyle ilgili değildir. O, savaşın epistemolojik ve kültürel boyutta yaratacağı büyük dönüşümle ve bu dönüşümün ortaya çıkaracağı yeni paradigmayla ilgileniyor görünmektedir.

“Uluslararası İlişkiler ve Büyük Siyaset” başlıklı bölümün odak noktasını, büyük oranda disiplinin kökenlerine dair tezler oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkiler disiplininin büyük siyasetle ilişkisine yönelik tartışmalar, realist paradigmanın güç istenciyle bağlantısını tespit etme adına önemlidir. Bölüm kapsamında realizm ve idealizm arasındaki tartışmalara yer verilmiş, bu döneme damgasını vuran Carr’ın “The Twenty Years’ Crisis”i incelenmiştir. Bu kitabın ortaya koyduğu tezler, 2. Dünya Savaşı sonrasında disiplinin dönüşümünde etkili olacaktır. Bölümün sonunda, disiplinin epistemolojik açıdan dönüşümü üzerindeki tartışmalar aktarılmış, multidisipliner yaklaşımlar tartışılmıştır.

“Postyapısalcı Düşünce ve Büyük Siyaset” başlıklı bölümde, Nietzsche’nin güç istenci düşüncesine postyapısalcı çevrelerin getirdiği yorumlar tartışılmış ve Nietzsche’nin yeni paradigmaya bakışı ele alınmıştır. Bu tez kapsamında kabul edilen temel hipotezler, Nietzsche’nin büyük siyasete yönelen güç istenci düşüncesinin yeni paradigmaya bir çağrı olarak okunabileceği yönündedir. Yeni paradigma, değerleri yeniden tanımlayarak aynı zamanda geçmişi de yeniden yorumlamayı gerektirecektir.

² Friedrich Nietzsche, **Human All Too Human**, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.

³ Friedrich Nietzsche, **Ecce Homo**, İstanbul, Say, 2013.

Sonuç bölümünde ise bu çalışmadaki genel sonuçlar gözden geçirilmiş, tezin temel problemleri ve bu problemlere akademik literatür içinden verilen cevaplar kısaca özetlenmiştir. Güç istenci düşüncesinin, uluslararası ilişkilerin değişen paradigmasıyla ilişkisi ve Nietzsche'nin multidisipliner yaklaşımının realist paradigmanın güç kavramına getirdiği yorum burada ele alınmıştır. Bu çalışmanın yoğunlaştığı temel problemlere verilen cevaplar bu bölümde kısaca özetlenerek, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin yeni paradigmaya dair öngörülerini yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NIETZSCHE FELSEFESİNE TEMEL YAKLAŞIMLAR

A. Nietzsche Felsefesine Giriş

1. Nietzsche'nin Hayatı

Nietzsche'nin felsefesi genellikle döneminin siyasi gündeminden ve olaylarından kopuk olarak değerlendirilse de yapılan son araştırmalar, metinleriyle döneminin siyasi-sosyal arka planı arasında doğrudan ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır.¹ Bu nedenle, Nietzsche'nin felsefesi üzerinde çalışırken, döneminin önemli olaylarının felsefesinin dönüşümü üzerindeki etkilerini kısaca gözden geçirmek yararlı olacaktır.

Genç Nietzsche'yle Böyle Buyurdu Zerdüş'tün yayımlanmasından sonraki Nietzsche arasında birçok alanda göze çarpan farklılıklar vardır. Nietzsche'nin felsefi açıdan yoğunlaştığı noktalar değişmiş, Alman siyasi ideallerinden uzaklaşmış ve giderek daha fazla güç istenci ve büyük siyaset düşüncelerine yönelmiştir. Gençlik döneminde Nietzsche'nin ilgisi daha çok şiir, filoloji, tiyatro ve müzik gibi alanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Akademik başarısının da etkisiyle Pforta'da, geçmişte Fichte gibi isimlerin eğitim gördüğü, dini bir okulda öğrenci olmaya hak kazanmıştır. Burada askeri bir disiplinle ağır bir "klasik" eğitimden geçmiş, okulun felsefesi gereği dış dünyadan izole bir yaşam sürmüştür. Nietzsche'ye hayatı boyunca eşlik edecek disiplin ve savaş tutkusunun ardında bu okulun etkileri büyüktür.²

İzole bir atmosferde yoğun bir çalışma temposuyla eğitimini sürdüren Nietzsche, zamanla kendini yükselecek yeni kültürün savaşçısı olarak görmeye başlayacak ve bu dönemde Grek ve Roma kültürüne dair derin okumalar yapacaktır. Sonrasında eğitimine Leipzig Üniversitesi'nde devam eden Nietzsche antik dönem üzerindeki çalışmalarını sürdürecektir ve bu alandaki yetkinliğiyle okulda döneminin en başarılı

¹ Douglas Kellner, *Modernity and Its Discontents: Nietzsche's Critique*, (Çevrimiçi) <https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/modernityanditsdiscontents.pdf>, 3 Şubat 2016, s. 5.

² A.e., s. 2.

öğrencileri arasında yer alacaktır.³ Grek ve Roma birikimine olan özel ilgisi ve bu alandaki okumaları felsefesinin başlangıcını oluşturacak, ilk eserlerini de bu alanda verecektir.

24 yaşındayken, hocası olan Ritsch'in tavsiyesiyle ders vermesi için Basel Üniversitesi'ne önerilir. Yayımlanan makalelerinin ve Ritsch'in referansının etkisiyle doktorasını henüz tamamlamamasına karşın burada işe kabul edilir.⁴ Nietzsche'nin fazla uzun sürmeyen akademik kariyerinin başlangıcı Fransa-Prusya Savaşı'na denk gelmektedir. Nietzsche, bu dönemde Fransa cephesinde görevlendirilmek üzere orduya katılmış ancak sağlık durumu kötüleşince tekrar Almanya'ya gönderilmiştir. Askerlik dönemindeki deneyimleri, onda askeri değerlere ve savaşa yönelik büyük bir tutkunun oluşmasına neden olmuş, bu dönemki yazılarında 2. Reich'a ve Reich'la birlikte yükselen yeni Alman kültürüne sahip çıkmıştır.

Nietzsche'nin ilk yayımlanan eseri olan "Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu" alışılmadık üslubundan dolayı felsefe çevrelerinde benimsenmese de Wagner gibi sanatçılar üzerinde etkili olmuştur.⁵ Nietzsche, Wagner'i yükselen Alman kültürünün en büyük ilham kaynağı olarak görüyordu ve bu kitabın yayımlanmasından sonra Wagner, Nietzsche'nin en yakın dostlarından biri haline geldi. Nietzsche, Wagner'in müzikal dramalarının etkisini antik kültürdeki trajedilerin etkisine benzetir. Nietzsche'ye göre, sanatın bu yoğun etkisi altında, bireyin Apolloncu düzenin sınırlarından kurtarılarak Dionysos kültürüyle tanışması sağlanacak ve istenç yaşamla buluşacaktır.⁶ Nietzsche-Wagner yaklaşması, genç Nietzsche'nin felsefi duruşuyla da bağlantılıdır. Nietzsche-Wagner işbirliğinin arkasında, Nietzsche'nin felsefesiyle Wagner'in sanatını birleştirerek, bilişsel açıdan insanı dönüştürme ideali yatıyordu. Böylece toplumu tümüyle dönüştürmeden, bireyleri dönüştürme yoluyla kültürel bir uyanışın sağlanması mümkün olacaktır.⁷ Bu eğilim, Nietzsche'nin siyaset felsefesinin şekillenmeye başladığına dair ilk belirtilerden olacaktır. Üstün insan ve büyük siyaset düşüncelerinin kökeni, bu döneme dek götürülebilir.

³ Kellner, a. y.

⁴ A.e., s. 3.

⁵ Kellner, a. y.

⁶ Tamsin Shaw, **Nietzsche's Political Skepticism**, Princeton, Princeton University Press, 2007, s. 48.

⁷ A.e., s. 40.

Bismarck, yönetimi devraldığıında Almanya'yı politik araçlarla değil demir ve kanla yönlendireceğini ifade etmişti.⁸ Bu dönemde Nietzsche daha 17 yaşındadır, 1889'da şizofreni belirtilerinin başlangıcından bir yıl sonra ise Bismarck'ın dönemi sona erecektir. Nietzsche'nin aktif düşünsel hayatı tümüyle Bismarck dönemine denk düşmektedir. 1866 kuşağı olarak adlandırabilecek, Alman birleşmesine tanık olan kuşak, Almanya'nın sekülerleşmesiyle gelenekçi geçmişinden koparılmıştır. Geçiş döneminin uyandırdığı belirsizlik, bu kuşağı yeni kültürün yeni insan modelini tanımlamaya itmiştir. Nietzsche'nin üstün insan düşüncesini, tarihsel açıdan Almanya'nın sekülerleşmesi ve geçmişinden kopuşuyla bir arada okumak gerekir.

Nietzsche'nin çağdaşları yeni bir çağın başlangıcında olduklarına inanıyorlardı. Bu değişim dalgasının hem siyaseti hem de kültürü etkilemesi bekleniyordu.⁹ Bu dönemde Nietzsche, Saksonya'nın Prusya'yla birleşmesini savunan Bismarck yanlısı bir gruba katılmıştır.¹⁰ Nietzsche, bu süreçte Prusya'nın temsil ettiği "Birleşik Almanya" idealine inanmakta ve desteklemektedir. Siyaseti ve kültürü birleştirecek bu idealin Schopenhauer ve Wagner özelinde antik dönemlerin trajedi geleneğini yeniden uyandıracığına inanmaktadır. Wagner'in müziğiyle Schopenhauer'in pesimist felsefesi 1870'lerde Nietzsche'nin en büyük ilham kaynakları olmuştur.¹¹ Bu detaylar göz önünde bulundurulursa, genç Nietzsche üzerinde Alman romantizminin ciddi etkilerinin görüldüğü söylenebilir. Nietzsche'nin ilk eserlerinde bu etkiyi doğrudan gözlemlemek, coşkun üslubunda ve savunduğu ideallerde Alman romantizminin izlerini seçmek mümkündür.

Avrupa tarihinde Reich'in yükselişiyle Almanya'nın siyasal bütünlüğünü tamamlaması, yeni bir güç odağının ortaya çıkışının habercisidir.¹² Nietzsche'nin felsefesinin arka planına bakıldığında, 2. Reich'in yaşadığı hızlı dönüşümden doğrudan etkilendiği gözlenir. Birleşik Almanya idealine sahip çıktığı dönemden, 2. Reich'ı kültürel çöküşten sorumlu tuttuğu döneme kadar olan periyotta, içinde

⁸ Keith Ansell-Pearson, **An Introduction to Nietzsche as Political Thinker**, Cambridge, Cambridge University Press, 1994, s. 23.

⁹ **A.e.**, s. 24.

¹⁰ **A.e.**, s. 25.

¹¹ **A.e.**, s. 26.

¹² William Altman, **Nietzsche, the Philosopher of the Second Reich**, Revista Trágica: estudos sobre Nietzsche, Vol. 5, 2012, s. 17.

bulunduğu siyasi yapının gelgitlerinden etkilenerak kendi felsefesini de dönüştürmüştür. 1880'lerde ise Nietzsche'nin duruşu değişmiş, modern Alman siyasetinin kritiğini yapmaya başlamıştır. Bir süre sonra ise Schopenhauer'in felsefesini reddedecek, Wagner'le arasındaki bağlar tümüyle kopacaktır. Nietzsche'nin Wagner'den yaşadığı kopuş, 2. Reich'la arasına koyduğu mesafenin etkilerinden biri olarak yorumlanabilir. Bayreuth'ta Wagner'in etkisiyle bir araya gelen sanat çevreleri, başta Nietzsche'de büyük heyecan uyandırmış, Wagner'i kültürel uyanışın sembolü olarak görmüştür. Zamanla Bayreuth'taki sanat anlayışının Alman siyasi ideallerinin politikalarına göre biçimlenmesi ve 2. Reich'ın kültürü pragmatist siyasi hedeflerin yanında ikincil bir konuma indirildiğini düşünmesi, Nietzsche'nin Alman birliği projesine inancını yitirmesine neden olmuş, Wagner'le arası bozulmuştur.¹³ Wagner'den yaşadığı kopuş, aynı zamanda romantik gençlik ideallerini bir yana bıraktığının da ifadesidir. Bu dönemden sonraki çalışmalarında Nietzsche'nin devletin kurumsal yapısına yönelik eleştirileri gözlemlenebilir. "İyinin ve Kötünün Ötesinde" isimli kitabında bu düşüncelerini dile getirmiş, büyük siyasete yönelme çağrısı yapmıştır.

Nietzsche, Avrupa'nın politik ve iktisadi açıdan birleşmesini kültürel dönüşüm için gerekli görmekteydi. Bu nedenle siyasi bir figür olarak Napolyon'un, Nietzsche'nin siyaset felsefesinde özel bir yeri vardır. Nietzsche'nin idealindeki Avrupa, devlet merkezli politikalara dayanmaz. O, filozofların öncülük ettiği, aristokratik bir yapı tarafından yönlendirilen, yeni Avrupa toplumuna inanır.¹⁴ Nietzsche'nin Alman kültürüne ve devletine bağlılığı, gençlik döneminden olgunluk dönemine doğru dalgalanmalar göstermiştir. Wagner'le yaşadığı kopuş aynı zamanda Alman devletine karşı inancını kaybedişinin de başlangıcıdır. Sonraki eserlerinde Alman kültürüne karşı Fransız kültürüne övgüler getirdiği gözlenmekte, Alman kimliğinin yerini ise Avrupalı kimliğinin aldığı görülmektedir.

¹³ Jacob Golomb, Robert S. Wistrich, **Nietzsche, Godfather of Fascism?**, New Jersey, Princeton University Press, 2002, s. 31.

¹⁴ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 28.

Bergmann, Nietzsche'nin dönüşümünü 1866 kuşağıyla birlikte ele almayı önermektedir.¹⁵ Alman birliğinin sağlanmasına tanıklık eden bu kuşak, bu birliğe dair büyük umutlarla doluydu. Ne var ki bu heyecan zamanla yerini Nietzsche'de olduğu gibi büyük bir hayal kırıklığına bırakacaktır. Nietzsche, Bismarck Almanya'sının siyasi açıdan güçlenirken kültürel boyutta gerileme içinde olduğunu öne sürecektir. Bu dönemde Nietzsche, Alman kimliğini aşamalı olarak geride bırakırken kendisini "Avrupalı" olarak tanımlamaya başlar. Eserlerinde sürekli öne çıkardığı Caesar ve Napolyon'un ortak noktası da Avrupa birliği projelerinin olmasıydı. Napolyon onun için aynı zamanda kültür devriminin sembolüdür.¹⁶ Napolyon'un gittiği her ülkede geçmişin değerlerini yıkarak, büyük siyaset için gerekli alanı açtığını düşünmektedir.

1880'lerde Nietzsche'nin 2. Reich ve Wagner'e yönelik olan eleştirileri çoğaldı, bu dönemde basılan kitaplarında Wagner'den kopuşuna değinilmiş ve arka planda Almanya'nın kültürel açıdan çöküş içinde olduğunu savunan tezlere ciddi biçimde yer verilmiştir. Nietzsche'nin bu dönemde gittikçe şiddetlenen sağlık problemleri, Basel Üniversitesi'ndeki görevini bırakmasına neden olacaktır. Kronik sağlık problemlerini aşmak için birçok yol deneyecek, tıp ve psikoloji alanında okumalar yapacak, felsefeyi bu alandaki çalışmalarla birleştirmeye çalışacaktır. Bu dönemki eserlerinde gitgide Platoncu "idea" odaklı felsefeye karşı felsefesinin merkezine bedeni yerleştirdiği görülmektedir.¹⁷

1878'den hastalığı nedeniyle akademik çalışmalarını tümüyle sonlandırdığı döneme dek geçen süreçte, Nietzsche büyük oranda yalnız zaman geçirmiştir. Kitaplarının felsefe çevrelerinde provoke edici olarak görülmesi, Wagner'le yaşadığı kopuş ve Hristiyanlığa yönelttiği sert eleştirilerden dolayı muhafazakâr çevrelerin mesafeli duruşu, Nietzsche'yi günden güne yalnızlaştırmış, günlerini İsviçre ve İtalya'da tek başına yaptığı uzun kır yürüyüşleriyle ve kendisi üzerinde içsel gözlemler yaparak geçirmiştir. Jaspers'e göre Nietzsche'nin bu dönemde bilinçli olarak yalnızlığı

¹⁵ Kellner, a.g.e., s. 3.

¹⁶ Vincent Garton, **The transformation of Nietzsche's große Politik in the epoch of Bismarck**, (Çevrimiçi)http://www.academia.edu/6002674/The_transformation_of_Nietzsches_gro%C3%9Fe_Politik_in_the_epoch_of_Bismarck, 19 Nisan 2016, s. 14.

¹⁷ Kellner, a.g.e., s. 4.

seçtiğini söylemek mümkün değildir. Aksine sosyal bağlar kurmak için birçok girişimde bulunmuş ama bunlar beklenen sonuçları vermemiştir. Psikoza düştüğü döneme dek felsefesini benimseyen kişilerin ona gelmesini beklemiş, ancak beklediği dinleyicileri bulamamıştır. Bu yalnızlık, geleceğin insanları için yazdığı inancını pekiştirmiştir. Yine bu nedenle Nietzsche'nin çalışmalarını ütopyik olarak değerlendiren araştırmacılar da bulunmaktadır.

Bu dönem, Nietzsche için iniş çıkışlı geçmiştir. Böyle Buyurdu Zerdüşt'ü yazdığı günleri, uyanışının en üst noktası olarak yorumlarken, art arda eserler vermiştir. Ancak bu zirve noktalarını, psikolojik ve fiziksel açıdan çöküş dönemleri izlemiş, belli dönemler tümüyle çalışamaz hale gelmiştir. Badiou, Nietzsche'nin kendini felsefeye adayışını, Lacan ve Wittgenstein'la birlikte değerlendirir. Bu üç ismin de birer anti-filozof olduklarını, kendilerini felsefe için feda ettiklerini söyler. Üçünün öyküsü arasında en dramatik geçmişe sahip olanın ise Nietzsche olduğu çıkarımını yapar.¹⁸

1889'dan 1. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde Nietzsche'nin çalışmalarına anarşistler, feministler ve Marksist olmayan sosyalist çevreler ilgi göstermiştir. Hıristiyanlığa karşı eleştirel bakışı, gelenekçi çevrelerin Nietzsche'yi benimsemesini engellemiştir.¹⁹ Nietzsche'nin artan popülaritesi, savaş sonrası dönemde Nazilerin Nietzsche'yi ideolojik açıdan Nazizm yanlısı bir filozof olarak göstermeye çalışmalarına neden olmuştur. Kız kardeşi Elisabeth'in de etkisiyle Nietzsche kısa sürede Alman militarizminin sembollerinden biri haline getirilecektir.²⁰

Nietzsche'nin kitaplarında sürekli yaptığı vurgu, kitaplarının ancak gelecek kuşaklar tarafından anlaşılacağı ve yazdıklarının kendi çağının ötesinde olduğudur.²¹ Nietzsche, 1900'de hayatını kaybettiğinde edebi ve felsefi çevrelerde tanınmaya başlamıştı. Dergilerde ve gazetelerde hakkında haberler yapılmakta, Schopenhauer'la, Darwin'le, Spencer'la, büyük Alman şairleriyle birlikte

¹⁸ Alain Badiou, "Who is Nietzsche?", **Pl**, Volume 11, Coventry, 2001, s. 10.

¹⁹ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 29.

²⁰ **A.e.**, s. 30.

²¹ Altman, **a.g.e.**, s. 17.

tartışılmaktaydı.²² 2. Dünya Savaşı'na giden süreçte ise Nazizm'in kendini teorik açıdan temellendirmek için Nietzsche'ye başvurması, kısa sürede şöhretinin çok artmasına neden olacaktır.* 1. Dünya Savaşı öncesinde anarşizmden sosyalizme, Alman milliyetçiliğinden nihilizme çok farklı çevreler Nietzsche'nin felsefesini sahiplenecektir. Bu durum Nietzsche metinlerinin çok katmanlı yapısını ve çok farklı yorumlara açık olduğunu göstermektedir. Nietzsche'nin felsefesinin anlaşılması, onun epistemolojik duruşunun kavranmasına ve yazım tarzının karakteristik özelliklerinin tespit edilmesine bağlıdır.

2. Nietzsche'nin Yazım Tarzı

Nietzsche, geleneksel akademik üslubun dışındaki anlatım tarzıyla anlaşılması en güç filozoflardandır. Metinlerinin çok parçalı yapısı, şiirsel üslubu ve aforizmalara dayalı anlatım tarzı, metinlerinin yorumlanmasını güçleştirmektedir. Nietzsche, kendine özgü yazım tarzıyla, özellikle postyapısalcı ekol üzerinde etkili olmuştur. Nietzsche'ye göre ideal filozof teorik boyutla sınırlı kalmaz, kültürü ve insanı dönüştürmeye çalışır. Bu nedenle Nietzsche sadece akademik hedefler doğrultusunda

²² Kaufmann, a.g.e., s. 14.

* Nietzsche'nin felsefesi bu süreçte Almanya'da Nazizm perspektifinden yorumlanmış ve uluslararası akademik çevrelerde Nietzsche'ye karşı ciddi bir önyargı oluşmuştur. Nazizm'in ideologlarından Alman filozof ve pedagog Alfred Baeumler, bu alanda önemli bir rol oynamış, Nietzsche üzerine çalışmalarını yayımlayarak üstün insan-Aryan ırkı ve güç istenci-otoriter diktatörlük yönetimi arasında özdeşlik kurmuştur. Bu metinlerde Nietzsche'nin devleti ve Pan-Cermenizmi eleştiren pasajları göz ardı edilmiştir. Güç istencinin karşılığının 3. Reich olarak yorumlanması, bu manipülasyonun vardığı son noktalardan biri olmuştur. Heidegger, Baeumler'in Nietzsche yorumunu, ona sadece siyasi açıdan yaklaşım metafiziksel yanını göz ardı ettiği için eleştirmiştir. Baeumler, Nietzsche'nin felsefesiyle Nazizm'i teorik açıdan güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu proje, Nazizm'in 1933'ten itibaren akademiler üzerinde oluşturduğu baskıyla paralel olarak ilerler. Hitler'in iktidara gelmesiyle başlayan süreçte Almanya içinde yoğun bir propaganda başlar. Bu propagandanın başarılı olabilmesi için medya araçları gibi geniş kitlelere hitap eden araçların yanında felsefe, siyaset bilimi ve tarih gibi alanlarda Nazi ideolojisini güçlendirmek hedeflenmiştir. Felsefe alanında Almanya çok sayıda filozof çıkarmakla birlikte Kant, Goethe gibi isimleri doğrudan Nazi ideolojisiyle bağdaştırmak mümkün görünmez. Nietzsche savaşa yaptığı güçlü vurguyla, tutkulu diliyle ve Caesar, Napolyon gibi büyük fatihleri kültüştürmesiyle Nazizm ideologları tarafından manipülasyon için en uygun hedef olarak görünür. Hegel'in Prusya'yla sembolleştirilmesi gibi Nietzsche de 3. Reich'la simgeleştirilmek istenecektir. Bu metinler diğer ülkelerde de etkili olacak, gazetelerde Nietzsche "Nazizm'in garip filozofu" olarak gösterilecek, Hitler'in favori yazarı olduğu söylenecek, Alman barbarizminin sorumlusu ilan edilecektir. Bu eğilim, Almanya dışındaki ülkelerde Nietzsche'ye karşı büyük bir önyargının oluşmasına neden olacak, özellikle İngiltere ve ABD'de akademik düzeyde Nietzsche'nin kabullenilmesi zaman alacaktır. Bataille, Kaufmann, Sartre, Deleuze gibi isimler, Pan-Cermenizm ve ırkçılık gibi fikirlerin, Nietzsche'ye çok uzak olduğunu göstermek için büyük efor sarf etmiştir. Bu isimlerin çalışmaları, Nietzsche'nin felsefesinin Nazizm döneminden miras kalan önyargıdan kurtarılmasında etkili olmuştur.

yazmamış, modern insanın sınırlarını göstermeye ve onu değiştirmeye çalışmıştır.²³ Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okuması mevcut paradigmanın motifleriyle gerçekleştirilemez. Nietzsche'yi anlamak için Nietzsche'nin diliyle konuşmak ve epistemolojik duruşunun ana hatlarını keşfetmek gerekir. Nietzsche, felsefi yorumlarında sıklıkla filolojiden yararlanmaktadır. Kavramların kökenlerini incelerken, sözcüklerin kökenine dek inmekte, sözcüğün dönüşüm evrelerini inceleyerek çağımızda ulaştığı anlamı keşfetmeye çalışmaktadır.

Nietzsche, dilin sınırlarının düşüncenin biçimlenmesinde doğrudan etkili olduğu inancına sahipti. Bu bağlamda, Machiavelli'nin Prens'inin etkilerini tartışırken Almanca ve İtalyanca arasındaki farklılıklara dikkat çekmiştir. Nietzsche'ye göre Prens'in Almanca çevirisinin, Machiavelli'nin İtalyancada ulaştığı tempoyu ve enerjiyi yakalaması mümkün değildir.²⁴ Bu nedenle Nietzsche'ye göre kitabın çevirisinin orijinal metinle kıyaslandığında değeri azalmıştır. Benzer tezler, Nietzsche'nin kitapları için de dile getirilmiştir. Bazı araştırmacılara göre Nietzsche'nin Almanca dışında çalışılması durumunda, birçok zorlukla karşılaşılacak, Nietzsche'nin değindiği bazı noktalar gözden kaçırılacaktır. Nietzsche ise bazı kitaplarında, çalışmalarının Almanca olması nedeniyle duyduğu pişmanlığı dile getirmiştir.

Hastalığının da etkisiyle Nietzsche'nin çalışmaları, çok parçalı, aforizmalara dayalı metinlerden oluşmaktadır.²⁵ Bunun iki nedeni vardır. Nietzsche'nin ilerleyen hastalığı şiddetli baş ağrılarına ve dikkat dağınıklığına neden olmakta, göz bozukluğu nedeniyle yazma ve okuma konusunda ciddi sıkıntılar çekmekte, aralıksız olarak akademik bir disiplin üzerinde çalışmamaktadır. Bu nedenle kısa parçalardan oluşan, aforizmalara dayalı bir yazım tarzını benimsemiştir. Diğer nedeni ise geleneksel üslubu yıkma arayışından gelmektedir. Bu açıdan epistemolojik duruşunu yansıtmaktadır.

²³ Paul W. Tongeren, **Reinterpreting Modern Culture: An introduction to Friedrich Nietzsche's Philosophy**, Indiana, Purdue University Press, 2000, s. 2.

²⁴ Friedrich Nietzsche, **Beyond Good and Evil**, Cambridge, Cambridge University Press, 2002, s. 29.

²⁵ Kellner, **a.g.e.**, s. 4.

Her ne kadar Nietzsche kendini Aydınlanma karşıtı olarak konumlandırırsa da bazı araştırmacılar Nietzsche'nin alışılmadık üslubunu tam da Aydınlanmanın ilerlemeci ve yenilikçi tarzıyla bağdaştırmaktadır. Bu yazın tarzıyla Nietzsche, geçmişin absürtlüğünden sıyrılarak yükselecek yeni paradigma için bir zemin bulma arayışındadır. Nietzsche'nin çalışmaları, moderniteden postmodern düşünceye geçişin başlangıcı olarak değerlendirilmektedir.

Gramere ve bunun üzerinden mantığa duyulan inanç, Nietzsche'nin yorumuna göre metafizikselidir. Gramer üzerinden kurulan ilişki setlerinin ve bununla bağımlı olarak doğru kavramının kurgusal olduğunu düşünmektedir. Gramere dayalı kurgular, kompleks bir gerçekliği parçalara ayırarak olayları anlamlandırmamıza yardımcı olurlar. Gerçeğe bu şekilde yaklaşarak özne de eylemlerinden ayrıştırılır ve eylemi gerçekleştirenle eylemin kendisi ayrı gruplar içinde değerlendirilir. Bu durum, incelenen şeylerin sabit ve değişmez olarak alınmasını gerektirmektedir.²⁶ Nietzsche, sözcüklerin gerçeklikle ilişki kurmamızı sağladığını düşünmez, ona göre sözcüklerin kurduğu ilişki setleri bir illüzyonun parçasıdır. Sonsuza değin birbirinden ayrı olan yapıların, sözcükler yoluyla birbirine bağlanması ona ussal görünmez.²⁷ Buradan yola çıkarak Nietzsche, septik bir yaklaşımla, bilginin olanaksız olduğu çıkarımına varmaktadır. Çünkü oluşturduğumuz kategoriler, sözcükler ve değerler, gerçeklikle aramıza duvarlar koyarak, bilgiye ulaşılmasını olanaksızlaştıracaktır.²⁸

İstenç kavramı da dil tarafından aynı sürece tabi tutularak gerçek anlamından koparılmıştır. “Dilin maddeleşmesi” olarak adlandırabilecek bu süreç, gerçekliği kökenlerinden koparmakta, değişimi dondurmaktadır.²⁹ Wittgenstein'a göre problemler çoğu zaman yeni bilgiler sayesinde değil, mevcut birikimin doğru şekilde tasnif edilerek bir araya getirilmesiyle çözümlenir. Wittgenstein dilin sınırlarının, bilginin sınırlarını belirlediğini düşünmektedir.³⁰ Nietzsche'nin “güç istenci”

²⁶ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 17.

²⁷ Tongeren, **a.g.e.**, s. 71.

²⁸ **A.e.**, s. 148.

²⁹ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 17.

³⁰ Miguel Martinez Miguelez, **The Emerging Paradigm, Toward a New Theory of Scientific Rationality**, 1997, (Çevrimiçi) <http://prof.usb.ve/miguelm/The%20Emerging%20Paradigm.html> , 11 Ekim 2015, s. 71.

kavramını tanımlarken, dilin sınırlarını sonuna dek zorlamayı denemesi Wittgenstein'in vizyonu ile örtüşmektedir.

Nietzsche, eserlerinin kendi çağında anlaşılamayacağını ifade ederken, döneminin akademik jargonunun kendi felsefesini açıklama konusunda yetersiz kaldığı yönündeki düşüncesini ifade etmiştir. Nietzsche'nin savlarını matematiksel birimlerle ölçmek ya da istatistiksel analize tabi tutmak mümkün değildir. Nietzsche'de düşünceler aforizmalar ve şiirlerle anlık esinler olarak kendini dışarı vurur. Nietzsche'nin düşüncesi egemen paradigmanın karşısına yeni bir kapalı sistem koymaz, aksine paradigmada gedikler açarak onu zayıflatmaya çalışır. Çözümü kapalı sistemin terk edilmesinde ve bengi dönüşün kavranmasında bulur.

Güç istenci ve bengi dönüş düşüncelerinin karmaşık yapısı, metinlerinde bu kavramları açıklarken klasik mantığa göre çelişkili olarak algılanabilecek önermelere yer vermesi, onun mevcut paradigmayı yadsıyan duruşundan gelmektedir. O, sonuçlardan çok olasılıklarla ilgileniyor görmektedir. Aforizmalara, şiirsel ve öyküleyici anlatıma sık sık başvurması ve eserlerinin geleneksel akademik üslubun dışında olması, felsefesinin doğasıyla bağlantılıdır. Son dönem çalışmalarında özellikle dipnotlara ve diğer eserlere neredeyse hiç referansta bulunmaz, yaptığı göndermeler çoğu zaman geçmişteki eserlerine yöneliktir. Nietzsche'nin, büyük filozoflardan herhangi biriyle uzlaşması ve düşüncelerini açıklarken onları referans göstermesi çok enderdir.

“Güç İstenci” başlığıyla kitaplaştırılan, hayattayken yayımlanmamış son çalışmasının durumu da oldukça tartışmalıdır. “Güç İstenci” hem yazım tekniği hem de içerik açısından, kendisinden önce gelen çalışmalarla büyük zıtlıklar taşımaktadır. Bu nedenle bazı Nietzsche araştırmacıları, bu kitabı tümüyle göz ardı etmeyi tercih etmişler, buna dayanak olarak Nietzsche'nin zihinsel durumunu, çalışmalarının çok parçalı-uzlaşmaz yapısını ve hayattayken bu notlarını yayımlatmayı tercih etmemesini göstermişlerdir.

Buna karşılık “Güç İstenci”ni Nietzsche'nin felsefesinin tepe noktası olarak gören düşünürler de vardır. Heidegger bu isimlerin başında gelmektedir. “Güç İstenci” isimli kitabı dışarıda bırakıldığında, Nietzsche'nin felsefesinin merkezinde yer alan

güç istenci, bengi dönüş gibi kavramları tartışmak neredeyse olanaksızlaşmaktadır. Bu kavramlara dair en kapsamlı içerik “Güç İstenci”nde yer alır. Bu kitap, Nietzsche’nin büyük projesinin ilk evresini oluşturmaktaydı. Sağlık durumu çalışmanın diğer kitaplarını yazmasına izin vermemiştir.

Nietzsche, “Güç İstenci”ni dört kitap şeklinde tasarlasa da hayattayken notlarını birleştirmesi mümkün olmamış, projesi yarım kalmıştır. Bu çalışmanın alt başlığını “Tüm Değerleri Tekrar Değerlendirme Girişimi” olarak belirler.³¹ Birinci kitapta nihilizme yönelik tartışmaların yer alması tasarlanmıştır. İkinci kitabın, mantık, Hristiyanlık, dogmatizm ve değerler sistemine ilişkin eleştirileri kapsamı planlanmıştır. Üçüncü kitap, serbest bırakılan güçlerin tekrar kontrol altına alınmasına yönelik önerileri kapsayacaktır. Dördüncü kitap ise değerler sistemine karşı üstün insanın ve büyük siyasetin yükselişine odaklanacaktır. Nietzsche, dördüncü kitabın işlevini bir çekice benzetmiştir.³² Bu projeyi, aktif çalışma döneminde tamamlayamadığı için, “Güç İstenci” hayattayken yayımlanmamış, ölümünden sonra büyük oranda kız kardeşi tarafından gözden geçirilerek ve bazı iddialara göre belli amaçlar doğrultusunda müdahalelere uğrayarak yayımlanabilmiştir. Bu durum, bu kitabın geçerliliği konusunda yıllarca devam edecek tartışmaları başlatacaktır.

Nietzsche, “Ahlakın Soykütüğü Üstüne”nin önsözünde kendisinin anlaşılabilmesi için okuyucunun yorumlama sanatında ustalaşması gerektiğini söyler. Nietzsche metinlerinde felsefeden, biyolojiden, tarihten, estetikten, psikolojiden, filolojiden, biyolojiden yararlanmıştır. O her yerden başlar ve belli bir sistematığe ulaşmayı amaçlamaz. Smith’in yorumuyla, Nietzsche için sözcükler daima bir yanıışlamadır; nesnelerin özüne ulaşamazlar.³³ Orijinal imgenin, Nietzsche’nin yorumuyla, yanıış olana bu şekilde çevrilmesi yine de bilimde ve felsefede bazı alanlar açmaktadır. Bu yorum, sözcükleri işlevsel bir aygıt olarak kabullense de onlara nihai gerçekliği bulma adına olduğundan daha fazla görev yüklememektedir. Buradan görülebilir ki, Nietzsche güç istenci düşüncesinin salt sözcüklerle kavranabileceğini düşünmez. Bu

³¹ Friedrich Nietzsche, **Güç İstenci**, İstanbul, Say, 2014, s. 70.

³² **A.e.**, s. 70.

³³ Daniel Smith, “Nietzsche: Science and Truth”, **Kairos. Journal of Philosophy & Science**, Vol. 6, Lisbon, Center for the Philosophy of Sciences of Lisbon University, 2013, s. 18.

yüzden özellikle dondurulmuş, nihai yargılara varmaktan kaçınmaktadır. Güç istenci düşüncesinin kapalı bir sistemin parçası olmasını istemez.

Bu noktada, Nietzsche'nin felsefesiyle ilgili yeni bir problem ortaya çıkmaktadır: "Nietzsche'nin düşüncesi felsefi açıdan tepe noktasına ulaşmış mıdır, yoksa nihai projesi tamamlanamadığı için düşünsel açıdan eksik mi kalmıştır." Nietzsche'nin siyaset felsefesinin olup olmadığı yönündeki tartışmalara verilecek cevap, bu probleme yaklaşım biçimimize göre değişecektir. Eksik kaldığı kabul edildiği takdirde, Nietzsche'nin siyaset felsefesini yorumlamak ve eksik kaldığı noktaları tamamlamak, ondan sonra gelecek araştırmacıların görevi olacaktır. Bu çerçevede gelecek bölümde Nietzsche'nin siyaset felsefesi ele alınacaktır.

3. Nietzsche'nin Siyaset Felsefesi

Bu bölümde, ana hatlarıyla Nietzsche'nin siyaset felsefesiyle ilgili tezlere değinilecek, güç istenci ve büyük siyaset kavramlarının Nietzsche'nin siyaset felsefesindeki yeri tartışılacaktır. Bu iki kavram, ilerleyen bölümlerde detaylıca ele alınacaktır. Nietzsche'nin düşüncenin doğasına getirdiği yorum doğrudan güç istenciyle ilişkilidir. Nietzsche'nin siyaset felsefesini, Lakatos'un "Bilimsel Araştırma Programları" modeline göre yorumlarsak, korda yer alan kavram güç istencidir. Koruyucu kuşağı ise üstün insan, bengi dönüş, büyük siyaset gibi düşünceler oluşturur. Nietzscheci bir siyaset felsefesi okumasında a priori olarak kabul edilebilecek değerlerden söz edilemez, paradigma dönüştükçe siyaset biliminin de kendini dönüştürmesi gerekir ve bu dönüşüm Nietzsche'de Hegel'de olduğu gibi son noktaya varmaz. Bunun temel nedeni Nietzsche'nin kapalı bir sistem oluşturmaktan özellikle kaçınmasıdır.

Nietzsche'nin bir siyaset felsefesinin olup olmadığı yönündeki tartışmalar, akademik düzlemde günümüzde de devam etmektedir. Bu konuda görüş birliği henüz oluşmamıştır. Brian Leiter, Nietzsche'nin geleneksel anlamda bir siyaset felsefesi

anlayışının olmadığını savunmaktadır. Ansell-Pearson ise Nietzsche'nin siyaset bilimine dair görüşlerinin normatif bir perspektifi yansıttığı yorumunu getirir ve Nietzsche'nin normatif tezlerini belli bir temele dayandırma arayışının olmadığı çıkarımını yapar.³⁴ Morgenthau'nun, Nietzsche üzerinden, güç kavramına uluslararası ilişkiler perspektifinde getirdiği yorum gibi Nietzsche'nin düşüncelerini uluslararası ilişkiler disipliniyle ilişkilendiren tezler de vardır. Postmodern ekol ise Nietzsche'nin düşüncesini daha çok perspektivizm bağlamında değerlendirmektedir. Bununla birlikte belli tarihsel dönemlerde sosyalizm, faşizm gibi iki ayrı uçta yer alan ideolojilerin aynı anda Nietzsche'yi sahiplendiği görülmektedir.

Bir başka yorum ise Nietzsche'nin apolitik olduğu yönündeki tezlere dayanmaktadır. Nietzsche'nin çalışmalarını ABD'ye taşıyan ve yazdığı kitaplarla bu felsefenin tanınması sağlayan isim en başta Walter Kaufmann olmuştur. Kaufmann'ın, Nazilerin manipülasyonu ile bu felsefe üzerinde oluşan önyargıyı kırmak için, Nietzsche'nin metinlerini siyaset felsefesi ve tarihi dışarıda bırakarak yorumlaması, Nietzsche'nin siyasi düşünür olarak konumunun göz ardı edilmesine neden olacaktır.³⁵ Kaufmann, Nietzsche'nin temel probleminin siyasetle değil insanla ilgili olduğunu düşünmekteydi. Bu bağlamda Kaufmann, apolitik bir Nietzsche okuması geliştirmiş, güç istenci düşüncesini uluslararası siyaset düzeyinde değil, insanların bireysel dürtüleri düzleminde değerlendirmiştir.³⁶ Bu yorumda güç istenci, bireyin kendini aşması şeklinde değerlendirilir. Kaufmann'ın yorumuna göre, modern dünyanın etkilerinden bağımsız olarak, güç istenciyle birey kendini mükemmelleştirmeye çalışır.³⁷ Kaufmann'ın Nietzsche okuması, özellikle Anglosakson akademik çevrelerde etkili olacaktır. Nietzsche'nin siyaset felsefesinin ihmal edilmesinin kökenlerini bu döneme dek dayandırabiliriz.

Bazı Nietzsche araştırmacıları ise Nietzsche'nin siyaset felsefesini, değerlendirmeye tabi tutulması halinde Nietzsche'nin değerini düşüreceği düşüncesiyle, göz ardı

³⁴ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 1.

³⁵ **A.e.**, s. 2.

³⁶ Kaufmann, **a.g.e.**, s. 15.

³⁷ Don Dombowsky, **Nietzsche's Machiavellian Politics**, New York, Palgrave Macmillan, 2004, s. 69.

etmeyi seçmişlerdir.³⁸ Nietzsche'nin görüşleriyle demokratik ve liberal değerler arasında oluşan uzlaşmaz karşıtlık bu tavrda etkili olmuştur. Gülgeç, Nietzsche'nin siyaset felsefesinin, onun felsefesinin değerini azaltacağı düşünüldüğü için, genellikle değerlendirme dışı bırakıldığı yorumunu yapar ve bu tavrı yanlış bulduğunu dile getirir.

Nietzsche'nin modernizme, liberal ekonomiye, bürokrasiye ve modern demokrasiye karşı eleştirel tavrı siyasi düşüncesinin ana hatlarını oluşturmaktadır. Nietzsche, Fransız Devrimi sonrası yükselen cumhuriyetlerin yasama, yürütme ve yargı mekanizmaları üzerinden adaleti tahsis etme arayışını güç istencinin bastırılması için ortaya çıkan girişimler olarak değerlendirir. Tocqueville gibi o da modern demokrasinin hemen göze çarpmayan tehlikeleri içinde barındırdığını düşünmektedir.³⁹ Rousseaucu eşit temsile dayanan demokrasi anlayışı Nietzsche'ye çok uzaktır. Nietzsche bu anlayışı köle ahlakının aktif güçler üzerindeki zaferi olarak yorumlar. Buna karşın üstün insanlar tarafından domine edilen, elitlerin siyasetin merkezinde olduğu bir demokrasi anlayışı ona daha yakın görünür. Atina kent devleti deneyimi buna en iyi örnektir. Bu görüşlerini referans göstererek Nietzsche'yi liberal düşünceye yakın bulan araştırmacılar olsa da genel eğilim Nietzsche'nin liberalizm karşıtı olduğu yönündedir. Nietzsche'nin siyaset bilimi vizyonu, derin bir septsizmi içerir.⁴⁰ Onun politik vizyonu modern devletin yükselişi üzerine yoğunlaşmıştır.⁴¹ Çalışmalarında özellikle Bismarck Almanya'sı üzerinden modern devlet düşüncesine sert eleştiriler yöneltir. Onun Alman devleti karşıtlığının kaynağı, ideolojilerin siyaset ve kültür üzerindeki egemenliğine karşı duruşunda yatmaktadır.⁴²

Nietzsche'nin metinleri hem kapitalizm hem de Marksizm eleştirisi barındırır. Kapitalizmin artı değer odaklı maddi hedeflere indirgenmiş modern öznesini küçümserken, Marksizmin tarihin ilerletici gücü olarak sınıfları merkeze almasını kabul etmez. Nietzsche'ye göre tarihi, toplumu eşitlik düzlemi üzerinden yeniden biçimlendirmeye çalışan yığınlar değil, güç istencine yönelen üstün insanlar ilerletir.

³⁸ Yahya Berkol Gülgeç, Thomas Hobbes'un Sosyal Sözleşme Teorisinin Nietzsche'nin Siyaset Felsefesi Doğrultusunda Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi, **AÜHFD**, 64 (3), 2015, s. 694.

³⁹ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 6.

⁴⁰ Shaw, **a.g.e.**, s. 2.

⁴¹ **A.e.**, s. 3.

⁴² **A.e.**, s. 6.

Nietzsche, Marx'ın aksine yığınların sağduyusuna ve bir ütopyayı gerçekleştirebileceğine inanmaz. Geleneksel ahlakın eleştirisinde Marx'la uzlaşsalar da dönüşümün itici gücü olarak farklı unsurları temel alırlar. Nietzsche'nin perspektivizmi, Marksizmde olduğu gibi tarihin ilerlemesini farklı toplumsal evreler üzerinden açıklamasını engeller. Bununla birlikte, Nietzsche de Marx gibi modernizmin değerleri yararcılığa indirgemesini eleştirmiştir. Marx'ın eleştirisi daha çok iktisadi temelliysen, Nietzsche toplumsal ve kültürel boyuta yoğunlaşmıştır.⁴³

Nietzsche'nin sert ve tabu yıkan üslubu, döneminde Max Stirner'le arasında düşünsel yakınlık olduğu iddialarını doğursa da Nietzsche eserlerinde anarşizmle ilişkisini açık olarak reddetmiştir. Benzer şekilde demokrasinin zayıfların ve korkakların düzeni olduğunu iddia eden birçok pasajının bulunması, onun demokrasi üzerine yapılan çalışmalarda temel alınmasını engellememiştir. Devletin bozulmaların en büyüğü olduğunu iddia etmesi faşizmle, eşitlik kavramının reaktif güçler tarafından propagandası yapılan bir bozulma olduğunu ifade ettiği sosyalizmle, insanın doğası gereği gücünü sürekli artırmaya çalıştığını kabul etmesi ve bunun aktif gücün reaktif güce boyun eğdirmesi şeklinde gerçekleştiğini açıklaması liberalizmle ilişkilendirilmesini engellememiştir. 20. yüzyıl boyunca ortaya çıkan birçok düşünce sistemi içinde Nietzsche'ye referanslar görülebilmektedir.⁴⁴

Onun güç istenci düşüncesini odak olan felsefesi, siyasetle doğrudan ilişki içindedir ve özneyi aktif rol alarak sistemi dönüştürmeye teşvik eder. O, değişimin kültürel dönüşümden geleceğine inanır. Siyasetle kültür arasında ters korelasyon olduğunu savunarak bu durumu 2. Reich üzerinden açıklamıştır. Siyasi açıdan gerçekleşen yükselişler(bu duruma Bismarck Almanya'sını örnek vermiştir), onun yorumuna göre, aynı zamanda kültürel çöküş dönemlerine denk düşebilirler. Bu tespiti yaptıktan sonra Nietzsche modern toplumun ömrünü tamamladığını söylemekte ancak alternatif bir toplum önerisinde bulunmamaktadır.

Nietzsche'nin siyaset felsefesinde; siyasi model önerileri yoktur. O, kapalı bir sistem oluşturmaktan özellikle kaçınmıştır. Nietzsche'nin siyasi bir model önerisinde

⁴³ Kellner, **a.g.e.**, s. 16.

⁴⁴ Karl Jaspers, **Nietzsche Nasıl Felsefe Yapıyordu?**, İstanbul, Alfa Felsefe, 2013.

bulunmaması, araştırmacılar tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bir kısmı Nietzsche'nin bu konuya eğilmemesinin nedeni olarak, bu meselelerle ilgilenmemesini işaret etmektedir. Platon'un yaptığı gibi ideal devleti kapsamlı biçimde tartışarak alternatif bir yol göstermek onun gündeminde değildir. Buradan yola çıkan bazı araştırmacılar ise Nietzsche'nin sonuçlarla değil, olasılıklarla ilgilediğini düşünmektedir. Bu yoruma göre, onun hedefi yeni olasılıklar yaratarak düşüncenin sınırlarını genişletmek ve yeni paradigmanın ortaya çıkacağı koşulları oluşturma'dır. Bu nedenle Nietzsche'nin siyaset felsefesi, epistemolojik bir boyuta da sahiptir. Bu kapsamda gelecek bölümde Nietzsche'nin egemen paradigmaya bakışı değerlendirilecektir.

B. Nietzsche'nin Egemen Paradigmaya Bakışı

1. Nietzsche'nin Epistemolojiye Bakışı

Nietzsche'ye dair yapılan her okuma, eski değerleri değersizleştirmeyi ve yeniden bir değerlendirme sürecine girmeyi gerektirir.⁴⁵ Bunun nedeni Nietzsche'nin döneminin paradigmasını yadsımasında yatmaktadır. Nietzsche modernitenin dominant düşünme tarzına, rasyonel öznesine ve beden'in öznenin küçümsenen bir parçası olarak yorumlanmasına saldırır. Beden ve ondan doğan dürtüler, öznenin soykütüğünü belirlerken temel hareket noktalarıdır. Nietzsche'ye göre beden bir enerji alanıdır, gç istencinin bir görünüşüdür. Bu yorum, Nietzsche'nin insana tarihi dnüştirme işlevini yüklediğini göstermektedir. Bu ideal, üstün insan düşüncesinde ifadesini bulacaktır.

Nietzsche, bütün değerleri yeniden tanımlama girişiminin ilk adımı olarak, moralitenin yıkılmasını görmektedir ve moraliteye dair her yorum Nietzsche'de politik bir boyuta sahiptir.⁴⁶ Bu düşüncenin uluslararası ilişkiler disiplininde yansıması Morgenthau'da görülmektedir. Bütün değerlerin yeniden tanımlanması, Nietzsche'nin düşüncesinde, politikanın da başka bir boyuta taşınmasını

⁴⁵ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 3.

⁴⁶ Dombowsky, **a.g.e.**, s. 49.

gerektirecektir.⁴⁷ O, değerlerin yeniden değerlendirilmesini güç istencinin ön koşulu olarak görür. Bu girişim başarısız olduğu takdirde, insanlığın kalıcı olarak “decadence” evresinde kalacağı çıkarımını yapar. Decadence, Nietzsche’nin yorumuyla, güç istencinin azaldığı dönemlerde ortaya çıkar.⁴⁸ Bu vizyon, büyük siyasetin epistemolojik boyutunu ortaya koymaktadır. Nietzsche’nin siyaset felsefesinde, büyük dönüşümler epistemolojik kırılmalardan bağımsız okunamaz.

Nietzsche’nin “Güç İstenci” isimli kitabının alt başlığının “Bütün Değerleri Değiştirme Denemesi” olması, onun temel probleminin egemen paradigmayla ilgili olduğunu göstermektedir. O, yeni bir epistemoloji önererek bilimi ve felsefeyi soyutlamalardan kurtarma arayışındadır.⁴⁹ Nietzsche’nin amacı modernite tarafından örtülmüş olanın ardındaki özü bulmaktır. Perspektivist dünya görüşü, Nietzsche’yi modernizmin epistemolojik yaklaşım biçiminin karşısında konumlandırır.⁵⁰ Dries, Nietzsche’nin epistemolojiye bakışını yorumlarken, içinde bulunduğumuz paradigmanın Aristo mantığına daha fazla dayanamayacağını söyler.⁵¹ Dries’a göre, felsefenin yorum gücünü artırabilecek ve içinde olduğumuz paradigmayı anlamlandırabilecek yeni metodolojilere ve araçlara ihtiyaç vardır.

“İnsanca, Pek İnsanca”da Nietzsche, Yunan kent devletlerinin ve Antik Roma’nın altın çağda yarattığı, çağımızda unutturulmuş olan düşüncenin ilkelerine dönüş çağrısı yapmaktadır.⁵² Nietzsche, Antik Roma dönemini, insanlık tarihinin altın dönemi olarak ele alır. O dönem meydana gelen birikimin, binlerce yıl sürecek kültürel bir uyanışın başlangıcı olduğunu ileri sürer.⁵³ Nietzsche, o dönemin epistemolojisine dikkat çekerek, farklı disiplinlerin bir arada çalışıldığı, bilimsel birliğin egemen olduğu bir paradigmanın varlığına değinmektedir. Ona göre, bilimsel açıdan ideal yöntemler, Antik Roma’nın yıkılışıyla terk edilmiş, yerini mekanik,

⁴⁷ A.e., s. 50.

⁴⁸ Friedrich Nietzsche, **Deccal**, İstanbul, Say, 2012, s. 22.

⁴⁹ Lewis Call, **Nietzsche as Critic and Captive of Enlightenment**, Irvine, University of California, 1996.

⁵⁰ Kellner, **a.g.e.**, s. 28.

⁵¹ Manuel Dries, **Nietzsche’s critique of staticism: introduction to Nietzsche on Time and History**, Nietzsche on Time and History. Berlin, Walter de Gruyter, 2008, S.7

⁵² Call, **a.g.e.**

⁵³ Nietzsche, **Deccal**, s. 81.

mantıkçı bir anlayış almıştır.⁵⁴ O, özsel ve geliştirilmesi en zor olanın yöntemler olduğunu düşünmekte, kültürel çöküşün doğru bilimsel yöntemlerin terk edilmesiyle başladığına dikkat çekmektedir. Bu yorumlar, Nietzsche’de kültürel, siyasi ve epistemolojik tartışmaların iç içe geçtiğini, bu alanlardaki problemlerin bütünsel bir yaklaşım biçimiyle bir arada ele alındığını göstermektedir. Nietzsche’nin geleneksel epistemolojiye karşı septik bir yaklaşımı vardır. Gerçek bilginin bizim olanaklarımızın ötesinde olduğunu düşünür. Çünkü dünyayı yorumlayan prensipler bizim algımızın uzantılarıdır.⁵⁵ Ona göre, gerçek dünyaya dair bütün yorumlar, bir perspektifi yansıtırlar.

Aydınlanma düşüncesi, olayları açıklarken Descartes’tan bu yana iki yöntem üzerine yoğunlaşmıştır: Tümdengelim ve tümevarım. Bu ayrımı Platon ve Aristoteles arasındaki epistemolojik karşıtığa kadar geri götürmek mümkündür. Nietzsche ise dünya düzenini, tekil olayların kaotik düzensizliği olarak tanımlamaktadır. Nietzsche’ye göre modernite bu ilkeyi yadsıyarak güç istencinin yerine soğuk mantığı koymaktadır. Nietzsche felsefesinde düşünme eylemi klasik bilim geleneğinin öngördüğü gibi verili parçaları birleştirmeyi değil, deneyimleri göz önünde bulundurarak verili olanın ötesine geçmeyi hedefler. Bu nedenle Nietzsche’nin çalışmaları doğrudan yeni paradigmaya yönelmekte ve bu paradigma siyasi düzlemde ifadesini güç istenci düşüncesinde bulmaktadır. Nietzsche, modernizmin epistemolojisiyle ciddi biçimde farklılaşmakta ve alternatif bir epistemoloji ortaya koymaktadır.

Nietzsche’de ilerlemenin bir sıçrama olarak tanımlanması epistemolojik açıdan Kuhn’un bilimsel devrimleri açıklama tekniğiyle benzeşmektedir.** Metafiziksel

⁵⁴ A.e., s. 84.

⁵⁵ Margus Vihalem, **How to Get Rid of the Subject? On Some Aspects of Nietzsche’s Critique of Subjectivity**, Tallinn, The Estonian Institute of Humanities, 1999, s. 163.

** Nietzsche’nin insanlık tarihine irrasyonel bakışıyla, Kuhn’un paradigma yorumunu karşılaştırmak yararlı olacaktır. Kuhn’a göre “paradigma kayması” kriz dönemlerinde gerçekleşir. İki veya daha fazla paradigma arasındaki çatışmada mevcut koşullara en iyi uyum sağlayan paradigma hayatta kalır. Bir paradigmadan diğere geçiş süreci irrasyoneldir, sürekliliğe ve birikime dayanmaz. Geçiş süreci, tek tek belli evrelerin aşılmasıyla olmaz, bir çırpıda, bilimsel devrimler şeklinde olur. Kuhn’un bu yorumu, Nietzsche’nin insanlığın varlığı son noktada, orta noktadan daha da geride bulunabileceği tezini anımsatmaktadır. Teoriyi meydana getirmek Kuhn’un epistemolojisinde paradigmanın sınırlarını keşfetmenin bir parçasıdır. Paradigma içindeki anormallikler yoğunlaştığında yeni paradigma için araştırmalar başlar. Kuhn’a göre paradigma ya da teoriler rasyonel biçimde mantık

boyutta Nietzsche kaotik evren modelini önerirken, dönemin metafizik düşüncesini domine eden felsefe Hegel'in düzen felsefesidir. Hegel'in felsefesinde devletler merkezde durmakta, özgürlük bireysel düzlemde değil devlet üzerinden tanımlanmaktadır. Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi ise gücü merkeze koyma konusunda realizmle uzlaşırken, devlete biçilen rol konusunda realizmden farklılaşmaktadır. Bu felsefeye göre her canlı güç için yaşar ve güce ulaşmanın yolu bu kaotik düzeni olumlayarak gücü daha da artırmak için risk almaktan geçmektedir. Nietzsche'nin metinlerinin akademik literatürde yayılması 20. yüzyılın başında gerçekleşen kuantum devrimiyle eş zamanlı olmuştur. Newton'un düzeni, mantığı ve determinizmi öne koyan paradigmasının yerini yavaş yavaş holistik bir yaklaşım getiren, klasik mantığı yadsıyarak olasılıkları öne çıkaran bir paradigmanın almaya başlaması Nietzsche'nin felsefesini 20. yüzyılın bilimsel gelişmelerine yaklaştırmıştır.

Kuantum devrimi nasıl ki Newton mekaniğinin yerini alırken statik evren modelinin yerine olasılıkları ve organik-bütünsel yaklaşımı koyduysa, Nietzsche de aynı devrimi sosyal bilimlerin epistemolojisinde güç istencini merkeze koyarak gerçekleştirme iddiasındadır. Nietzsche'de siyasi açıdan aktörler (siyasetçiler), siyasi yapılar (kurumlar, ülkeler vs.) ve siyaset bilimi teorileri arasında değişmez sınırlarla çizilmiş farklılıklar yoktur. Onun felsefesinde organik olanla inorganik olan, güç istencinin yoğunluğuna göre ayrışır.⁵⁶ Siyaset arenasındaki her şey, ordular, yasa taslakları, nükleer enerjiye dair prosedürler bu perspektifte bakıldığında güç istenci tarafından belirlenen ve sürekli birbiriyle etkileşim içinde kalarak var olan şeylerdir.

kurallarına göre yanlılanamaz, bir paradigmanın terk edilişi psikolojik faktörlere dayalıdır. Araştırmacılar, mevcut paradigmanın çıktılarında tatmin olmamaya başladığı zaman, bu eğilim yeni bir paradigma arayışına neden olmaktadır. Kuhn, paradigmayı farklı bilimsel çalışma gruplarına göre ayırışan, bilimin içinde oluşmuş en geniş düzeydeki konsensüs olarak yorumlar. Paradigma, belli soruları, problemleri ve modelleri bir araya getirerek, o paradigmayı benimsemiş araştırmacıların bilime nasıl yaklaşacağını belirler. Bu çerçevede paradigmayı, o paradigmayı benimsemiş çalışma gruplarının bilime yaklaşım biçimlerini ele alarak tanımlayabiliriz. Farklı paradigmaların birbiriyle kıyaslandığı tartışmalarda, her paradigmayı savunan grup o paradigmanın önermelerini kullandığı için, kesin bir sonuca varılamamaktadır. Bu kıyaslamaların yapılabilmesi için, karşılaştırılan paradigmaların ötesinde konumlanan bir değer sistemiyle hareket etmek gerekir. Nietzsche, premodern dönemle modern dönemi karşılaştırırken, iki paradigmanın önermelerini de yadsıyan bir vizyon ortaya koyarak böyle bir denemeye girişmiştir.

⁵⁶ Gilles Deleuze, **Nietzsche and Philosophy**, London, Continuum, 1983.

Nietzsche'nin bu bütünsel vizyonu, siyaset bilimini bambaşka bir boyuta taşımakta ve siyaset bilimcisine insanlığın bütün birikimini birleştirme görevini yüklemektedir.

Nietzsche üzerine çalışan filozoflar arasında belki de en çok iz bırakmış isim olan Heidegger, her ne kadar Nietzsche yadsısa da, onun çalışmalarının metafiziksel bir boyutu olduğunu düşünmektedir. Yunancada "meta" sözcüğü, "ötesi" anlamında kullanılır. Buradan yola çıkarak Heidegger varlıkların kurduğu her ilişki biçimini metafiziksel olarak almaktadır.⁵⁷ Heidegger, Nietzsche'nin metafiziği eleştirirken aslında onu en ileri seviyesine taşıdığı çıkarımını yapmaktadır. Heidegger'in Nietzsche'yi batı metafiziği içinde konumlandırması özellikle Kıta Avrupası felsefesinde etkisini hissettirecektir. Soysal, Heidegger'in yorumuna katılmaz, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin dinamik-değişken yapısının geleneksel metafiziğin durağan-kararlı yapısıyla örtüşmediğini savunur ve bu iddialarına referans olarak Nietzsche'nin doğrudan metafiziği karşısına alan metinlerini gösterir.⁵⁸

Heidegger'e göre metafizik kendi içinde tarihseldir, varlığın tarihidir. Bu yüzden felsefenin tarihi, varlığın tarihiyle eş değerdir. Heidegger'in bu yorumuna karşılık Clark, Nietzsche'nin nihilizmi aşmayı amaçlayarak özünde metafiziği aşmayı amaçladığı çıkarımını yapmaktadır. Clark'a göre, bengi dönüş düşüncesi aşkın bir dünya idealiyle uyumsuz. Güç istenci düşüncesi ise bütün değerleri yeniden değerlendirmeyi gerektirdiği için metafiziği yadsımaktadır.⁵⁹ Buna karşılık Heidegger'in yorumu ise güç istenci ve bengi dönüş düşüncelerinin zaten metafiziksel olduğu yönündedir.

ABD'de Kaufmann'ın Nietzsche yorumu dominant konumdayken, Avrupa'da Heidegger'in yorumu baskın çıkmaktadır.⁶⁰ Kaufmann, Nietzsche'yi metafizik karşıtı olarak konumlandırırken, Heidegger, Nietzsche'nin felsefesinin metafiziğin temel problemlerine cevap verdiğini ve varlığın özü üzerine önemli yorumlar getirdiğini

⁵⁷ Martin Heidegger, *Who is Nietzsche's Zarathustra?*, Review of *Metaphysics* 20:3, 1967, s. 420.

⁵⁸ Soner Soysal, *Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power*, s. 15.

⁵⁹ Maudemarie Clark, *Nietzsche on Truth and Philosophy*, Cambridge, Cambridge University Press. 1990, s. 9.

⁶⁰ *A.e.*, s. 5.

savunur. Warren'a göre ise Nietzsche'nin düşüncesi metafiziksel temellere değil bireye dayanır.⁶¹ Warren'ın yorumuyla, metafiziği yadsıyan bu felsefe, bütün metafiziksel temeller ve moral değerler yıkıldığında, güç istenci düşüncesinin yönlendiriciliğine güvenir. Jaspers ise Nietzsche'nin aşkın değerlere ve metafiziğe karşı, doğa ahlakının yanında olduğunu düşünmektedir.⁶²

Mantık ve nedensellik Nietzsche'ye göre insanlığın gerçeğe ulaşma çabasından değil, mevcut konumunu koruma ve bilinmezliklere –yanlış da olsa- bir cevap bulma arayışından doğmuştur. O, rasyonel-irrasyonel, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi ayrımların, metafiziksel önermeler olduğunu düşünür. Ona göre bu ayrımlara girişmek, insanın dış dünyayı daha anlaşılabilir kılmak için yarattığı kurgusalılıklardır. Bu bağlamda, mantığın da insanlığın bilginin olanaklı olduğuna ilişkin optimizminin sonucu olduğunu düşünür.⁶³ Nedenselliğin vardığı sonuçların birçoğunu Nietzsche bu yüzden totoloji olarak görmektedir. Metafizikle ve egemen paradigmayla olan mücadelesinde Nietzsche, bir anlamda kendini Deccal'e benzeterek insanlığı tek bir yolu takip etmeye değil, keşfedilmemiş milyonlarca yolu izlemeye çağırır.⁶⁴ Nietzsche, her türlü indirgemeci yaklaşımın, gramer üzerinden kurulan yapay bir genelleştirme refleksi olduğunu düşünür. Bu nedenle geleneksel epistemolojiyi, dogmatizmle bağdaştırdığı için eleştirir.⁶⁵ Nietzsche'nin moral anlayışını bu teorilere uyarlırsak, ortaya çıkan yeni teorilerin arkasında yatan irade güç istencidir. Bu teorik birikim, insanlığı daha ileri taşıdığı sürece yararlıdır. Teknolojinin gelişmesiyle siyaset biliminin üzerinde çalıştığı yapıların dönüşümü çok daha hızlı şekilde gerçekleşmektedir. Kapalı bir sistemin Nietzsche'nin öngörüsüne göre bu kaosu açıklaması mümkün değildir. Kapalı sistemler, onun yorumuyla, indirgemeci yaklaşımlarıyla diğer perspektifleri göz ardı ederek siyaset biliminin olanaklarını ve analiz gücünü kısıtlatırlar.

⁶¹ Mark Warren, **The Politics of Nietzsche's Philosophy: Nihilism, Culture and Power**, Political Studies, 33:3, 1985.

⁶² Jaspers, **a.g.e.**, s. 409.

⁶³ Friedrich Nietzsche, **Human All Too Human**, s. 15.

⁶⁴ Georges Bataille, **On Nietzsche**, St.Paul, Paragon House, 1994.

⁶⁵ Friedrich Nietzsche, **Beyond Good and Evil**, s. 3.

Paradigma kavramının metodolojik arka planında yer alan nedensellik problemine Hume, nedenselliğin insan tarafından yaratılan yararlı bir araç olduğunu söyleyerek cevap vermiştir. Bu yorum Nietzsche'nin mantığa bakışıyla da benzeşmektedir. Jaspers'e göre Nietzsche özünde mantığı ve nedenselliği tümüyle reddetmez. Nedenselliğin ilişki kurma becerimizi artırdığı ve yaşamı kolaylaştırdığı ölçüde yararlı olduğunu düşünür. Nietzsche, nedenselliğin bu bağlamda "mutluluk" gibi işlevsel bir yan ürün olarak kullanılmasına değil, nedenselliğin tümüyle merkeze alınıp güç istenci kavramının yadsınmasına karşıdır.

Nietzsche, nedenselliği Kant'ta olduğu gibi bir kategori olarak ele almaz ve varlıklar arasında nedensel bir ilişki olduğu tezini reddeder.⁶⁶ Onun nedenselliğe bakışı, siyasi tarihe bakışını yorumlama adına önemlidir. Nietzsche'nin siyasi tarih analizinde olaylar birbirlerine neden-sonuç ilişkileriyle bağlanmazlar. Dolayısıyla tarihsel dönemler belli bir sistemle analiz edilemez. Belli dönemlerde büyük sıçramalar yaşanabilirken, bu aydınlık dönemleri uzun karanlık çağlar izleyebilir. Antik dönemlerden Orta Çağ'a geçişi Nietzsche bu şekilde yorumlamaktadır. Nietzsche, nedensellik gibi kategorilerin insan zihni tarafından icat edildiğini düşünmektedir. Bu yoruma göre, nedensellik tek tek algılanamayan, yorumlanması güç olguları, eksik de olsa birbirine bağlayarak bilimsel epistemolojinin arka planını oluşturmuştur.

Neden ve sonuç ilişkilerinin tarihsel olaylara ve bilimsel olgulara uyarlanışını Nietzsche, bir sürecin sadece belli parçalarının izole edilmesiyle kurulan ilişki setleri olarak yorumlar.⁶⁷ Bu yorum, insanın dış dünyayı nasıl görmek isterse o şekilde yorumladığı tezini ortaya atmaktadır. Nietzsche, güç istenci düşüncesiyle dış dünyaya dair bir yorum getirerek, bireyin ilgisini tek tek olayların ötesine, büyük siyasete çevirme gayesine sahiptir.

Nietzsche'nin defalarca vurguladığı gibi teoriler, güncel olayların ve hedeflerin etkisinden bağımsız olarak düşünülemez. İnsan, değerler sistemini yaratırken, belli bir amaç gayesinde ilerler, seçimler yapar. Teoriler, olası hedeflere bağlı olarak

⁶⁶ Soysal, *Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power*, s. 148.

⁶⁷ A.e., s. 152.

ortaya çıkan sayısız yoldan birini temel alıp onun lensiyle dünyayı yorumlamaktadır. Tarih teorii dönüştürdüğü gibi, teori de tarihi dönüştürür; burada etkileşim karşılıklıdır. Waltz'a göre ise teoriler, uluslararası siyaseti yönlendiren yasaları keşfederek, birbirini tekrarlayan davranış modellerini ortaya koymaktadır.⁶⁸

Nietzsche ne rasyonalist ne de irrasyonalisttir. O, mantığı tümüyle terk etmez, onu bir enstrüman olarak yaşamın içine yerleştirir. Nietzsche'nin amacı yaşamın ötesinde bir doğruluk arayışını mahkûm etmektir. Onun felsefesi dünyanın ötesinde ideal bir gerçeklik aramaz, insan temelli koşullardan yola çıkarak yaşamı yorumlamaya girer. Nietzsche, doğru ve gerçeklik kavramlarını tümüyle reddetmez, yeni bir yorumlama getirerek değerleri yeniden tanımlar. Ona göre aşkın değerler ve soyut idealler, insanlığı çöküşe götürmüştür ve bütün felsefeler, bilimler ve ideolojiler yaşamı reddetme pahasına aşkın idealler üzerinden kendilerini inşa ederek, yaşamın aktif dönüştürücüsü olan öznenin ilksel dürtülerini ve yaratıcı enerjisini bir kenara atmışlardır.

Toplumsal aşmak Nietzsche'de ancak moral değerlerin yeniden değerlendirilmesiyle olanaklıdır. Bu nedenle Sokrates'le başlayıp Kopernik devrimiyle hızlanan, aklın geleneksel değerleri yıkarken yerine bir şey koyamayan tutumunu "aklın despotizmi" olarak adlandırır ve bu despotizmin insanlığı bütün gerçeklikleri reddetmeye zorlayarak bir nihilizme sürüklediğini tespit eder. Çünkü aklın kendini rasyonel olarak temellendiremeyeceği anlaşılmıştır. Nietzsche'de temel problem yeni ahlaki standartların nasıl oluşturulacağıdır. Bu problem Böyle Buyurdu Zerdüş'te çözümlenir. Zerdüş geleneksel değerleri yıkmamanın yeni değerler yaratmanın ilk aşaması olduğunu kavrar. Nietzsche'de iyi ve kötü konusunda yaratıcı olmak, yıkıcı olmayı gerektirir. O, en büyük kötülüğü en büyük iyiliğin parçası olarak ortaya koyar. Bu arka plan üzerinden ilerlersek Nietzsche'ye göre "yeni dünya düzeni nasıl olmalıdır" sorusuyla karşılaşırız. Nietzsche, bu soruyu "güç istenci" olarak yanıtlar. Güç istenci, insanın değer yaratma etkinliğidir.

Nietzsche'de evrensel bir doğru anlayışının olup olmadığı sorusu bu kapsamda cevap aranması gerek problemlerdendir. Nietzsche'de metafiziksel düzlemde bir doğru

⁶⁸ Scott Burchill v.d.: **Theories of International Relations**, London, Palgrave Macmillan, 2009, s. 11.

anlayışı yoktur, o yaşamı yadsıyan aşkın bir doğru anlayışını reddeder. Güç istenci öğretisinin amaçlarından biri de özneyi gerçek doğasına döndürmek, onu metafiziksel alandan çekip almaktır.⁶⁹ Güç istenci, kendini sonsuza dek yineleyen ve yeniden tanımlayan yaşama dair parçaları birleştirerek, organize ederek ve onlara yeni bir anlam kazandırarak ileri taşır.⁷⁰

Nietzsche'nin bu paradigma içerisinde neyi savunduğunu belirlemek kolay değildir. Çünkü o, Böyle Buyurdu Zerdüşt'te de dile getirdiği gibi, çağımızın değerlerini temel alarak düşüncelerini geliştirmez, Heidegger'in işaret ettiği biçimde henüz tarih sahnesine çıkmamış kuşaklar adına konuşur, onlara seslenir. Nietzsche'ye göre nihilizm bir geçiş evresidir, bu yüzden gereklidir. Avrupa'nın içinde olduğu durumu, Nietzsche bir nihilizm evresi olarak görmektedir. "Geçmişin değerlerinin egemenliği ortadan kalkmıştır, peki bunların yerini alacak olan nedir" sorusu bu tartışmalarının temelinde yer almaktadır.⁷¹ Nihilizm, sürüye rehberlik etmiş değerleri anlamsızlaştırarak bu geçiş evresinde görevini yerine getirir. Büyükdüvenci, nihilizmin değersizleştirme sürecinden güç istenci düşüncesinin yükseleceği tohumun doğacağını, nihilizmin yıkıcı bir yaratma sürecinin ilk evresi olduğunu vurgular.⁷²

Heidegger, Nietzsche'nin felsefesini yeni değerler yaratma etkinliği olarak yorumlarken, Badiou bu tezi yanlış bulmaktadır.⁷³ Nietzsche'nin felsefesi, Badiou'ya göre, insanlığı bir bütün olarak dönüştürmeyi hedefleyen bir vizyon ortaya koyar.⁷⁴ Bu nedenle onun felsefesini varlık felsefesi, etik gibi parçalara ayırmak ya da işlevsel sonuçlara varmayı hedeflemek Badiou'ya göre eksik sonuç verecektir. Nietzsche, Badiou'ya göre, ayrı ayrı disiplinlere indirgenemeyecek düzeyde bütünsel bir yaklaşım sunmaktır. Jaspers'in yorumuyla, o her yerden başlar ve belli sonuçlara varmak onun önceliği değildir. Nietzsche'nin güç istencini organik düzeyde de var

⁶⁹ William McNeill, "The Poverty of the Regent: Nietzsche's Critique of the Subject", **Epoché**, Volume 8, DePaul University, 2004, s. 286.

⁷⁰ **A.e.**, s. 295.

⁷¹ Sabri Büyükdüvenci, **Adalet, Suç ve Ceza Üzerine**, Ankara Barosu Felsefe Kulübü Konferansı, 29 Nisan 2006, s. 6.

⁷² **A.e.**, s. 8.

⁷³ Badiou, **a.g.e.**, s. 3.

⁷⁴ **A.e.**, s. 4.

olan canlı bir süreç olarak mı yoksa metafizik düzeyinde mi ele aldığı konusunda ise fikir birliği günümüzde henüz oluşmamıştır.

Nietzsche'nin devletlerin maddi gücünü çoğaltmaya dayalı politikalarına göre temellenen, Almanca karşılığı "*Machtpolitik*" olan prensipleri benimsemediği açıktır. Onun felsefesi politik bir ilerleme üzerine değil, kültürel ilerleme üzerine kuruludur.⁷⁵ Bu açıdan gündeme göre şekillenen ekonomik önlem paketleri, yasa taslakları ve bürokratik prosedürler onun ilgi alanına girmez. Onun gündeminde, devletleri ve kendi dönemini aşan büyük siyaset vardır. Büyük siyaset, problem çözme odaklı uluslararası ilişkiler teorilerinden birçok noktada ayrılmaktadır. Nietzsche, insanlığın ilerlemesini devlet temelli bir yorumla açıklamaz. Ona göre insanlığın bilimde ve kültürel alanda gelişim hızı güç istencinin dış dünya üzerinde egemenlik kurma yeteneğiyle doğru orantılı olarak gelişmektedir.⁷⁶ Nietzsche'nin felsefesi kendi içinde sınırlarla ifade edilemez. Nietzsche, kültürel birikimin açtığı yoldan insan varoluşunun sınırlarına uzanarak, üstün insana ve onun meselesi olan büyük siyasete yönelmektedir.

Nietzsche'nin yorumuyla üstün insanın dünya üzerindeki egemenliği, ancak küresel çapta bütün değerleri yeniden tanımlama girişimiyle başlayabilir.⁷⁷ Bu vizyon, Nietzsche'nin siyasi dönüşümü kültürel dönüşümden bağımsız olarak düşünmediğini gösterir. Nietzsche'nin düşüncesi enerjisini geleceğe yönelmesinden alır. Yıkma ve yaratma eylemleri onun felsefesinde iç içe geçerler. Büyük siyasetin görevi bu vizyonları ortaya çıkararak doğacak paradigmaya anlamını kazandırmaktır. Büyük siyaset, uluslarla, devletlerle, ırklarla ilgilenmez. Onun problemi egemen paradigmanın sınırlarının ötesindedir. Mevcut paradigmanın araçlarıyla büyük siyasetin yönünü çevirdiği ideal anlaşılabilir. Nietzsche, tarihsel açıdan bir dönüm noktasına geldiğini düşünmektedir. Bu çağ ona göre, insanın dünya üzerinde egemenlik kurup kuramayacağını belli olacağı çağdır.⁷⁸

⁷⁵ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 7.

⁷⁶ **A.e.**, s. 15.

⁷⁷ Garton, **a.g.e.**, s. 15.

⁷⁸ Heidegger, **a.g.e.**, s. 415.

Güç istenci geleceğe yönelmektedir, bu yüzden yeni bir başlangıç vurgusu gerektirir. Nietzsche'nin savunduğu kültür devrimi, dilin metafiziksel kullanımına yönelttiği eleştiriler, doğru kavramının metafiziksel bir kurgu olduğu şeklindeki çıkarımı ve perspektivist duruşu, bilişsel anlamda köklü bir değişikliği dayatmaktadır. Nietzsche, nihilizmin yükselişini epistemolojik açıdan bu dönüşüm için büyük bir fırsat olarak yorumlar.⁷⁹ Ancak nihilizm onun felsefesinde nihai hedef olarak değil, bir geçiş evresi olarak tanımlanır. Schilic, çağımızın felsefenin yaşayacağı son devrime tanıklık edeceğini düşünmektedir. Schilic'e göre bu devrimin araçları ve kullanılacak metotlar şimdiden oluşmuş olabilir. Nietzsche'nin güç istenci perspektifinden Schilic'in öngörüsünü yorumlarsak, epistemolojik zemin çoktan oluşmuştur. Bu zemin üzerinde gücü kullanacak, büyük siyasetin büyük arenasında siyasete şekil verecek üstün insana ihtiyaç vardır.

Nietzsche'nin felsefeye epistemolojik katkılarından birisi de soykütüğü yöntemidir. Bu yöntem, herhangi bir kavramın ve disiplinin bugününü ve mevcut durumunu açıklığa kavuşturmak için ilgili kavramın kökenlerini analiz eder. Böylece toplumların ve kültürlerin değer sistemlerinin oluşma koşullarını ortaya çıkarır. Güç istenci bu perspektiften yola çıkarak siyaset bilimi çerçevesinde değerlendirildiğinde, insanlığın ortaya çıkışından bu yana devam eden bütün ilişki setlerini açıklamaya iddiasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Bu bağlamda, güç istenci düşüncesinin doğrudan Aydınlanmanın değerler sistemini hedef aldığı söylenebilir. Gelecek bölümde, Nietzsche'nin Aydınlanma düşüncesine bakışı ele alınacaktır. Nietzsche'nin Aydınlanma eleştirisi, mevcut paradigmadan koptuğu noktaları tespit etme adına önemlidir.

2. Nietzsche'nin Aydınlanmaya Bakışı

Nietzsche'nin Aydınlanmaya bakışını ele alırken, öncelikle modernist paradigma eleştirisini tartışmak gerekmektedir. Robinson, Nietzsche'nin Batı Avrupa felsefesinde modernizmin kritiğini yapan ilk felsefeci olduğu çıkarımını yapar.⁸⁰

⁷⁹ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 35.

⁸⁰ Dave Robinson, **Nietzsche and Postmodernism**, New York, Totem Books, 2000, s. 3.

Nietzsche, Batı felsefesinin neredeyse bütün temel değerlerini metafiziksel önermeler olarak görmekte ve bu değerlerin temelsiz olduğunu düşünmektedir. Ona göre, yeni paradigmanın ortaya çıkardığı yeni ilişki biçimlerini özümseyecek ve modernizmin paradigmasını aşacak yeni insanlara ihtiyaç vardır.

Nietzsche'nin modernist paradigma eleştirisinin merkezinde, modernizmle güç istenci düşüncesi arasındaki karşıtlık yer alır. Nietzsche, modernist paradigmanın egemenliğini reaktif güçlerin aktif güçler üzerindeki zaferi olarak yorumlar. Nietzsche, Apollon'u modernist düşünceyle özdeşleştirmektedir. Nietzscheci felsefede Apollon, sağduyuyu, düzeni ve mekanizmi temsil ederken, Dionysos yaşam coşkusuyla, irrasyonalliteyle ve deneyimle özdeşleştirilmiştir. Modernizm, Nietzsche'nin yorumuyla, dogmatik düşünceyi aşarken, Apollonculuktan vazgeçmemiştir. Eski değerlerin yerine soğuk mantığı ve bilimin mekanizmini koymuş, reaktif güçlerin aktif güçler üzerindeki egemenliğini devam ettirmiştir. Nietzsche'ye göre modern insan, Apolloncu değerleri fazlasıyla merkeze koyarken, Dionysosçu niteliklerini göz ardı etmiştir.⁸¹

Nietzsche modernizm eleştirisinde, modernist paradigmanın dogmatik düşünceden belirgin bir kopuş gerçekleştiremediğini dile getirir. Nietzsche'ye göre modernizm, eski dogmaların yerine bilimin dogmalarını koymayı tercih etmiştir. Nietzsche'nin modernizme yönelttiği eleştiriler, doğru kavramının kritiği üzerinde yoğunlaşmaktadır. O, doğru ve yanlış kavramlarının içinde bulunduğumuz paradigmada yer değiştirdiği düşüncesindedir.⁸²

Nietzsche, Aydınlanmayı modern insanın en büyük hastalığı olarak görmektedir. Birçok Aydınlanma düşünürünün ideali, evrensel bilginin kökenlerini keşfederek bilimin önünü açmaktır. Nietzsche, bu ideali tümüyle dayanıksız bulur ve gerçeğe ulaşmanın olanaklı olup olmadığını tartışmaya açar. Nietzsche'nin bu çıkarımları, onun bilime düşman olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Aksine felsefeyle psikoloji, fizyoloji, fizik gibi alanlar arasında ilişki kurmaya çalışarak metafiziğin yerini beden odaklı bir felsefe yorumunun alması için çabalamıştır. Modern felsefe

⁸¹ A.e., s. 8.

⁸² Nietzsche, **Deccal**, s. 15.

Descartes'tan bu yana Platon ve Hristiyan geleneğiyle bağlantılı geleneksel ruh anlayışını yıkma arayışında olmuştur. Nietzsche, modern felsefenin bilimi merkezine koymasına karşın, kendi dogmalarını oluşturduğuna dikkat çeker ve güç istencinin bu sefer farklı bir değerler sistematiği üzerinden reddedildiğini ortaya koyar.

Nietzsche, döneminin paradigmasının bir bozulma ve gerileme süreci içinde olduğunu düşünmektedir. Skolastik düşünceden Rönesans'a geçişle birlikte yükselişe geçen bilimsel düşüncenin kendi dogmalarını yarattığını ve bu dogmaların Orta Çağ Hristiyan kilisesinin kendini dayandırdığı irrasyonel düzlemden farksız olduğunu savunmaktadır. Nietzsche'ye göre bilimin egemenliği pratikte bir ilerlemeye neden olmamış, sadece dogmatizmin görünüşünü değiştirmiştir. Bu bağlamda Nietzsche'nin çalışmaları, bazı araştırmacılar tarafından "Kulturkampf"ın parçası olarak değerlendirilmiştir.⁸³

Ernst Cassirer, 18. yüzyılda güç kavramının anlamının tek bir sözcükle, akılla, özdeşleştiğini söyler.⁸⁴ Akıl ve mantık, Aydınlanmanın bilimine ve siyasi düşüncesine damgasını vurmuştur. Aydınlanmanın, epistemolojik açıdan en çok öne çıkan filozoflarından olan Kant, Hristiyan etiğinin yerini Aydınlanma düşüncesinin almasında etkili olmuştur. Kant, Aydınlanma düşüncesini incelerken, Aydınlanmayı bireyin aklından yardım alarak içinde bulunduğu durumun ötesine geçmesi olarak yorumlar. Nietzsche'nin Kant eleştirisinin temelinde de bu yatmaktadır. Kant'ın akıl kavramına getirdiği yorumu Nietzsche sınırlandırıcı bulur ve onu orta yolcu olmakla suçlar.

Lewis Call, Nietzsche'nin Aydınlanmayla ilişkisini analiz ederken, Nietzsche'nin ısrarla reddedişine karşın, Nietzsche ve Aydınlanma düşüncesi arasında önemli benzerlikler bulmuştur. Bunların başında üstün insan idealiyle özdeşleşen yeni bir toplum yaratma ideali gelmektedir. Bu ideal, felsefi açıdan ilerleme düşüncesiyle benzeşir ve ilerleme düşüncesi Aydınlanmanın ilk akla gelen karakteristiğidir. Nietzsche, çağının bir geçiş dönemi olduğunu söylerken, daha iyi bir dünyaya olan

⁸³ Dale Wilkerson, **Nietzsche and the Greeks**, London, Continuum, 2006, s. 6.

⁸⁴ Call, **a.g.e.**

inancını dile getirmiştir. Bu inanış ve üstün insan idealine olan güven, Call tarafından, onun ilerlemeye olan inancının göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Nietzsche'ye göre, Aydınlanma öznenin sınırlanmasına son verememiş, eski dogmaların yerine determinizmi koymuştur. Bu döngüden kurtuluş, öznenin kendisini dönüştürmesiyle ve düşünceye getirdiği yaklaşımında radikal bir değişikliğe gitmesiyle mümkün olabilir. Ona göre, modern insanın sürekli maruz kaldığı kültürün içi boşaltılmıştır ve modern insan bu bilgi yığını altında ezilerek hareket etme yeteneğini yitirmiştir. Bu durumda Nietzsche büyük savaşların ve devrimlerin bile ancak kısıtlı bir dönem için etkili olduğu çıkarımını yapar. Modern özne yeni savaşlar çıkarma cesaretinden yoksundur, o hiçbir şey hakkında yargıya varmadan kendisine yüklenen görevleri yerine getiren bir seyircidir. Bu nedenle de Nietzsche, döneminin en büyük sorunlarından biri olarak, insanın kendi sınırlarını bilmeyişini ve kendi doğasını yadsımasını işaret etmektedir.⁸⁵

Böyle Buyurdu Zerdüş, Şen Bilim gibi şiirsel eserlerinde Nietzsche metnin arka planında doğrudan Aydınlanma düşüncesini hedef almıştır. Bu karşıtlık salt psikoloji-felsefe düzleminde değil, aynı zamanda epistemolojiktir. Aydınlanmanın "ilerleme" kavramıyla Nietzsche'nin üstün insan kuramı üzerinden açıklanan ilerleme kavramı, tümüyle farklı paradigmanın parçası görünmektedir. Nietzsche'nin felsefesinde, sözcüklerin mevcut paradigma kapsamında kabul edilen anlamlarından farklı şekilde kullanılması, Nietzsche'nin perspektivist vizyonu üzerine yapılacak çözümlenmelerle daha iyi anlaşılabilir.

3. Nietzsche ve Perspektivizm

Aynı paradigmaya dayanan araştırmacılar, pratikte de benzer kurallara ve prensiplere kendilerini dayandırır.⁸⁶ Paradigmayı bilimsel alanda çalışan belli bir grubun birleştirici unsuru olarak okumak mümkündür. Bu yorumdan yola çıkarak

⁸⁵ Friedrich Nietzsche, **The Will to Power**, New York, Vintage Books, 1968, s. 132.

⁸⁶ Erek Göktürk, **What is Paradigm?**, (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/266068018_What_is_paradigm, 24 Ocak 2016, s. 5.

paradigma, algı ve uyarımlarla ilişki kurularak lenslere benzetilebilir. Paradigma, dış dünyaya ilişkin bir bakış açısıdır, varoluşa karşı bir duruştur. Kavramlar, değerler ve bulgular onun lensinden geçerek anlam kazanırlar. Paradigmanın bu yorumuyla Nietzsche'nin perspektivist vizyonu örtüşmektedir. Nietzsche'de sözcükler değişmez anlamlara sahip değildir, yaklaşık değerlerdir. Nietzsche'nin perspektivizmi bir durum hakkında nihai bir yargıya varılamayacağını, yapılan çıkarımların eşit düzeyde geçerli ya da yanlışlanabilir olarak kabul edilebileceğini ortaya koyar. Nietzsche'nin perspektivist felsefesi, doğruya dair ancak mükemmel olmayan yorumlar getirebileceğimizi ileri sürer. Bu görüş Kuhn ve Feyerabend üzerinde de etkili olacaktır.⁸⁷

Soysal'a göre, Nietzsche'nin perspektivist düşüncesi yeni bir epistemoloji oluşturma arayışında değildir. Bunun yerine, determinist düşüncenin bıraktığı boşlukları doldurarak, daha zengin bir yaşama giden yolu açmayı hedefler. Bu düşünceye göre, doğru kavramı çağımızın epistemolojisinin önermeleriyle yorumlanamaz, bir güç odağının gücünü daha da çoğaltan şey doğru olarak kabul edilir.⁸⁸ Doğru kavramı ve güç odaklarının gücünü artırması arasındaki organik ilişki, daha çok Nietzsche'nin yeni paradigmaya bakışı üzerinden anlaşılabilir. Nietzsche'ye göre dünyadaki her değişim, yeni yorum olanakları ortaya çıkarmaktadır ve bu olanaklara göre değerlerin yeniden tanımlanması gerekmektedir. Geleneksel doğru kavramına bağlılık, bu nedenle yeni paradigmanın ortaya çıkardığı yeni koşulların göz ardı edilmesine neden olacaktır.⁸⁹ Nietzsche'nin statik doğru anlayışını reddetmesi, yeni paradigmanın ortaya çıkardığı olanakların egemen epistemoloji tarafından içerilmesini savunmasından ileri gelmektedir.

Brian Leiter, Nietzsche'nin felsefesini birkaç prensiple özetler. Nietzsche'nin düşüncesinde değişmez gerçeklikler yoktur, perspektivist bir duruş vardır. Teoriler, değerler ve ideolojiler, Leiter'in yorumuyla, Nietzsche'nin evrenini yorumlamakta

⁸⁷ Robinson, **a.g.e.**, s. 21.

⁸⁸ Soysal, **Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power**, s. 158.

⁸⁹ **A.e.**, s. 159.

yetersiz kalır.⁹⁰ Çünkü bu düşünce sisteminin evreni, statik bir yapıya sahip değildir, olasılıklara ve dönüşümlere açıktır. Nietzsche'nin felsefesinin kapalı bir sistemden uzak karakteri, perspektivist duruşunu yansıtır. Nietzsche, teorilerin belli bir çevrenin belli hedefler doğrultusunda oluşturduğu değerler sistemini yansıttığını savunur. Nietzsche'nin perspektivizmini bu tezlerle özetledikten sonra Leiter, hiçbir perspektifin epistemolojik açıdan Nietzsche'nin düşüncesine göre birbirine üstünlük kuramayacağı çıkarımını yapar.⁹¹

Nietzsche'nin egemen paradigmaya saldırması ve epistemolojik perspektivizm anlayışını benimsemesi, değerlerin yaşamın gelişimini yavaşlattığını düşünmesinden ileri gelmektedir. Nietzsche, her değer, toplum içindeki bir grubun, bir kültürün ya da bir devletin çıkarları doğrultusunda tanımlandığını düşünmektedir.⁹² Dolayısıyla, onun epistemolojik vizyonu yeni değerler oluşturmaktan çok, eski değerleri yıkmaya yoğunlaşmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi de, Nietzsche'nin statik doğrulara inanmamasıdır. Bu nedenle, statik değerler oluşturma etkinliği onun felsefesinin ilgi alanına girmez. Nietzsche, doğru ve bilgi gibi kavramların dille ilişkili yapılar olduğunu ve dünya hakkında bize hiçbir şey söylemeyeceğini savunur.

Finnigan'ın yorumuna göre ise Nietzsche doğru kavramını reddetmez, onu yaşamla buluşturur. Onun eleştirisi, doğruyla ilgili doktrinlerin doğruya metafiziksel bir fonksiyon yüklemesine yöneliktir.⁹³ Nietzsche, doğru kavramına ilişkin aşkın metafiziksel önermelerin insanlığın gerilemesine neden olduğunu düşünmektedir. Nietzsche'nin bu yorumu, Derrida ve Wittgenstein gibi isimleri etkileyecektir.⁹⁴ Yine de bir araç olarak Nietzsche, dili işlevsel bir aygıt olarak kabul etmektedir. Nietzsche, sözcüklerin içinde bulunduğumuz kaosu, dondurulmuş ve basitleştirilmiş

⁹⁰ Brian Leiter, "Nietzsche's Moral and Political Philosophy", **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**, Edward N. Zalta (ed.), 2004, (Çevrimiçi) <http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/nietzsche-moral-political/> , 8 Eylül 2015.

⁹¹ Shaw, **a.g.e.**, s. 66.

⁹² Peter J. Burgess, **Value and the Subject of Security: The Nietzschean Moment**, Amsterdam, University of Amsterdam, 2014, s. 3.

⁹³ Maureen Finnigan, **Nietzsche's Perspective: Beyond Truth as an Ideal**, Vienna, IWM, 2000, s. 1.

⁹⁴ Robinson, **a.g.e.**, s. 17.

yargılara dönüştürerek anlaşılabilir hale getirme işlevini yüklediğini düşünmektedir.⁹⁵

Nietzsche'nin perspektivist felsefesi, Baudrillard'ın simülasyon kuramıyla günümüzde daha iyi anlaşılabilir:

“Simülasyonun en belirgin özelliği, en önemsiz olguları bile kapsayan gerçeğin yerini almış modellerden oluşmasıdır. Olguların kendine özgü bir rotaları yoktur. Modeller aracılığıyla olgulara ulaşılmaktadır. Tek bir olgunun tüm modellere ait olabilmesi mümkündür.”⁹⁶

Baudrillard'ın simülasyon kuramı, yükselmekte olan paradigmayla Nietzsche'nin perspektivizmi arasında ilişki kurabilmemiz için bize yeni araçlar verebilir. Paradigmanın, genel tanımı üzerinden gidersek, paradigmlar dış dünyaya dair modeller oluşturmamıza yardımcı olurlar. Bu modeller, tarihin belirli bir noktasına ve bilimsel bir disipline aittir. Nietzsche'nin perspektivizme bakışını yorumlarken “On the Genealogy of Morals”daki çıkarımını akılda bulundurmak gerekir. Bu kitabında Nietzsche yalnızca perspektifli bir bilmenin olduğunu savunmuştur.⁹⁷

Baudrillard'ın değişmez gerçekliği bulma çabalarına verdiği cevap şudur: “İllüzyondan söz edebilmek olanaksızdır. Çünkü ortada gerçek diye bir şey kalmamıştır.”⁹⁸ Baudrillard'ın gerçeğe yaklaşma tarzı Nietzsche'nin perspektivizmiyle uyumaktadır. Baudrillard ve Nietzsche üzerinden gidersek, “paradigmanın amacı nedir” sorusuna ulaşırız. Paradigma, araştırmacıya belli modeller sunup araştırmasının sınırlarını belirlerken, gerçeğin ulaşılabilir olduğunu kabul etmek zorunda mıdır? Gerçek tümüyle yitirildiyse, modern insan, üzerinde dikilebileceği sağlam zemini nerede bulacaktır? Baudrillard'ın simülasyon kuramına göre bu sorulara net biçimde cevap verilemez:

“Çünkü medium gerçeğin içine yayılmış ve dağılmış olduğundan algılanması imkansızlaşmıştır. Sözü ettiğimiz şey dur durak tanımayan, kronik bir hastalık gibi gerçeğin içine yerleşerek onu değiştirmeye çalışan bir “medium”dur.”⁹⁹

⁹⁵ A.e., s. 17.

⁹⁶ Jean Baudrillard, **Simülakrlar ve Simülasyon**, Çev. Oğuz Adanır, Ankara, Doğu Batı, 2011.

⁹⁷ Friedrich Nietzsche, **On the Genealogy of Morality**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.

⁹⁸ Baudrillard, **a.g.e.**, s. 40.

⁹⁹ A.e., s. 56.

İnsan varoluşu, kesinliği artırmak ve belirsizliğin getirdiği soru işaretlerinden kaçınmak için sürekli bir durağanlık arayışına girmekte, değişmez gerçekler aramaktadır.¹⁰⁰ Bu nedenle insan doğasının dış dünyayla kurduğu ilişki biçiminde bu belirsizliği minimuma indirme arayışı gözlemlenmektedir.¹⁰¹ Bu arayış, belirsizliğin doğurduğu acıdan kaçınma dürtüsüyle güdülenmektedir.

Güç odakları arasındaki karmaşık ve döngüsel ilişkiler zinciri, her güç odağının dünyayı kendi lensinden ve paradigmasından yorumlaması sonucunu doğurmaktadır. Bu perspektivizm, güç odaklarının diğer güç odakları üzerinde egemen olma itkisinden doğar.¹⁰² Güç odaklarının gücünde yaşanan artış, kendisini dönüştürdüğü gibi dünyayı da dönüştürür ve bütün bu ilişkiler zincirinin yeniden yorumlanmasını gerektirir.¹⁰³ Soysal'a göre, güç istencinin güç ilişkilerini döngüsel bir ilişki içinde kavrayan yapısı çözümlenirse, siyaset biliminin analiz olanaklarına yeni açılımlar getirilmesi mümkün olabilir.¹⁰⁴

Nietzsche'nin perspektivist duruşu, Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okumasının holistik bir yaklaşıma sahip olacağını göstermektedir. Bu okumada, analizin merkezinde güç istenci düşüncesi yer alacak, mikro düzeyde ise büyük siyaset kavramı bu düşüncüyü şekillendirecektir. Bu nedenle, Nietzsche'nin perspektivist uluslararası ilişkiler okumasının, disiplin içindeki çok farklı ekollerden prensipleri içereceği kabul edilebilir. Bu düşüncüyü, tek bir teoriyle özdeşleştirmek mümkün görünmemektedir. Gelecek bölümde, güç istenci düşüncesinin siyasi aktörlerle ilişkisi ve güç istenci düşüncesi merkezinde Nietzsche felsefesinin temel kavramları ele alınacaktır.

¹⁰⁰ Dries, **a.g.e.**, s. 5.

¹⁰¹ **A.e.**, s. 6.

¹⁰² Soysal, **Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power**, s. 96.

¹⁰³ **A.e.**, s. 106.

¹⁰⁴ **A.e.**, s. 111.

İKİNCİ BÖLÜM

NIETZSCHE'DE GÜÇ İSTENCİ KAVRAMI

A. Siyasi Aktörler Nezdinde Güç İstenci

1. Nietzsche'de Devlet Kavramı

Devlet kavramının eleştirisi, Nietzsche'nin siyaset felsefesinde önemli bir yer tutmaktadır. Nietzsche ve realist paradigma arasındaki en temel ayrımlardan birisi de Nietzsche'nin devlete bakışı noktasında ortaya çıkmaktadır. Nietzsche'nin siyaset felsefesi devleti merkezine almaz ve devletin ancak işlevsel bir araç olarak, anlamlı olabileceğini kabul eder. Nietzsche'nin sosyal teoriye en büyük katkısı, Kellner'e göre, modern devlete ve topluma dair getirdiği eleştiriler olmuştur.¹ Nietzsche, devlete kültürel uyanışı sağladığı ve büyük siyaseti merkezine aldığı sürece işlevsel olarak bir rol yükler.² Ancak bu yapı, güç istencini yadsıyıp kültürü siyaset tarafından yönlendirilen bir aygıt haline getirirse ve bürokratik kurumların devamlılığını büyük siyasete tercih ederse, Nietzsche bu yapının karşısında yer almaya başlar. Nietzsche'nin Bismarck Almanya'sına yönelttiği eleştiriler daha çok bu noktada yoğunlaşmaktadır. Nietzsche'yi aristokratik bir siyaset ekolüne yerleştirmeye çalışan araştırmacılar da görülmektedir. Nietzsche okumalarında en çok öne çıkan savlardan birisi de budur. Bu duruş, Nietzsche'nin antik dönemdeki kent devletlerini savunmasında görülebilir. Nietzsche, modern devlete kıyasla, antik dönemin kent devletlerine daha yakın görünmektedir. Dolayısıyla, Nietzsche'nin devlet eleştirisi tarihsel dönemlere göre belli düzeyde farklılık göstermektedir.

Nietzsche, devleti merkezine koyan sistemleri ve teorileri, çok fazla soyut değerle çevrelendiğini söyleyerek eleştirir. Onun düşüncesine göre, devletler mevcut paradigmanın devam etmesi ve dondurulmuş değerlerin ayakta kalabilmesi için desteklenen yapılardır. Bu nedenle Nietzsche'nin düşüncesinin anarşizme yakın olduğunu savunanlar da olmuştur. Ancak Proudhon, Kropotkin gibi önde gelen anarşist düşünürlerin gündemindeki problemler Nietzsche'nin felsefesinin alanına

¹ Kellner, a.g.e., s. 18.

² Golomb, Wistrich, a.g.e., s. 39.

girmez. Nietzsche'nin devlet eleştirisi, ideolojik olmaktan çok epistemolojik bir boyuta sahiptir. Nietzsche, devleti epistemolojik açıdan dondurulmuş değerlerin koruyuculuğunu yapan ve mevcut paradigmanın devamlılığını sağlayan bir aygıt olarak görmektedir.

Nietzsche gücün önemini kavramada realizme yaklaşırsa da, realizmde devlete biçilen rolü kabul etmesi mümkün değildir. Nietzsche, devleti güç istenci kavramından bağımsız olarak yorumlayan ve ona gücü çoğaltmak dışında başka amaçlar yükleyen bütün düşünceleri yadsır.³ Böyle Buyurdu Zerdüşt'te üstün insanın ancak devletin bittiği yerde yükseleceğini söyler.⁴ Nietzsche, gönüllü olarak devletin hegemonyasının benimsenmesini sorumluluktan kaçış olarak görür.⁵ Bu tavır, Nietzsche'nin devlet eleştirisinin, birey-devlet çelişkisine uzanan boyutunu gösterir. Bu eleştirinin arka planında, modern öznenin eleştirisi de yatmaktadır. Nietzsche'ye göre siyaset teorilerinin en büyük kusurlarından birisi toplumun amacını kitlelerin içine yerleştirmesidir. O, demokrasinin dünyayı ileri götüreceğine inanmaz. Ona göre demokrasi normalliğin daha geniş çapta kurumsal açıdan inşasıdır.

Nietzsche'nin siyasi gündeme karşı mesafeli duruşu, devlet otoritesini reddedişiyle bağıntılıdır.⁶ 1862-1872 dönemindeki çalışmalarında devlete aygıtsal bir rol yükler ve devletin ancak pragmatik hedefler doğrultusunda belli bir anlama sahip olabileceği çıkarımını yapar.⁷ Devleti, toplumun geçici hedeflerine ulaşmasında, kültürel birikimin oluşturulmasında ve diğer pragmatist işlevlerin yerine getirilmesinde işlevsel bir aygıt olarak kabul eder.

Bismarck döneminin problemleri ve döneminin siyasi gündemi bu süreçte Nietzsche'nin siyaset felsefesinin şekillenmesinde etkili olmuştur. 1862-1872 döneminde Nietzsche, Almanya'nın kültürel bir uyanışa ihtiyacı olduğunu düşünmekte ve sürecin bu uyanışı başlatacağına dair güçlü bir inanç taşımaktadır.⁸ Wagner'le yakınlığı ve akademik düzlemde de etkisi hissedilen Alman ulusal

³ Gülgeç, **a.g.e.**, s. 709.

⁴ Friedrich Nietzsche, **Böyle Buyurdu Zerdüşt**, İstanbul, Karınca, 2004.

⁵ Friedrich Nietzsche, **On the Genealogy of Morality**, s. 46.

⁶ Renato Cristi, "Nietzsche on Authority and the State", **Animus**, Vol. 14, Corner Brook, 2010, s. 4.

⁷ **A.e.**, s. 5.

⁸ **A.e.**, s.6.

birliğinin sağlanmasının uyandırdığı optimizm bu düşüncesinin nedenleri arasında olsa da yıllar geçtikçe bu iyimserlik yerini 2. Reich'in sert bir şekilde eleştirisine bırakacaktır. Nietzsche, 2. Reich'in hegemonik idealleri nedeniyle normatif otoriteyi oluşturacak unsurları göz ardı ederek, otoriteyi tümüyle baskıya ve zorlamaya dayandırdığını ileri sürmektedir.⁹ Onun otorite yorumuna göre, modern devletin ayakta kalabilmesi, yurttaşların kendi isteğiyle devlete bağlılıklarını ifade etmesine bağlıdır.

Uluslararası ilişkiler teorileri büyük oranda gündemine devletleri ve güç mücadelesini alsa da teoriden teoriye bu değişkenlerin ağırlıkları değişmekte, söz gelimi realizmde olaylar devlet merkezli açıklanırken, eleştirel teori üzerinde çalışan bazı araştırmacılar devletlerin tarihsel olarak misyonunu tamamladığını savunabilmektedir. Buradan güç istencinin devlete ilişkisine gelirsek, Nietzsche'nin felsefesinde devlete işlevsel bir rol yüklendiğini söyleyebiliriz. Onun düşüncesinde, devlet ancak kültürel gelişmeyi sağladığı ve üstün insana giden yolu açtığı sürece yararlıdır. Aksi takdirde Nietzsche tarafından gelişimin önündeki en büyük engel olarak yorumlanır. 2. Reich'in yozlaşmasına karşı yöneltiği eleştiri de daha çok bu yöndedir. 1866 kuşağı, 2. Reich'a dair büyük beklentilerle ve heyecanla doluydu, Nietzsche de bu dönemde bu dalgaya kapılmıştır. Ne var ki devletin kültürü ikincil bir aygıt haline getirdiğini düşünmeye başlaması, onda devlete dair derin şüpheler uyandıracak ve bir noktada devlet idealini tümüyle yadsıyacaktır.

Nietzsche, Hegel'den farklı olarak devletin özgürlüğün kaynağı ve insanlığın ürettiği en yüksek yapı olduğunu kabul etmez.¹⁰ Hegel'in dünya yorumunda, devlet insanlığın akılla ulaştığı en yüksek formdur ve devlete bağlılık özgürlüktür. Hegel'in devleti tanrısaldir, dünya tarihini birleştirebilir. Hegel'e göre "dünya" ve "dünya tarihi" kavramları tekildir, tinin hareketleri onu insanlığın büyük idealine götürür. Dünya tarihi, Hegel'de devletler üzerinden yorumlanır. Devlet, Hegel'in yorumuyla felsefenin, dinin ve tinin evidir.¹¹ Hegel, büyük olayları devlet merkezli olarak yorumlar. Nietzsche'nin büyük olaylara bakışı ise daha farklıdır. Nietzsche'ye göre

⁹ Shaw, a.g.e., s. 24.

¹⁰ Cristi, a.g.e., s.3.

¹¹ A.e., s. 4.

son büyük olay Büyük İskender döneminde yaşanmıştır. Bir sonraki büyük olay ise Avrupa'nın kaderini belirleyecek, onu yeniden tanımlayacaktır.¹² Bu ideal, Nietzsche'nin büyük siyaset düşüncesinde kendini göstermektedir.

Burckhardt, Nietzsche'nin tezlerine yakın biçimde, gücün her zaman öncelikli olduğunu söyler ve devletlerin gücün bir sisteme indirgenme arayışının sonucu olduğu çıkarımını yapar.¹³ Devletlerin işleyiş mekanizması, Burckhardt'ın yorumuyla, bireylerin hedeflerinin devletlerin idealleri doğrultusunda ikincil bir konuma indirgenmesine dayanır. Burckhardt, bu sürecin zorlama ve baskı olmadan gerçekleştirilemeyeceği kanısındadır.¹⁴ Buna karşılık, Nietzsche'nin tezi modern devletin zorlamayla ayakta kalamayacağı, kendi normlarını ve değerlerini kabul ettirmek için bir değerler sistemine, ideolojiye gereksinim duyduğu yönündedir.¹⁵ Nietzsche, devletleri güç istenci düşüncesinin önündeki en büyük engellerden biri olarak görmektedir. Dolayısıyla onun modernizm eleştirisi, modern devlet eleştirisiyle birleşmektedir. Nietzsche'nin devlet kavramına ilişkin düşünceleri, devlet-birey çelişkisiyle ilgili tartışmalar özelinde daha iyi anlaşılabilir. Nietzsche'nin devlet-birey çelişkisiyle ilgili düşünceleri, onun siyaset felsefesinin liberal ve realist paradigmaya bakışını çözümlememizde yardımcı olacaktır.

2. Devlet-Birey Çelişkisi

Modern paradigma, Nietzsche'ye göre, Orta Çağ düşüncesinden kopuşta yeni değerler setini öne çıkarıyor görünse de bedene gereken önemi vermemiştir. Nietzsche'nin psikoloji ve fizyoloji gibi disiplinleri sosyal bilimlerle buluşturma çabasının altında, bedene dönüş arayışının etkisi büyüktür. Bu noktada Nietzsche modernizmin akıl vurgusunu yadsır ve aklın ötesinde insanın duyularıyla düşünmesi gerektiğini savunur.¹⁶ Duyulara ve bedene yapılan bu vurgu, Nietzsche'nin güç istencini insan doğasının ayrılmaz bir parçası olarak yorumladığı çıkarımını

¹² A.e., s.7.

¹³ Shaw, a.g.e., s. 20.

¹⁴ A.e., s. 23.

¹⁵ Shaw, a. y.

¹⁶ Tezcan Durna, **Nietzsche'de Özne Bilinci**, İstanbul, Fesatoder, 2009, s. 171.

yapmamızı sağlar. Dolayısıyla, Nietzsche'ye göre insan doğasının keşfedilmesi ve duyularla düşünülmesi, soğuk aklın yerine güç istenci düşüncesini koyacaktır. Bu kapsamda Nietzsche, devlete akıl tarafından oluşturulan bir kurgusallık olarak bakmaktadır. Dolayısıyla, devleti güç istenci düşüncesinin karşıtı olarak konumlandırmaktadır.

Aklın kavramı ve güç istenci arasındaki karşıtlık, bu tezlerden yola çıkarsak daha çok güç istencinin dinamik doğasıyla ilişkilendirilebilir. Aklın rehberliğinde hareket edildiğinde, Nietzsche'nin yorumuna göre, modernizmin indirgemeci yaklaşımının etkisiyle statik yasalar aranacak, kurulan mantıksal önermelere göre yol haritası çizilecektir. Nietzsche, güç istencinin, dinamik doğası gereği dışsal uyarımlara göre ortaya çıkan duyuşsal tepkileri içereceğini savunmaktadır. Bu düşünce kabul edilirse, güç istencinin merkezde olduğu bir uluslararası ilişkiler okumasında, aklın merkezde olduğu teorilere kıyasla daha esnek bir yapı görüleceği iddia edilebilir. Bu yeni paradigmda statik ilkeler olmayacak, gözlem önemli bir yer tutacak ve değişen koşullara göre analiz araçları sürekli değişecektir.

Nietzsche, toplumu ve bireyi birbirini bütünleyen parçalar olarak görmektedir. Siyasi aktörler, kendilerini tarihten kopararak bağımsız varlıklar olarak tanımlama eğilimindedir. Ancak her varlık karmaşık bir siyasi ve sosyal geçmişin ürünüdür.¹⁷ Aristoteles gibi Nietzsche de bireyin mükemmelliğe ancak ideal toplum içinde ulaşabileceği kanısındadır.¹⁸ Bu nedenle Nietzsche'ye göre ideal devlet, bireyin potansiyelini açığa çıkarmasına yardımcı olacak koşulları hazırlamalıdır. Nietzsche, modern devletin tam aksi yönde hareket ederek bireyi sınırladığını ve köle ahlakını egemen kıldığını ileri sürer.

Güç istenci, sürekli ilerleme isteğiyle birlikte, gücün çoğalmasını engelleyen güçlerle yüzleşmenin getirdiği bir çatışma içerisindedir.¹⁹ Bu çatışma, uluslararası ilişkilere de karakteristiğini veren unsurlardan birisidir. Her güç odağı, sürekli gücünü çoğaltma isteğiyle birlikte, onu sınırlayan kurumsal ve moral unsurlarla boğuşmak zorunda kalır. Bu çatışma, savaşı yaşamın tamamlayıcı bir unsur haline getirir.

¹⁷ Robinson, **a.g.e.**, s. 24.

¹⁸ Kristen Wells, "Nietzsche's Society", **Stance**, Volume 6, 2013, s. 53.

¹⁹ **A.e.**, s. 60.

Nietzsche'nin çatışmayı merkeze alan bu vizyonu realizmin paradigmasıyla da uyuşmaktadır. Nietzsche moral sınırlamaları, üstün insana karşı zayıf olanları koruduğunu düşündüğü için eleştirir. O, uluslararası ilişkilerin anarşist doğasını, güç istencinin kendini açması için en ideal ortam olarak görmektedir. Nietzsche, sürekli kaosu olumlamaz, kaos onun için bir araçtır. Onun ideali, savaşların sürekliliği değil, büyük siyasettir. Onun felsefesinde moral değerler, güç istencinin önündeki engeller olarak tanımlanır. Nietzsche'nin moral değerlere bakışı, Machiavelli, Morgenthau gibi realist düşünürlerle benzeşmektedir. Morgenthau'nun düşüncesinde, Nietzsche'nin siyaset felsefesinin izleri gözlemlenebilir.

Caesar, Napolyon gibi liderler, dönemlerinin moral anlayışıyla diktatör ve zalim olarak nitelendirilebilirken, Nietzsche'de bu isimler doğanın kendini gerçekleştirmesini temsil ederler. Nietzsche'nin üstün insan olarak saydığı bu isimlerin ortak noktası bir "kaos başlatıcısı" olmalarıdır. Nietzsche'nin güç istenciyle tanımladığı olgu Russell'ın iktidar(*power*) kavramından farklıdır. Russell, "Batı Felsefesi Tarihi" isimli çalışmasında Nietzsche'nin askeri liderleri övmesini sert biçimde eleştirmiştir. Nietzsche ve Russell arasındaki karşıtlık salt siyasi tarih boyutunda kalmaz, aynı zamanda epistemolojiktir. 20.yüzyılın başında Russell ve Whitehead'in "Principia Mathematica" isimli çalışması epistemolojik açıdan önemli bir kilometre taşı olmuştur. Bu kitaptaki tezler, Nietzsche'nin bengi dönüş kavramıyla kabul ettiği kaotik ve olasılıklara dayalı evren modelinin tam zıddını ortaya koyar. Nietzsche ve Russell'ın epistemolojiye bakışları, ikisinin siyasi tarihe bakışını doğrudan dönüştürmüştür. Nietzsche büyük ordular oluşturarak toplumsal yapıyı sarsan ve medeniyete dair bazı değerleri ortadan kaldıran liderleri toplumun özüne döndürülmesi için gerekli görüyordu. Buna karşılık Russell demokrasi temelli bir düşünceye sahipti. Bu durum Nietzsche'nin gelişmenin aşamalı olarak gerçekleşeceğini savunan reformist düşüncelerin karşısında olduğunu gösterir. Nietzsche, toplumsal değişimlerin aşamalı olarak değil nitel sıçramalar şeklinde gerçekleşeceğine inanmaktadır ve savaşlar onun felsefesinde bu nitel sıçramayı gerçekleştirme misyonuna sahiptir. Nietzsche'nin düşüncesinde savaşlara büyük yer verilmesi, uluslararası ilişkilerde realist paradigmayla benzer bir gündeme yoğunlaştığını gösterir.

Nietzsche'ye göre ilerlemeler tek tek birbirine eklenen küçük adımlarla değil, sıçramalar şeklinde olur ve bu sıçramalar statükoyu yıkmak için her şeyi yapmaya hazır, içgüdülerine göre hareket eden liderlerin ve üstün insanların yol göstericiliğinde şekillenir. Kaos onun için korkulan bir olgu değildir, yanlış olan doğanın yasalarını bir yana bırakıp geçmişteki atalarımızın koyduğu kurallarla hareket ederek kendimizi ve çevremizdekileri baskılamaktır. Modern devlet bu anlamda Nietzsche için gelişmeyi durduran bir kurumdur. Onun üstün insanı devletin bittiği yerde yükselir, o devletsizdir.

Nietzsche, izleyicilerini dürtülerine karşı daha dürüst olmaları konusunda cesaretlendirir ve bu gerçekçilik bütün değerlerin yeniden tanımlanmasını gerektirir. Dolayısıyla Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okuması, güncele dair tek tek olaylar konusunda doğrudan fikir vermekten öte evrensel paradigma değişiminin yol açtığı büyük dönüşümleri siyasi tarih içinde tespit etme konusunda yararlıdır. Modern anlamda politika, yurttaşların pratik ihtiyaçlarına odaklanan ve bu ekseninde kısa vadeli problemlerin çözümü için metotlar geliştiren, teknik bir biçime evrilmiştir.²⁰ Bu kullanımıyla siyaset, Nietzsche'nin büyük siyaset idealinin tam karşıtı olan, bürokratik yapılar tarafından domine edilen, Nietzsche'nin "low politics" olarak tanımladığı bir formda sürdürülmektedir. Onun vizyonunda, kökten değişim için büyük insanlar dışında her şey hazırdır. Jaspers'e göre "bu düşüncede esas olan bireysel içeriklerin somut belirliliği değil, büyük siyasetin yönünü belirleyecek büyük görüşün kendisidir."²¹

Nietzsche'ye göre özne ve nesne arasında keskin bir ayrıma gitmek anlamsızdır, dünyayı ancak güç istenciyle yorumlayabiliriz. Nietzsche, özneyi eylemlerinden ayrı olarak değerlendirilmez. Bütün etkiler ve eylemler öznenen ayrıştırıldığında, geriye eylemi gerçekleştiren bir varlık kalmadığını söyler.²² Onun düşüncesinde, eylemle eylemi yapan iç içe geçmiştir. Güç istenci düşüncesi, bu ikiliği aşarak, eylemle eylemi yapan varlığı birleştirir, ikisini büyük resimde bir arada yorumlamamıza izin

²⁰ H. W. Siemens, V. Roodt (Ed.), **Nietzsche, Power and Politics**, Berlin, Walter de Gruyter, 2008, s. 801.

²¹ Jaspers, **a.g.e.**

²² Soner Soysal, "Güç İstenci ve Yorum", **Tabula Rasa -Felsefe&Teoloji**, Sayı 23, 2008, s. 129.

verir. Nietzsche'nin özneye getirdiği bu yorum, uluslararası ilişkilerde siyasi aktörlerin tanımlanmasına yeni bir açılım getirebilir.

Aydınlanmanın öznesi, onun yorumuyla, mekanikleştirilerek gerçek doğasından uzaklaştırılan, yaratıcılığını ve yaşam enerjisini yitiren, güç istencinin yerine statik yasaları ve mantıksal önermeleri koyan öznedir. Aydınlanmanın öznesi Nietzsche'nin düşüncesine göre kişiliksizleştirilmiştir. Nietzsche'de modern anlamda bir öznenin bahsedilemez ancak onun metinlerinde örtük de olsa bir özne karşımıza çıkar. Nietzsche'de özne kavramını büyük oranda üstün insan düşüncesi üzerinden okumak gerekir. Aydınlanmanın aklın yol göstericiliğinde hareket eden modern insanından farklı olarak onun öznesi tutkularıyla ve dürtüleriyle hareket eden öznedir. Nietzsche, günlük hedeflere sıkı sıkıya bağlanmış, pragmatist modern özneyi de kabul etmez. Özgürlük ona göre, ancak mevcut paradigmanın dışına çıkarak ve onun değerler sistemini reddederek mümkün olabilir. Nietzsche bu iradeyi çok az kişide görür ve bu nedenle kitaplarını o azınlığa ithaf eder. Bu tavrı, Nietzsche'nin bazı araştırmacılar tarafından, aristokratik bir siyaseti savunduğunun kabul edilmesine neden olacaktır.

William McNeill, Nietzsche'nin özneyi bir yorum olarak ele alıp almadığını tartışır. Bu analize göre, Nietzsche öznenin yaşamın devamlılığı için icat edilmiş kurgusal bir kavram olduğunu düşünmektedir. Bir yorum olarak faydalı yanları olsa da özne, bu analize göre nihai bir doğru olarak kabul edilemez.²³ Nietzsche'nin hedefi Platon'dan bu yana metafiziksel alanda açıklanmaya çalışılan özneyi yeniden bedenle bir araya getirmek, ona maddi bir temel kazandırmaktır. Metafiziğin soğuk öznesini temelsiz bulmaktadır. Burada bedenle kastedilen, öznenin doğrudan dürtülerle etkileşim içinde var olmasıdır. Bu yorum özneye, aktif olarak dış dünyayı gözleme ve onu dönüştürme görevini yükler. Güç istenci öğretisinin amaçlarından biri de özneyi gerçek doğasına döndürmek, onu metafiziksel alandan çekip almaktır.²⁴

Nietzsche'de Platon'un metafiziğine karşı Herakleitos'a yapılan vurgunun kaynağı öznenin temellerine dek götürülebilir. Özne Nietzsche'de bir enerji alanı olarak kabul

²³ McNeill, *a.g.e.*, s. 285.

²⁴ *A.e.*, s. 286.

edilmektedir, güçler arasındaki etkileşimli ilişkilere göre sınırları genişler ya da azalır. Bu etkileşim, bir sistem olarak varlığın tamamını etkiler.²⁵ Yaşamın anlamını onun felsefesinde özne değil güç istenci oluşturur. Nietzsche, güç istencinin yaşama dair parçaları birleştirip organize ederek, insanlığı daha da ileri taşıdığını düşünmektedir.²⁶ Bu çıkarımlardan sonra tekrar bedenın anlamına dönersek, Nietzsche’de bedenın anlamı ancak güç istenci düşüncesiyle açıklığa kavuşturulabilir. Güç istencinden bağımsız ve ayrık bir özne tanımı Nietzsche’nin felsefesinde gerçekleştirilemez. Özne, bu açıdan güç istencinin bir görünüşüdür, etkisidir.

Nietzsche, modern öznenin üzerine yüklenen değerlerin altında ezildiğini, devlet tarafından yasalarla, toplum tarafından ise moral değerlerle kısıtlandığını düşünmektedir.²⁷ Bu konjonktürde modern öznenin kendi varoluşunu gerçekleştirme olanağı kalmamıştır, kendi içine kapanmıştır. Modern özne, güç istenci düşüncesine göre, sürece müdahale etme yeteneğini kaybederek mevcut paradigmanın bir parçası ve uzantısı olmuştur. Nietzsche’nin özneye bakışının daha iyi anlaşılabilmesi için, onun felsefesinde “istenç” kavramının analizinin yapılması önemlidir. Bu çerçevede, gelecek bölümde istencin güçle ilişkisi ele alınacaktır.

3. İstencin Güçle İlişkisi

Güç istenci kavramını anlamlandırmak için güç kavramıyla birlikte “istenç” kavramının kökenini incelemek yararlı olacaktır. İstenç, tek başına yorumlanması oldukça güç bir kavramdır. Diğer dillerde “*will, der wille, volontan, volitio*” gibi karşılıkları olan bu kavram için Türkçede “*irade, niyet, istenç, isteme*” gibi sözcükler kullanılmaktadır. Husserl’in yorumuna göre, Almanca karşılığı “*der Wille*”(istenç) olan sözcüğün “*Begehren*”(arzu) ve “*Wunsch*”(istek) sözcükleriyle karıştırılması, kavramın anlamını bulanıklaştırmaktadır.²⁸ İstenç kavramı felsefe tarihi boyunca

²⁵ A.e., s. 293.

²⁶ A.e., s. 295.

²⁷ Durna, a.g.e., s. 259.

²⁸ Taşkiner Ketenci, Metin Topuz, “Kant ve Nietzsche’de İsteme Kavramı”, *FLSF Dergisi*, Sayı 8, Ankara, s. 2.

yaygın biçimde kullanılmış, farklı ekollerde farklı düşünceleri karşılamıştır. Bu kavramın Alman felsefesindeki yansımalarına bakıldığında ise ilk akla gelen isim Schopenhauer'dur. Schopenhauer'in gençlik döneminde felsefi açıdan Nietzsche üzerinde büyük etkisi olmuştur.

Güç istenci düşüncesini tartışırken, "istenç" kavramının Alman idealist felsefesinde ve Orta Çağ Avrupa felsefesinde nerede durduğunu incelemek yararlı olacaktır. "İstenç" kavramı Orta Çağ'ın başlarına, Hristiyan felsefesinin başlangıcına dek götürülmektedir. Antik Yunan felsefesinde öncelikli kavram akıldır. İstenç kavramı ilk kez Augustine'le birlikte felsefede güçlü biçimde dile getirilmeye başlanır.²⁹ Augustine'in felsefesi, Orta Çağ Hristiyan felsefesi üzerinde etkili olarak, istenç kavramını bu dönemin felsefesinin temel kavramlarından biri haline getirmiştir. Orta Çağ, genel olarak bilimde ve felsefede uzun bir duraklama dönemini temsil etse de istenç, irade, iç gözlem gibi metaforların kökeni bu döneme dayanmaktadır. Summa Theologica'da, Thomas Aquinas "istenç" kavramını, "özgür istenç" problemiyle ilişkili olarak tartışır.

Rousseau, Hobbes'un toplum sözleşmesi düşüncesini geliştirerek "genel irade" kavramıyla istençle ilgili tartışmalara yeni bir boyut getirmiştir. Rousseau, insanın davranışlarını etkileyen temel unsurun akıl değil, arzu ve tutkular olduğunu düşünüyordu.³⁰ Genel irade düşüncesi, bireysel çıkarların ötesinde toplumsal ortak fayda kriterlerine göre yasama sürecinin şekillendirilmesi prensibine dayanmaktadır.³¹ Rousseau, yasa yapma sürecinde, bütün yurttaşların onayının alınması gerektiğini savunuyordu. Bu fikir, Fransız Devrimi'nin en çok öne çıkan düşüncelerinden biri olacaktır. Rousseau'nun düşünceleri, dönemin Fransız toplumcu felsefesini yakından takip eden Kant üzerinde de etkili olacaktır.

Nietzsche ve Kant, istenci farklı anlamlarda kullansalar da benzer problemin çözümüne yoğunlaşmışlardır. "İnsan nedir" ve "doğru eylem nedir" gibi sorular onların felsefesinde cevaplanması hedeflenen problemlerdir. Kant, zorunluluk

²⁹ Şefik Deniz, **Öznellik ve Eleştirisi**, Afyon, Sosyal Bilimler Dergisi, 1 Haziran 2009, s. 220.

³⁰ Özgüç Orhan, "J. J. Rousseau'da Genel İrade Kavramı", **FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)**, Sayı: 14, 2012, s. 8.

³¹ **A.e.**, s. 13.

bildiren bilginin kaynağı olarak deneyi değil, saf akli görmektedir. Buradan yola çıkarak etik anlayışını, “herkese, kendine davranılmasını istediği gibi davran” ilkesine dayandırır.³² Nietzsche, bu probleme bütün değerlerin yeniden değerlendirilmesi gerektiği teziyle cevap verirken; Kant, insanın aklın ilkelerine göre hareket etmesini savunmuş, bu ilkeleri tespit etmeye yoğunlaşan bir sistem geliştirmiştir.³³ Kant ve Nietzsche’nin istenç üzerine görüşleri, onların paradigmaya bakışını da yansıtmaktadır. Epistemolojik açıdan bu iki filozofun görüşleri, etikle ilgili görüşlerini etkilemiştir.

Kant ve Nietzsche’nin felsefesinde “isteme” kavramının kullanımı ortakken, Kant’ta bu “iyiyi isteme” anlamındadır.³⁴ Moral değerleri reddeden Nietzsche ise iyiyi istemenin karşısına, gücü istemeyi koymuştur. Nietzsche, Kant’ın “iyiyi isteme” düşüncesini köle ahlakının bir unsuru olarak ele alır, iyiyi istemeyi “*decadence*”ı isteme olarak yorumlar.³⁵ Schopenhauer, Kant ve Nietzsche’nin felsefesi arasında bir geçiş noktasıdır, ikisinin istençle ilgili düşüncelerini birbirine bağlar.³⁶ Nietzsche’nin felsefesinde, özellikle ilk dönemlerde, Schopenhauer’in etkisi güçlüdür. Zamanla, Schopenhauer’in istenç düşüncesini negatif temellere dayandığını ileri sürerek yadsıyacaktır.

Schopenhauer istenci her şeyin kaynağı olarak kabul ederken, bu durumun kötülüğe ve karşı konulmaz biçimde acıya neden olduğunu iddia etmekteydi. Bu nedenle Schopenhauer’a göre mutluluğa ulaşmak olanaksız olduğuna göre izlenecek yol yaşamı yadsımak ve acıdan kaçınmak olmalıydı. Nietzsche’nin istence getirdiği yorum ise Schopenhauer’la uyuşmaz. Güç istenci, yaşamı onaylamayı ve doğanın temel yasalarıyla uyum içinde olmayı gerektirir. “Şen Bilim” isimli kitabında, Dionysosçu yaşam coşkusuyla bilimi birleştirme çabası, mevcut paradigmaya ve negatif temellere dayanan pesimist felsefelere bir tepkidir.

³² Ketenci, Topuz, **a.g.e.**, s. 6.

³³ **A.e.**, s. 5.

³⁴ **A.e.**, s. 1.

³⁵ **A.e.**, s. 12.

³⁶ **A.e.**, s. 7.

Schopenhauer, dünyayı bir tasarım olarak kavramaktadır. Bu düşüncenin ikinci aşaması ise şu önermeyle özetlenmiştir: “Dünya istemedir.”³⁷ Schelling de benzer biçimde felsefenin bütün idealinin varlığın en yüksek ifadesini bulmak olduğunu ve en son evrede istencin ötesinde bir varlık bulunmadığı çıkarımını yapmaktadır.³⁸ Bu düşünceye göre, dünyanın anlamı olan istenç, özne üzerinden kendini tanıtır. Bedene dair tüm eylemler, istencin görünümüdür. Schopenhauer bu döngüyü şöyle özetler: “İsteme gövdenin a priori bilgisi, gövde de istemenin a posteriori bilgisidir.”³⁹ Bu önermeye göre, isteme maddi dünyadan bağımsız olarak kavranamaz. Kendinde şey olarak isteme, kör bir dürtüden ibarettir.⁴⁰ Yaşamı koruma dürtüsü ve varoluş mücadelesi, istencin yaşamla olan ilişkisinden beslenir.

Nietzsche'nin yorumu, birçok açıdan Schopenhauer'dan farklıdır. Nietzsche, istenci güçle ilişkili olarak kavrar. Yaşam mücadelesi ve yaşamı koruma dürtüsü, Nietzsche'de güç istencinin etkileridir. ”İyi nedir?” sorusunu Nietzsche, “güç duygusunu, gücü istemeyi, gücün kendini yükselten her şey” olarak cevaplar.⁴¹ Yaşam, bu felsefede güçler çeşitliliği üzerinden tanımlanır. Güç belli dönemlerde çoğaldığı gibi belli dönemlerde azalarak içe de kapanabilir. Tarihsel açıdan bu süreci Nietzsche “decadence” olarak tanımlar. “Decadence” güç istencinde azalmayla birlikte belirir, kültürel bir çöküş evresidir.⁴² Nietzsche, Avrupa medeniyetin bir “decadence” evresinde olduğunu düşünmektedir. Bu çöküş tepki olarak Nietzsche'nin ortaya koyduğu felsefe ise güç istenci düşüncesine dayanmaktadır. Güç istenci düşüncesi, epistemolojik bir boyuta sahip olduğu kadar, siyasi bir açılıma da sahiptir. Nietzsche, güç istenci düşüncesiyle, sosyal bilimlerin farklı disiplinlerini birleştirmeye çalışarak, multidisipliner bir yaklaşım geliştirmeye çalışmıştır. Uluslararası ilişkiler disiplini, bu multidisipliner yaklaşımın uygulanması için belki de en uygun disiplindir ve disiplinin siyasi pratiğe yönelen doğası, Nietzsche'nin büyük siyaset vizyonu ile örtüşmektedir. Bu çerçevede, gelecek bölümlerde

³⁷ Ketenci, Topuz, a. y.

³⁸ Heidegger, a.g.e., s. 421.

³⁹ Ketenci, Topuz, a.g.e., s. 7.

⁴⁰ A.e., s. 8.

⁴¹ A.e., s. 10.

⁴² A.e., s. 11.

Nietzsche'nin güç istenci düşüncesini tamamlayan diğer düşünceleri ele alınacak ve kapsamlı olarak bu kavramın analizi yapılacaktır.

B. Nietzsche Felsefesinde Temel Kavramlar

1. Bengi Dönüş Düşüncesi

Bengi dönüş düşüncesini kavramak, güç istenci öğretisinin anlaşılması için gereklidir. Bengi dönüş düşüncesi, günümüzde de çözümlenmeye çalışılan, Nietzsche'nin en karmaşık düşüncelerinden birisidir.⁴³ Heidegger bu düşüncüyü Batı metafiziğine dair Nietzsche'nin vardığı son nokta olarak kabul eder ve bu düşüncenin kökenini Herakleitos'un antik dönemlerdeki döngüsel felsefesine dek götürebileceğimizi söyler.⁴⁴ Güç istenci kavramını uluslararası ilişkilerin sınırlama problemiyle birlikte değerlendirirken Nietzsche'nin bengi dönüş düşüncesini ele almamız gerekir. Bu düşünce, Nietzsche'nin tarih felsefesine bakışını anlamamıza da yardımcı olacaktır.

Nietzsche'nin bengi dönüş düşüncesi, epistemolojik açıdan felsefesinin önemli bir parçasıdır. Getirdiği yeni zaman felsefesi yorumuyla Nietzsche, geleneksel değerler sistemine saldırmaktadır. Bu zaman felsefesi yorumu, önceden belirlenmiş bir doğru olmadığını, yaşamın sonsuz kaosun ötesinde bir amacının olmadığını kabul eder.⁴⁵ Bengi dönüş düşüncesi, insanın sınırlı olanaklarını ve varoluşun sonsuzluğunu göstererek, doğa felsefesinin yasalarını olumlar, bu yasaların ötesinde kurulan metafiziksel önermeleri yadsır.⁴⁶ Bengi dönüş düşüncesi, güç istencinin geçmişle kurduğu ilişki modellerini açıklamamıza yardımcı olur.⁴⁷ Bu düşünce, yaşamın geçmişle nasıl yüzleştiğini gösterir ve felsefedeki zaman problemine karşı Nietzsche'nin verdiği özgün bir yanıttır. Kaufmann, bengi dönüş düşüncesini, bu

⁴³ Heidegger, **a.g.e.**, s. 430.

⁴⁴ **A.e.**, s. 430.

⁴⁵ Robert D. Stolorow, "Heidegger's Nietzsche, the Doctrine of Eternal Return and the Phenomenology of Human Finitude", **Journal of Phenomenological Psychology**, Los Angeles, Institute of Contemporary Psychoanalysis, 2010, s. 109.

⁴⁶ **A.e.**, s. 114.

⁴⁷ John Richardson, **Nietzsche's Problem of the Past**, M. Dries (ed.), Nietzsche on Time and History, Berlin, Walter de Gruyter, 2008, s. 111.

alandaki olası hipotezler arasında en bilimsel olanı olarak almaktadır.⁴⁸ Bu düşünce, aynı zamanda Nietzsche'nin felsefeyi diğer disiplinlerle birleştirme girişiminin göstergelerinden birisi olarak kabul edilebilir.

Zamana karşı holistik bakış açısı, Nietzsche'de bengi dönüş düşüncesinde kendini dışa vurmuştur. Bu düşünceye göre tarih, süreksiz olayların birbirini izlediği, neden sonuç ilişkilerine dayanmayan bir süreçtir. Bu perspektif güç istencinin yükseldiği zemini tespit etme noktasında anlamlıdır. Çünkü Aydınlanmanın ve Kartezyen felsefenin belki de en büyük arayışı, şüphe edilmeyen biricik gerçekliğe ulaşmaktır. Descartes, analitik geometriyi de içeren rasyonalist felsefesinde bu zemini araştırmıştır ve onu izleyen Newton, Leibniz, Hume gibi isimlerin çalışmaları Aydınlanmanın ilerleme düşüncesinin arka planını oluşturmuştur. Nietzsche, Aydınlanmayı eleştirirken Aydınlanmanın zaman felsefesini de hedef almaktadır. Aydınlanmanın ilerleme düşüncesini tersine çeviren bu yaklaşım, ilerleme idealini bir anlamda yeniden tanımlamıştır. Nietzsche, Aydınlanmanın neden-sonuç ilişkilerine dayalı tarih yorumuna, döngüsel bir zaman felsefesi yaklaşımıyla karşılık vermiştir.

Bengi dönüş düşüncesi, zamanın döngüsel yapısına getirdiği yorumla, bu vizyonun anlaşılmasına yardımcı olur. Bengi dönüş hem moral hem de epistemolojik bir duruşu yansıtmaktadır. Bu perspektife göre, doğru ve yanlış kavramları içinde bulunduğumuz tarihsel koşullara göre sürekli yeniden üretilir ve dominant güç odaklarının etkisinde biçimlenirler. Bu çıkarımıyla Nietzsche'nin realist paradigmaya yaklaştığı görülmektedir. Uluslararası ilişkilerde Morgenthau, bu düşünceleri olumlamaktadır. Bu düşüncenin kökeni Machiavelli'ye dek götürülebilir.

Böyle Buyurdu Zerdüşt'te, Zerdüşt bengi dönüş öğretisini ortaya koyarak insanların bu dünyayı arzulamasını sağlamaya çalışır. Özneyi, idealar evreninden kopararak siyasi sorumluluktan kaçış yollarını kapatır ve ona tarihi ilerletme görevi verir. Ancak Nietzsche'nin "ilerleme" kavramına yüklediği anlam, Aydınlanmanın ilerleme anlayışından farklıdır. Bengi dönüş düşüncesine göre tanımlanan özne, tarihin dönüştürülmesinde aktif bir role sahiptir. Nietzsche, hedonizmi ve

⁴⁸ Clark, a.g.e., s. 6.

endüstrileşmenin getirdiği maddi temelli ilişkileri merkezine koyan modern insanı eleştirir. Ona göre bengi dönüş öğretisini benimsemiş üstün insan, bu tür geçici şeylere yönelmez. O, şimdiki zamandaki her eylemini sonsuz döngü içinde sürekli olarak ister ve bunu yaparken eylemlerini iyi-kötü gibi sınıflandırmalara tabi tutmaz. Nietzsche'nin bu görüşleri, liberal paradigmanın karşıtı olan düşünceleri işaret etmektedir. Liberal paradigmanın, pragmatist ve işlevsel yaklaşımını Nietzsche tümüyle yadsımaktadır.

Böyle Buyurdu Zerdüş'te, Zerdüş kendisini yaşamın, acının ve döngünün avukatı olarak tanıtmaktadır.⁴⁹ Bu üç kavram birbiriyle ilişkilidir ve aynı şeyin değişik görünüşlerini oluştururlar.⁵⁰ Heidegger, bengi dönüş düşüncesini bu kavramlarla bağıntılı olarak metafiziksel düzlemde açıklar. Heidegger, bengi dönüş düşüncesinin insana bir sorumluluk yüklediğini düşünmektedir.⁵¹ Heidegger'in yorumuna göre, Nietzsche bu düşünceyle bireyi bir seçim yapmaya çağırmaktadır. Bu seçim, insanın varoluşta bulunduğu noktayı belirleyecek, değerler sistemine karşı konumunu gösterecektir.⁵² Bu seçim, aynı zamanda mevcut paradigmaya karşı çıkılmasını da gerektirmektedir.

Heidegger, Zerdüş'ün yolculuğunu yorumlarken, tekrar ve tekrar ona kim olduğunu sorar. Eğer bu soru cevaplanabilirse, güç istenci kavramının özü de açıklığa kavuşacaktır. Heidegger'in tekrar ve tekrar aynı soruyu sormasının nedeni, her seferinde sorunun gerçeğin farklı bir görünüşünü açığa çıkarmasındandır. Bu duruş, bengi dönüş ve güç istenci düşünceleriyle de uyum içindedir ve Nietzsche'nin perspektivizmini yansıtmaktadır. Bu yaklaşım uluslararası ilişkilerin analiz modellerine uyarlanırsa, septik bir yaklaşımla yeni analiz modellerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Nietzsche'nin felsefesi gerçeği sorgularken nihai bir cevaba ulaşmayı amaçlamaz, bu sorgulamanın kendisi başlı başına bir ilerlemedir. Nietzsche sonuçlardan çok yolculuğun kendisiyle ilgileniyor görünmektedir. Heidegger ve Nietzsche'nin felsefelerinin en çok yaklaştığı noktalardan birisi de budur. Zerdüş, Heidegger'in yorumuyla, intikama ve negatif

⁴⁹ Heidegger, **a.g.e.**, s. 412.

⁵⁰ **A.e.**, s. 412.

⁵¹ Stolorow, **a.g.e.**, s. 110.

⁵² **A.e.**, s. 110.

etiğe dayalı geçmişe karşı, yaşamın savunucusudur. Yaşamı savunurken, bütün geçmişi herhangi bir negatif yargıya varmadan onaylayarak bengi dönüş düşüncesini de benimsediğini gösterir. Machiavelli'nin etiği yadsıyan görüşleri, Nietzsche'nin bu yorumuyla daha iyi anlaşılabilir. Nietzsche'nin tarih yorumunda olaylar üzerine negatif ya da pozitif yargılara varılmaz. Yıkıcı görünen bazı eylemler de tarihin ilerlemesinde gerekli evreler olarak görülebilir. Dolayısıyla Nietzsche'nin tarihe karşı nötr bir duruşa sahiptir, değişmez yargılara varmaktan özellikle kaçınır. Bu düşünce zamanın sonsuz döngüsellikini ve kendini yinelediğini ileri sürmektedir.⁵³

Realistler, uluslararası siyasette birbirini tekrarlayan eğilimleri tespit etmeye çalışırlar, statik bir model arayışındadırlar. Realistlerin yoğunlaştığı nokta özel durumları dışarıda bırakarak uluslararası ilişkilerin işlediği dinamikleri tespit etmektir. Bengi dönüşü temel alan bir zaman felsefesinde, sonsuza dek devam eden bir döngü vardır ancak bu döngü aynı olayların birbirini tekrar etmesi şeklinde gerçekleşmez, düzensizdir. Dolayısıyla Nietzsche'de neden-sonuç ilişkisi kurulamaz, soğuk mantık güç istenci öğretisinde bize gereken araçları vermez.

Nietzsche, zaman felsefesine getirdiği kendine özgü yaklaşım biçimiyle insanlığın gelişiminin doğru bir orantıyla ilerlemediği, ilerleme çizgisinin tam ortasında, nihai noktanın hemen öncesinde olduğundan daha fazla aydınlığa yaklaşabileceği tezini ileri sürer. Antik Yunan-Roma dönemlerini onurlandırırken, Orta Çağ'a ve Aydınlanmaya yönelttiği sert eleştiriler, bu tez bağlamında okunabilir. Bengi dönüş düşüncesi, zaman felsefesinin sınırlarını sonsuza yaklaştırarak, içinde bulunduğumuz paradigmanın geçiciliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu açıdan bengi dönüş düşüncesini kavramak, Nietzsche'nin metafiziğe karşı eleştirel duruşunu ve çağımızın epistemolojisine bakışını anlamak için önemlidir. Bengi dönüş düşüncesini tamamlayan, Nietzsche'nin felsefesindeki temel kavramlardan biri ise "üstün insan" kavramıdır.

⁵³ Heidegger, **a.g.e.**, s. 425.

2. Üstün İnsan Kavramı

Nietzsche, içinde bulunduğumuz paradigmanın temel kusurlarından birisinin insanlığın amacını bireye değil, kitlelere endekslemek olduğunu düşünür. Çünkü bu tavır ona göre köle ahlakını egemen kılar. Batı geleneğine baktığımız zaman, Nietzsche'nin yorumuna göre, tarih boyunca zayıf olana ve onun savunduğu değerlere yönelen bir koruma refleksi görülmektedir.⁵⁴ Nietzsche, etik üzerine yazdığı metinlerde üstün insan kuramı üzerinden bu konuya ciddi biçimde eğilmiş, zayıf olanı koruyan paradigmanın gerçekliği çarpıttığını savunmuştur. Nietzsche'nin üstün insanı, modernizmin paradigmasının tanımladığı modern insanın karşısına çıkarılmıştır.

Nietzsche'nin etiğe bakışı, moral ilkeleri siyasi açıdan pragmatik bir araç olarak kabul eden Machiavelli'nin görüşlerine yaklaşmaktadır.⁵⁵ Bu yoruma göre, zayıf olanı korumak için icat edilen kurallar, doğanın temel yasalarıyla çelişmektedir.⁵⁶ Yaşamın kaderini etkileyecek güce sahip olmayan reaktif güçler, sürece müdahale edememeleri nedeniyle çözümü güç istenci öğretisini yadsımakta ve dönüşümü durdurmakta bulurlar. Sıradanlığın tabana yayılarak her şeye egemen olması ve gücün dizginlenmesi; Nietzsche'ye göre insanlığın ilerlemesini durdurmakta, doğanın yasalarına karşı insan eliyle üretilmiş yapay yasaları koymaktadır. Nietzsche, insanlık tarihinin önemli bir kısmı boyunca, bir eylemin değerinin sonuçlarına göre belirlenmesini eleştirir. Onun düşüncesinde, eylemler sonuçlarından bağımsız olarak, kendiliğinden bir değere sahiptir.⁵⁷ O, sonuçlardan çok, yaşamı meydana getiren süreçlerle, dinamik olarak eylemin kendisiyle ilgileniyor görünmektedir. Bu perspektif, Nietzsche'nin epistemolojik duruşunun da karakteristiği olacaktır.

Heidegger, üstün insanı bir köprüye benzetmektedir. Nietzsche'nin premodernle modern dönem arasında köprü kurarak postmodern düşünceye ilham kaynağı olması gibi üstün insan da güç istenci düşüncesini dünyaya egemen kılacak bir köprü olarak

⁵⁴ Büyükdüvenci, **Adalet, Suç ve Ceza Üzerine**, s. 1.

⁵⁵ Niccolo Machiavelli, **The Prince**, New York, W.W. Norton, 1977, s. 191.

⁵⁶ Büyükdüvenci, **Adalet, Suç ve Ceza Üzerine**, s. 2.

⁵⁷ Nietzsche, **Beyond Good and Evil**, s. 52.

düşünülmüştür. Bu ideale göre, bu süreç tamamlandığında doğayla toplum arasındaki zıtlık ortadan kalkacak, bir birleşme sağlanacaktır. Üstün insan, Heidegger'in yorumuyla, insan varoluşunun "Varlık"la iletişime geçişidir.⁵⁸ Nietzsche, kendi felsefesini geleceğin toplumunu hazırlayan, bir geçiş felsefesi olarak görmektedir.⁵⁹ Buradan yola çıkarak, Nietzsche'nin doğrudan realist paradigmanın parçası olmadığı ama realist paradigmayı ortaya çıkaran koşulları hazırladığını söyleyebiliriz. O, içinde bulunduğumuz paradigmanın kritiği yaparken, üstün insanın kendini bu döneme ait hissedemeyeceğine dikkat çeker.⁶⁰ Zerdüşt'ün sürekli yer değiştirmesi ve toplumla ilişkisini koparması, bu yorumun sonucu olarak okunabilir.

Deleuze, üstün insanı, bengi dönüş düşüncesiyle güç istenci düşüncesinin birlikteliğinden çıkan bir sonuç olarak yorumlar. Tarih Nietzsche'ye göre isimsiz milyonlarca zayıf insanın iradesi toplamından ibaret değildir. Tarihi ilerleten, İskender gibi tutkuyla dolu aktif güçlerdir. Nietzsche'de tarihi dönüştürecek üstün insan, filozofla savaşının karışımıdır. Ona göre modern insan, geleneklerin ve devletin ardına gizlenerek sorumluluk almaktan kaçmaktadır ve Aydınlanma düşünürleri bu döngüyü kurumsallaştırmak için mekanik bir şekilde işleyen toplumsal bir düzen inşa etmeye girişmişlerdir. Nietzsche'nin devlete, ideolojilere ve demokrasiye saldırmasının nedenlerinden birisi de durgunluğu kalıcılaştırdığını düşündüğü bu mekanizmdir. Modern topluma bu eleştirileri getirirken Nietzsche, Roma İmparatorluğu'nun bütün dünyayı iktidarı altında birleştirmeyi amaçlayan ihtiraslı siyasetini özlemle anar. Bu çıkarım, Nietzsche'nin ofansif realizme yaklaştığı noktalardan biri olarak okunabilir. Nietzsche'nin siyaset felsefesinde, bütün siyasi aktörler güç istencinin bir görünüşü olarak kabul edilir ve bu nedenle analiz sürecinde birbirinden ayrı sınıflandırmalara tabi tutulmazlar.

Nietzsche, eğer doğada bir denge noktasına ulaşılmış olsaydı ve varlıklar nihai formunda olsalardı, günümüzdeki siyasi yapıların açıklanamayacağını söyler.⁶¹ Çünkü o, bir geçiş evresinde olduğumuzu düşünmektedir. Onun düşüncesinde varlık,

⁵⁸ Heidegger, **a.g.e.**, s. 429.

⁵⁹ Julian Young, **Nietzsche's Philosophy of Religion**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, s. 98.

⁶⁰ **A.e.**, s. 100.

⁶¹ Deleuze, **a.g.e.**, s. 47.

henüz son formuna ulaşmamıştır. Üstün insanın ortaya çıkışı, bu dönüşümde belirleyici olacaktır. Üstün insan bir amaç ya da son değil, bir köprüdür. Üstün insanla sürü insanı arasındaki zıtlık, özellikle son dönem Nietzsche çalışmalarının ana temalarından birini oluşturur. Sürü insanını küçülten ve güçten düşüren nedenler, onun felsefesinde güçlü bireylerin daha da yükselmesine yardımcı olmaktadır.⁶²

Nietzsche, içinde bulunduğumuz çöküşten kaçmayı başaranların gücünü çok arttıracığını düşünmektedir.⁶³ Bu yorum, Nietzsche'nin çöküş dönemlerini yeni paradigmanın yükselişi için gerekli gördüğünü gösterir. Nietzsche, kendi çağının tam da böyle bir dönemin başlangıcı olduğunu düşünmektedir. Üstün insan, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin siyasi pratikteki yansımasıdır. Nietzsche'nin modern insan eleştirisi, en açık ifadesini bu kavramda bulmuştur. Üstün insan kavramı, aynı zamanda Nietzsche'nin devlet-birey çelişkisine verdiği bir yanittir. Nietzsche'nin liberal paradigmayla karşıtlığının ortaya çıktığı, temel kavramlardan birisi de budur. Üstün insan düşüncesinin tam olarak kavranabilmesi için öncelikle güç istenci düşüncesinin anlaşılması gerekmektedir.

3. Güç İstenci Düşüncesi

Nietzsche'nin "güç istenci" düşüncesi, felsefesinin merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla "güç istenci" düşüncesi kavranmadan Nietzsche'yi çözümlmek mümkün değildir. Güç istenci düşüncesi, Apollon'un etkisinden Dionysosçu yaşam formlarına bir çağrıdır.⁶⁴ Bu düşünce, bireyi değer sisteminin sınırlarından ve mevcut paradigmanın ilkelerinden özgürleşmeye çağırır. Bu nedenle güç istenci düşüncesine ilişkin her tartışma, aynı zamanda epistemolojik bir boyuta sahiptir.

Baudrillard güç ilişkilerinin doğasını şu şekilde yorumlar: "Güç ilişkilerinin özünde yatan şey, güç ilişkilerine benzememeye çalışarak gücünün tamamını bu gizlilikten almaktır."⁶⁵ Lacewing, güç istencini metafiziksel, organik ve psikolojik olmak üzere üç grupta değerlendirir. Metafiziksel yoruma göre var olan her şey güç

⁶² Nietzsche, **Güç İstenci**, s. 97.

⁶³ **A.e.**, s. 110.

⁶⁴ Golomb, Wistrich, **a.g.e.**, s. 46.

⁶⁵ Baudrillard, **a.g.e.**, s. 33.

istencidir. Organik yorum, güç istencinin bütün yaşamla ilişki içinde olduğunu kabul eder. Psikolojik yorum ise bütün canlıların bu istence sahip olduğu yorumunu getirir.⁶⁶ Bu kavramın çok farklı disiplinlerde farklı anlamlarda kullanılabilmesi, bu düşünceyi Nietzsche'nin anlaşılması en güç düşüncelerinden biri haline getirmiştir.

Bu nedenle güç istencini tartışmadan önce, "güç" kavramının kökenine inmek yararlı olacaktır. Almandaki "Macht" ve "Kraft" sözcüklerinin İngilizce karşılığı "power" ve "force"tur. Kraft(force) gücün niceliksel olarak ifadesidir. "Kraft"tan "Macht"a geçiş, gücün potansiyel olarak varlığından aktif hale geçişiyle açıklanabilir.⁶⁷ Nietzsche'nin güç kavramını açıklarken kullandığı sözcük "Macht"tır(power). "Power" sözcüğünün İngilizce kullanımına baktığımızda siyaset bilminde "iktidar" anlamında da kullanıldığını görüyoruz. Özellikle realizmde "power" en çok kullanılan kavramlardan birisi olmuştur. Oxford sözlüğünde "power", gücün sonuçlarını kontrol etme ve onları etkileme yeteneği şeklinde tanımlanmıştır.⁶⁸

Nietzsche, "Kraft"(force) sözcüğünün güç istenci öğretisini tanımlamada yeterli olmadığını düşünür. Çünkü bu sözcük anlamını daha çok fizikteki kullanımından, niceliksel bir değeri belirleme amacından almıştır. Dolayısıyla güç istenci düşüncesini tanımlama konusunda yetersizdir. Bilimlerde niceliksel değerlerin derecesini tanımlarken kullanılan bu sözcüğü doğrudan felsefeye taşımak anlam karmaşasına yol açacaktır.⁶⁹ "Force" kavramı kapalı bir sistem içindeki enerjinin korunma düzeyiyle ilişkili olarak açıklanmaktadır. "Force" kavramı gücün potansiyel olarak belirlenimidir, onu aktif hale getirecek evreler güç istenci öğretisiyle ve onu tamamlayan bengi dönüş, üstün insan gibi kavramların yorumlanmasıyla anlaşılabilir. 18. yüzyıl fizikçilerinden Boshovich, maddenin güç alanlarından oluştuğunu öne sürmüştür.⁷⁰ Nietzsche için bu kaotik evrende her şey güç istencinin farklı görünüşleridir.

⁶⁶ Michael Lacewing, **Nietzsche on the Will to Power**, Routledge, December 7, 2014, (Çevrimiçi) <http://documents.routledgeinteractive.s3.amazonaws.com/9781138793934/A2/Nietzsche/NietzscheWillPower.pdf>, 2 Şubat 2016, s. 1.

⁶⁷ Golomb, Wistrich, **a.g.e.**, s. 49

⁶⁸ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 38.

⁶⁹ Golomb, Wistrich, **a.g.e.**, s. 51.

⁷⁰ Lacewing, **a.g.e.**, s. 2.

Prigogine'e göre organik ve inorganik yapılar sürekli enerjilerini tüketerek var olur ve dağılarak yeni yapılar meydana getirirler. Son 2000 yıllık dünya siyasi haritasının dönüşümü incelenirse, benzer sürecin devletler boyutunda da yaşandığı görülmektedir. Bir devletin dağılışı, dağılma evresinin başlangıcından itibaren başka devletlerin ortaya çıkışının ilksel nedeni olmaktadır. Bu döngü, Nietzsche'nin bengi dönüşü merkezine koyan zaman felsefesiyle daha iyi anlaşılabilir. Nietzsche'nin çalışmalarını, henüz ortaya çıkmamış kuşaklara ithaf etmesinin ardındaki motivasyon unsuru da bu döngüye olan inancıdır. Üstün insan, henüz ortaya çıkmamıştır ancak Nietzsche onun yükselişi için gerekli koşulların oluşmaya başladığını düşünmektedir. Felsefesini de bu ideal doğrultusunda, geçiş sürecini hızlandırma gayesiyle biçimlendirmiştir. Bu noktada güç istenci, Nietzsche'nin bu alandaki düşüncelerinin birleştirici unsurudur, temel hareket noktasıdır.

Organizmaların eylemlerinde ve hareketlerinde temel olan bu güdü Nietzsche'nin felsefesinde dünyadaki değişimin ve döngünün temel nedenidir, tarihi oluşturan şey budur. Nietzsche'nin tarih felsefesine bakışını Hegel'le karşılaştırırsak, Hegel mutlak varlığı öne çıkarırken, Nietzsche temel olarak insanı almıştır. Hegel'in felsefesine uyum ve düzen egemenken, Nietzsche'nin düşüncesine kaos egemendir. Hayatın temel istenci Nietzsche'de varoluşunu sürdürmek değil iktidar sahibi olabilmek ve gücünü çoğaltmaktır. Heidegger'e göre güç odaklarının devamlılığını sürdürmesi ancak gücünü sürekli artırabildiği sürece mümkündür. Gücünü artırmak, güç odaklarının ilksel niteliğidir ve aynı zamanda varoluş amacıdır. Bu süreç duraksadığı anda sistemin içine çökmesi için gerekli koşullar oluşmaya başlar.⁷¹ Bu alandaki görüşleri Nietzsche'yi Waltz'un defansif realizmine kıyasla Mearsheimer'ın ofansif realizm anlayışına daha çok yaklaştırmaktadır.

Güç istenci düşüncesinin temelinde insan doğasının unutturulmuş yasalarına dönme ve metafizikle örtülmüş olan doğruya ulaşma isteği vardır. Bu doğru, Aydınlanmanın rasyonel temellere dayandırılmış, statik ve neden-sonuç ilişkilerine dayalı doğrusu değildir; güç istencidir. Çünkü Nietzsche'nin felsefesinde sadece insanlar değil, bütün varlıklar güç istencidir. Nietzsche, yaşamdaki en büyük önceliğin varlığın

⁷¹ Soysal, *Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power*, s. 70.

kendi potansiyelini açığa çıkarması olduğunu düşünmektedir. Bütün canlıların içgüdüsel olarak bu enerjinin farkında olduğunu ve gücünü artırmak için en doğru seçimleri yapmaya çalıştığını savunur. İçgüdülerin etkisiyle ortaya çıkan bu seçimler, aynı zamanda değerler sistemini oluşturmaktadır.⁷² Buradan yola çıkarak nedensellik problemine eğilen Nietzsche, neden-sonuç ilişkilerinin gerçekte var olmadığını savunmakta, bu metotların belli amaçlar doğrultusunda iletişim kurabilmek ve yorum gücünü artırmak için kullanıldığı çıkarımını yapmaktadır.⁷³ Güç istenci, onun felsefesinde, içgüdülerimiz ve bunlar üzerinden üretilen değerlerin ardındaki temel etkidir.⁷⁴ Nietzsche, yaşam olmasa değerler sisteminin var olamayacağını düşünmektedir. Onun yorumuna göre değerler yaşamın devamlılığı için insanlar tarafından işlevsel amaçlarla icat edilirler. Nietzsche, güç istencini bütün değerlerin üretildiği ana kavram olarak kabul eder.

Deleuze güç istencini, gücün soykütüksel elementi olarak yorumlamaktadır.⁷⁵ Metafiziğin nesnelere ve olaylara yüklediği değerleri dışarıda bıraktığımızda güç odaklarının özüne ulaşırız.⁷⁶ Deleuze, güç istenci kavramını aktif ve reaktif güçler üzerinden ortaya koyduğu perspektifle açıklamaya çalışır. Bu yaklaşım biçimi Nietzsche'yi metafizikten modern bilime yaklaştırmakta ve güç istencini biyoloji, fizik gibi disiplinlerin bulguları ışığında tartışmayı mümkün kılmaktadır. Algılar, Deleuze'e göre güç kavramından bağımsız olarak düşünülemez.⁷⁷ Güç, çoklukların birlikteliğidir, onu tekilleştirerek açıklamak mümkün değildir.⁷⁸

Deleuze felsefenin odağını bedene yönelterek, bilimin ve felsefenin ilgisini daha önce keşfedilmemiş bir alana çevirmeyi amaçlar. Benzer dürtü, Nietzsche'de de çok güçlü şekilde görülmektedir. Güç istenci düşüncesi, güç kavramını bedenden bağımsız, metafiziksel bir olgu olarak almaz. Güç istenci felsefesinin bedene getirdiği yorum, bedeni tanımlayan şeyin aktif ve reaktif güçler olduğudur. Bedeni

⁷² Lacey, *a.g.e.*, s. 1.

⁷³ *A.e.*, s. 2.

⁷⁴ *A.e.*, s. 3.

⁷⁵ Deleuze, *a.g.e.*, 1983.

⁷⁶ Soysal, *Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power*, s. 18.

⁷⁷ Deleuze, *a.g.e.*, s. 3.

⁷⁸ *A.e.*, s. 6.

oluşturan, bu güçlerle kurulan farklı ilişki biçimleridir.⁷⁹ Aktif ve reaktif güçler arasında yaşanan sürekli gerilim üzerine yapılacak analizler, doğrudan siyasi tarih ve uluslararası ilişkilerin epistemolojik temelleriyle bağıntılıdır. Güç istenci, aktif ve reaktif güçlerin güç seviyelerinin özsel niteliğini oluşturur.

Güç kavramı, realist paradigmanın disiplin içindeki dominant konumunun da etkisiyle uluslararası ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. Kragner uluslararası ilişkilerde gücün işlevini üç evrede özetler. Öncelikle güç, siyasi arenada kimin sahneye çıkacağını belirlemektedir. Güç dengesinin etkisiyle, küçük ülkelerin çoğu durumda söz hakkı bulunmamaktadır. 2. Dünya Savaşı periyodunda yaşanan olaylar, Almanya, İngiltere, Sovyetler Birliği gibi ülkelerin domine ettiği Kıta Avrupası siyasetinde, küçük ülkelerin ne derece etkisiz kaldıklarını ortaya koymuştur. İkinci evrede güç, siyasi arenada oynanan oyunların kurallarını belirler. Baskın güç odağı, üzerinde egemenlik kurduğu güçlere kendi normlarını ve değerlerini dayatabilir. Devletler üstü mekanizmalar da güç dengesinin etkisine göre kurumsal yapılarını oluştururlar. Burada, objektif olmanın ötesinde, güç odaklarının oluşturduğu dengelere uyma refleksi ön plandadır. Üçüncü evrede ise güç, oyunun kurallarını değiştirme potansiyeline sahiptir.⁸⁰ Örneğin, 1. Dünya Savaşı'na kadar, savaş uluslararası politikaların devamlılığında geçerli bir araç olarak görülürken, Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla birlikte kabul edilebilir bir politika olmaktan çıkarılmıştır.

Nietzsche'nin uzay modelinde toplam güç miktarı değişmez. Soysal, muhtemelen Deleuze'nün etkisiyle, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinde bir güç odağının gücünde yaşanan artışın, başka bir yerdeki güç odağının gücünde azalışa sebebiyet verdiği çıkarımını yapar.⁸¹ Sıfır toplam modeliyle uyumlu olan bu yorum Nietzsche'yi realizme yaklaştırmaktadır. Güç odakları arasındaki değişim döngüsü, kaosun ve barışın sürekli birbirini izlemesini getirmektedir.

⁷⁹ A.e., s. 40.

⁸⁰ Pınar Bilgin, Berivan Eliş, "Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis", *Insight Turkey*, Vol. 10, No. 2, 2008, s.10.

⁸¹ Soysal, *Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power*, s. 14.

Bilinç, organizmayı kendi perspektifinden ve kendine özgü yöntemlerle değerlendirir, bu süreç reaktiftir.⁸² Nietzsche'nin bilime ve pragmatizme yönelik yoğun saldırıları özünde onların reaktif doğasına gösterilen bir tepkidir.⁸³ O, bilimin ortaya koyduğu yöntemlerin reaktif güçlerin konumuna göre şekillendiğini ve bilimin onları statik konumlarına göre yorumladığını düşünmektedir. Bengi dönüş düşüncesi bu tavrın doğal bir kritiğidir. Nietzsche, güç istencini dışarıyla ilişki kurarak alanını genişleten bir güç alanı olarak görür.⁸⁴ Güç istenci, sınırlarını ve değişen formlarını gücün biçimleriyle belirler.⁸⁵ Yaşam, Nietzsche'nin yorumuyla, güçlerin birlikteliğinden oluşur, her güç merkezi her an kendini yenileyerek yeniden konumlanmaktadır.⁸⁶

Nietzsche, güç istenci kavramıyla yeni bir metafiziksel yapı oluşturma amacında değildir, güç istenci maddi gerçekliği olumlar.⁸⁷ Ansell-Pearson, buradan yola çıkarak güç istenci düşüncesinin karşılaştığı iki problemi ortaya koyar. Eğer gerçekliğe dilsel kurgular ve işlevsel olarak meydana getirilen metafiziksel süreçler dışında ulaşmak mümkün değilse, güç istenci düşüncesinin gerçekliğinden nasıl emin olunacaktır. Birinci probleme Nietzsche literatüründen “çoğulcu yorum” düşüncesiyle cevap verilebilir. Farklı doğruların aynı anda birlikteliğine dayanan bu yaklaşım biçimine göre, tek bir doğru yoktur.⁸⁸ Bu perspektife göre, içinde bulunduğumuz koşullar, bize farklı doğruları dayatırlar. Doğruyu belirleyen şey, yorum gücü ve kültürel birikimin ulaştığı evredir. İkinci problem ise güç istencinin açıklanmasında karşılaşılan rölativizm problemidir.⁸⁹ Bu iki problem, Nietzsche'de doğru kavramı ve rölativizm problemi başlıkları altında akademik düzlemde günümüzde de tartışılmaktadır.

⁸² Deleuze, **a.g.e.**, s. 41.

⁸³ **A.e.**, s. 45.

⁸⁴ Luke Caldwell, “Genesis and Order In the Chaosmos”, **Intersections**, Vol. 10, No:1, 2009, s. 498.

⁸⁵ **A.e.**, s. 499.

⁸⁶ **A.e.**, s. 500.

⁸⁷ Ansell-Pearson, **a.g.e.**, s. 18.

⁸⁸ Ansell-Pearson, **a. y.**

⁸⁹ Ansell-Pearson, **a. y.**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

REALİST PARADİGMA ve BÜYÜK SİYASET

A. Realist Paradigma ve Nietzsche

1. Nietzsche ve Realizm

Uluslararası ilişkiler disiplininin, 1. Dünya Savaşı sonrası karakterini kazanmasıyla birlikte liberalizm ve realizm iki temel paradigma olarak ortaya çıkmıştır. Neoliberalizm, neorealizm, hegemonik istikrar teorisi gibi teoriler, kendilerini bu iki paradigma üzerinden temellendirirler. Dolayısıyla uluslararası ilişkileri, liberal ya da realist paradigma üzerinden okumak mümkündür. Bu iki paradigma arasında yapılacak seçime göre, uluslararası ilişkilere yaklaşım biçiminde köklü değişimler görülecektir.

Nietzsche'nin sürü ahlakına karşı bireye ve özgürlüğe yaptığı vurgu bazı araştırmacılar tarafından onun liberal paradigmaya yakın olduğu çıkarımının yapılmasına neden olmuştur. Ansell-Pearson, bu yorumu doğru bulmaz ve bunu temellendirmek için Nietzsche'nin metinlerinde doğrudan liberal düşüncüyü hedef alan pasajlarına dikkat çeker. Nietzsche liberal paradigmanın özne tanımını soyut ve tarih dışı bulmakta, liberal paradigmanın siyaseti serbest ekonomi düşüncesi merkezinde biçimlendiren tavrını eleştirmektedir.

Bu çalışmada, Nietzsche'nin siyaset felsefesine daha çok realist paradigma çerçevesinde bir yorum getirmek hedeflenmiştir. Bunun temel nedeni, Nietzsche'nin güç istenci ve büyük siyaset düşüncelerinin, realist paradigmanın güç merkezli analiz modellerine daha yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, realist paradigmayla birebir uyumsuz. Buna karşın, iki düşüncenin güç kavramını merkeze alması, şekillendirici bir unsur olarak savaşlara verdikleri önem ve uluslararası ilişkileri makro boyutta almaya eğilimli yapıları yakın noktalar olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, Nietzsche'nin siyaset felsefesinin, etiği siyasi pratiğin dışında bırakan Machiavelli'nin yorumuyla ve gücün uluslararası hukuk üzerindeki etkisini kabul eden Morgenthau'nun tezleriyle uzlaştığı görülmektedir.

Nietzsche felsefeye psikolojik bir yaklaşım getirir ve her insanın doğuştan egoist bir doğaya sahip olduğunu kabul eder. Davranışlarımızı yönlendiren temel unsur olarak içgüdülerimizi alır. Genel yorumun aksine, Nietzsche'nin felsefesinde içgüdüler haza yönelmezler, haz gücü artırma isteğinin bir etkisidir.¹ İçgüdülere karakterini veren, daha aktif ve güçlü olma isteğidir. Bu noktada Nietzscheci bir siyaset felsefesi okumasında realizmin çıkış noktalarından biri olan Hobbes'la özdeşlik kurulabilir. İnsan doğasına ilişkin yorumlarında Hobbes'la uyduğu ve uyuşmadığı noktalar vardır. Nietzsche, insanın geleceğine bakarken Hobbes'a kıyasla daha iyimserdir; üstün insan ideali, içinde optimist idealler barındırmaktadır. Bununla birlikte, insan doğasının benmerkezci dinamikleri noktasında Hobbes'la görüşleri ortaktır.

Nietzsche ve realist paradigma arasındaki ayrım daha çok devlet yorumu noktasında ortaya çıkmaktadır. Nietzsche'nin, realist paradigmanın devletler sistemini merkeze alan ilkelerini kabul etmesi beklenemez. Bir diğer ayrım ise epistemolojik boyutta görülmektedir. Nietzsche, egemen paradigmanın yöntemlerini büyük oranda reddederken, realist paradigma doğrudan döneminin epistemolojisinden ve modernizmden etkilenmiştir. Buradan yola çıkarak realizmin, yeni bir paradigma üzerinden tekrar temellendirilip temellendirilemeyeceği tartışılabilir. Nietzsche üzerinden bir realist paradigma okuması daha çok bu noktada değer kazanacaktır.

Güç istenci, aktif güçlerin doğanın yasalarını kabullenerek yaşamı bütün olasılıklarıyla sonsuza dek olumlamasıdır. Bu katı gerçekçilik, Nietzsche'yi realist paradigmaya yaklaştırmaktadır. Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle, doğanın ilksel yasalarına uyum sağlayan, etiğe dayalı önermeleri dışarıda bırakan bir toplum idealini öne çıkardığı çıkarımını yapabiliriz. Morgenthau, Nietzsche'nin bu duruşunu kapsamlı olarak tartışarak, Nietzsche'nin realizmin modern mimarı olduğunu dile getirmiştir. Laurence ise Nietzsche'yi doğrudan realist kampa yerleştirmez; Nietzsche'nin saf realist olmamakla birlikte realist paradigmayı ortaya çıkaran koşulları hazırladığını ileri sürer. Laurence'in tezini doğrular biçimde Nietzsche, yeni değerler yaratmanın ilk aşamasının, geçmişin etkilerini ortadan kaldırmak olduğunu söylemektedir. Onun felsefe etkinliğinin temelinde geçmiş değerlerin eleştirisi

¹ Vihalem, a.g.e., s. 166.

önemli yer tutmaktadır. Nietzsche'nin felsefesi kendisinden önceki düşüncelere karşı saldırgan ve eleştirel bir tutum içerisinde olmuştur. Geçmişten belirgin bir şekilde kopma eğilimi, realist paradigmanın 1. Dünya Savaşı sonrası liberalizme karşı kendini konumlandırmasıyla benzerlikler taşır. Realizm de kendini tanımlarken, liberalizm eleştirisini merkeze koymuş, bu farklılıklar üzerinden konumunu belirgenleştirmeye çalışmıştır.

Nietzsche'nin Rönesans İtalya'sına ilişkin görüşleri, birçok noktada Machiavelli'yle benzeşmektedir. Bu yakınlık, realizmin öncüsü olarak kabul edilen Machiavelli üzerinden Nietzsche'yle özdeşlik kurularak, Nietzsche'nin realist paradigmanın öncülerinden olarak kabul edilmesine neden olacaktır. Nietzsche'ye göre, gücü artıran düşünceler doğru olarak kabul edilmelidir.² O, doğru kavramına etik temelli soyut bir anlam yüklemeyi, doğruyu egemen paradigma tarafından biçimlendirilen işlevsel bir yapı olarak ele alır. Bu yaklaşım biçimi Nietzsche'nin siyaset felsefesinin Machiavelli'ye yaklaştığı noktalardan birisidir. Machiavelli, politikanın etiğe göre sınırlanamayacağı ve moral değerlerin güç tarafından şekillendirildiği görüşüne sahiptir.³ Dombowsky, Nietzsche'nin siyaset felsefesiyle, Machiavelli arasında birçok benzerlik bulmaktadır. İkisinin de Hristiyanlık karşıtı düşünceleri, moral değerleri kabul etmemeleri, güç kavramına yaptıkları vurgu ve gücün tam anlamıyla kendini hissettirmesi için karşıt güçlere ihtiyaç duyulduğu yönündeki tezleri, bu benzerlikler arasında sayılmıştır.⁴

Machiavelli'nin Prens'iyle, Nietzsche'nin siyasi tarihe yoğunlaşan çalışmaları karşılaştırıldığında, analiz yöntemleri düzleminde büyük benzerlikler görülmektedir. Nietzsche'yi Machiavelli'den ayıran en önemli farklılıklardan birisi ise Machiavelli İtalyan birliğine inanırken, Nietzsche'nin devletler sistemine inancını kaybetmiş olmasıdır. Bu ayrım, aynı zamanda Nietzsche'yi realist paradigmadan uzaklaştıran en önemli etkenlerden birisi olarak kabul edilmektedir.

² Soysal, *Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power*, s. 111.

³ Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, s. 64.

⁴ Dombowsky, *a.g.e.*, s. 4.

Nietzsche'nin siyaset felsefesini, uluslararası ilişkiler düzleminde ele alan başlıca isimlerden birisi Morgenthau'dur. Morgenthau; Machiavelli ve Nietzsche'nin moral değerlerin güçle ilişkisi üzerine yorumlarını, uluslararası ilişkiler düzleminde kapsamlı biçimde tartışarak gündeme getirmiştir. Ulrick Peterson, Morgenthau'nun güç kavramının, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle doğrudan ilişkili olduğunu savunur. Morgenthau, güç mücadelesinin evrensel bir gerçek olduğunu ortaya koyarak "güç" kavramını varoluş mücadelesini yorumlarken temel değer olarak almaktadır.⁵ Morgenthau ve Nietzsche arasındaki farklılık daha çok ikisinin devlete bakışında görülmektedir. Nietzsche, devletlerin işlevsel bir rolü olduğunu kabul etmekle birlikte, devlet temelli politikaları kapsamlı olarak tartışmaz, refahı ve politik gücü artırmaya yönelik pragmatik politikalarla ilgilenmez. Onun daha çok ilgilendiği mesele insanın varoluşudur. Küresel boyutta ise kültür devrimiyle ilgileniyor görünmektedir. Kültürel uyanışın yanında devletler onun için sadece geçici araçlardır. Yine de Nietzscheci perspektifin güç temelli düşünce sistemi, realizm üzerinde büyük etkiye sahip olmuştur. Morgenthau ve Waltz'un teorilerinde bu etkiyi doğrudan gözlemlemek mümkündür.

Morgenthau, Nietzsche'yle uluslararası ilişkiler disiplini arasında ilişki kurmayı denemişti. Morgenthau'nun Nietzsche'ye bakışı daha çok insan doğası temelinde psikolojik bir okumaya dayanıyordu. Kenneth N. Waltz sonrası dönemde ise uluslararası ilişkiler disiplininin yaşadığı dönüşüm, Nietzsche'yi bilimin tüm alanlarıyla ilişki içinde ele almayı mümkün kılmıştır. Nietzsche'nin psikolojik açıdan güç kavramına getirdiği yorum, Waltz'un üç evreden oluşan analizinin insan doğasını merkezine alan birinci imgesiyle uyumaktadır.

Her devlet, diğer devletleri dikkatle izleyerek, onlarda yaşanacak güç artışının kendisini tehdit edip etmeyeceğinden emin olmak ister. Karşılıklı ilişkilerin, sıfır toplamlı bir oyuna göre yorumlanacağı bir sistemde, bir güç odağının gücünü artırması için başka bir güç odağını tehdit etmesi gerekmektedir. Bu yorum, uluslararası ilişkilerin karakteristiğini varoluş mücadelesi haline getirmektedir. Nietzsche, varoluş mücadelesini temel alan yaklaşım biçimlerini kabul etmez.

⁵ Michael Laurence, **Nietzsche, Morgenthau, and the Roots of Realism**, June 24, 2015, (Çevrimiçi) <http://www.e-ir.info/2015/06/24/nietzsche-morgenthau-and-the-roots-of-realism/>, 14 Ocak 2017.

Nietzsche'ye göre güç istenci yaşamın temel şekillendiricisidir. Mutluluk, varoluş mücadelesi gibi unsurlar, güç istencinin yan ürünleridir. Nietzsche, bir güç odağının kimi zaman kendini feda etme pahasına gücünü artırmayı seçeceğini düşünmektedir.

Realizme Nietzsche'nin yaklaştığı nokta daha çok moral değerlere yaklaşım biçiminde görülmektedir. Morgenthau, moral değerlerin devletler tarafından güç arayışının yanında ikincil konuma indirildiği çıkarımını yapmış ve siyasetin moral ilkeler tarafından değil, devletler tarafından şekillendirildiğini savunmuştur.⁶ Gücün önemine yönelik getirilen bu yorum, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle ortak noktalar barındırmaktadır. Morgenthau'nun teoriye epistemolojik yaklaşımında da Nietzsche'yle ortak noktalar gözlenmektedir. Morgenthau'ya göre teoriler soyut kavramlara ve ön kabullere dayanmamalı, gerçeklikle nasıl ilişki kurulabileceğini göstererek kavramlar arasında bağ kurulmasına yardımcı olmalıdır.⁷ Bu tavra göre toplumun gelişmesinin yolu, toplumu ortaya çıkaran yasaların keşfedilmesine dayanmaktadır.⁸ Morgenthau, bu noktada güç kavramının önemine dikkat çeker ve güç kavramı olmadan siyaset teorisinin bütünsel bir resimde açıklanmasının olanaksız olduğunu ileri sürer.⁹ Çıkarların güç kavramı temelinde değerlendirilmesi, uluslararası ilişkiler disipliniyle politik yaşam arasında bağlantı kurulmasına ve bu ilişkilerin teorik açıdan temellendirilmesine yardımcı olur. Güç kavramı, özne ile siyaset teorisi arasında bağlantı kurar, pratiği teoriyle ilişkilendirerek açıklar.¹⁰

Pek çok realist, Machiavelli ve Nietzsche'nin geleneksel etiği bir yana bırakan düşüncelerinden etkilenmiştir. Nietzsche'nin güç kavramı merkezinde ofansif realizme yaklaşması ve Waltz'un birinci düzey imge analiziyle Nietzsche'nin güç istenci yorumu arasındaki benzerlikler, güç istencinin uluslararası ilişkiler disiplini içindeki yerini anlamlandırmak için realizmin tartışılmasını gerektirmektedir. Gelecek bölümde, güç kavramı merkezinde, uluslararası ilişkiler disipliniinde realist

⁶ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 48.

⁷ Hans J. Morgenthau, **Politics Among Nations**, Seventh Edition, New York, McGraw-Hill, 2005, s. 3.

⁸ **A.e.**, s. 4.

⁹ **A.e.**, s. 5.

¹⁰ Morgenthau, **a.y.**

paradigmanın ortaya çıkışı ve dönüşümü tartışılacak, bu kapsamda güç dengesi kavramı ele alınacaktır.

2. Realist Paradigma ve Güç Dengesi

Realizmin felsefede, bilimde ve edebiyatta farklı tanımları olmakta birlikte bu çalışmada uluslararası ilişkilerin realizm tanımı tartışılmıştır. Felsefenin kapsamına giren realizm, idealizmin karşısında yer alan ontolojik bir bakış açıdır. Bilimsel realizm ise bilim felsefesi kapsamında çalışılan bir yaklaşımdır.¹¹ Edebiyatta realizm, romantizmin karşısında yer alan, gerçek yaşamla öykü arasındaki duvarları ortadan kaldırmaya çalışan bir akımdır. Uluslararası ilişkilerdeki realizm düşüncesinin diğer disiplinlerdeki realizmle bağlantısı yoktur. Uluslararası ilişkilerde realizmi benimsemiş birisi, edebiyatta romantizmi ya da felsefede idealizmi tercih edebilir.

Gilpin, uluslararası ilişkilerde realist düşüncenin en büyük esin kaynakları olarak Thucydides, Machiavelli ve E.H. Carr'ı saymaktadır.¹² Thucydides, antik Yunan geleneğinden de etkilenerek, tarih yazımına yeni bir boyut getirmiştir. İlk bilimsel tarihçi olarak kabul edilmektedir. Gilpin, Thucydides'in aynı zamanda uluslararası ilişkiler okulunun ilk bilimsel araştırmacısı olduğunu düşünmektedir.¹³ Nietzsche'nin çalışmaları incelendiğinde Thucydides'e dek kökenleri götürebilecek, realist düşünceyi olumlayan bazı çıkarımları olduğu görülmektedir.¹⁴ Nietzsche'yle Thucydides'i birbirine yaklaştıran bir diğer nokta ise ikisinin de Antik Yunan tarihini ve düşüncesini kapsamlı şekilde analiz etmeleridir.

Burchill ve Linklater tarafından, Morgenthau, Kennan, Carr, Niebuhr, Waltz 20. yüzyılın öne çıkan realist teorisyenleri arasında sayılmaktadır. Carr ise Machiavelli'yi realizmin öne çıkan ilk ismi olarak kabul eder. Carr'a göre, Machiavelli'nin düşüncesi kısaca üç temel ilke üzerinden özetlenebilir. Birinci

¹¹ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 29.

¹² Robert G. Gilpin, "The Richness of the Tradition of Political Realism", **International Organization**, Vol. 38, No. 2, 1984, s. 291.

¹³ **A.e.**, s. 291.

¹⁴ Dries, **a.g.e.**, s. 12.

prensip, tarihin etki ve tepkiye göre ilerleyen bir düzene sahip olduğunu kabul eder ve bu düzenin idealistlerin savunduğu gibi hayal gücüyle değil, entelektüel bir çabayla anlaşılabilirliğini söyler. İkinci prensip, teorinin pratiği değil, pratiğin teoriyi oluşturduğunu kabul eder. Son ilke ise geleneksel etiğe getirilen eleştiriyle bağıntılıdır.¹⁵ Nietzsche'nin siyaset felsefesiyle Machiavelli'nin düşüncesi arasında bazı ortak noktalar gözlemlenmektedir. Bu nedenle, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle realist paradigmanın karşılaştırıldığı metinlerde sıklıkla Machiavelli'ye referans verilir.

Spinoza, siyaset adamlarının teorisyenlere kıyasla siyaset biliminin anlaşılmasına daha çok katkı sağladığı inancındaydı.¹⁶ Spinoza'nın bu duruşu, pratiği teorinin önüne koyan Machiavelli ile uyumaktadır. Spinoza, bütün eylemlerin doğa yasalarına göre biçimlendiğini savunmakta ve her insanın güç düzeyinin, sahip olduğu hakların sınırını belirlediğini düşünmektedir. Nietzsche, güç kavramını açıklarken, Spinoza'nın bu sözüne referans verir (Morgenthau da bu konuda Nietzsche'yle benzer bir duruşa sahiptir).¹⁷ Modern realizm, doğa yasalarının determinizmiyle kendini sınırlamaz, koşullara göre Machiavelli döneminden bu yana siyaset bilimini etkilemiş pragmatik yöntemleri de kendine dahil eder.¹⁸ Machiavelli ve Hobbes'tan bu yana siyaset biliminde realizmi de etkileyen eğilim, devletlerin moral yasalara bağımlı kalmaması gerektiğini savunan tezdır. Augustine, Machiavelli ve Hobbes'ta özgürlük ve adalet idealiyle kıyaslandığında, yaşamın devamlılığı daha öncelikli olarak kabul edilir.¹⁹

Realizmin kökenlerini tespit etmek için Hobbes'un varsayımlarını gözden geçirmek yararlı olacaktır. Hobbes'un birinci varsayımına göre, bütün insanlar eşittir. Burada eşitlik durumundan, zayıf olanın da doğru seçimler yaparak güçlü olanı alt edebileceğini anlamak gerekir. İkinci varsayım, siyasi aktörlerin bir anarşi ortamında var olduğunu kabul eder. Hobbes, ilk sosyal sözleşmeci olarak kabul edilmektedir.²⁰ Hobbes'un sosyal sözleşme düşüncesi Locke ve Rousseau'ya esin kaynağı

¹⁵ Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, s. 63.

¹⁶ A.e., s. 65.

¹⁷ Dombowsky, a.g.e., s. 33.

¹⁸ Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, s. 67.

¹⁹ Kenneth M. Waltz, *Man, the State and War*, New York, Columbia University Press, 2001, s. 12.

²⁰ Gülgeç, a.g.e., s. 709.

olacaktır.²¹ Hobbes ve Nietzsche, insan doğasını değerlendirirken benzer noktalardan yola çıkarlar. Farklılaştıkları nokta, Hobbes'un insan doğasına karamsar bakışından dolayı sosyal sözleşmeyi gerekli görüşüdür. Nietzsche bu düşünceyi benimsemez ve Fransız Devrimi'yle Avrupa siyaset sahnesinde gündeme gelen sosyal sözleşme kavramını ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yapıları reddeder.²² Nietzsche'nin sosyal sözleşmeye karşı olmasının iki temel nedeni vardır. Birinci neden, Nietzsche'nin eşitlik idealine inanmamasıdır, sosyal sözleşmeyi üstün insanın gelişimini engelleyen bir araç olarak yorumlar. İkinci neden ise Nietzsche'nin statik bütün yapıları ve değerler sistemini reddetmesinden ileri gelir. Nietzsche, pratiğe göre kendini sürekli yeniden tanımlayan, dinamik bir uluslararası ilişkiler anlayışı önermektedir. Bu nedenle statik yasaları ve herhangi bir sözleşmeyi olumlaması beklenemez.

Radikal realistler, uluslararası politikada egoist politikaların ve gücün belirleyici olduğunu kabul ederler. Analizlerinde sadece bunlara bağlı değişkenleri temel alırlar. Güçlü realistler ise siyasi egoizmin, gücün ve çatışmanın belirleyici olduğunu kabul etmekle birlikte siyasi açıdan realizmin kapsamına girmeyecek bazı değişkenlere de analizlerinde yer verirler. Morgenthau, Carr ve Waltz bu kapsamda değerlendirilmektedir.²³ Modern anlamda realizme, Almanya'dan ABD'ye göç eden akademisyenlerle, Wilsoncu idealizme karşı kuşkulu yaklaşan çevrelerin sentezi şekil vermiştir. Huntington, realist paradigmanın merkezine Morgenthau ve Waltz'u yerleştirmektedir.²⁴

Realizmin tarihini ele alırken, realist paradigmanın özellikle ilk dönemlerinde liberal paradigmayla arasındaki karşıtlık üzerinden tanımlandığını söyleyebiliriz. Realizmin liberalizm eleştirisi, Carr'ın öncülüğünde, 20 yıllık kriz döneminin sonunda başlar. Bu eleştiriler, ABD'de Morgenthau ile birlikte devam etmiştir.²⁵ Bu iki isim, 20. yüzyılda klasik realizmin öncüleri arasında sayılmaktadır. Realistler ve idealistler arasındaki tartışmalar, savaş döneminde disipline yön vermiştir. Carr'ın liberalizm

²¹ A.e., s. 735.

²² Gülgeç, a. y.

²³ Burchill v.d., a.g.e., s. 32.

²⁴ Glenn H. Snyder, "Mearsheimer's World-Offensive Realism and the Struggle for Security", **International Security**, Vol. 27, No. 1, 2002, s. 149–173, s. 150.

²⁵ Burchill v.d., a.g.e., s. 8.

eleştirisi büyük oranda değişen paradigma üzerine odaklanmaktadır. Carr, savaş döneminin analizini yaptığı eserlerinde, mikro problemler üzerine fazla yoğunlaşmaz, tek tek olayları aşan, büyük resme işaret eder. Onun yorumuna göre, 1. Dünya Savaşı'nın galipleri, içinde buldukları paradigmanın yıkılışını kabullenmekten kaçınmışlar, belli kurumlar üzerinde reformlara giderek dönemin paradigmasının ömrünü uzatmaya çalışmışlardır. Bu çabalar, Carr'ın yorumuna göre sonuç vermemiş, 20 yıl boyunca dizginlenen enerji bir dünya savaşı şeklinde patlak vermiştir. Nietzsche'nin savaşa ilişkin fikirleri Carr'la paralellik içindedir. Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okumasında savaş, güç odaklarının arasındaki üstünlük mücadelesinin vardığı son noktada ortaya çıkan, kaçınılmaz bir sonuçtur ve insanlık savaşın geldiğini çok önceden görmesine karşın bunun önüne geçememiştir. Carr ve Nietzsche, yeni paradigmanın kaçınılmazlığına dikkat çekerek dönemlerinin paradigmasının eleştirisini gerçekleştirirler.

1920'lerde idealistler, uluslararası siyasi arenada artık gücün ön planda olmadığı ve siyasi aktörlerin güç dengesi yerine dayanışmayı ve işbirliğini öne çıkardığı bir düzen kurmaya çalıştılar.²⁶ Carr, güç dengesinin devre dışı bırakıldığı bir siyasi sistem için bu dönemde henüz koşulların oluşmadığını düşünmektedir.²⁷ Carr'a göre, idealistler gücü analizlerinin dışında bırakırken, onun işlevini üstlenecek ve onun düzeyinde sistemi dönüştürebilecek yeni bir değişken bulmayı başaramamışlardır. Bu eksiklik, sistemde yapısal sorunlara yol açmıştır. Bu nedenle Carr, "Twenty Years' Crisis"de realist teoriyi açıklama amacından çok, iki savaş arası dönemde idealizmin yol açtığı yapısal sorunları değerlendirme eğilimindedir.²⁸

Ütopycılar, siyaset biliminin analizinde belli moral standartlar belirleyerek, politikanın bu işleyişlere göre ilerlemesini savunmaktadır. Bu tavır Nietzsche'nin düşüncesinin ve realist paradigmanın tam zıddını işaret eder. Realistler, politikanın belirli moral standartlar çerçevesinde biçimlendirilmesini kabul etmezler.²⁹ Bu ayırım, realistlerle idealistler arasındaki temel karşıtlıklardan birini oluşturur.

²⁶ John J. Mearsheimer, "E.H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On", **International Relations**, Vol 19(2), SAGE Publications, 2005, s. 140.

²⁷ **A.e.**, s. 141.

²⁸ Mearsheimer, **a. y.**

²⁹ Carr, **The Twenty Years' Crisis 1919-1939**, s. 21.

Ütopycacı dünya görüşünün başarısızlığı, Carr'ın yorumuyla, hedeflediği ideallerin gerçekleşmemesi değil, uluslararası ilişkilerin analizinde güç kavramının yerini alacak geçerli bir standart ortaya koyamaması olmuştur.³⁰

Carr'a göre, siyasi aktörlerin davranışlarını yorumlarken, güç dengesine dair ilkeleri dışarıda bırakarak soyut idealist yargılara ulaşmak yanlış sonuçlar doğuracaktır. Bu fikirlerini Carr, Milletler Cemiyeti projesi üzerinden örneklendirmektedir. Fransa ve İngiltere'ye, Milletler Cemiyeti'ni yapılandırırken bütün devletlerin çıkarlarını eşit biçimde gözetmedikleri yönünde sert eleştiriler getirmektedir. 1. Dünya Savaşı sonrası oluşan manzarada, statükonun devamlılığını sağlamak için devletler üstü düzeyde bir karar mekanizmasının oluşturulması etkin bir araç olarak görünmüştür. Bu nedenle Carr'a göre, Milletler Cemiyeti savaşın kazanan taraflarının ideallerini gerçekleştirmek için manipüle ettiği bir araca dönüşmüştür.

Carr'ın liberalleri en çok eleştirdiği nokta, liberallerin gücü yadsırken ve savaşı bir araç olarak siyasetin alanından çıkarmaya çalışırken, onun yerine etkin bir araç koyma konusundaki başarısızlıklarıdır. Savaş, realist paradigmaya göre, doğa yasaları doğrultusunda, çelişkiler çoğaldığında uluslararası ilişkilere yeniden şekil vermek için devreye girer. Bu evreye geldiğinde savaşın misyonu politikanın da ötesine geçmiştir. Nietzsche'nin betimlemesiyle savaş üstün insana giden bir köprü haline gelmiş, geçmişin değerlerini yıkarak yeni paradigmanın üzerinde yükseleceği zemini oluşturmaya başlamıştır.

Nietzsche kendini yeni paradigmanın habercisi olarak görmektedir. Benzer misyonu uluslararası ilişkilerde E.H. Carr'ın yerine getirdiğini söyleyebiliriz. E.H. Carr, doğrudan Nietzsche'nin felsefesinin parçası olan kavramları kullanmasa da politik analizlerinde ortaya koyduğu tezlerle, farklı bir noktadan yola çıkarak, Nietzsche'yle benzer bir sonuca varmıştır. Nietzsche karşısına felsefi idealizmi alırken, Carr uluslararası ilişkiler disiplininin idealist okulunu alacaktır. Nietzsche ve Carr'ın siyaset felsefesine getirdiği yorumlar, yeni bir paradigmanın gerekliliği noktasında uzlaşmaktadır.

³⁰ A.e., s. 88.

E.H. Carr, yeni dünya düzeninin moral açıdan eleştirisini ve yeni değerler oluşturulmasını içinde bulunduğumuz medeniyetin ilerlemesi için gerekli görmektedir.³¹ Savaş, Carr'ın yorumuyla, bu dönüşümü gerçekleştirmek için kullanılan en etkili araçtır. Savaşlar, toplumu moral değerlerle yüzleştirerek egemen paradigmanın dayandığı temelleri sarsarlar. 20. yüzyılda savaşın işleyiş şekli, 19. yüzyıldaki kullanımından farklılaşmıştır. Carr, liberallerin savaşı ortadan kaldırmayı hedeflerken, onun yerini alabilecek etkili bir araç koyamadığına vurgu yapmaktadır.³² Nihayetinde, Milletler Cemiyeti ve savaşı önleme projesi başarıya ulaşmayacaktır. Carr, yeni paradigmanın, mevcut paradigmadan farklı olarak savaşların önlenmesini ön plana çıkaran negatif bir yaklaşım yerine, savaşa neden olan problemlerin ortadan kaldırılmasına yoğunlaşmasını önermektedir.³³

E.H. Carr, 1. ve 2. Dünya Savaşı analizlerinde, idealist bir refleksle savaşın kendisini mahkûm etmez. Onun problemi savaş değil, tarihin doğal akışını durdurarak savaşı kaçınılmaz hale getiren güç odaklarıdır. Dolayısıyla eleştiri oklarını onlara yöneltir ve insanlığı benzer yıkımların önüne geçilmesi için uyarır. Akademilerin, eklektik bir yaklaşım biçimiyle farklı ekollere ait perspektifleri aynı anda değerlendirerek, yeni bir vizyon ortaya koymaları gerektiğini söyler.

Carr'ın 1938'de "Twenty Years' Crisis"i yazmaya başlarken ana motivasyon unsuru realist teoriyi savunmak olmamıştır.³⁴ Döneminin siyasi olayları üzerinde durarak ve 1. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın içinde bulunduğu krizin kritiğini yaparak Anglosakson geleneğin realizmi ve gücün uluslararası siyasetteki önemini göz ardı edişine dikkat çekmektedir. Twenty Years' Crisis'in 2. baskısının önsözünde Carr, doğrudan bu duruma değinir. Kitabın yazılış amacının 1919-1939 periyodunda Anglosakson akademik geleneğin, gücün siyasetteki önemini tümüyle reddedişinin doğurduğu problemlere dikkat çekmek olduğunu söyler.³⁵

Carr, gücün uluslararası ilişkilerdeki önemini incelerken, analizini sadece güç dengesine dair yorumlarla kısıtlayan realist ekollerden de ayrılmaktadır. Aksine

³¹ E. H. Carr, **Conditions of Peace**, London, Macmillan, 1942, s. 112.

³² **A.e.**, s. 113.

³³ **A.e.**, s. 118.

³⁴ Mearsheimer, "E.H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On", **International Relations**, s. 140.

³⁵ **A.e.**, s. 140.

siyasetçilerin güçle birlikte idealleri de içine alan bir yaklaşım sunması gerektiği düşüncesindedir.³⁶ Bu yaklaşım biçimi bazı araştırmacıların, Carr'ın *Twenty Years' Crisis*'de realizmle liberalizmi birleştirmeyi başaran bir perspektif ortaya koyduğu çıkarımlarını yapmasına neden olacaktır. Carr'a göre gerçeklik ve ütopya siyasetin iki ayrı düzlemidir. Bu düzlemler arasındaki uzlaşmaz karşıtlıklar ve karşılıklı etkileşimler siyasete şekil veren unsurlar olmaktadır. Carr, gerçeklik ve ütopya arasındaki güç dağılımının doğru şekilde yorumlandığı, ikisini de içerecek eklektik bir yaklaşım önermektedir.³⁷ Carr'ın bu tavrı, farklı disiplinleri birleştirerek holistik bir yaklaşım geliştirmeye çalışan Nietzsche'nin felsefesiyle benzeşmektedir.

Uluslararası ilişkilerin anarşist doğası, Carr'ın yorumuyla, gücü en etkili unsur haline getirmiştir. Bununla birlikte Carr'a göre, güç siyasetin tek şekillendiricisi değildir. Siyasi aktörler ve devletler eylemlerini gerçekleştirirken idealist fikirlere de başvururlar.³⁸ Carr, politikadaki idealist boyutları tümüyle dışarıda bırakan realist yaklaşımları kabul etmez. Ancak moral değerlerin, güce kıyasla siyaseti şekillendirme noktasında daha az etkiye sahip olduğu çıkarımını yapar. Liberalizmi sert biçimde eleştirmesinin nedeni, liberallerin moral değerleri fazlasıyla öne çıkarırken, gücün etkisini neredeyse tümüyle göz ardı ettiğini düşünmesidir.³⁹ Carr'ın idealizme yönelttiği suçlamalar, 2. Dünya Savaşı'nın koşullarının belirmesiyle şiddetlenmiş, bu savaştaki yıkımların nedenini, iki savaş arası dönemin yanlış politikalarına bağlamıştır.

Twenty Years' Crisis'i yazdığı dönemde E.H. Carr siyaset biliminin ilkel çağda olduğunu düşünmekte ve bu bilimin araştırmacılarının yoğun biçimde ütopyik ideallere kapılmaya eğilimli olduğu çıkarımını yapmaktadır.⁴⁰ Ken Booth'un yorumuyla, ütopyacı düşünce hedeflere odaklanmaktadır, realizm ise hızlı ve pratik biçimde hedefe giden araçları tanımlayarak, hedefe nasıl gidilebileceğini gösterir.⁴¹

³⁶ A.e., s. 141.

³⁷ A.e., s. 142.

³⁸ A.e., s. 143.

³⁹ Mearsheimer, a. y.

⁴⁰ Robert Lamontagne, **Utopianism, realism, factionalism: Carr, Morgenthau and the discipline of IR**, April 4, 2014, (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/295857179_Utopianism_realism_factionalism_Carr_Morgenthau_and_the_discipline_of_IR, 7 Mayıs 2016, s. 2.

⁴¹ A.e., s. 3.

Carr için realizm, ütopyacı ekolü tamamlayan bir unsurdur. Bu nedenle çalışmalarında realizmi yadsıyan ütopyacı fikirleri eleştirir. Uluslararası ilişkilerin ilerlemesi için bu iki farklı perspektifin bir noktada buluşması gerektiğini söyler.⁴²

Mearsheimer, Carr'ın "The Twenty Years' Crisis"de öne sürdüğü tezlerin günümüzde de en az 30'lardaki kadar geçerli olduğu düşüncesindedir.⁴³ Mearsheimer'a göre günümüzde de, Carr'ın 30'larda öne sürdüğü gibi, uluslararası siyasette devletler ana aktör olmaya devam etmekte ve güç mücadelesi siyasetin merkezinde yer almaktadır. Carr, döneminin İngiliz akademi geleneğini, gücün uluslararası siyasetteki önemini ihmal ettikleri gerekçesiyle suçlamış ve iki savaş arası dönemdeki politikaların başarısızlığını bu ihmalkârlığa ve ütopyik perspektife bağlamıştır.⁴⁴ Mearsheimer, günümüzde de İngiliz akademi geleneğinin bu ihmalkârlığı sürdürdüğü düşüncesindedir. Bu nedenle Mearsheimer, Carr'ın "Twenty Years' Crisis" başlıklı çalışmasının günümüzde de önemini korumaya devam ettiğini savunur. İngiliz akademi geleneğini, Mearsheimer'ın yorumuyla, günümüzde idealist ekol domine etmektedir. Mearsheimer, Carr'ın realizmin büyük oranda göz ardı edildiği günümüz İngiliz akademi geleneğini gördüğü takdirde şok olacağı düşüncesindedir.⁴⁵

Realist paradigmanın bir diğer önemli ismi ise Morgenthau'dur. Morgenthau, tıpkı Karl Deutsch gibi Almanya'dan ABD'ye geçiş yapan akademisyenler grubu içindedir. Dolayısıyla, Morgenthau'nun çalışmaları Kıta Avrupası birikimiyle Anglosakson gelenek arasında bir köprü işlevi görmüş, Kıta Avrupası'ndaki çalışmaların ABD'ye taşınmasında öncü olmuştur.⁴⁶ Morgenthau'nun çalışmaları, 19. yüzyılın geç dönemindeki tartışmalarla 20. yüzyılın başındaki tartışmaları bir araya getirir.⁴⁷ Morgenthau, çalışmalarında Wilson'ın dış siyasette ulusal çıkarlar yerine ütopyik idealleri baz alarak geliştirdiği politikaları eleştirmiş, bu tavrın dünya

⁴² Lamontagne, a. y.

⁴³ Mearsheimer, "E.H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On", **International Relations**, s. 139.

⁴⁴ A.e., s. 139.

⁴⁵ A.e., s. 140.

⁴⁶ Felix Johannes Rösch, **Hans J. Morgenthau, the "marginal man" in International Relations. A "Weltanschauungsanalyse"**, Newcastle University (unpublished Ph.D thesis), 2011, s. 11.

⁴⁷ A.e., s. 12.

barışını tahsis etme konusundaki kusurlarına dikkat çekmiştir.⁴⁸ Morgenthau'nun analizine göre, devletlerin davranış modelleri insan doğasıyla benzerlikler taşır.⁴⁹ Morgenthau, devletlerin de tıpkı bireyler gibi belli çıkarlar doğrultusunda sürekli gücünü artırma eğiliminde olduğunu savunur. Morgenthau siyasi analizlerinde, belli durumlarda politik seçimlerin anlamsız şekilde irrasyonelleşebildiğini gösterir ve bunu insan doğasının klasik dönemlerden bu yana belirgin biçimde değişmemesine bağlar.⁵⁰

Morgenthau, realist teorinin öncülerinden olmakla birlikte, uluslararası ilişkiler disiplininin bilimselleşmesinde de önemli rol oynamıştır. Morgenthau'nun öğrencilerinden Kissinger, disiplin üzerinde çalışan hiçbir araştırmacının Morgenthau'nun çalışmalarını göz ardı edemeyeceğini söyler. Morgenthau, gücü uluslararası ilişkilerin temel şekillendiricisi olarak ele alır. Morgenthau'nun güç yorumu antropolojik bir perspektife sahiptir, bu açıdan Hobbes'un yorumuyla benzerlikler taşır. Morgenthau'nun realizm yorumu, savaşların kökenlerine de antropolojik bir yorum getirerek insan doğasını ön plana çıkarmaktadır. Morgenthau'nun bu duruşu, onun düşüncesini felsefesinin merkezine insanla ilgili problemleri yerleştiren Nietzsche'nin düşüncesine yaklaştırmaktadır. Nietzsche de siyaset felsefesi ve uluslararası ilişkilerin kapsamına girebilecek problemlere eğilirken, öncelikle insan doğasının sınırlarını tespit etmiş, psikoloji temelli bir yaklaşım geliştirmiştir. Bu nedenle Nietzsche'nin siyaset felsefesiyle, Morgenthau'nun realizm yorumu arasında organik bir bağ vardır.

Morgenthau'nun realist paradigmaya getirdiği yorum, altı prensiple özetlenmektedir. Morgenthau'nun perspektifinde, uluslararası ilişkilerin temel prensiplerinin kökeni insan doğasına dayanmaktadır. Bu ilke, aynı zamanda klasik realizmin de temel ilkelerinden birisidir. Morgenthau'nun düşüncesinde, devletlerin çıkarlarının tanımlanmasında temel kriter güçtür. Morgenthau, gücü uluslararası düzlemde geçerli, objektif bir kategori olarak ele alır. Bununla birlikte, duruma ve zamana

⁴⁸ Alexander Reichwein, "Rethinking Morgenthau in the German Context", **International Relations Online Working Paper Series**, 2011/4, Stuttgart, Stuttgart University, 2011, s. 18.

⁴⁹ Ernest R. May, Richard Rosecrance, Zara Steiner, **History and Neorealism**, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, s. 155.

⁵⁰ Waltz, **a.g.e.**, s. 27.

bağlı olarak gücün tanımının değişebileceğini kabul eder. Morgenthau, moral prensiplerin, belli düzeyde bir etkisi olduğunu kabul etmekle birlikte, uluslararası ilişkilerde moral prensiplerin belirleyici bir etkiye sahip olmadığını düşünmektedir. Bunun yanında moral ilkelerin insanlar ve devletlerde farklı bir işleyiş mekanizmasına sahip olduğunu, bireysel düzlemde uygulanan moral prensiplerin, devletler düzeyinde birçok durumda devre dışı bırakıldığını savunur. Morgenthau, devletlerin moral eğilimlerinin, uluslararası yasa düzeyine çıkarılamayacağını çünkü devletlerin içinde buldukları duruma göre bu ilkelerin anlamlarının değişebileceğini ortaya koymuştur. Örneğin, ayakta kalma mücadelesi veren bir devletin savaş durumunda moral prensiplere uyma adına kazanabileceği bir savaş, hile yapmadığı için kaybetmeyi göze alması beklenemez. Morgenthau, politikayı bağımsız bir alan olarak ele almakta ve kendisi dışında yer alan değerlere tabi tutulamayacağını savunmaktadır. Bu yaklaşım biçimi, Morgenthau'nun uluslararası ilişkiler perspektifinde politikanın merkezde olduğunu, politikanın merkezinde de gücün yer aldığını gösterir.

Morgenthau, epistemolojinin siyaset felsefesindeki önemi noktasında Nietzsche'yle benzer düşüncelere sahiptir. Morgenthau'ya göre epistemolojik açıdan yanlış temeller üzerinde yükselen siyasi düşünceler, pratikte de yıkımlara yol açarlar.⁵¹ Morgenthau, siyasi pratiği birebir bilimsel ilkeler çerçevesinde yorumlama arayışını yanlış bulur ve bu tavrı felsefi açıdan hatalı bir yaklaşım biçimi olarak kabul eder.⁵² Petersen, Morgenthau'nun siyasi düşüncesinin temelde iki prensibe dayandığına dikkat çeker. Birinci prensip, uluslararası politikanın, politikanın tüm biçimleri gibi güç mücadelesine dayandığını kabul eder. İkinci prensip ise siyasetin dinamiklerinin, toplumun dinamikleriyle benzeştiğini göstererek, siyasi davranış modellerinin incelenmesinde insan doğasına referansta bulunmaktadır.⁵³ Morgenthau, çalışmalarıyla Nietzsche'nin siyasi düşüncesine uluslararası ilişkiler perspektifinde bütünsel bir yorum getirmiş, Nietzsche'nin siyasi aktörlerle dünya arasında kurduğu

⁵¹ Ulrik Enemark Petersen, Breathing, "Nietzsche's Air: New Reflections on Morgenthau's Concepts of Power and Human Nature", **Alternatives: Global, Local, Political**, Vol. 24, SAGE Publications, 1999, s. 83.

⁵² Robert Jervis, "Hans Morgenthau, Realism, and the Scientific Study of International Politics", **Social Research**, Vol. 61, No. 4, The Johns Hopkins University Press, 1994, s. 858.

⁵³ Petersen, **a.g.e.**, s. 83.

ilişki setlerini kapsamlı olarak tartışmıştır.⁵⁴ Morgenthau, siyasi yapıların tanımlanmasında, dinamik bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu tavra göre, kavramlar birbiriyle ilişki içinde değerlendirilir ve statik tanımlardan özellikle kaçınılır.⁵⁵ Bu tavrı, Nietzsche'nin epistemolojik duruşuyla uyumaktadır. Morgenthau'nun ontolojisi, temel prensiplere ve statik ilkelere dayanmayan bir ontolojidir.⁵⁶ Buradan yola çıkarak görülmektedir ki Morgenthau'nun ontolojik duruşu, siyaset felsefesine bakışını ve güncel siyasete ilişkin analiz modellerini dönüştürmüştür. Güç kavramı, Morgenthau'nun bu tavrında kilit bir rol oynamakta, geleneksel metafiziğe karşı bir alternatif olarak öne çıkmaktadır.⁵⁷

Morgenthau, uluslararası hukukun devletler üzerinde kısıtlı yaptırım gücüne dikkat çekerek, değer yargılarının ve etiğin uluslararası ilişkiler analizlerinin dışında bırakılmasını önerir. Morgenthau'nun bu perspektifi, Nietzsche'nin etiğe bakışıyla benzeşmektedir. Morgenthau, etik yerine belirleyici kavram olarak güç dengesini alır. Morgenthau'nun realizm yorumunda güç dengesi, devletlerin politikaları üzerinde doğrudan etkiye sahiptir, savaşların ortaya çıkışında ve başlangıcında belirleyicidir. Klasik realizm, güçler toplamını değişmez olarak kabul eder.⁵⁸ Bu durumda, bir güç odağında yaşanan artış başka bir güç odağının gerilemesi anlamına gelmektedir. Nietzsche'nin bu konudaki görüşleri ise daha karmaşık görünmektedir. Gücün artışının gözlemlenebilmesi için klasik zaman algısının benimsenmesi gerekmektedir. Nietzsche'nin bengi dönüşe dayalı zaman teorisi ise döngüsel bir zaman anlayışı getirerek sonuç odaklı felsefelerden kendini ayırmaktadır. Bu düşünce, sonuçlardan çok olasılıklarla ilgileniyor görünmektedir. Bu nedenle, Nietzscheci bir siyaset felsefesinin problem çözme odaklı olmadığını, bunun yerine problemleri ortaya çıkaran büyük teoriyle ve bu teorileri kapsayan paradigmayla ilgilendiğini söyleyebiliriz. Bu ayrım, Nietzsche'nin postyapısalcı paradigmayla uyduğu noktalardan birisidir.

⁵⁴ A.e., s. 86.

⁵⁵ A.e., s. 94.

⁵⁶ A.e., s. 100.

⁵⁷ A.e., s. 99.

⁵⁸ Efe Çaman, "Uluslararası İlişkilerde (Neo)Realist Paradigmanın Almanya'daki Gelişimi ve Evrimi: Kindermann ve Münih Okulu", **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 2, No: 8, 2007, s. 41.

Eralp, 80'lerin sonundan itibaren Morgenthau'nun realizminin etkisinin azaldığını düşünür. Bunun ardındaki nedenler olarak, klasik realizmin Soğuk Savaş'ın bitişiyle ortaya çıkan yeni paradigmayı yorumlamada eksik kalışını işaret eder. Meyers ise Soğuk Savaş'ın bitişinin klasik realizmi zayıflatmasını olağan olarak değerlendirmektedir.⁵⁹

Morgenthau, dış siyasetin ulusal çıkarlara göre belirlenmesini, uluslararası değerlere göre belirlenmesine kıyasla moral açıdan daha üstün olarak değerlendirir.⁶⁰ Morgenthau'ya göre dış siyasete dair yapılan analizler ve bunun üzerinden geliştirilen ulusal çıkarla ilişkili yorumlar, doğrudan ulusun içinde bulunduğu siyasi ve kültürel arka planı gözden geçirmek zorundadır. Buradan yola çıkarak Morgenthau, dış siyaseti bir ulusun varoluşunu devam ettirmek için ortaya koyduğu politikalar olarak yorumlar.⁶¹ Bu tez, Nietzsche'nin insan doğasının yarı hayvansal dürtüleri içerdiğini kabul eden tezleriyle uyumaktadır. Morgenthau'nun siyasi düşüncesinde, insan doğasını anlamaya çalışmak ve insanların dürtüleriyle toplumların dönüşümü arasında ilişki kurmak önemli yer tutar.⁶²

Morgenthau, adil bir uluslararası hükümetin egemenliğinin çağımızda mümkün olmadığını ileri sürerek devletler arası siyasette denge politikalarının belirleyiciliğine dikkat çekmektedir. Morgenthau'ya göre ulusal çıkarlar, içinde bulunulan dönemin siyasi ve kültürel arka planına göre şekillenirler. Dış siyaset, bu pratiğin doğrudan yansımasıdır.⁶³ Bu denklem, siyasi başarının temel kriteri olarak bir gücün başka bir güç üzerindeki egemenliğini alır.⁶⁴ Morgenthau, küresel değerlerin, ideolojik bir yanı olduğunu düşünmektedir. Morgenthau'nun yorumuna göre, küresel değerler güç siyasetinin ortaya çıkardığı dengelere göre, belli bir perspektifin vizyonunu yansıtmaktadır.⁶⁵ Morgenthau'nun bu tezinin arka planında, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinin etkileri de görülebilir. Nietzsche de moral değerlere ve

⁵⁹ A.e., s. 41.

⁶⁰ Reichwein, a.g.e., s. 20.

⁶¹ Amelia Hadfield, "Paradigm Warfare: The Way of Future for IR", **Brussels Journal of International Studies**, Vol. 1, 2004, s. 66.

⁶² Petersen, a.g.e., s. 103.

⁶³ Hadfield, a.g.e., s. 66.

⁶⁴ Waltz, a.g.e., s. 35.

⁶⁵ Reichwein, a.g.e., s. 21.

paradigmaya yönelik ileri sürdüğü tezlerde, belli bir güç odağının statükoyu devam ettirmek için savunduğu prensiplerin mevcut paradigmayı şekillendirdiğini ileri sürmüştür. Morgenthau, her felsefi düşüncenin, kendi çağının entelektüel varsayımlarından etkilenecek yola çıktığını, insana ve topluma dair inanışların, felsefeye karakterini verdiğini düşünür.⁶⁶ Morgenthau, iyiye dair inancın ve idealizmin, politik açıdan beklenen sonuçları garanti etmediğini, moral ideallerle siyasi pratik arasında derin bir uçurum olduğunu düşünmektedir. Bu yaklaşıma göre, idealist bir düşünceyle biçimlendirilen siyasi yapılar, politik açıdan felakete neden olarak sistemin daha da kötüye gitmesine neden olabilirler.⁶⁷

Morgenthau, güce yönelik farklı yaklaşım biçimlerini iki ayrı kampa indirgeyerek tartışır. Birinci kampta liberaller yer almaktadır. Bu ekol, insan doğasının nihai şekillendiricisinin güç maksimizasyonunu sağlama dürtüsü olduğunu benimsemeyen, işbirliğinin ve dayanışmanın olanaklılığını kabul eder. İkinci ekol(realizm) ise siyasi arenanın karşılıklı bir güç mücadelesine dayandığını ve insan doğasının da bunda etkili olduğunu kabul eder.⁶⁸ Morgenthau ve Niebuhr, liberallerin optimizminin insan doğasını yanlış yorumlamalarından kaynaklandığını düşünmektedir. İkisi de Waltz'un uluslararası siyaseti açıklarken kullandığı birinci imgenin kabul ettiği prensiplerle uyusurlar. Morgenthau, Wilson'a ve ütopyacı okula yönelttiği eleştirilerden sonra, kendi perspektifinin uluslararası siyasette istikrarın ve barışın muhafazasında daha başarılı olduğunu savunarak, moral açıdan realist paradigmayı liberalizmin önüne yerleştirmiştir.⁶⁹ Morgenthau'nun yorumuyla, realist paradigma güç kavramını evrensel bir kategori olarak alarak merkeze koymuş ve devletlerin uluslararası çıkarlarını bu kavram temelinde analiz etmeyi benimsemiştir. Morgenthau, güç kavramının realizmde değişmez bir tanıma sahip olduğunu düşünmemektedir.⁷⁰ Yeni teorilerin ortaya çıkmasıyla ve siyasi yapıların dönüşümüyle, güç kavramının da dönüşüme uğradığını, yeni paradigmayı tanımlama noktasında yeni anlamlar kazandığını düşünmektedir.

⁶⁶ Hans J. Morgenthau, **Scientific Man vs. Power Politics**, London, Latimer House, 1947, s. 10.

⁶⁷ Morgenthau, **Politics Among Nations**, s. 6.

⁶⁸ Waltz, **a.g.e.**, s. 36.

⁶⁹ Reichwein, **a.g.e.**, s. 22.

⁷⁰ Morgenthau, **Politics Among Nations**, s. 10.

Morgenthau'ya göre güç, sosyal açıdan ilişki setlerini yöneten temel faktördür. Bu açıdan Morgenthau gücün hem fizyolojik hem de psikolojik bir boyuta sahip olduğunu düşünmekte, insanın insan üzerinde egemenlik kurma dürtüsünün güç kavramıyla açıklanabileceğini savunmaktadır.⁷¹ Bu çerçevede bakıldığında, Morgenthau'nun yorumuna göre, politik boyutta moral eylemler, sonuçlarından bağımsız olarak değerlendirilemez. Siyasi aktörler moral seçimlerde bulunurken, bu seçimlerin kendi varoluşlarını tehdit edip etmediğini göz önünde bulundurarak hareket ederler.⁷² Bu yorum, varoluş mücadelesinin, moral değerlere göre daha öncelikli olduğunu göstermektedir. Morgenthau, gücün moral değerler karşısında kesin üstünlüğünü kabul etmekle birlikte, belli düzeyde moral konsensüsün toplumun işleyişini kolaylaştırma ve uluslararası politikada düzeni sağlama noktasında işlevsel bir role sahip olduğunu kabul etmektedir.⁷³ Nietzsche de, moral konsensüsün toplumun işleyişindeki işlevsel rolü noktasında benzer düşüncelere sahiptir. Bu tavır, moral değerlerin varlığının kısıtlı bir düzeyde etkili olduğunu kabul etmekle birlikte, ona işlevsel bir rol yükler. Nietzsche, benzer rolü mantığa, dile ve bilime de yüklemiştir.

Morgenthau'nun moral değerlere yaklaşım biçimi, dış siyasete ve insan haklarına bakışını anlama konusunda önemli bir yere sahiptir. Morgenthau, uluslararası siyasette insan haklarının savunulmasının zorluklarına dikkat çeker. Devletler, kendi çıkarlarıyla çatışan durumlarda insan haklarına sahip çıkma konusunda çekingen davranmaktadır. Morgenthau'nun yorumu, varoluş mücadelesinin ve gücü artırma isteğinin, insan haklarına daha baskın çıktığını göstermektedir.⁷⁴ Morgenthau, uluslararası siyasette, insan haklarına ilişkin genel bir konsensüs oluşturmanın olanaksız olduğunu düşünmektedir.⁷⁵

⁷¹ A.e., s. 11.

⁷² A.e., s. 12.

⁷³ Jervis, a.g.e., s. 869.

⁷⁴ Hans J. Morgenthau, **Human Rights & Foreign Policy**, New York, Council on Religion and International Affairs, 1979, s. 7.

⁷⁵ A.e., s. 9.

Carr ve Morgenthau, sistemlerinin merkezine devletleri yerleştirerek, güç mücadelesine dayalı yorumladıkları uluslararası siyasette, belli çıkarımlara varmışlardır.⁷⁶ Carr, Morgenthau'nun çalışmalarını değerlendirirken, onu realizme çok fazla vurgu yapıp ütopyacı görüşlere çok az yer vermekle eleştirmiştir.⁷⁷ Carr, uluslararası siyaseti sadece mevcut durumuna göre yargılamaz, ona göre uluslararası siyaset kendini geleceğe de hazırlamak zorundadır. Carr'ın bu duruşu, felsefesini geleceğin insanlarına adayan Nietzsche'yle benzeşmektedir. E.H. Carr ve Morgenthau, 1. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'daki siyasi konjonktürü tartışırken, bu dönemki yatıştırma politikasının başarısızlıklarına dikkat çekerler.⁷⁸ Carr ve Morgenthau'nun yorumuna göre, ütopyacı okulun irrasyonalist ve ideolojik eğilimleri, sürecin yanlış yorumlanmasına neden olmuş, Almanya'da Nazizm'in, İtalya'da ise faşizmin yükselişinin objektif koşullarını ortaya çıkarmıştır. Morgenthau, 2. Dünya Savaşı'nda yaşananların ve Hitler'in politikalarının, realizmin güçlenmesinde herhangi bir akademik çalışmadan çok daha etkin rol oynadığı düşüncesindedir.⁷⁹ Bu dönem yaşanan büyük yıkımlar ve ortaya çıkan pesimizm, idealist düşünceye büyük darbe vurarak realist düşünceyi dominant hale getirmiştir. Bu tarihsel süreç, uluslararası ilişkiler teorilerinin, siyasi tarihin arka planından doğrudan etkilendiğini, akademik çalışmaların yanında tarihsel olayların da teorilerin dönüşümünde kilit bir role sahip olduğunu göstermektedir. Morgenthau, uluslararası siyasetin belirsiz doğasının, güç kavramı sayesinde temel bir hareket noktası bulunduğunu, bu kavramın özellikle siyasi hedeflerin ve çıkarların tanımlanmasında belirleyici olduğunu düşünmektedir.⁸⁰ Morgenthau'yla neorealist paradigmanın en çok öne çıkan isimlerinden olan Waltz'u karşılaştığımızda, Waltz'un teorisinin Morgenthau'nun temel prensiplerini daha makro boyutta tartıştığını görmekteyiz. Morgenthau gibi Waltz da güç ve ulusal çıkar kavramlarını merkeze koymakta ve bu ekseninde bir analiz modeli geliştirmektedir.⁸¹

⁷⁶ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 4.

⁷⁷ Lamontagne, **a.g.e.**, s. 1.

⁷⁸ Reichwein, **a.g.e.**, s. 44.

⁷⁹ Jervis, **a.g.e.**, s. 855.

⁸⁰ **A.e.**, s. 856.

⁸¹ **A.e.**, s. 858.

Realizme getirilen en büyük eleştirilerden birisi, bir yandan gücün her şeyi açıkladığı tezini kabul ederken aynı zamanda her şeyin güç üzerinde etkisi olduğunu savunmasıdır.⁸² Bilgin ve Eliş, realizmin güç analizini iki temel nokta üzerinden eleştirirler. Bunlardan ilki, güce dair analizlerin kapsamının daraltılarak askeri güce aşırı vurgu yapılması olmuştur. Bu yaklaşım biçiminin, analiz araçlarını sadece maddi unsurlarla sınırlayarak yanlış sonuçlara varılmasına neden olacağını savunurlar. Diğer nokta ise realist teorinin güç ilişkilerinin sadece görülebilir boyutlarıyla ilgilendiği yönündedir.⁸³ Realist argüman, siyasi aktörlerin davranışlarını, en kötü olasılığı göz önünde bulundurarak şekillendirmelerini önermektedir. Wendt, bu tavrın süreklilik kazanması durumunda toplumun devamlılığının mümkün olmadığı düşüncesindedir. Wendt'in yorumuna göre, kamuoyu nezdinde siyasi eğilimler, siyasi aktörlerin karşılıklı olarak davranışlarını gözden geçirip farklı olasılıkları göz önünde bulundurmasıyla şekillenmektedir. Bu modelde sadece en kötü olasılık değerlendirilmez, karşılıklı analize göre optimum bir seçim yapılır.⁸⁴ Bu noktalardan yola çıkarak, realizmin uluslararası ilişkilerde güç kavramını merkezine koymasına karşın, gücün kaynağı ve anlamı üzerine yeterince yoğunlaşmadığı eleştirisi getirilmektedir.⁸⁵

Legro ve Moravcsik, realizmin temel problemlerinden birisinin, realist düşünürlerin, teorik açıdan realist paradigmayı kapsamlı olarak tartışmalarını olduğunu söylerler.⁸⁶ Bu yoruma göre realizm tekil bir teori olmanın ötesinde, farklı teorileri bir araya getiren bir paradigmadır.⁸⁷ Bu paradigmanın korundaki temel prensipler, farklı teorilerin kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Legro ve Moravcsik, realist paradigmaya ilişkin getirdikleri bu yorumun ardından, paradigmanın tanımını tartışırlar. Paradigmanın, diğer teorik perspektiflerden farklı olduğunu gösterecek

⁸² Colin Elman, Miriam Fendius Elman(ed.), **Progress in International Relations Theory**, Cambridge, MIT Press, 2003, s. 445.

⁸³ Bilgin, Eliş, **a.g.e.**, s. 6.

⁸⁴ Alexander Wendt, "Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics", **International Organization**, Vol. 46, No. 2, Cambridge, The MIT Press, 1992, s. 391-425. s. 404.

⁸⁵ Bilgin, Eliş, **a.g.e.**, s. 7.

⁸⁶ Jeffrey W. Legro, Andrew Moravcsik, "Is Anybody Still a Realist", **International Security**, Vol. 24, No. 2, Cambridge, MIT Press, s. 7.

⁸⁷ **A.e.**, s. 9.

değerleri ve prensipleri açık biçimde ortaya koyması gerektiğini dile getirirler.⁸⁸ Legro ve Moravcsik'e göre uluslararası ilişkilerde realist paradigmanın yanında başka paradigmalar da bulunmaktadır. Bunların en öne çıkanları olarak, kurumsal, liberal ve epistemik paradigmayı sayarlar. Bu paradigmaların, uluslararası ilişkiler disiplinine katkısı, belli prensipleri merkeze alarak, özelleşmiş çalışma alanları meydana getirmeleri olmuştur.⁸⁹

Oldukça yeni bir disiplin olan uluslararası ilişkilerin, kendini diğer disiplinlerden ayırmasında, ortaya çıkan paradigmalar önemli rol oynamıştır. Özellikle realist paradigmayla, liberal paradigma arasındaki çatışmalar, disiplinin ilk yıllarında disipline karakterini verecektir. Realist paradigma merkezine güç kavramını ve gücü meydana getiren askeri ve ekonomik kaynakların dağılımını koyarken, liberal paradigma ulusların seçimlerine, epistemik paradigma inanışlara, kurumsal paradigma ise devletlerin davranış modellerine yoğunlaşmıştır.⁹⁰ Bu paradigmalar, uluslararası ilişkiler disiplininin alanını genişleterek, yeni tartışmaları gündeme getirmişlerdir. Son dönemlerde, bu paradigmaları bir araya getirmeyi hedefleyen holistik yaklaşımların da ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı tezlerde ise farklı paradigmaların aynı anda varlığının uluslararası ilişkiler disiplinini zenginleştirdiği ve yeni analiz olanakları geliştirilmesi için bu sentezin gerekli olduğu savunulmuştur. Genel eğilim göz önünde bulundurulduğunda, ilerleyen yıllarda da uluslararası ilişkilerin farklı paradigmaları arasındaki tartışmaların devam edeceği, hatta disiplin içinde yeni paradigmaların da ortaya çıkabileceği söylenebilir.

“Güç dengesi” kavramı, uluslararası ilişkilerin kökenlerinin anlaşılması için önemlidir. Walt, devletlerin kendi devamlılıklarını sağlamak için iki farklı davranış modeli geliştirdiğine dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki iç dinamiklerine göre kendi gücünü çoğaltmak, diğeri ise dış çevreyle kurduğu ilişki biçimleri sayesinde bir denge noktası yakalamaktır.⁹¹ Realist paradigmanın siyasi pratikteki doğrudan yansımaları, güç dengesi üzerinden okunabilir. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, güç

⁸⁸ A.e., s. 10.

⁸⁹ A.e., s. 11.

⁹⁰ Legro, Moravcsik, a. y.

⁹¹ May, Rosecrance, Steiner, **History and Neorealism**, s. 155.

istenci düşüncesi merkezinde ontolojik boyutta güç dengesini tartışmıştır. Nietzsche'ye göre, güç dengesinin bozulması, yeniden denge oluşturma arayışı ve tekrar güç dengesinin kurulma süreci, siyasi tarihin döngüsünü oluşturur. Bu döngünün sistematik açıdan yorumlanabilmesi için, Nietzsche'ye göre, güç istencinin işleyişi anlaşılmalıdır. Güç istenci kavramı, realist paradigmanın güç dengesi yorumuna teorik açıdan yeni açılımlar getirerek bu olgunun siyasi pratikte daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Knutsen'in aktarımıyla, Hume güç dengesinin kökenlerini antik dönemlerin siyasi pratiğine dayandırırken, bazı yazarlar 15. ve 16. yüzyılı işaret etmektedir.⁹² Machiavelli'nin Prens'inin etkisiyle bu dönem, realist paradigmanın temellerinin olduğu evre olarak kabul edilmektedir. Knutsen, güç dengesini uluslararası ilişkilerin birleştirici kavramı olarak ele alır. Thucydides'in tarih incelemeleri, güç dengesi kavramının kapsamlı olarak ele alındığı en eski kaynaklar arasında değerlendirilmektedir. Thucydides, aynı zamanda realist paradigmanın kökenlerini dayandırdığı başlıca isimlerden birisi olacaktır. Thucydides'in Yunancadan Latinceye çevrilmesi, Rönesans döneminde önemli etkilere neden olmuştur. Rönesans İtalya'sını domine eden kent devletleri yapısıyla, Antik Yunan kent devletleri dönemi arasında birçok benzerlik bulunmaktadır. Rönesans İtalya'sının kent devletlerini güç dengesi kavramı merkezinde yorumlayan düşünür ise Machiavelli olacaktır. Machiavelli, Thucydides'in tarih yazını, Orta Çağ döneminin siyasi birikimiyle birleştirerek realist paradigmanın temellerini oluşturan metinleri yazar. Benzer biçimde Nietzsche de Yunan kent devletlerinin siyasi ve sosyal yapısıyla ciddi biçimde ilgilenmiş, çalışmalarında sık sık o döneme referans vermiştir. Nietzsche, Yunan kent devletleri döneminde kurulan güç dengesinin bilimin ve felsefenin gelişmesi için uygun bir ortam yaratarak insanlığın altın çağını oluşturduğunu düşünüyordu.

Klasik realistler, insan doğasının zafere ve güç tutkusuna olan yönelimini değişmez bir gerçeklik olarak ele alma eğilimindedir.⁹³ Siyasi olayların temelleri, klasik

⁹² Torbjørn L. Knutsen, "The Rise of Balance-of-Power as an Ordering Institution", **The 6th Pan-European Conference on International Relations**, University of Turin, 12-15 Eylül 2007, s. 1.

⁹³ Wendt, **a.g.e.**, s. 409.

realistlerin izlediği yol gibi doğrudan insan doğasına dayandırılırsa, statükonun değişmesi ancak insan doğasının dönüşümüyle mümkün olabilecektir. Hobbes'un insan doğasına getirdiği pesimist yorum ise böyle bir dönüşüm olanağının önünü kapatmış görünmektedir. Nietzsche, bu noktada klasik realizmden ayrılır. Nietzsche'nin üstün insan ideali, insan doğasının dönüştürülebileceğini öncül koşul olarak kabul eder. Nietzsche'nin büyük siyaset düşüncesiyle bağlantılı olarak tanımladığı kültür devrimi projesi, bu dönüşümü gerçekleştirecek kapsamlı değişiklikleri içermektedir.

Hedley Bull, modern devletler sisteminin üç etkisine dikkat çeker. İlki, bir denge oluşturarak bütün dünyaya hükmeden bir imparatorluğun önüne geçmesidir. İkincisi, yerel denge noktaları oluşturarak baskın güçlerin diğer güçler üzerinde egemenlik kurmasını önlemesidir. Üçüncüsü ise uluslararası sistemin devamlılığı için savaşla birlikte diplomasi, hukuk gibi alanların gelişmesinin önünü açmasıdır.

Neorealizmin yorumuna göre, devletlerin neden gücü istediği konusunda insan doğası ancak sınırlı düzeyde bilgi verebilir. Devletlerin güç mücadelesini açıklarken neorealizm, insan doğasından öte uluslararası sistemin dinamiklerine yoğunlaşır. Karşılıklı güveni tahsis edecek bir otoritenin olmadığı ve uluslararası anarşinin egemen olduğu uluslararası sistemde her güç odağı kendini diğer güç odaklarına karşı konumlandırmak zorundadır. Demir kafes metaforu üzerinden bu durum örneklenirse, her devlet bir kafese kapatılmıştır, opsiyonları sınırlıdır. İçinde bulunduğu sistemin doğasına uyum sağlayarak devamlılığını sağlamak zorundadır. Neorealistler, devletler arası kültürel farklara yoğunlaşmazlar. Küresel sistemin, bütün güç odakları için aynı koşulları yarattığını kabul ederler.⁹⁴

Klasik realistler için temel değişken güçtür, uluslararası sisteme güç mücadelesi şekil verir. Neorealistlerde ise güç kavramı, hayatta kalma mücadelesinin bir yan unsuru olarak ele alınmaktadır. Nietzsche'nin düşüncesi bu konuda klasik realizme daha yakındır. Nietzsche hayatta kalma mücadelesini güç istencinin bir etkisi olarak değerlendirmektedir. Hobbes, Niebuhr ve Morgenthau'nun temsil ettiği klasik realist

⁹⁴ John J. Mearsheimer, "Structural Realism", **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, Oxford, Oxford University Press, 2006, s. 72.

ekol, güç siyasetinin kökenlerini ve uluslararası ilişkilerin yapısını meydana getiren nedenleri araştırırken insan doğasına yoğunlaşırken, neorealizm uluslararası ilişkilerin anarşist doğasını merkeze almaktadır.⁹⁵

Güç istenci, onu çevreleyen güç odaklarının direnme gücüne göre sınırlarını belirler. Dünya siyasi haritasına baktığımızda sınırlar bu denge durumunu temsil ederler. Realizm, devletlerin tarih boyunca barışları büyük savaşlara hazırlık süreci olarak gördüğünü, kalıcı barış idealinin bir ütopya olduğunu kabul eder. Sınırlar, mevcut siyasi konjonktürün belirlediği, güç odaklarının karşısında bulunduğu duvarlardır. Büyük sınır değişimlerinin yaşandığı 1. ve 2. Dünya Savaşları'nda revizyonist devletlerin politikaları, kendilerini aktif güçleriyle orantılı biçimde siyaset arenasında temsil edilme arayışına dayandırmak olmuştur. 1. Dünya Savaşı döneminin ABD başkanı Wilson'a göre savaşı başlatma ya da bitirme gücüne sahip olmayan ülkelerin neden savaşa dahil olduğunun anlaşılacağı kolektif bir irrasyonellik söz konusudur. Baudrillard, bu irrasyonel döngüyü şu şekilde yorumlar:

“Enerjileri donduran şey sahip oldukları ateş gücüdür. Enerjileri caydıran şey bizzat kendileridir. Sahip olduğu nötralize olmuş, işe yaramaz, anlaşılmaz, patlaması imkansız güçlerin bizzat kendi üstünde muazzam bir bıkkınlık ve köşesine çekilme duygusu yarattığı sistemde bunların gerisinde hangi amaç, güç, strateji ya da öznenin yattığı belli değildir. Belki de bütün bunların gerisinde, bir felaket süreci içinde yok olup gidecek bütün bu enerjilerin içe dönük bir şekilde patlama olasılığı vardır.”⁹⁶

Uluslararası siyasi arenada, tek tek ülkeler üzerinde yaptırım gücü olan bir yapının olmaması, bir güvensizlik ortamı oluşturarak devletlerin sürekli bir savunma refleksi içinde ittifak arayışlarına girmesine neden olacaktır.⁹⁷ Bu çerçevede, 1. Dünya Savaşı'nın Balkanlarda başlayan mikro bir olay üzerinden hızla evrensel bir probleme dönüşmesi şaşırtıcı değildir. Bu tepkisellik, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle getirdiği perspektifle yorumlanabilir. Her güç odağı, kendini diğer güç odaklarına göre konumlandırmakta ve bu odaklar arasında sürekli bir üstünlük mücadelesi yaşanmaktadır.

⁹⁵ Wendt, **a.g.e.**, s. 395.

⁹⁶ Baudrillard, **a.g.e.**, s. 70.

⁹⁷ Matthew Ragghianti, **Origins of World War 1**, December 11, 2007, (Çevrimiçi)

<http://mtragg.wmwikis.net/file/view/Origins+of+WWI+and+Conflict+and+Cooperation+Therory+S enior+Seminar.pdf>, 21 Mart 2016, s. 8.

Güç odakları arasındaki ilişkileri sıfır toplamlı bir oyun pratiğinde çözümleyen realist perspektife göre, her güç odağı sürekli tehdit altında bulunmaktadır. Uluslararası siyasetin anarşist doğası ve uluslararası kurumların işlevsizliği tehdidi derinleştirmektedir. Savaş sonrası yaşanan ideolojik ayrışmalar, bazı akademisyenler tarafından savaşın sonucu olarak değerlendirilmektedir.⁹⁸ Wilson bu ayrışmalara karşı şu ütopyik çözümü önermektedir: “Güçler dengesi değil, güçler topluluğu kurulmalıdır. Örgütlü rekabet değil, örgütlü barış hüküm sürmelidir.”⁹⁹

Nietzsche'nin yenilenmeyi savaşlarda görmesinde, savaşların bir çılgınlık halinde gerçekleşen bir enerji patlaması olmasının etkisi olabilir. Savaşlar, barış dönemlerinde cesaret edilemeyecek dönüşümlerin hızlıca gerçekleştirilebilmesi için toplumları cesaretlendirirler. Nietzsche'nin savaşlara biçtiği bu dönüştürme işlevini Kuhn paradigma değişimlerine yüklemiştir. Savaşların uluslararası ilişkiler paradigmasında ve güç istenci düşüncesindeki yerini tartışırken, belirleyici bir unsur olarak güç dengesi kavramını ele almak gerekir. 1648'den 1945'e kadar dünyada çok kutuplu bir sistemin olduğu kabul edilmektedir. 2. Dünya Savaşı sonrası iki kutuplu sisteme geçilmiştir. İki kutuplu sistemin, çok kutuplu sisteme kıyasla daha barışçıl olduğu yönündeki tezler 20. yüzyılda ağırlık kazanmıştır.¹⁰⁰ İki kutuplu bir sistemde, çevredeki mücadelenin siyasi dengeye yönelik tehdit düzeyi daha düşük olacaktır.¹⁰¹ Sovyet-ABD döneminin iki kutuplu yapısı buna örnektir. Çok kutuplu sistemlerde ise çevredeki benzer bir gerilimin, merkezde uyandıracığı şok düzeyi daha yüksektir.

1. Dünya Savaşı öncesindeki süreç bu kapsamda değerlendirilebilir. Savaş, hiç beklenmeyen bir anda patlak vermiş, Balkanlarda yaşanan gerilim şok dalgaları halinde bütün Avrupa'yı etkilemiştir. Jack Donnely'e göre son 2500 yılda dört tane iki kutuplu yapı görülmüştür. İlki M.Ö. 5. yüzyıldaki Atina-Sparta rekabetidir, ikincisi M.Ö. 3. yüzyılda görülen Kartaca-Roma çatışmasıdır, üçüncüsü 16. yüzyılda

⁹⁸ Emre Ozan, “Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme”, **Akademik Bakış**, Cilt 7, Sayı 14, 2014, s. 200.

⁹⁹ **A.e.**, 201.

¹⁰⁰ Mearsheimer, “Structural Realism”, **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, s. 78.

¹⁰¹ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 39.

başlayan Habsburg-Bourbon hanedanlıkları arasındaki mücadeledir, sonuncusu ise 2. Dünya Savaşı sonrası ABD-Sovyetler Birliği arasında yaşanan Soğuk Savaş'tır.¹⁰²

Waltz'un yorumuna göre, süper güçler agresif bir davranış modeli sergilediğinde, tehdit altındaki devletler, kendi varoluşlarının devamlılığını sağlamak için ellerindeki olanakları gözden geçirirler ve saldırgan gücü dengeleyecek unsurları araştırmaya başlarlar.¹⁰³ Bu bağlamda, Waltz'a göre uluslararası dayanışma mümkün olamaz. Çünkü kurulan ittifaklar, ancak belli bir hedefe karşı oluşturulduğunda anlamlı olacaktır. Bu düşünce, realistlerin uluslararası siyasetin doğasına dair liberallerden ayrıldığı noktayı göstermektedir. Realist perspektife göre, taraflardan birinin kazanımı, diğer tarafın gerilemesini gerektirecektir. Sonsuza kadar, iki tarafın da sürekli gücünü artırması rasyonel bulunmaz. Bu nedenle yöntem olarak savaşlar realist paradigmanın içinde yer alırlar. Nietzsche, bu tartışmada realist paradigmaya yakın görünmektedir.

Carr, belli bir grup içindeki bireylerin, gruptaki bireylerle dayanışma içinde olmasının altında özgecilik düşüncesi kadar egoist dürtülerin de etkili olduğu düşüncesindedir. Grup içindeki güçlü taraf, grupta birlikte hareket ederek grubu kendi hedefleri doğrultusunda yönlendirme gücüne kavuşacaktır. Gruptakilere göre daha zayıf konumdaysa, grubun koruma kalkanı altında konumunu güçlendirecektir.¹⁰⁴ Bu durumda, grupta birlikte hareket etmesi, grup içindekilerle ortak ideali paylaşmasından öte kendi gücünü çoğaltma refleksi olabilir.

Waltz, devletlerin risk alma modellerini incelerken, minimum düzeyde her devletin önceliğinin kendi varoluşunu devam ettirmek ve güvenliğini sağlamak olduğunu, maksimum düzeyde ise uluslararası siyaseti domine etmeyi hedefledikleri çıkarımını yapmıştır. Waltz'a göre güç dengesi için en ideal yapılar, iki kutuplu yapılardır. Bu yoruma göre, süper güçlerin sayısı çoğaldıkça siyasi istikrar riske girer. İki kutuplu yapılarda ise güç odaklarının birbirini daha iyi gözlemleyerek krizlerin önüne daha kolay geçebildikleri yorumunu getirmektedir. Nietzsche, Yunan kent devletleri dönemindeki altın çağın bitişini, farklı güç odaklarının aynı anda birbirine saldırarak

¹⁰² Burchill v.d., a. y.

¹⁰³ A.e., s. 129.

¹⁰⁴ Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, s. 159.

birbirini yok etmesi olarak yorumlamıştır. Bu örnekte, çok kutuplu yapı geçici bir istikrar getirirse de, savaşın başlamasıyla dengenin tamamen bozulmasına neden olacaktır.

Mearsheimer'in ofansif realizm perspektifi ise devletlerin sürekli diğer devletlere oranla gücünü maksimize etmeyi hedeflediklerini savunmakta, bunu kısa periyotlar içinde başarmaya çalıştıklarını ortaya koymaktadır.¹⁰⁵ Mearsheimer'a göre, güç dengesi için en ideal yapı iki kutuplu sistemlerdir. Güç dengesinin sağlanmasının en zor olduğu durumlar ise güç dağılımının eşit olmadığı çok kutuplu yapılarda ortaya çıkar.¹⁰⁶ Mearsheimer, Avrupa'nın 109 yıllık siyasi tarihini analiz ederek savaşların %2,2'sinin iki kutuplu yapılarda, %18,3'ünün çok kutuplu yapılarda, %79,5'unun ise güç dağılımının dengesiz olduğu çok kutuplu yapılarda ortaya çıktığını tespit etmiştir.¹⁰⁷ Mearsheimer, bu perspektifle Avrupa ve Kuzey Doğu Asya'nın durumunu analiz ettiğinde orta vadede büyük bir dengesizlik ve muhtemel bir savaş görmektedir.¹⁰⁸ Bu tahminlerden yola çıkarsak, "The Tragedy of Great Power Politics"ın realist literatürdeki en pesimist çalışmalarından biri olduğunu söyleyebiliriz.¹⁰⁹

Mearsheimer, 1990'da yayımladığı "Back to the Future"da 1945 döneminden bu yana devam eden uzun barış döneminin arka planını tartışır.¹¹⁰ Mearsheimer, bu uzun barış dönemini üç temel nedene dayandırmaktadır. Birinci neden, askeri gücün iki kutup arasında dengeli şekilde dağılımı olmuştur. Sovyetler Birliği ve ABD'nin temsil ettiği bloklar, olası bir dünya savaşında taraflardan birinin kesin olarak üstünlük kuramayacağı bir askeri güç dengesine ulaşmışlardır. Mearsheimer, ikinci etken olarak iki kutuplu güç dengesinin barışın devamlılığını sağlamasını işaret etmektedir. Bu dengenin siyasi arenada en doğrudan yansıması 1962 Küba füze krizinde gözlemlenmiştir. İki taraf da bu kriz sonrasında, olası bir dünya savaşından

¹⁰⁵ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 43.

¹⁰⁶ Snyder, **a.g.e.**, s. 167.

¹⁰⁷ Snyder, **a.y.**

¹⁰⁸ **A.e.**, s. 168.

¹⁰⁹ **A.e.**, s. 171.

¹¹⁰ Andreas Bieler, **The Anarchy Problematique and Sovereignty: Neo-Realism and State Power**, (Çevrimiçi) <http://andreasbieler.net/wp-content/files/Neo-realism.pdf>, 12 Haziran 2016, s. 7.

kaçınma eğiliminde olmuştur. Mearsheimer, üçüncü etken olarak nükleer silahları göstermektedir. Nükleer silah teknolojisinin geliştirilmesi ve süper güçlerin karşılıklı olarak bu teknolojiyi ellerinde bulundurması, olası bir dünya savaşının bedelini çok ağırlaştırmıştır. Bu durum, yeni bir dünya savaşına karşı büyük bir caydırıcılık unsurudur.¹¹¹

Mearsheimer, nükleer silah teknolojisinin Kıta Avrupası'nın geleceği üzerindeki etkileri konusunda dört senaryoyu ele almıştır. İlk senaryo, iki kutuplu yapıdan çok kutuplu yapıya geçişin, Avrupa siyaseti üzerinde yaratacağı istikrarsızlıklara odaklanır. Çok kutuplu yapının, dünya savaşları öncesi Avrupa'da ortaya çıkan siyasi koşullara benzer koşulları ortaya çıkarabileceği tezi değerlendirilir. İkinci senaryo, nükleer silahlara ilişkin devam eden şu anki rejimin uyandırabileceği potansiyel tehlikeler üzerinde temellenir. Nükleer gücü elinde bulunduran ülkelerin, bu teknolojiye sahip olmayan ülkelere karşı ofansif bir askeri müdahaleye girişebilecekleri tartışılır.

Üçüncü senaryo, nükleer silahlara ilişkin uluslararası sistem tarafından dengeli bir politika geliştirildiğinde, statükonun devamlılığının sağlanabileceği tezi üzerinde durmaktadır. Bu senaryoya göre çok kutuplu yapının devam etmesi ve nükleer teknolojinin farklı süper güçlerin elinde bulunması, barışın devamlılığı için önemli bir etken olarak kabul edilmektedir. Dördüncü senaryo ise nükleer teknolojinin denetlenmesi konusunda yaşanabilecek problemleri ele almaktadır. Özellikle küçük ülkelerin irrasyonel eylemlerinin bir nükleer savaş başlatabileceği tezi bu senaryo kapsamında tartışılmaktadır.¹¹² Mearsheimer'in, nükleer teknoloji bağlamında ele aldığı bu senaryolar, nükleer silahların ofansif realizmin tartışmalarında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. 2. Dünya Savaşı sonrası yaşanan hızlı teknolojik dönüşüm ve aynı anda birçok süper gücün nükleer silah teknolojisine sahip olması, realist paradigmanın yeni savaşlara yönelik farklı analiz modelleri geliştirmesine neden olmuştur.

¹¹¹ Bieler, a. y.

¹¹² A.e., s. 7.

Bazı araştırmacılar nükleer silahların, kullanılması durumunda neden olacağı büyük tahrip nedeniyle, süper güçler arasında gerçekleşen savaşlar dönemine son vererek yeni bir barış dönemi başlattığını öne süreceklerdir.¹¹³ Bu düşünceye göre süper güçler, nükleer silahların yıkıcı etkilerini göz önünde bulundurarak birbirlerine saldırmayı göze alamayacaklar, bu da uluslararası siyaseti yeni bir denge noktasına getirecektir. Bu görüşün karşısında ise nükleer silahlanmaya karşı çıkan çevreler yer almaktadır. Bu çevrelere göre, iki dünya savaşının da irrasyonel bir şekilde ortaya çıkışı nükleer savaş tehdidini ortaya koymaktadır. Siyasi aktörlerin rasyonel adımlar atacağının garantisi yoktur, yanlış bir adım zincirleme bir hareketi başlatarak küresel nükleer savaşla dünyanın sonunu getirebilir. Bu alandaki tartışmalar günümüzde de artan düzeyde devam etmektedir.

Bilgin ve Eliş'e göre, güç dengesinin siyasi aktörler üzerinde doğrudan etkili olduğu ve onların seçimlerini dönüştürdüğu bir sistemde, objektif karar alma mekanizmalarından söz edilemez.¹¹⁴ Bu yorum, E.H. Carr'ın *Twenty Years' Crisis*'de savunduğu tezleri olumlamaktadır. Siyasi aktörlerin hedefleri, gündemleri ve idealleri, güç ilişkilerinden ve güç dengesinden bağımsız düşünülemez. Kurulan ittifaklar sistemine göre, her devlet ideolojik bir seçim yapar, buna göre diğer devletlere karşı konumunu belirler. Ortak güvenlik idealleri gibi kavramlar üzerinden inşa edilen, ortak çıkara dayalı olduğu savunulan prensipler, özünde her güç odağının kendi gücünü çoğaltmak ya da kalıtımının devamlılığını sağlamak için benimsediği ilkelerdir. Güç kavramına ilişkin, günümüze dek oluşturulan literatür incelendiğinde, baskın biçimde uluslararası ilişkiler disiplininin, gücün bir etkisi olarak alındığı görölmektedir. Bilgin ve Eliş'in yorumuna göre, gücün uluslararası ilişkilerin bir etkisi olarak alındığı tezler de son dönemlerdeki çalışmalarda savunulmaktadır.¹¹⁵

Realizmin yorumlarına karşılık, özellikle liberal düşünce tarafından savaşların artık etkin bir politika aracı olmaktan çıktığı ve birçok durumda savaşın maliyetinin, savaştan elde edilecek kazanımları aştığı yönündeki tezler dile getirilmeye

¹¹³ Joseph A. Karas, Joseph M. Parent, "World War I, in Theory", *Politique Étrangère*, Vol.79, No:1, Paris, 2014, s. 11.

¹¹⁴ Bilgin, Eliş, **a.g.e.**, s. 15.

¹¹⁵ Bilgin, Eliş, **a. y.**

başlanmıştır. Realist paradigmaya göre ise uzun vadede, devletler arasında çatışma kaçınılmazdır. Carr, bunun nedenlerini kaynakların dağılımına bağlarken, Morgenthau insan doğasıyla devletlerin davranış modelleri arasında paralellik kuran bir perspektif geliştirmiştir.¹¹⁶ Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi de büyük bir küresel savaşı kaçınılmaz ve gerekli görmektedir. Nietzsche'nin büyük savaşa ilişkin görüşleri, "Nietzsche ve Büyük Siyaset" bölümünde kapsamlı biçimde tartışılacaktır. Gelecek bölümde, büyük siyasetle bağıntılı olarak neorealist paradigma ele alınacaktır.

3. Neorealist Paradigma

Büyük siyasetle ilgili tartışmalar, neorealist perspektifin analiziyle birlikte uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde daha iyi okunabilir. Bu bölümde neorealizmin güç istenci düşüncesi merkezinde kısa bir analizi yapılacak, Nietzsche'nin düşünceleri ofansif realizmin güç yorumuyla ve Waltz'un üç ayrı imgeden oluşan analiz modeliyle karşılaştırılacaktır. Sonrasında ise defansif realizmle ofansif realizmin tezleri karşılıklı olarak değerlendirilecektir. Bu iki perspektifin güç yorumu, güç istencinin uluslararası ilişkiler disiplini içerisindeki yerini tespit etme adına önemlidir.

Klasik realizme yöneltilen eleştiriler, 1990'ların öncesine dayanmaktadır. Davranışsalcı ekol, klasik realizmin ileri sürdüğü prensiplerin deneye açık olmamasını eleştirmiş, neorealizm ise insan doğasına yapılan aşırı vurgunun sistemdeki aksaklıkları açıklama konusundaki yetersizliğine değinmiştir.¹¹⁷ Realist paradigmaya yöneltilen bu eleştiriler, 70'lerin sonunda realist paradigmanın yeniden gözden geçirilmesi eğilimini doğurmuş ve Kenneth Waltz'la birlikte neorealist düşünce ortaya çıkmıştır.

Neorealist düşüncenin en çok öne çıkan teorisyeni Kenneth Waltz'dur. Kenneth Waltz, 1979'da yayımladığı "Theory of International Politics" isimli çalışmayla

¹¹⁶ Bieler, a.g.e., s. 2.

¹¹⁷ Çaman, a.g.e., s. 41.

realist düşünceyi geliştirir. Waltz'un geliştirdiği düşünce sistemi neorealizm ya da yapısal realizm olarak adlandırılacaktır.¹¹⁸ Richard Ashley, neorealizmi klasik realizmin bilimsel açıdan yeniden yorumlanması olarak ele almaktadır.¹¹⁹ Ashley'e göre, klasik realizmle neorealizm arasında ayrışma büyük oranda metodolojik düzeydedir. Ashley'nin neorealizmle klasik realizmi karşılaştırırken, neorealizmin bilime olan vurgusu üzerinden bir ayrıma gitmesini Gilpin doğru bulmaz. Gilpin'e göre realizmin ilk dönemlerinden itibaren zaten bilime vurgu yapılmaktadır, Thucydides'in, Machiavelli'nin ya da Hobbes'un bilimi analizlerine dahil etmediğini söylemek doğru olmayacaktır.¹²⁰

Guzzini'ye göre neorealizm, materyalizmin indirgemeci yaklaşımına vurgu yapıp daha sistematik bir perspektif ortaya koyarken, sadece diğer ekollere karşı kendi sınırlarını belirlememiş, klasik realizmden de bir kopuş yaşamıştır.¹²¹ Klasik realizm, devletler ve onların eylemleri üzerinden bir analiz sistemi geliştiren, neorealizm siyasi yaşamın diğer yapılarını da analizlerine dahil etmiş ve uluslararası ilişkileri bir sosyal bilim olarak geliştirmeyi hedeflemiştir.¹²² Neorealizmin farklı değişkenleri analiz modellerine dahil etmesi, bu perspektifi realist paradigmaya kıyasla Nietzsche'nin düşüncesine daha fazla yaklaştırmaktadır.

Neorealizm, Bieler'in perspektifinden, temelde üç varsayım üzerinden yorumlanabilir. Birinci varsayım, devletlerle birlikte etki düzeyleri sınırlı olsa da uluslararası organizasyonları ve kurumsal yapıları da siyasi aktörler olarak kabul eder.¹²³ İkinci varsayım, uluslararası ilişkilerin anarşist doğasının kabulüne dayanır. Uluslararası anarşinin egemen olduğu bir sistemde her devletin önceliğinin gücünü artırmak olduğu kabul edilir. Devletlerin ideolojik seçimlerinin ya da içsel meselelerinin, devletlerin davranış modellerinin yorumlanmasında önemsenmeyecek kadar küçük etkiye sahip olduğu tezi benimsenir ve bütün devletler içsel meselelerinden bağımsız olarak eşit şartlarda analize tabi tutulurlar. Güç kavramı, bu

¹¹⁸ Bieler, **a.g.e.**, s. 2.

¹¹⁹ Gilpin, **a.g.e.**, s. 287.

¹²⁰ **A.e.**, s. 292.

¹²¹ Stefano Guzzini, "The Enduring Dilemmas of Realism in International Relations", **European Journal of International Relations**, 10:4, 2004, s. 13.

¹²² Gilpin, **a.g.e.**, s. 291.

¹²³ Bieler, **a.g.e.**, s. 3.

analizin temelinde yer almaktadır. Gücü artırma arayışı, her devletin kendi güvenliğini ve devamlılığını sağlama arayışının sonucu olarak değerlendirilmektedir.¹²⁴ Üçüncü varsayım ise uluslararası ilişkilerin analizinde askeri ve ekonomik kaynakların dağılımının önemine dikkat çekmektedir. Neorealizmde devletlerin siyasi olanaklarının analizinde, güç düzeyinin en belirgin işaretlerinden biri olarak askeri gücü ve bunu destekleyecek ekonomik kaynakları temel alınır.

Bieler, neorealizmin temel varsayımlarıyla birlikte, ikinci dereceden üç varsayımı daha işaret etmektedir.¹²⁵ İlk varsayım, savaşın uluslararası ilişkilerin doğası gereği, devletler arası ilişkilerde sürekli bir durum olduğudur. Barış dönemleri, bu kapsamda geçici dinginlik dönemleri olarak değerlendirilmektedir. İkinci varsayım, uluslararası sistemin ve siyasi rejimlerin, doğrudan güç ilişkilerinin bir yansıması olduğu yönündedir. Güç dengelerinde yaşanacak değişimlerin, bu nedenle doğrudan uluslararası ilişkilerin dengelerini değiştireceği tezi kabul edilir. Üçüncü varsayım ise güç odakları arasında sürekli bir çatışmanın olduğu tezine dayanır. Tek kutuplu yapılar, bu varsayıma istisna olarak kabul edilmişlerdir. Tarih boyunca Antik Roma, Büyük Britanya ve ABD'nin hegemon olduğu dönemler, bu varsayım kapsamında değerlendirilebilir.

Bieler, neorealizmin temel ve ikinci dereceden varsayımlarını ele aldıktan sonra, neorealizm ve klasik realizm arasındaki farklılıkları tartışır.¹²⁶ İlk ayırım, iki ekolün anarşizmin uluslararası ilişkilerin doğasındaki yeri üzerine olan tartışmalarında ortaya çıkmaktadır. Realistler, anarşizmi devletlerin merkezde olduğu uluslararası sistemin genel ve değişmez özelliği olarak değerlendirirler. Neorealistlerin yorumuna göre ise uluslararası anarşi, uluslararası siyasi yapıların etkisiyle ortaya çıkan bir durumdur. Devletlerin askeri ve ekonomik güç dağılımları, bununla ilgili çekişmeler, uluslararası anarşinin ortaya çıktığı koşulları belirlemektedir. İkinci ayırım, uluslararası ilişkilerin analiz biçimlerinde ortaya çıkar. Realist analiz, birimler

¹²⁴ Bieler, a. y.

¹²⁵ Bieler, a. y.

¹²⁶ Bieler, a. y.

düzeyinde bir model geliştirirken, neorealistler uluslararası politikayı göz önünde bulundurarak, siyasi aktörlerin güç dağılımları üzerinden ilerlemeyi seçerler.

Üçüncü ayırım, siyasi aktörlere iki ekolün bakışında gözlemlenmektedir. Neorealistler devletlerin yerel politikalarını göz önünde bulundurmazlar. Geliştirdikleri analiz modellerini, devletlerin iç siyasetinden bağımsız prensiplere dayanmaktadır. Realizmde ise devletlerin karakteristik özellikleri uluslararası ilişkilerin doğasını anlamak için önemlidir.¹²⁷

Dördüncü ayırım ise iki ekolün güç kavramına bakışı konusunda gözlemlenebilir. Realizmde güç kavramı, devletler arasındaki ilişki setlerini belirleyen temel faktör olarak ele alınır. Neorealizmde ise gücü artırma isteği, devletlerin devamlılığını ve güvenliğini sağlama konusundaki kaygılarıyla bağlantılıdır.¹²⁸ Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi kapsamında bu ayırımı değerlendirirsek, Nietzsche'nin bu konuda realist paradigmaya daha yakın olduğu görülmektedir. Güvenlik arayışı gibi etkenleri Nietzsche, güç istencinin etkileri olarak kabul etmekte, güç kavramını bu değişkenlerin yanında ikinci dereceden bir değer olarak kabul eden teorileri yadsımaktadır.

Robert Cox, neorealizmin önceliğinin problem çözmek olduğunu ileri sürmekte ve siyasi hedeflerin doğrudan neorealizmin gündemini belirlediğini düşünmektedir.¹²⁹ Cox'un yorumuna göre mikro düzeyde neorealist analizin kullanılabilmesi noktalar olsa da, uluslararası ilişkileri makro düzeyde yorumlarken, siyasi yapıların dinamik ve değişken yapısını yorumlama noktasında neorealist analiz modelleri eksik kalacaktır.¹³⁰ Bu yorumdan yola çıkarsak, neorealizmin her şeyi açıklamak gibi bir gayesi yoktur, belli bir hedef doğrultusunda belli çıkarımları yapmamıza yardımcı olacak bir perspektif ortaya koyar. Bu analize göre neorealizm, uluslararası ilişkilerin diğer teorileriyle bir araya getirildiğinde geniş bir perspektif kazanmamıza yardımcı olur ama tek başına yeterli değildir. Cox'un neorealizme yönelttiği bir diğer eleştiri ise neorealizmin uluslararası siyaseti dondurulmuş olarak aldığı ve statik bir evren

¹²⁷ Bieler, a. y.

¹²⁸ Bieler, a. y.

¹²⁹ Burchill v.d., a.g.e., s. 21.

¹³⁰ Bieler, a.g.e., s. 11.

modeli üzerinden çıkarımlar yaptığı yönündedir.¹³¹ Cox'un neorealizmle ilgili yorumları geçerli kabul edilirse, bu iki noktada Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle neorealizm ayrı tezleri savunmaktadır. Nietzsche'nin uluslararası ilişkiler analizi, makro boyuttadır ve statik evren modelini reddetmektedir.

Neorealizmin temel kitaplarından biri olarak kabul edilen "Man, the State and War"da Kenneth Waltz, üç ayrı düzeyden oluşan bir analiz ortaya koymuştur. Bu analiz yöntemi, Waltz'un uluslararası ilişkiler teorisinin temellerinden birini oluşturur. Birinci imge insan doğası, ikincisi siyasi sistemlerin yapısı, üçüncüsü ise uluslararası sistemin doğasıdır. Waltz, bu imgelerden üçünün bir arada kullanıldığı bir model önermektedir.¹³² Waltz'un bu analiz yöntemi, neorealist düşüncenin savaşların kökenini uluslararası sistemin doğasına dayandırma eğiliminin başlangıç noktalarından birisi olacaktır. Waltz'un teorisi üç imge arasında, büyük oranda üçüncü imgeyi merkezine alarak, klasik realizmden farklı bir perspektif koymaktadır. Waltz, uluslararası anarşiyi, uluslararası sistemin düzenleyici ilkesi olarak kabul eder.

Waltz'un üç imge analizinden yola çıkarak ağırlık verilen imge, araştırmacının hangi değişkenlere yoğunlaşp hangi problemleri merkezine alacağını belirler. Singer, üçüncü imgeye fazla yoğunlaşılması halinde devletler arası benzerliklerin abartılacağı, ikinci imgeye fazla yoğunlaşılması halinde ise sistemin etkilerinin göz ardı edilebileceği şeklinde bir yorum getirmiştir. Singer, üçüncü imgeyi merkeze alan analizin, bir bütün olarak uluslararası ilişkileri incelememize yardımcı olduğunu, bu analizin en büyük avantajının genellemelere gidilebilmesi olduğu çıkarımını yapar.¹³³

İkinci imge ise Singer'a göre günümüzde Batı akademi geleneğinin odak noktasındadır.¹³⁴ Singer'a göre, ikinci imgenin sistematik analize kıyasla en büyük avantajı, devletlerin davranış modellerini yorumlama noktasında sistematik analizin getirdiği homojenleşmeden kaçınılmasını sağlaması, bunun da dış politika analizlerinde devletlerin davranış modellerinin belirlenmesinde yorum gücünü

¹³¹ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 21.

¹³² Waltz, **a.g.e.**, s. 14.

¹³³ J. David Singer, "Uluslararası İlişkilerde Analiz Düzeyi Meselesi", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 3, Sayı 11, 2006, s. 7.

¹³⁴ **A.e.**, s. 9.

artırmasıdır.¹³⁵ Singer, ikinci ve üçüncü imgenin avantajları ve dezavantajlarını kapsamlı biçimde tartıştıktan sonra, araştırmacının yoğunlaştığı probleme göre bu iki imgeden birini seçebileceğini söyler. Singer'a göre iki imgeden birini diğerine üstün tutmak mümkün değildir, hangi imgeye öncelik verileceğini araştırmacının üzerinde çalıştığı problem belirler.¹³⁶ Singer, araştırmacının iki imge üzerinde de bilgi sahibi olarak farklı araştırmalarda farklı imgelere öncelik verebileceğini söyler. Burada esas olan Singer'a göre, araştırmacının kendi içinde tutarlı olmasıdır.

Wendt ise Waltz'un üç imgeden oluşan analizine, sübjektif düzeydeki analizleri birleştirecek dördüncü bir boyut eklenmesini önermektedir. Bu boyut, siyasi aktörlerin karakteristik özelliklerine ve sistem içindeki karmaşık ilişki setlerine yoğunlaşacaktır.¹³⁷ Nietzsche'nin analiz modelinde, üç imgenin de bir araya getirildiği eklektik bir yaklaşım olacağını kabul edebiliriz. Nietzsche'nin siyasi analiz modelinde devletler merkezde yer almasa da, güç istenci merkezli siyaset felsefesinde uluslararası ilişkilerin anlaşılabilmesi için işlevsel açıdan ikinci imgenin kullanımının da içerilebileceğini söyleyebiliriz. Benzer biçimde, dilin felsefi ilişkileri açıklama konusunda yetersiz olduğunu kabul eden Nietzsche, işlevsel bir araç olarak dilin kullanımının devam edebileceğini söyler.

Waltz'un analizini benimseyen araştırmacılar, savaşın kaynağı olarak uluslararası siyasetin anarşist doğasını, güç odakları arasındaki çekişmeleri ve güvenlik arayışını işaret etmektedir.¹³⁸ Uluslararası anarşi çağımızda devam ederken, Waltz bunun aşılması için iki çözüm önermektedir. Birincisi, siyasi açıdan sorunlu devletler üzerinde etkili bir kontrol mekanizması oluşturmak, ikincisi ise devletleri irrasyonelliğe kayabileceği konjonktürden uzaklaştırmaktır.¹³⁹ Guzzini, realizmin makro düzeyde merkezindeki kavramın anarşi, mikro düzeyde ise güç olduğunu savunur.¹⁴⁰ Bu perspektifler bir araya geldiğinde realist paradigmanın korunu oluştururlar. Waltz, uluslararası ilişkilerde gücün oynadığı rolle mikro iktisatta

¹³⁵ A.e., s. 10.

¹³⁶ A.e., s. 17.

¹³⁷ Wendt, a.g.e., s. 401.

¹³⁸ Burchill v.d., a.g.e., s. 19.

¹³⁹ Waltz, a.g.e., s. 182.

¹⁴⁰ Guzzini, a.g.e., s. 5.

paranın oynadığı rol arasında özdeşlik kurmaktadır.¹⁴¹ Waltz ve Nietzsche, gücü uluslararası ilişkilerin merkezine alma noktasında ortak bir vizyona sahiptir.

Siyasi ve ekonomik teorilerin kökenlerini incelerken Waltz, güvensizlik algısına vurgu yapmaktadır. Çatışma ve belirsizlik ortamında insan, kalıtımının devamlılığını sağlamak için açıklamalara ihtiyaç duymaktadır. Teoriler, karmaşık bir arka planda, parçaları birleştirerek, belli seçimlere öncelik tanıyarak bize bir yol çizerler. Bu arayışın eleştirilen yanı ise belli ön kabulleri dayatarak, yaşamı mekanik bir sürece indirgesidir. Nietzsche nedenselliğe saldırırken, teorik yaklaşımları metafiziğe kaymakla suçlamıştır. Bu noktada, Nietzsche'nin realist paradigmayı kapalı bir sistem olarak yorumlayan teorilerle uzlaşmayacağı açıktır. Bununla birlikte, Nietzsche nedenselliğin ve mantığın, belirsizliği açıklama noktasında geçici bir çözüm olarak kullanılmasındaki işlevsel rolü kabul eder. Bu nedenle Nietzsche yeni paradigmaya yönelirken, bu geçiş döneminde geleneksel epistemolojinin tümüyle devre dışı bırakılmasını kastetmemiştir.

Schweller, Waltz üzerine yaptığı analizlerde Waltz'un realist bir dış siyaset teorisi geliştirmedini savunur. Realizmin daha da ilerlemesi için ona göre, Waltz'un bıraktığı bu boşluğun doldurulması gerekmektedir.¹⁴² Waltz, kendi uluslararası siyaset teorisinin ayrı bir dış siyaset teorisiyle desteklenmesi gerektiği görüşündedir. Destekleyici teorinin amacı, devletlerin irrasyonel davranışlarının kökenlerini incelemek olacaktır.¹⁴³ Waltz'un neorealizm yorumu, ofansif realizmle ve neorealist düşüncenin diğer perspektifleriyle karşılaştırılarak daha iyi anlaşılabilir.

Yıllar içinde realizm okulu, güç kavramına yeni açılımlar getirmiştir. Schelling, iletişim çalışmalarının altını çizmiş, Walt güç dengesi yerine "tehdit dengesi" kavramını koymuş, Gilpin ise ekonomik unsurları analizine dahil etmiştir. Bununla birlikte genel olarak neorealizm kendi içinde ofansif ve defansif realizm olarak iki

¹⁴¹ Guzzini, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁴² Elman, Elman, **a.g.e.**, s. 442.

¹⁴³ Mearsheimer, "Structural Realism", **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, s. 77.

kola ayrılmaktadır.¹⁴⁴ Mearsheimer, defansif realizmin temel figürü olarak Waltz'u işaret etmekte, çalışmalarında direkt onun düşüncelerini hedef alarak, karşıt bir düşünce geliştirmektedir.¹⁴⁵

Ofansif realizm, uluslararası ilişkilerin anarşist doğasına yönelik tezi merkezine koymaktadır. Mearsheimer'in en önde gelen teorisyeni olduğu ofansif realizme göre, uluslararası ilişkiler analizlerinde devletlerin askeri güçlerini ofansif açıdan kullanma olasılıklarını göz önünde bulundurmak gerekir. Mearsheimer devletlerin tehdit altında oldukları durumlarda bile ofansif bir davranış modeli sergilediğini düşünmektedir. Gücü sürekli artırma isteği, varoluş mücadelesinin ortaya çıktığı durumlarda bile, bu düşünceye göre, temel hedef haline gelmiştir. Mearsheimer, devletlerin tehdit altında oldukları durumlarda, en rasyonel tercihi yapmak için diğer siyasi aktörleri izlemeye devam ettiklerini ama güç maksimizasyonu prensibinin değişmediğini savunur. Mearsheimer'in yorumuyla, her siyasi aktör olanakları çerçevesinde gücünü artırma arayışında olacaktır.¹⁴⁶

Devletlerin, diğer devletlerin davranışlarını tahmin edememesi ve devletler arası ilişkilerin güç temelli çatışmalar nedeniyle sürekli değişebilen yapısı bir güvensizlik ortamı oluşturmuştur. Mearsheimer'a göre bu anarşi içinde her devletin önceliği kendi varlığını devam ettirmektir.¹⁴⁷ Mearsheimer, bütün devletlerin güç maksimizasyonunu hedeflediğini, uluslararası ilişkilerin anarşist doğasında gücü artırmanın varlığını devam ettirmenin en etkili yolu olduğunu ileri sürmektedir.¹⁴⁸ Nietzsche'ye göre ise gücün artışı, ancak daha fazlasının istenmesiyle mümkündür. Bu ilke, ona göre yaşamın temel prensibidir.¹⁴⁹ Bu tezi, Nietzsche'yi Mearsheimer'in ofansif realizmle ilgili tezlerine yaklaştırsa da Nietzsche'nin düşüncesinde varoluşunu devam ettirmek güç istencinin sadece bir etkisi olarak tanımlanmıştır. Mearsheimer, "The Tragedy of Great Power Politics"de varoluş mücadelesinin devletlerin davranış modellerini belirleyen en temel etken olduğunu savunmuş, ofansif girişimlerin de varlığını sürdürme arayışının bir etkisi olduğunu çıkarımını

¹⁴⁴ Bilgin, Eliş, **a.g.e.**, s. 9.

¹⁴⁵ Snyder, **a.g.e.**, s. 150.

¹⁴⁶ May, Rosecrance, Steiner, **a.g.e.**, s. 129.

¹⁴⁷ Bieler, **a.g.e.**, s. 5.

¹⁴⁸ Snyder, **a.g.e.**, s. 158.

¹⁴⁹ Nietzsche, **Güç İstenci**, s. 107.

yapmıştır. Bu yorumda, hayatta kalma mücadelesi uluslararası ilişkilerdeki diğer parametreleri domine etmektedir.¹⁵⁰

Ofansif realizmin analizlerinde, her devlet diğer devletleri potansiyel düşman olarak algılar ve kendini sürekli onlara karşı yeniden konumlandırır.¹⁵¹ Bu nedenle, güç artışında kriter olarak devletler sadece kendini aşmayı hedeflemez, diğer devletlere kıyasla mesafeyi daha da açmayı hedefler. Uluslararası ilişkilerin anarşist doğasında, ofansif realizmin yorumuyla, bir devlet ancak kendine güvenebilir. Bu nedenle devletler uluslararası kuruluşların aldığı kararların kendi çıkarlarıyla çatıştığı durumlarda, kendi politikalarını izleme eğilimi gösterirler.¹⁵² Buradan yola çıkarak Mearsheimer, devletler üstü mekanizmaların etkin bir yaptırım gücüne sahip olamayacağı çıkarımını yapmaktadır. Mearsheimer, her devletin idealinde kalıcı barış durumunun, bütün dünyayı fethettiği an sağlanacak barış olduğuna dikkat çekmektedir. Bu yorum, ofansif realizmin güç maksimizasyonuna bakışını açık şekilde göstermektedir ve Mearsheimer'in Nietzsche'nin düşüncesine yaklaştığı noktalardan birisidir.

Mearsheimer, bu görüşlerini temellendirirken Herz'in analizine de başvurur. Herz, en iyi savunma yönteminin başarıyla yönetilen ofansif stratejiler olduğunu savunmaktadır.¹⁵³ Herz'in analizinde bir devletin uluslararası anarşinin var olduğu bir sistemde varoluşunu sürdürmesinin en etkin yolu, diğer güç odaklarını geriletmektir. Bu çıkarımlar ofansif realizme göre güç odakları arasında sürekli bir mücadelenin yaşandığını gösterir. Ofansif realizmin analizinde gücü artırmak, aynı zamanda başka devletlerin gücünü artırarak bir tehdit unsuru haline gelmesini önlemenin yollarından birisidir. Mearsheimer, güç seviyelerinde sürekli bir değişimin yaşandığı bir düzlemde, hiçbir devletin kendini güvende hissedemeyeceğini ileri sürer. Güç mücadelesi, sürekli güvenlik arayışı ve belli güç odaklarının gücünü çoğaltmasının ortaya çıkardığı tehdit unsurları, ofansif realizmin

¹⁵⁰ John J. Mearsheimer, **The Tragedy of Great Power Politics**, New York, W. W. Norton & Company, 2001, s. 31.

¹⁵¹ **A.e.**, s. 32.

¹⁵² **A.e.**, s. 33.

¹⁵³ **A.e.**, s. 36.

yorumuyla uluslararası ilişkilere karakterini verir.¹⁵⁴ Güç düzeylerinin belirlenme sürecinde yaşanan yanlış hesaplamalar, devletlerin dış siyasetindeki yanlış politikaların da çoğu zaman nedeni olmaktadır.¹⁵⁵

Uluslararası ilişkilerde eksiksiz bilgiye ulaşmak ve güç mücadelesi sürecinde sonuçları kusursuz olarak hesaplamak mümkün değildir. Bu durum, birçok savaşın sonucunun tahmin edilememesine ve devletlerin yanlış savaflara girerek dönem dönem varoluşlarını riske atmasına neden olmaktadır. Bu riskleri göz önünde bulundurarak Mearsheimer, bir süper güç için en ideal hedefin bölgesel bir güç haline gelmek olduğunu söyler.¹⁵⁶ Soğuk Savaş döneminde, Asya üzerinde büyük etkiye sahip olan Sovyetler Birliği'nin Avrupa'ya da hakim olmasını önlemek için ABD bütün kaynaklarını seferber etmiştir. Çünkü Sovyetler Birliği'nin etki alanının Avrupa'ya sıçraması, güç dengesinde bir kaymaya neden olarak ABD'nin konumunu tehdit edecektir.¹⁵⁷ Nihayetinde, Sovyetler Birliği'ni Batı Avrupa'dan uzak tutmayı başaran ABD Soğuk Savaş'ın galibi olacaktır.

Büyük oranda Kenneth Waltz'un etkisiyle şekillenen defansif realizm, devletlerin güçlerini çoğaltma arayışına ofansif realizmden farklı bir yorum getirmektedir. Defansif realizmin perspektifinden bakıldığında, bir devletin gücünü kısa dönemde hızla artırması, uzun vadede büyük bedellere neden olabilir.¹⁵⁸ Bu durumda, gücü hızla artırmayı hedeflemektense, güç artışının ortaya çıkaracağı bedellerin göz önünde bulundurulması gerekir. Mathew Rendall, 1814-1848 dönemi üzerinden defansif realizmin bu tezini değerlendirmiş ve bu dönemde ortaya çıkan dört durumda da dönemin dominant gücünün hegemon olmak için riske girmeyi tercih etmediği yorumunu getirmiştir.¹⁵⁹ Defansif realizmin bu tezini doğrulayan bir başka durum, 2. Dünya Savaşı döneminin Nazi Almanyası üzerinden örneklenebilir. Savaşın ilk birkaç yılında, Kıta Avrupası'nın önemli bir kısmını işgal etmeyi başaran Almanya, savaşın bitişiyle 1938-1939 döneminin daha gerisine düşmüş, büyük toprak kayıplarına uğramış ve ikiye bölünmüştür. Defansif realizm, devletlerin

¹⁵⁴ Mearsheimer, a.y.

¹⁵⁵ A.e., s. 38.

¹⁵⁶ A.e., s. 42.

¹⁵⁷ A.e., s. 49.

¹⁵⁸ Bieler, a.g.e., s. 6.

¹⁵⁹ Bieler, a. y.

gücünü artırmak için pragmatik bakış açısıyla fırsatları değerlendirdiğini ancak ofansif hamlelerin bedellerini de göz önünde bulundurarak hareket ettiği yorumunu getirmektedir.

Mearsheimer, “The Tragedy of Great Power Politics”te ofansif realizmin prensipleriyle Morgenthau’nun realist paradigmaya bakışını karşılaştırırken, ana farklılığın Morgenthau güç istencini merkeze koyarken, ofansif realizmin varoluş mücadelesini temel alması olduğunu söylemektedir. Buradan yola çıkarak, devletlerin güvenlik endişelerinin, onları ofansif politikalara yönelterek, revizyonist bir siyasetin önünü açtığı çıkarımını yapmaktadır.¹⁶⁰

Defansif realizmi, ofansif realizmden ayıran diğer faktör ise güç dengesine dayanan barış dönemlerini desteklemeleridir. Bu konuda ofansif realizm, devletlerin uzlaşmaz dinamiklerine vurgu yapmaktadır. Ofansif realizm, devletleri birbiriyle uzlaşmaz ve sürekli bağımsız hareket eden siyasi aktörler olarak değerlendirirken, defansif realizmde devletlerin dönem dönem birlikte hareket etmesine neden olan ortak değerler ve çıkarlar da değerlendirmeye tabi tutulur.¹⁶¹ Defansif realistler, her güç odağının gücünü maksimize etmeyi hedeflemesini rasyonel bulmazlar. Çünkü uluslararası sistemin agresif çıkışları cezalandıracağı düşüncesindedirler. Waltz da bu kampta yer almaktadır.¹⁶² Ofansif realistler ise bu görüşün karşıtını savunmaktadır. Ofansif realistlere göre, her güç odağı gücünü maksimize edecek koşulları araştırmalıdır. Doğru an geldiğinde sürekli güç artışı, bu güç odağını hegemon olmaya götürebilir.¹⁶³ Ofansif realizme göre, varoluş mücadelesinin devam ettiği ve her güç odağının hayatta kalmaya çalıştığı bir sistemde, stratejik açıdan en rasyonel adımın araştırılması zorunludur.

Defansif realistler ise bir güç odağının gücünü çok artırması durumunda, diğer güçler tarafından durdurulacağını savunurlar. 1792-1815 döneminin Fransa’sı, 1900-1918 döneminin Alman İmparatorluğu ve 1933-1945 döneminin Nazi Almanyası buna

¹⁶⁰ Mearsheimer, **The Tragedy of Great Power Politics**, s. 54.

¹⁶¹ Bieler, **a.g.e.**, s. 6.

¹⁶² Mearsheimer, “Structural Realism”, **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, s. 72.

¹⁶³ **A.e.**, s. 72.

örnek olarak verilmektedir.¹⁶⁴ Bismarck'ın ihtiyatlı güç dengesi siyaseti, bu nedenle defansif realistler tarafından övülmektedir. Bismarck, Almanya'nın kısa sürede çok fazla güçlenmesini tehlikeli bulmuş, deniz aşırı sömürgeler edinilmesi gibi hedefleri gündemin dışında bırakarak İngiltere'yi karşısına almaktan kaçınmış, Rusya ve Fransa'ya karşı siyasetinde ise onları Avrupa kıtasının dışındaki hedeflere yönlendirmeye çalışarak, Almanya'nın komşuları üzerinde egemenlik kurma girişimlerine karşı tepki göstermelerini önlemeye çalışmıştır. Defansif realistler, savunma ve saldırı dengesinde, savunma tarafının daha avantajlı olduğu görüşündedir.¹⁶⁵ 1. Dünya Savaşı öncesindeki genel eğilim ise Avrupa'da bunun tam tersidir. 1914 yılında Avrupa'nın bütün süper güçleri ilk saldıran tarafın avantajlı olduğu kültürünü benimsemişti. Dönemin askeri planları ofansif külte göre planlanmıştır.

Snyder, ofansif realizmi doğrudan defansif realizminin karşıtı olarak değil, tamamlayıcı bir unsur olarak değerlendirir.¹⁶⁶ Bu yoruma göre, Mearsheimer revizyonist devletlerin davranış modelini ofansif kült çerçevesinde açıklayarak devletlerin uluslararası siyasetteki davranışlarını tespit etmeye yönelik analiz modellerini geliştirmiştir. Böylelikle Snyder, Mearsheimer'in neorealizmin sınırlarını genişlettiği çıkarımını yapmaktadır. Buradan yola çıkarak Snyder, defansif ve ofansif realizmin tek bir teori olarak bir araya gelebileceği bir düzlemi işaret etmektedir. Mearsheimer'in bir diğer katkısı ise coğrafyanın etkisine dikkat çekerek jeopolitiğe yeni bir açılım getirmesidir. Güç dengesinin tanımlanmasında, Mearsheimer'in jeopolitiği de içine alan analiz modellerine günümüzde de sık sık başvurulmaktadır. Örneğin, kara gücünün, hava ve deniz gücüne üstünlüğünü kabul eden yorumu, bu çerçevede değerlendirilebilir.¹⁶⁷

Snyder, Mearsheimer'in düşüncesinin zayıf yönü olarak güce ve güvenlik maksimizasyonuna fazla vurgu yapmasını işaret etmektedir.¹⁶⁸ Bununla birlikte ofansif realizmin terörizm, etnik ve dini çatışmalar gibi meselelere yoğunlaşmaması

¹⁶⁴ A.e., s. 75.

¹⁶⁵ Mearsheimer, "Structural Realism", **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, s. 76.

¹⁶⁶ Snyder, **a.g.e.**, s. 151.

¹⁶⁷ Snyder, **a. y.**

¹⁶⁸ A.e., s. 151.

ve yerel siyaseti neredeyse bütünüyle göz ardı etmesi, akademik düzlemde eleştirilmektedir.¹⁶⁹ Defansif realizme göre, uluslararası siyasetin dinamikleri, devletlerin güçlerini artırmak için ödeyeceği bedelleri çok artırmış ve bu durum devletlerin revizyonist hareketlere karşı şüpheli yaklaşımına neden olmuştur. Bu perspektifte, gücü muhafaza etmek, gücü artırma arayışından daha önemlidir. Ofansif realistler, bu tezi kabul etmezler. Ofansif realizmin perspektifine göre, statükoyu devam ettirmek isteyen devletler sayıca azınlıktadır. Çünkü, uluslararası ilişkilerin dinamikleri devletlerin karşısına sürekli yeni fırsatlar çıkararak, onları revizyonist siyasete itmektir. Bu da, ofansif realizmin analizine göre, ancak rakip ülkelere karşı gücün orantılı şekilde artırılmasıyla mümkün olabilecektir.¹⁷⁰ Bu yorum, her devletin sürekli olarak birbirini gözlemlediği ve kendini rakip kuvvetlere karşı sürekli yeniden konumlandırarak saldırmak için doğru anı beklediği bir uluslararası ilişkiler analizi geliştirir. Bu karşılaştırmalar göstermektedir ki Mearsheimer'ın ofansif realizmi, Waltz'un defansif realizmine kıyasla çatışmanın ve savaşların çok daha fazla ön planda olduğu bir perspektifi yansıtmaktadır. Mearsheimer'ın yorumuna göre, devletler asla ulaştıkları konumdan tatmin olmazlar ve devletlerin sürekli güçlerini artırma arayışı uluslararası siyasete karakterini verir.¹⁷¹

Waltz, güç olarak belli bir seviyeye ulaşıldığında, güçteki marjinal artışın gittikçe azalan bir döngüde seyredeceği ve bir süre sonra gücü artırmak için girişilen agresif hamlelerin maliyetinin, bu müdahaleden elde edilecek kazanımdan daha fazla olacağı çıkarımını yapar. Mearsheimer, Waltz'un bu tezini kabul etmez.¹⁷² Mearsheimer, büyük güçlerin sürekli hegemon olma arayışında olduklarını savunur.¹⁷³ Çünkü hegemon olduklarında, uluslararası arenada sürekli devam eden güvenlik endişesi ortadan kalkacak, böylelikle hegemon güç sadece bugününü değil, geleceğini de güvence altına alacaktır.¹⁷⁴ Buradan yola çıkarak Mearsheimer, bütün süper güçlerin revizyonist olduğu çıkarımını yapmakta, ofansif politikaların her zaman öncelikli olduğunu savunmaktadır. Devletlerin, birbirlerinin stratejileri konusunda fikir sahibi

¹⁶⁹ A.e., s. 172.

¹⁷⁰ A.e., s. 152.

¹⁷¹ A.e., s. 153.

¹⁷² A.e., s. 154.

¹⁷³ Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*, s. 29.

¹⁷⁴ Snyder, a.g.e., s. 155.

olmaması, sürekli bir güvensizlik ortamı yaratmakta, bu da her devletin ofansif olanaklarını artırmaya arayışına girmesine neden olmaktadır.¹⁷⁵ Mearsheimer, Waltz'un defansif realizminin tezlerini işaret ederek, eyleme geçmeden sürekli gücün biriktirilmesinin, devletin kendi kendisini yok etmesine neden olabilecek bir etkiye sahip olduğu çıkarımını yapmaktadır.¹⁷⁶

Çaman tek bir neorealizmden bahsedilemeyeceğini savunmakta, birden fazla neorealist teoriden bahsetmektedir. Bu bağlamda, neorealizmin kökenini Waltz'un öncesine, Morgenthau'nun öğrencisi olan Kindermann'a dayandırmaktadır. Kindermann'ın neorealist perspektifinin Türkiye'de yeterince göz önünde bulundurulmamasını bu açıdan bir eksiklik olarak kabul etmektedir.¹⁷⁷ Çaman'a göre Kindermann, Morgenthau'nun teorisini devre dışı bırakmayı değil, onu geliştirerek yeni bir yorum getirmeyi hedeflemiştir. Kindermann, Morgenthau'nun politika kavramını güce indirgeyen yaklaşımını yadsır ve politika kavramını dört kategoriye ayırarak çok boyutlu olarak inceler.¹⁷⁸ Kindermann'ın Morgenthau'dan ayrıştığı bir diğer nokta ise çıkar kavramına bakışıdır. Morgenthau, objektif çıkardan bahsederken, Kindermann objektif çıkarın bilimsel açıdan tanımlanamayacağını ileri sürmekte ve öznel bir çıkar yorumu getirmektedir.¹⁷⁹ Meier ve Walser'e göre de neorealizm sadece Waltz üzerinden değerlendirilmemeli, Münih Okulu da göz önünde bulundurulmalıdır.¹⁸⁰ Schörnig, Münih Okulu'yla Waltz'u karşılaştırırken, Münih Okulu'nu Morgenthau'nun temsil ettiği klasik realizme daha yakın bulur.

Bieler'e göre, neorealizme getirilen başlıca eleştirilerden birisi siyasi aktörleri dondurulmuş olarak ele alması, uluslararası ilişkilerin dinamik doğasını göz ardı etmesidir.¹⁸¹ Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okumasının da benzer eleştiriye getireceğini söyleyebiliriz. Bieler, neorealizmin analiz modellerini büyük oranda devletlerle sınırlamasının da liberal ve inşacı teoriler tarafından eleştirildiğini söyler. Bieler'in değindiği bir diğer nokta ise neorealizmin güç kavramı merkezinde

¹⁷⁵ Mearsheimer, **The Tragedy of Great Power Politics**, s. 31.

¹⁷⁶ Snyder, **a.g.e.**, s. 158.

¹⁷⁷ Çaman, **a.g.e.**, s. 42.

¹⁷⁸ **A.e.**, s. 45.

¹⁷⁹ **A.e.**, s. 46.

¹⁸⁰ **A.e.**, s. 52.

¹⁸¹ Bieler, **a.g.e.**, s. 11.

indirgemeci yaklaşımıdır. Bieler, neorealizmin uluslararası siyaseti güç temelinde, devletlerin askeri ve ekonomik kapasiteleri üzerinden yorumlamasının, uluslararası ilişkilerin diğer boyutlarını göz ardı etmesine neden olacağı yönünde eleştiriler getirir. Bieler, neorealizmin eksik kaldığının düşünüldüğü bu noktaların, neorealizmin pozitivist epistemolojiyle yakınlığı göz önünde bulundurularak ele alınması gerektiğini ileri sürer.¹⁸²

Nietzsche'nin yeni paradigmaya yönelen ve güç istencini merkeze alan epistemolojisi, birçok noktada pozitivist epistemolojiden uzaklaşmaktadır. Bu nedenle, epistemolojik açıdan Nietzsche ve neorealist düşünce arasında ayrımlar olduğunu söyleyebiliriz. Nietzsche, güç artışıyla ilgili yorumlarında ofansif realizme yaklaşmakta, ancak temel kriterin varoluş mücadelesi olduğunu kabul etmemektedir.

B. Büyük Siyaset

1. Nietzsche ve Büyük Siyaset

Nietzsche'yle akademik düzeyde ilgilenmeyen çoğu Nietzsche okuyucusu “büyük siyaset” kavramından haberdar değildir. Büyük siyaset, Nietzsche'nin diğer düşünceleri düzeyinde bilinmez. Bu kavramın, yayımlanan çalışmalarında çok fazla dile getirilmemesi ve zaman zaman farklı anlamlarda kullanılması bilinme oranını düşürmektedir. Bir diğer etken ise İngilizceye farklı şekillerde tercüme edilmesi olmuştur. Kavramın Almanca karşılığı “*große Politik*” iken, İngilizcede “great politics, grand politics, power politics, large-scale politics” bu kavrama karşılık olarak kullanılmaktadır.¹⁸³

¹⁸² Bieler, a. y.

¹⁸³ Garton, a.g.e., s. 1.

Nietzsche'nin çalışmaları kapsamlı olarak incelendiğinde, son dönem çalışmalarında bu kavrama yapılan vurgunun arttığı görülür. Özellikle 1880'lerin son dönemlerinde "büyük siyaset" kavramı Nietzsche felsefesinin temel noktalarından biri haline gelmiştir.¹⁸⁴ Büyük savaşın yaklaştığını Nietzsche daha bu dönemlerde öngörmüş ve "büyük siyaset" kavramı üzerinden "büyük savaş"a ilişkin yorumlar getirmiştir. "Güç İstenci" başlıklı tamamlanmamış son çalışmasında "büyük siyaset" başlıklı bölümler olsa da kavramın net tanımı verilmemiştir. Hatta bazı bölümlerdeki "büyük siyaset" tanımlarının birbiriyle çeliştiği görülür. Bu durumda, Nietzsche ya büyük siyaseti birden fazla kavramı karşılamak için kullanma yolunu tutmuş ya da farklı noktalardan yola çıkarak aynı kavramı açıklamaya çalışmıştır. Bu iki yaklaşım biçimi de günümüzde değerlendirilmektedir.

Büyük siyasete ilk kez değindiği "Human, All Too Human" ve "Daybreak" isimli kitaplarında kavramın daha çok negatif tanımı ön plana çıkmıştır.¹⁸⁵ Büyük siyaset bu kitaplarda, devletlerin başka devletler üzerinde egemenlik kurma idealleri için toplumun seçkin unsurlarının feda edilmesi anlamında kullanılmaktadır. 1888'de yayımlanan Ecce Homo'da kavramın tanımı değişikliğe uğramıştır.¹⁸⁶ Ecce Homo'da Nietzsche büyük siyaseti felsefesinin merkezine yerleştirmiş, büyük siyasetin dünyada ilk kez kendisiyle başladığını ilan etmiştir. 10 yıllık süreç içerisinde yapılan bu farklı tanımlar, Nietzsche'nin büyük siyaset konusunda fikrini değiştirdiğini ve ona pozitif bir anlam yüklediğini göstermektedir.

Nietzsche'nin aktif olarak felsefeyle ilgilendiği dönem, Avrupa tarihinde bir kırılma noktasına işaret etmektedir. Henüz geçici bir barışın devam ettiği görülse de büyük savaşın belirtileri daha o dönemde kendini göstermeye başlamıştır. Bu belirtiler salt politik düzeyle sınırlı kalmamakta, bilimin çok farklı disiplinlerinde kendini göstermektedir. Nietzsche, büyük savaşın sadece politik boyutta değil, epistemolojik boyutta da yaşanacağını düşünmektedir. Nietzsche'nin felsefeyle birlikte farklı disiplinlere olan ilgisi, onun döneminin krizini daha çok makro boyutta algıladığını göstermektedir. Felsefeyi ve akademik kariyerinin başlangıcında ilgilendiği alan olan

¹⁸⁴ Garton, a. y.

¹⁸⁵ A.e., s. 2.

¹⁸⁶ Garton, a. y.

filolojiyi, farklı disiplinler arasında bağlantı kurmak ve eksik parçaları birleştirmek için kullanmıştır.

Büyük siyasetin tanımında iki yorum ön plana çıkar. Birinci yoruma göre, büyük siyaset emperyalizm merkezli politikalarla ilgilidir. İkinci yorum ise bir kültür devriminden, kültürel düzeyde gerçekleşecek büyük bir dönüşümden bahsetmektedir. Cameron ve Dombovski, büyük siyaseti Avrupa emperyalizmiyle ilişkili olarak yorumlarlar.¹⁸⁷ Garton'a göre ise bu yorum büyük siyasetin sadece bir yönünü gösterir. Büyük siyaset, küresel düzeyde insanlığın içinde bulunduğu paradigmanın dondurulmuş değerlerine karşı yürüteceği mücadeleden doğacaktır.¹⁸⁸ Henning Ottman, büyük siyasetin varacağı nihai noktayı tartışırken imparatorlukların yükselişini değil, kültürün yükselişini işaret eder.¹⁸⁹ Nietzsche'nin gençlik döneminde 2. Reich'a ilişkin olumlu fikirlerini, Wagner'den kopuşuyla başlayan dönemde değiştirmesi ve Bismarck Almanya'sını birçok yazısında sert biçimde eleştirmesi, Henning Ottman'ın yorumunu daha geçerli bir alternatif haline getirmektedir.

Büyük siyaset, özü gereği pozitiftir, eski dünyanın yıkılışının ve yeni dünyanın habercisidir.¹⁹⁰ Güncel siyasetin ötesinde, kültürle politikayı birleştiren, aşkın bir şeydir. Büyük siyaset, Nietzsche'nin soyut olarak beliren fikirlerini siyasi pratiğe dönüştürme işlevini yüklenir, teoriyle pratik arasında doğrudan ilişki kurar. Onun moral değerlerle ilgili fikirlerini, insanlığın geleceğine dair öngörülerini siyasi bir programda birleştirir, geleceğin toplumunu biçimlendirme misyonunu üstlenir. Büyük siyaset, bir anlamda Nietzsche'nin siyasi düşüncesinin, siyasi pratikte ortaya koyduğu vizyonudur. Büyük siyaset, Nietzsche'de felsefenin ve politik düşüncenin iç içe geçtiğini göstermektedir. Onun siyasete bakışı salt teorik düzlemle sınırlı kalmaz, izleyicilerine yeni bir ideali işaret ederek sistemi dönüştürmeye çağırır.

Nietzsche'nin savaşları gerekli görmesi, savaşları büyük siyasete giden yapı taşlarından biri olarak yorumlamasından ileri gelmektedir. Mutlak doğrular, ahlak

¹⁸⁷ Garton, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁸⁸ Garton, **a. y.**

¹⁸⁹ **A.e.**, s. 9.

¹⁹⁰ **A.e.**, s. 16.

yasaları ve metafizik Nietzsche'nin düşüncesinde yaşamın özünden uzaklaşmayı temsil eder. Büyük siyasete göre savaşın rolü de değişmektedir. Büyük siyaset kapsamında savaş, uluslar arasında olmayacaktır. Bu savaş, güç istenciyle intikam güdüsünü merkezine koyan köle ahlakı arasında gerçekleşecektir. Nietzsche'nin büyük siyaset kapsamında savaşa moral değerleri yıkma misyonunu biçtiği görülmektedir. Büyük siyaset düzeyinde gerçekleşecek savaşlar, emperyalist ideallerin ötesinde, Nietzsche'nin yorumuyla, büyük bir kültür devrimini hedefleyecektir. Büyük siyaset, değerleri yeniden değerlendirme sürecinde savaşa pratik bir anlam kazandırmaktadır.¹⁹¹ Nietzsche, büyük savaşa mevcut paradigmadan yeni paradigmaya geçişi sağlama işlevini yüklemektedir.

Büyük siyaset düşüncesinde savaşlar, salt askeri hedefler üzerinden okunamaz, büyük savaşlar sosyal ve politik açıdan devletlerin sınırlarını ve olanaklarını ortaya çıkararak gelecek yüzyılın resmini çizerler.¹⁹² Bu anlamda sosyal yapılar, savaş dönemlerindeki mobilizasyonun, barış dönemlerindeki yeniden yapılanma süreciyle birleşiminin ürünüdür. Savaş, toplumsal açıdan yeni dünya düzeninin habercisidir. Mikro düzeydeki neden-sonuç ilişkileriyle savaşı kısıtlamak ve bunlar üzerinden yorum getirmek, onun arkasındaki nihai anlamı kaçırmamıza neden olacaktır.¹⁹³

Tarih boyunca büyük toplumsal devrimlerin öncesinde, büyük savaşlar görülmüştür. Nietzsche'nin sürekli kullandığı savaş metaforunu bu nedenle salt devletlerin egemenlik mücadelesiyle sınırlanamamak gerekir. Nietzsche'nin savaşa biçtiği derin anlam, devletlerin siyasi gündeminin dinamiklerinden bağımsızdır. O, savaşları kültürel bir uyanışın öncül koşulu olarak görmektedir. Eski düzenin değer yargıları ve kurumları yok olmadan üstün insana giden yolun açılmayacağına inanır. Nietzsche'nin büyük siyasete ilişkin görüşlerinden yola çıkarak "ideal toplum" problemine gelirse, onun felsefesine göre ideal toplum bireyin hiçbir sınırlama tarafından engellenmeden gücünü çoğaltabileceği, her güç odağının eşit koşullarda birbiriyle yüzleştiği toplumdur.¹⁹⁴ Bu toplumda, güç odakları moral sınırlarla durdurulmazlar, güç istencini sınırlayan engeller yoktur. Moral ilkeler tarih boyunca

¹⁹¹ A.e., s. 12.

¹⁹² Carr, *Conditions of Peace*, s. 3.

¹⁹³ A.e., s. 4.

¹⁹⁴ Wells, *a.g.e.*, s. 60.

her zaman, Morgenthau'nun da dile getirdiği gibi, siyasi arenada baskın olan gücün seçimlerinden etkilenmiştir.¹⁹⁵ Baskın güç odağının, daha alt düzeyde yer alan güç odaklarını egemenliği altına alma istenci, moral seçimleri dönüştürmektedir. Carr, moral değerlere ilişkin uluslararası teorilerin, baskın uluslar tarafından şekillendirildiğini düşünmektedir.¹⁹⁶

Nükleer silahlar nedeniyle büyük savaşların ortadan kalktığını savunan tez, Nietzsche'nin düşüncesinde karanlık bir dönemin başlangıcını temsil eder. Çünkü Nietzsche'ye göre büyük savaşların devre dışı bırakıldığı bir siyaset arenasında, büyük siyaset bir yana bırakılarak, bürokrasinin politika üzerinde kesin egemenliğini ilan ettiği bir dönem başlar. Bu dönüşümün kaynağı ona göre, alt düzeydeki siyasi yapıların sahneye çıkarak aktif güçleri kuşatmasıdır.¹⁹⁷

Nietzsche'nin yorumuna göre, dünyayı statik yargılara ve mantıksal önermelere göre değerlendirmek, "decadence"nin ifadesidir. Bu tavrı, zayıf güçlerin kendi konumlarını güçlendirmek ve kendilerini dış dünyanın tehditlerinden korumak için ortaya çıkan refleksi olarak yorumlar. Zayıf güçler, Nietzsche'nin felsefesine göre değişimden kaçarlar ve değişimin getirdiği yeni olanakları yorumlamak yerine, geçmişin değerlerine daha sıkı bağlanma yolunu tutarlar.¹⁹⁸ Bu duruş, egemen paradigmanın tarihsel olarak çok geride kaldığı dönemlerde bile, geniş kitlelerce savunulması sonucunu doğuracaktır. Nietzsche, savaşlara bu döngüyü kıran ve statükonun değer yargılarını paramparça eden bir fırsat olarak bakar. O, savaşlara realist paradigmanda olduğu gibi devletler sistemi bazında güç ekseninde yaşanan kaymaların itici gücü olma görevini yüklemeyi. Savaşları kültür devrimi projesinin bir ön koşulu olarak değerlendirir.

Waltz, Morgenthau ve Niebuhr'un perspektifinden devletler arası siyasete bakarsak, devlet adamının öncelikli görevinin kendi tutkularına göre toplumu yönlendirmek değil, toplumdaki içsel dinamikleri etkili bir şekilde yorumlayarak, ondaki hastalıklı

¹⁹⁵ Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, s. 79.

¹⁹⁶ *A.e.*, s. 79.

¹⁹⁷ Karas, Parent, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁹⁸ Soysal, *Nietzsche's Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power*, s. 144.

unsurları tespit edip irrasyonel hareketlerin önüne geçmek olduğu görülür. Siyasi bir araç olarak savaş, sosyal açıdan inşa edilen dinamiklere dayandırılmaktadır. Savaşların önüne geçilmesi, realist perspektife göre savaştan daha etkili bir araç icat ederek olabilir.¹⁹⁹ Savaşın yerini alabilecek daha etkin araçlar bulunabilirse ve bu araçlar evrenselleştirilebilirse dünya barışı için önemli bir adım atılabilir.

Bu görüşleri, Nietzsche'nin geçmişin değerlerine karşı bir savaş çağrısı yaptığını göstermektedir.²⁰⁰ Bu savaş, Nietzsche'ye göre devletler düzeyinde değil, özgür tinlerle statükoya sahip çıkanlar arasında gerçekleşecektir. "Savaş" kavramı Nietzsche'de sadece askeri anlamıyla kullanılmamaktadır. Büyük siyaset kapsamında gerçekleşecek savaş, kültürel boyutta olacaktır. Askeri boyuttaki savaşlar, Nietzsche'nin felsefesinde bu kültürel dönüşümün önündeki engelleri kaldırmak için tasarlanmıştır. Bu nedenle İskender, Napolyon gibi fatihlere, Nietzsche'nin düşüncesinde özel bir yer verilmiştir. Nietzsche bu isimleri, salt kendi devletlerinin çıkarını hedefleyen liderler olarak görmez, onun düşüncesinde bu liderler yeni paradigmanın önündeki engelleri kaldırarak gerekli alanı açan kişiler olarak yorumlanır. İskender, doğunun birikimiyle batının birikimini bir araya getirerek (Helenistik dönem), Napolyon ise Avrupa'yı tek bir siyasi ünite içinde birleştirmeyi başararak –kısa dönem için de olsa- Nietzsche'nin yorumuyla büyük siyasetin parçası olmuştur. Bu nedenle, Nietzsche'nin siyaset felsefesini anlamlandırabilmek için onun savaşa bakışını temellendirmek önemlidir. Bu problem aşılsa, büyük siyaset düşüncesiyle Nietzsche'nin neyi hedeflediği daha iyi anlaşılabilir. Nietzsche'nin bütün değerleri yeniden değerlendirme girişimi, büyük siyasetin epistemolojik bir açılımı olarak değerlendirilebilir.

Büyük siyaset, dünya üzerinde yeniden egemenlik kurma idealini merkeze alır. Nietzsche'nin yorumuyla, bu kaostan yeni bir sınıf ortaya çıkacaktır. Burada sınıf kavramıyla işaret edilen ayrışma Platon ya da Marx'ın "sınıf" yorumundan farklıdır. Nietzsche, Marksizm gibi iktisadi tabanlı ya da Nazizm'in savunduğu gibi ırka dayalı bir sınıflandırma yapmaz. Onun idealindeki sınıf henüz ortaya çıkmamıştır,

¹⁹⁹ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 51.

²⁰⁰ Nietzsche, **Deccal**, s. 19.

öncesinde bütün değerlerin yeniden tanımlanması gerekecektir. Büyük siyaset Nietzsche'ye göre, kültürel dönüşümü siyasi dönüşümle birleştirecektir. Garton, büyük siyaseti dört başlık üzerinden özetler: Entelektüel değişim, dünya siyaseti, savaş ve yeni bir toplum. Nietzsche'nin yorumuyla, "büyük öğle" geldiğinde, yeni toplumun ve üstün insanın dönemi başlayacaktır.²⁰¹ Doğacak entelektüel farkındalık ve geçmiş değerlerin değersizleşmesiyle yeni paradigmanın objektif koşulları oluşacaktır. Bu açıdan büyük siyasetin bir parçası henüz ortaya çıkmamış paradigmaya aittir ve ancak o paradigmanın dönemi başladığında anlaşılabilir.

Değişen anlamıyla büyük siyaset kavramı Nietzsche'de Zerdüşt'ün habercisi olduğu misyonla bağıntılıdır. Nietzsche'nin felsefesinin olgunluk evresini yansıtan Böyle Buyurdu Zerdüşt'te, Zerdüşt'ün yolculuğu değerler sisteminin yıkılmasını sembolize etmektedir.²⁰² Avrupa'nın kökten dönüşümü, dünyanın tamamına yayılacak güç mücadelesi ve bu kaostan doğacak yeni bir toplum, bu ideali tamamlayan parçalardır.²⁰³ Büyük siyaset, bu dönüşümü hızlandırdığı ölçüde savaşı güzeller, hatta onu kaçınılmaz görür. Bu yoruma göre, bir noktada savaş Avrupa için kaçınılmaz hale gelecek ve bu savaştan yeni bir toplum doğacaktır. Nietzsche'nin çalışmalarında bu nedenle birçok yerde "büyük savaş" vurgusu görülmektedir. Nietzsche, büyük savaş büyük siyasetin ortaya çıkması için gerekli görmekte, bu savaşın mevcut paradigmadan epistemolojik bir kopuş yaratacağını düşünmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplininin, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkması, Nietzsche'nin bu konudaki tezlerini tartışmamızı gerektirir. Buradan yola çıkarak, Nietzscheci bir siyaset felsefesinde, büyük siyasetin anlamlandırılması için uluslararası ilişkiler disiplininin kapsamlı bir analizinin gerektiğini söyleyebiliriz. Gelecek bölümde, uluslararası ilişkiler disiplini özelinde büyük siyaset kavramı tartışılacaktır.

²⁰¹ A.e., s. 14.

²⁰² Burgess, a.g.e., s. 13.

²⁰³ Garton, a.g.e., s. 13.

2. Uluslararası İlişkiler ve Büyük Siyaset

Realist paradigmanın karakterini kazanması, uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkışı ve dönüşümüne paralel gelişmiştir. Bu nedenle realist paradigmanın kökenlerini tespit etmek için, uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkaran tarihsel koşulları değerlendirmek önemlidir. Karas ve Parent uluslararası ilişkilerin ardındaki düşünürleri incelerken üç aşamadan oluşan bir sınıflandırma yaparlar. Birinci evrede Herodot, Thucydides, Xenophon, Machiavelli, Hobbes, Clausewitz gibi isimler yer alır. Bu isimlerin disiplinindeki rolü Aristo, da Vinci, Newton gibi isimlerin bilimde oynadığı role benzetilir. İkinci evrede, Mahan, Mackinder, Schmitt, Carr, Hintz gibi isimlere yer verilir. Üçüncü evrede ise çalışmaları günümüzde de disiplin içerisinde önemli yer tutan Morgenthau, Niebuhr, Waltz, Schelling, Gilpin, Keohane, Mearsheimer gibi akademisyenlere yer verilir.²⁰⁴ Kant, Locke, Hegel, Rousseau gibi filozofların siyaset felsefesi alanındaki çalışmaları, Comte'un pozitivizmi, Marx ve Adam Smith'in iktisat odaklı yaklaşımları birçok açıdan disiplinindeki çalışmalara kaynaklık edecektir.

Uluslararası ilişkilerin ayrı bir disiplin olarak kabulü, 1. Dünya Savaşı sonrasındaki döneme kadar götürülür. 1914 öncesi dönemde, savaşlar siyaseti devam ettirmek için kullanılan araçlardan biri olarak görülüyordu. 1815'ten 1914'e kadar devam eden dönemde İngiltere, Fransa ve Rusya gibi güç odakları topraklarını hızla genişletirken, bağımsız devletlerin sayısı azalacak, bütün dünya imparatorluklar tarafından paylaşılacaktır. 1. Dünya Savaşı ise bir bağımsızlık dalgası başlatarak imparatorlukların domine ettiği çağın bitişinin habercisidir. 1. Dünya Savaşı sonrası siyasi konjonktürde, savaşlar olağandışı bir durum olarak algılanacak ve yeni savaşların önlenmesi için kurumsal önlemler alınacaktır.²⁰⁵ İşte uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkışındaki en büyük motivasyon unsuru budur. Tarihin, sosyolojinin, coğrafyanın ve diğer disiplinlerin yetersiz kaldığı noktada uluslararası ilişkilerin doğrudan bu probleme eğilerek akademik düzlemde yeni konjonktürün önünü açması beklenmiştir. Bu eksende, uluslararası ilişkiler disiplininin yeni

²⁰⁴ Karas, Parent, **a.g.e.**, s. 2.

²⁰⁵ Ozan, **a.g.e.**, s. 198.

paradigmanın anlamlandırılmasında başvuracağımız temel disiplinlerden biri olduğu görülebilir.

Disiplinin ilk kez ABD'deki siyaset bilimi bölümlerinde ortaya çıkışı, uluslararası ilişkilerle siyaset bilimi arasında başlangıçtan bu yana yakın ilişki kurulmasına neden olmuştur. Bazı araştırmacılar, disiplini siyaset biliminin alt dalı olarak kabul ederler.²⁰⁶ Bu benzerlikler, siyaset bilimiyle arasındaki farklılıkları ele almamızı gerekli kılar. Ozan'a göre, uluslararası ilişkilere yaklaşım biçimleri kabaca üç grupta özetlenebilir. ABD merkezli yaklaşım siyasal kuramları merkezine koymaktadır. İngiltere merkezli yaklaşım tarih odaklıdır, uluslararası ilişkileri güncel tarihe uluslararası bir bakış perspektifi olarak değerlendirmektedir. Kıta Avrupası yaklaşımı ise uluslararası hukuka vurgu yapar.²⁰⁷ Bu ayrı ekoller, 20. yüzyılda disipline temel karakterini verecektir. Buradan yola çıkarak uluslararası ilişkilerin eklektik bir yapıda ve sosyal bilimlerdeki farklı disiplinleri bir araya getirme potansiyeline sahip olduğunu görmekteyiz. Bu çıkarımdan yola çıkarsak, yeni paradigmanın ortaya çıkışında gerekli araç setini ortaya koyma noktasında uluslararası ilişkiler henüz çok yeni bir disiplin olmakla beraber oldukça işlevseldir. Bu noktada, Nietzsche'nin de benzer biçimde güç istenci düşüncesine farklı disiplinleri birleştirme işlevini yüklediğini anımsamak gerekir.

Buradan yola çıkarak, akademik bir disiplinin belirgin özelliklerini tartışmak yararlı olacaktır. Öncelikle akademik bir disiplinin ayırt edici bir çalışma alanı bulunmalıdır. 1. Dünya Savaşı sonrası uluslararası ilişkiler disiplini odağını bu noktada özellikle barış ve savaş odaklı çalışmalara çevirmiş, devletler düzeyindeki ilişkileri merkezine almıştır. Akademik bir disiplin, kurumsal bir yapıya da ihtiyaç duymaktadır. 1918 sonrası kurulan uluslararası ilişkiler kürsüleri, uluslararası araştırma merkezleri, yayımlanan dergiler bu kurumsal arka planın oluşmasını sağlayacaktır. Üçüncü unsur ise kuramsal ve kavramsal gelenektir.²⁰⁸

²⁰⁶ A.e., s. 205.

²⁰⁷ Ozan, a.y.

²⁰⁸ A.e., s. 198.

Bu dönemde ilk olarak Galler Üniversitesi'nde Sir Alfred Zimmern başkanlığında Uluslararası İlişkiler kürsüsü (Woodrow Wilson Uluslararası Siyaset Kürsüsü) kurulmuş, bunu ABD ve İngiltere'deki üniversiteler izlemiştir.²⁰⁹ Londra Ekonomi Okulu'nda ve Oxford Üniversitesi'nde açılan bölümler disiplinin ortaya çıkışında önemli adımlardır.²¹⁰ Zimmern, uluslararası ilişkilerin kapsamını değerlendirirken doğa bilimlerinden ahlak felsefesine dek uzanan geniş bir alanı işaret eder. Anglosakson akademisyenler disiplinin temellerini atarken belli sorular üzerine yoğunlaşırlar. Başlıca problem savaşın kökenlerinin araştırılmasıdır. Buradan yola çıkarak yeni bir savaşın nasıl önleneceği gündeme alınır. Sonrasında ise Milletler Cemiyeti gibi kurumsal yapıların işlevselliği tartışılır ve yeni dünya düzeninin nasıl inşa edilebileceği değerlendirilir. Bu çabayı yorumlarken Hedley Bull, uluslararası ilişkilerin ilk araştırmacılarının hedefinin barışçıl bir dünya düzeni oluşturmak ve adaleti tahsis etmek olduğunu söyler.²¹¹ Nietzsche, uluslararası siyaset kapsamında değerlendirilebilecek metinlerinde, ebedi barışa ve savaşın tümüyle dışarıda bırakıldığı bir dünya düzenine inanmadığını açık bir şekilde ifade etmiştir. Bu duruşu Nietzsche'nin siyaset felsefesini liberal paradigmanın karşısında konumlandırmakta ve onu realist paradigmaya yaklaştırmaktadır.

Disiplinin ilk dönemine akademik dergiler damgasını vurmuştur. 1922'de "Foreign Affairs" ve "International Affairs" yayına başlarken, "American Political Science Review" gibi siyaset bilimi odaklı dergilerde disipline dair ilk çalışmalar yayımlanmaya başlar.²¹² Bu çalışmalar bir yandan disiplinin teorik açıdan temellerini atarken, bir yandan da farklı alanlardaki araştırmacıları bir araya getirerek ortak araştırmaların başlamasının önünü açarlar. Böylece aşamalı olarak disiplinin gündemi şekillenir ve disiplinin temel problemleri tartışmaya açılır.

Disiplinin ortaya çıkışında tarihsel açıdan önem taşıyan bir diğer yapı ise enstitüler olmuştur. 1920'de İngiltere'de Uluslararası Meseleler Kraliyet Enstitüsü, ABD'de ise Dış İlişkiler Konseyi kurulmuştur. Bunu 1927'de İsviçre'de kurulan Lisansüstü

²⁰⁹ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 52.

²¹⁰ Ozan, **a.g.e.**, s. 206.

²¹¹ **A.e.**, s. 204.

²¹² **A.e.**, s. 207.

Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü izlemiştir.²¹³ 1919'da Paris Barış Konferansı'nda bir araya gelen İngiltere ve ABD delegelerinin danışman kadrosu, 1. Dünya Savaşı deneyimlerinden de yola çıkarak ortak bir çalışma zemini oluşturup bu enstitülerin temelini atacaktır.

Uluslararası ilişkilerin kökeni Thucydides'e dek dayandırılrsa da farklı bir disiplin olarak akademik düzlemde ele alınması 1. Dünya Savaşı'ndan sonra olmuştur. Dale Copeland, 1. Dünya Savaşı'nın uluslararası ilişkiler disiplininin en çok tartışılan meselesi olabileceğini öne sürer.²¹⁴ Bu savaş, ortaya çıkardığı problemlerle disiplinin kendi terminolojisini oluşturmasına yardımcı olmuş, yeni bir savaşın önlenmesini bir ideal olarak merkeze koyarak disiplinin sınırlarını belirlemiştir.²¹⁵ Disiplinin hemen savaş sonrası dönemde ortaya çıkışını, 4 yıl boyunca devam eden, maddi ve manevi alanda büyük yıkımlara yol açan 1. Dünya Savaşı'yla birlikte okumak gerekir. Dönemin tarihçileri, savaş sonrası ardı ardına çalışmalar yayımlayarak, savaşın nedenlerini tespit etmeye çalışmış, böylece yeni bir savaşın önlenmesi için gerekli araçları ortaya koymayı ummuşlardır. Ne var ki bu dönemdeki çalışmalar, siyasi koşullardan bağımsız gerçekleşmemiş, savaşa katılan taraflar, savaşın başlatıcısı olarak birbirlerini suçlamışlardır.

1. Dünya Savaşı sonrası oluşan dinamikler acil bir önlem paketi arayışının ortaya çıkmasıyla hızlı bir şekilde disiplinin temellerinin atılmasına neden olmuştur.²¹⁶ 1. Dünya Savaşı'nın kökenlerini ve sonuçlarını uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkışıyla birlikte irdelemek dönemin siyasi yapısına daha iyi ışık tutabilir. Uluslararası yapılar, 1. Dünya Savaşı sonrası mantığa ve determinizme dayalı prensiplerden yola çıkarak savaşı ortaya çıkaran nedenleri yok etmeye çalışmıştır.²¹⁷ Milletler Cemiyeti'nin dağılması ve idealizmin gerilemesi bu çabayı karşılıksız bırakacaktır. Bununla birlikte Aydınlanmanın ilerleme düşüncesine olan inancının,

²¹³ Ozan, a. y.

²¹⁴ Karas, Parent, a.g.e., s. 1.

²¹⁵ Ozan, a.g.e., s. 197.

²¹⁶ Karas, Parent, a.g.e., s. 3.

²¹⁷ Elman, Elman, a.g.e., s. 420.

uluslararası ilişkilerin birinci büyük tartışmasının ardındaki temel nedenlerden birisi olduğunu söyleyebiliriz.

Burchill ve Linklater, “Theories of International Relations” başlıklı çalışmanın giriş bölümünde disiplinin kökenlerini araştırmışlardır. E.H.Carr’ın “The Twenty Years’ Crisis” ve Morhenthau’nun “Politics Among Nations” isimli kitaplarını disiplini temellendiren kitaplar olarak kabul etmişlerdir.²¹⁸ İki kitap da gerekli teorik araçları sağlayıp siyasi dönüşümlerin genel eğilimlerini tespit etmeye çalışarak bütünsel bir resim oluşturmaya hedeflemiştir. Carr ve Morgenthau, uluslararası siyasi sistemi güç mücadelesi ve güvenlik arayışını merkeze alarak yorumlarken, bu ikisi göz ardı edildiğinde doğan kaosa vurgu yapmaktaydılar.²¹⁹ E. H. Carr, iki dünya savaşı arasındaki krizi bu perspektifte yorumlamış, 1. Dünya Savaşı’ndan gereken derslerin çıkarılmadığını savunmuştur. 1. ve 2. Dünya savaşları arasında 21 yıllık bir sürenin olması, uluslararası sistemin ütopyik düşüncelerle yeniden inşa edilemediğini ve Milletler Cemiyeti gibi projelerin başarısızlığını ortaya koymuştur.

Uluslararası ilişkilerin ilk yıllarında realist ve ütopyik okullar arasındaki çatışma disipline karakterini verecektir. Uluslararası ilişkiler başlangıç evresinde geçmişteki hatalardan ders çıkarmayı hedeflemekteydi, büyük bir optimizm dalgası egemendi. Geçmişe yönelik kapsamlı analizler ve ele alınan çözüm önerileri bu süreçte disiplinin gelişiminde önemli rol oynamıştır.²²⁰

Disiplinin ilk büyük tartışması idealizmle realizm arasında gerçekleşmiştir. 2. Dünya Savaşı’nın hemen öncesinde yayımladığı eserlerle E.H. Carr idealistlere ciddi eleştirel yöneltir ve savaşın sorumlusu olarak onların ütopyik görüşlerini ve irrasyonelliğini gösterir. Carr’ın eleştirilerini Morgenthau’nun eleştirileri izler.²²¹ Günümüzde, uluslararası ilişkilerde realizm-idealizm çatışmasına fazla

²¹⁸ Burchill v.d., **a.g.e.**, s.1.

²¹⁹ Burchill v.d., **a. y.**

²²⁰ Karas, Parent, **a.g.e.**, s. 12.

²²¹ Ozan, **a.g.e.**, s. 209.

odaklanılmasını eleştiren araştırmacılar olsa da bu tartışmaların disipline karakterini verdiğini söyleyebiliriz.²²²

İnsan doğası incelendiğinde, insanların toplum içinde diğer insanlara karşı iki farklı davranış modeli geliştirdiği görülmektedir. Birinci modele göre, egoist seçimlerine göre hareket eden insan, diğer insanları geriletme pahasına gücünü artırmaya çalışır. İkinci modelde ise sosyalleşme ve dayanışma ön plandadır. Ortak çıkarlar için işbirliği yaparak ilerlemeyi seçer.²²³ Bu iki ayrı model realizme ve idealizme karakteristiğini vermiştir. Uluslararası ilişkiler teorileri incelendiğinde, bu iki modele göre teoriler farklı tezler geliştirerek birbirinden ayrılmaktadır. Carr, modellerden sadece birisine yoğunlaşılmasının eksik bir perspektif vereceğini düşünmektedir. Birinci modelin siyasi ilişkilerin şekillenmesinde daha etkili olduğunu kabul etmekle beraber, iki modelin de içerildiği bir analiz yöntemi geliştirilmesini savunmaktadır. Carr'ın epistemolojik açıdan bu duruşu, Nietzsche'nin epistemolojik yaklaşımıyla benzeşmektedir. Ütopycı dünya görüşünü savunan akademisyenler, Milletler Cemiyeti projesiyle, güç kavramının uluslararası ilişkilerden ayrıştırıldığına inanmışlardı.²²⁴ Güç siyaseti ütopycılara göre geçmişe dair modası geçmiş, geri kalmış bir düşünce olarak kabul ediliyordu.

İlk idealistler, büyük oranda Aydınlanma düşüncesinden ve onun ilerleme kavramından etkilenmişlerdi. Onlar siyasette artık akıl kavramının merkezde yer alacağını, bu şekilde realizmin pesimist vizyonunun aşılabacağı inancına sahiptiler.²²⁵ Carr, idealist ekolün rasyonaliteyi uluslararası ilişkilerin merkezine yerleştirerek, siyasi arenadaki anarşinin sona erdirilebileceği inancına sahip olduğunu söylemektedir.²²⁶ Carr, idealistlerin bu inancının arkasında, bireysel bilinçlenmenin makro düzeyde rasyonel seçimlere neden olacağı düşüncesinin yattığını düşünmektedir.

²²² A.e., s. 210.

²²³ E.H. Carr, **The Twenty Years' Crisis 1919-1939**, London, Macmillan, 1981, s. 97.

²²⁴ A.e., s. 103.

²²⁵ Mearsheimer, John J.: "E.H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On", **International Relations**, s. 145.

²²⁶ A.e., s. 142.

Savaş sonrası ivme kazanan ütopyik görüş, 20 yıllık dönem boyunca uluslararası ilişkilerdeki en güçlü eğilim olacaktır. Bu görüş, Kant'ın ebedi barış düşüncesinden ve Locke'un liberalizminden etkilenmiştir. Özellikle dönemin ABD başkanı Wilson bu konuda inisiyatif almış, Wilson ilkeleri savaş sonrası oluşan kurumlara öncülük etmiştir. Bu ilkeler, iç siyasetin demokrasi ve serbest ticaret merkezinde yenilenmesini gerektiriyordu. Gizli diplomasinin yerini şeffaflığın alması hedefleniyor, uluslararası hukuk alanında yeni düzenlemelere girişiliyordu.²²⁷ Versailles'ın liberalizme dayanan üç ayağı, demokrasinin yayılması, serbest ticaret ve uluslararası hukuktu.²²⁸

E.H. Carr, İngiltere ve ABD'nin öncülüğünü yaptığı bu düzenlemelerin, özünde bu ülkelerin siyasi ve ekonomik politikalarıyla uyduğuna düşünmekte ve Milletler Cemiyeti projesinin de benzer ekseninde manipülasyona açık olduğunu öne sürmektedir. Nazizm'in kendini konumlandırmasında ve ideolojik arka planında 20'lerin küresel ideallerine karşı doğrudan bir tepki görülmektedir. Bu dönemde Versailles Antlaşması'yla Almanya'ya yüklenen yüksek tamirat borçları, Almanya'nın iktisadi açıdan kuşatılması, zaman içinde planlı ekonomiyi olumlayan, korumacı politikalara evrilecektir. Böylelikle görülmektedir ki Almanya'da Nazizm'in yükselişi 1. Dünya Savaşı sonrası siyasi ve iktisadi sonuçlarıyla doğrudan bağıntılıdır. Uluslararası ilişkilerin yeni bir dünya savaşını önlemek için ortaya çıktığı bu dönemde, disipline yön veren ana eğilim liberal paradigmaydı. E. H. Carr, 2. Dünya Savaşı'nın kökenini liberal paradigmanın başarısızlığında aramaktadır.

Carr'ın bu görüşlerini kapsamlı olarak açıkladığı "Twenty Years' Crisis" iki özelliğiyle literatürde önemli yere sahiptir. Bunlardan birincisi, uluslararası ilişkilerin ayrı bir disiplin haline gelmesinde bu kitabın oynadığı roldür. Diğer özelliği ise, bu çalışmanın kapsamı gereği klasik realizmin temel metinlerinden biri haline gelmesidir.²²⁹ Günümüzde de klasik realizm üzerine yapılan çalışmalarda, en çok referans verilen kitaplardan biri olmuştur. Bu kitap, Carr'ın 1. Dünya Savaşı sonrası

²²⁷ Ozan, **a.g.e.**, s. 201.

²²⁸ Karas, Parent, **a.g.e.**, s. 10

²²⁹ Domenico Pier Tortola, "The Twenty Years' Crisis by Edward H. Carr", **Crossroads**, Vol. 5, No. 1, s. 78.

uluslararası ilişkilerde öne çıkan iki teoriye karşı tepkisini yansıtır. Carr, insan doğasının sınırlarını değerlendirirken, insanın egoist karakterinin yanında sosyal bir yanı da olduğu çıkarımını yapar. İnsan doğasının moral yanını aşırı realistler gibi tümüyle yadsımak, Carr'a göre yanlış bir tavidir. Carr, güçle moral değerler arasındaki ilişki setlerinin, uluslararası hukuka karakterini verdiğini düşünür.²³⁰ Carr'a göre, tarih boyunca evrensel dayanışma ve dünya devleti gibi argümanların arkasında, diğer güçleri etki alanına katmaya çalışan güçlerin istenci vardır.²³¹

2. Dünya Savaşı öncesi girilen kriz dönemini yorumlarken E.H. Carr, 1919'un barışına dönülemeyeceğini söyler. 1919 barışı tek taraflı şekilde gerçekleştirilmiş bir barıştır, büyük savaşın çelişkilerini çözümlenmekten uzaktır.²³² Buna karşılık savaş, toplumu ortak bir hedef üzerinde birleştirerek, insanlığın devamlılığı için kendilerini feda etmelerini olanaklı kılar. Savaş dışında bu fonksiyonu yerine getirecek bir alternatif 1914-1945 döneminde bulunamamıştır.

2. Dünya Savaşı devletler arası anlaşmaların, uygun koşullar oluştuğunda bir çırpıda feshedilebileceğini göstermiştir. 2. Dünya Savaşı döneminin konjonktürünü Fransız Devrimi'yle karşılaştırırken Carr, Hitler'in Napolyon'a benzer bir görevi yerine getirdiği tespitini yapmaktadır. Her ne kadar Almanya ulusal kaygılarla bu savaşı başlatan güç olsa da savaşın sonuçları tıpkı Napolyon Savaşları gibi küresel düzeyde olmuştur.²³³ 2. Dünya Savaşı sonrası uluslararası ilişkilerde yeni bir dönem başlamıştır. 20'lerdeki ütopyik ideallerin ve Milletler Cemiyeti deneyiminin hedefine ulaşamaması savaş sonrası dönemde liberalizme darbe vurmuştur. Milletler Cemiyeti'ne ABD'nin katılmaması, bu yapıyı güçsüz kılan etkenlerden birisiydi. 1945'te kurulacak BM'nin arkasındaki en önemli güç ise ABD olacaktır. ABD, BM'nin yanında IMF, Dünya Bankası, GATT gibi çok uluslu yapıların kurulmasında da önemli rol oynayacaktır. Bu kurumsal yapılar oluşturulurken, 20'lerde yapılan hataların tekrarlanmaması ve yeni bir ekonomik bunalımın yaşanmaması için önlemler alınmaya çalışılmıştır.

²³⁰ A.e., s. 80.

²³¹ Carr, *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*, s. 87.

²³² Carr, *Conditions of Peace*, s. 106.

²³³ A.e., s. 10.

2. Dünya Savaşı sonrası, uluslararası siyasi analizlerde tahmin gücünü artırmak için bilimsel araçların kullanımında artış görülmüş, bu eğilim özellikle Anglosakson literatürde ivme kazanmıştır. Bu durum 60'larda disiplin içerisinde büyük bir tartışmaya dönüşecek, Hedley Bull uluslararası siyasetin bilimsel analizlerle kavranamayacağını savunacaktır.²³⁴ Noan Chomsky ise radikal bir duruşla çok sayıda durumun ve parametrenin aynı anda varlığına vurgu yaparak, tek bir teorinin bu karmaşık sistemleri açıklama konusunda yetersiz kalacağını söyleyecektir.²³⁵ Chomsky'nin bu yorumu, uluslararası ilişkilerdeki post-pozitivist eğilimleri özetlemektedir.

Kenneth N. Waltz sonrası süreçte uluslararası ilişkiler tıpkı ekonominin matematiğe yaklaşması gibi bilimsel yöntemleri daha fazla merkezine almaya başlamıştır. 1. ve 2. Dünya savaşlarında ortaya çıkan yıkım nedeniyle birçok akademisyen uluslararası ilişkilerin temel meselesinin benzer krizlerin ve yıkımların önüne geçmek olduğunu iddia etmekteydi. Wilson'ın öncüsü olduğu "League of Nations" projesi dünya siyasetini makro düzeye taşıyarak uluslararası ilişkilerin üzerinde yükseleceği organizasyon ağlarının ve yeni siyaset anlayışının temellerini atmıştı. Ne var ki bu projenin başarısızlıkla sonuçlanması ve 2. Dünya Savaşı'nın 1. Dünya Savaşı'nı geride bırakacak düzeyde büyük yıkımlara neden olması realizmi tekrar ön plana çıkararak uluslararası ilişkilerin temel meselesinin ve barış kavramının tartışılmasına neden olacaktır. Nietzsche'ye göre, sürekli güç mücadelesi nedeniyle uluslararası düzlemde kalıcı denge noktasına ulaşılamaz. Bu nedenle Nietzsche, barış idealinin yerine güç istencini koymaktadır. Nietzsche'nin bu duruşunun açık biçimde liberal paradigmayla uzlaşmaz olduğu görülmektedir.

Uluslararası ilişkiler disiplini, sunduğu araçlarla özellikle devletler düzeyinde yeni paradigmanın sınırlarının belirlenmesinde araştırmacılara yardımcı olacak önemli bir başvuru kaynağıdır. Uluslararası ilişkilerin ayrı bir disiplin olarak çalışılması, henüz çok yeni ortaya çıkışının etkisiyle birçok belirsizliğe neden olsa da realizm-liberalizm gibi disipline karakterini veren tartışmaların da etkisiyle hızla genişleyen

²³⁴ Burchill v.d., **a.g.e.**, s. 2.

²³⁵ Burchill v.d., **a. y.**

bir literatür vardır. İki büyük dünya savaşı, bu literatürün en çok yoğunlaştığı meselelerdir ve bir anlamda disiplinin sınırlarını belirlerler. Bu savaflara ait dokümanlar, kapsamlı analizler, güç dengeleri teorileri ve kuramlar uluslararası ilişkiler disiplini için zengin bir malzeme kaynağıdır. Savaşların sonuçlarına göre disiplin içinde de önemli değişimler görülmektedir. İki savaş arası dönemde ütopyacı ekol ön plandayken, 2. Dünya Savaşı sonrası realizme yönelen bir kayma olmuştur. Mearsheimer çağımızda realist paradigmadan uzaklaşıldığını, liberal fikirlerin özellikle İngiltere’de dominant duruma geldiğini düşünmektedir. Mearsheimer’in yorumuna göre uluslararası ilişkiler teorilerinden birine yoğunlaşırken diğer yaklaşım biçimlerini göz ardı etmek disiplinin olanaklarını kısıtlayacaktır.

Uluslararası ilişkilerde son dönemlerde multidisipliner yaklaşımların güçlenmesi ve tek bir dominant teorinin olmaması, bu disiplinin yalıtılmış bir alan olmaktan kaçınma arayışının sonucudur.²³⁶ Matematikten iktisada, psikolojiden felsefeye çok sayıda disiplin uluslararası ilişkiler için epistemolojik açıdan araçlar sağlamakta, uluslararası siyasete farklı perspektiflerden bakılmasını sağlayarak geleceğe dair tahminlerin etki gücünü yükseltmektedir.

Uluslararası ilişkiler epistemolojik açıdan çoğul bir disiplindir, farklı teorik yaklaşımlar bir arada var olarak bu disipline yeni alanlar açarlar. Farklı teorilerin karşılıklı olarak ortaya koyduğu modeller ve bu modeller arasındaki etkileşimler, uluslararası ilişkilere yorum zenginliği getirerek çok katmanlı siyasi yapıları çözümlenmeyi kolaylaştırmaktadır.²³⁷ Mearsheimer, Carr üzerine yaptığı kapsamlı analizde, uluslararası ilişkilerde çoğulcu yaklaşımın önemine vurgu yapar. Akademik düzlemde farklı teorilerin eşit koşullarda birbiriyle yarışabildiği bir ortam yaratılırsa, uluslararası ilişkiler disiplininin de önünün açılacağını ve daha geniş düzlemde analiz olanakları geliştirebileceğini söyler.²³⁸

Uluslararası ilişkilerin günümüzdeki temel problemlerinden birisi, bu disiplinin sınırlarının tespit edilememesidir. Benzer problem, bu çalışmanın odak noktası olan

²³⁶ A.e., s. 23.

²³⁷ Elman, Elman, a.g.e., s.424.

²³⁸ Mearsheimer, “E.H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On”, *International Relations*, s. 149.

Nietzsche'nin felsefesinde de gündeme gelmektedir. Anglosakson literatürde istatistik hesaplamaları ve matematik, uluslararası ilişkiler disiplininde araç olarak etkin biçimde kullanılmaktadır. Nietzsche'nin perspektifinin, modern bilime karşı septik duruşundan dolayı Anglosakson literatürün araçlarını benimsemeyeceği kesin görünmektedir.

1960'lara kadar uluslararası ilişkilere epistemolojik açıdan gelenekçiler egemen olmuştur. Realist paradigma, 60'lara kadar pozitif bilime dair yöntemlerin disipline kazandırılmasında etkili olsa da 60'lardan itibaren karşısında davranışsalcıları bulacaktır. Davranışsalcılar, realist paradigmanın yöntemlerini yeterince bilimsel bulmayarak eleştirmişler ve bu tartışmalar çevresinde disiplin içinde bir yol ayrımına gelinmiştir.²³⁹ Karl Deutsch, Morton Kaplan, James Rosenau, David Singer gibi isimler, bu eleştirileri yönelten başlıca davranışsalcılardır. Davranışsalcılar, doğa bilimlerinden aldıkları prensipleri sayısal analiz araçlarıyla birleştirerek disiplinin karakterini değiştirmeye çalışmışlardır. 60'lardan itibaren özellikle Anglosakson literatürde davranışsalcıların etkisi artacak ve sayısal analiz araçları ve disiplini doğa bilimlerine yaklaştırma projesi gitgide daha da önem kazanacaktır.

Davranışsalcılar, bir hipotezin kayda değer kabul edilebilmesi için, test edilebilir olması gerektiğine dikkat çekerler. Test edilemeyen önermelerin, ancak bir yorum olarak değerlendirilebileceği, sistematik açıdan bilginin ilerlemesinde yetersiz kalacağı çıkarımını yaparlar. Aydın, günümüzde gelenekselcilerle davranışsalcılar arasında bir ateşkeş olduğu çıkarımını yapar. Bunun arka planında ise iki yaklaşım biçiminin de disiplinin henüz emekleme döneminde olduğunun bilincinde olmalarının yattığına dikkat çeker.²⁴⁰

Nietzscheci düşüncenin uluslararası ilişkiler disiplinindeki bu epistemolojik tartışmadaki konumunu tespit etmek kolay değildir. Nietzsche, çalışmalarında sıklıkla doğa bilimlerine vurgu yapmakla birlikte, mantık ve matematik üzerinden yapılan çıkarımları statik bularak eleştirmektedir. Birçok probleme de öznel kabul edilebilecek, egemen paradigmanın kavramlarıyla açıklanamayacak yorumlar

²³⁹ Mustafa Aydın, "Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1996, s. 76.

²⁴⁰ **A.e.**, s. 78.

getirmektedir. Bu nedenle Nietzscheci siyaset felsefesini doğrudan davranışsalcı ya da gelenekçi olarak nitelenmek yerine, ikisinin ortasında bir noktada durduğu ve üzerinde çalışılan probleme göre ikisi arasında seçim yapılacağı çıkarımını yapabiliriz.

Aydın, temel aktör olarak devletlerin merkezde olduğu ve uluslararası anarşinin sistemin temel şekillendiricisi olduğu, disiplinin ilk yıllarından itibaren uluslararası ilişkilere karakterini veren paradigmayı geleneksel paradigma olarak tanımlar.²⁴¹ Bu bağlamda liberalizm ve realizm bu paradigma içine dahil edilir. Ne var ki 2. Dünya Savaşı sonrası realist düşüncenin dominant hale gelmesiyle birlikte, realist paradigma kavramı öne çıkmaya başlayacaktır. Savaş sonrası dönemde, realizmden doğan teorilerin kökeni, realist paradigmaya dayandırılacaktır.

Geleneksel paradigmaya 50’lerde ve 60’larda yöneltilen eleştiriler çoğulcu paradigmanın ortaya çıkışına neden olacaktır. Çoğulcu paradigmada, devletlerle birlikte, devletleri oluşturan parçalar da daha alt gruplara ayrılarak incelenebilir. Çoğulcu paradigma, değişen siyasi yapılar sonucu yeni aktörlerin gücünü artırmasıyla devletlerin uluslararası ilişkilerde artık tek aktör olarak alınamayacağını kabul eder. Bu nedenle, farklı düzeydeki aktörler arasındaki karmaşık ilişkileri etkileşimli olarak değerlendirme yolunu tutar.

Morgenthau’nun, Aydın’ın yorumuyla, uluslararası ilişkilere en büyük katkısı metodolojik boyutta olmuştur.²⁴² Morgenthau, kurumları merkeze alan yaklaşımlar yerine kavramlara öncelik vermiştir. Morgenthau’dan itibaren araştırmacılar, olayların yapısal nedenlerini bulmaya yoğunlaştılar ve “neden” sorusunun yerini “nasıl” sorusu almaya başladı. 1970’lere doğru çoğulcu ve globalist paradigmadan realist paradigmaya yöneltilen eleştiriler, realist düşüncenin uluslararası ilişkiler disiplini içerisindeki dominant konumunu etkilemeye başlayacaktır. Bu dönemde, devletin uluslararası ilişkilerin temel şekillendiricisi olarak rolü tartışılmaya başlanmış ve yeni aktörler gündeme gelmiştir. Bu eğilim, devletler sistemine karşı

²⁴¹ Aydın, **a.g.e.**, s. 82.

²⁴² **A.e.**, s. 94.

çıkan Nietzsche'nin siyaset felsefesiyle uyuşmaktadır. Gelecek bölümde, büyük siyaset kavramının postyapısalcı düşünce üzerinden okuması yapılacaktır.

3. Postyapısalcı Düşünce ve Büyük Siyaset

Nietzsche'nin modernizmin paradigmasına yönelttiği eleştiriler ve geleneksel epistemolojiden yaşadığı kopuş, büyük siyaset ve güç istenci düşüncelerinin anlaşılması için postyapısalcı düşünceyle karşılaştırılmasını gerektirmektedir. Nietzsche'nin çalışmalarında premodern dönemlere sıklıkla göndermeler olsa da Kellner'e göre onun felsefesi özünde günümüzün çözümlenmemiş problemlerine odaklanmakta ve geleceğin toplumunu araştırmaktadır.²⁴³ Kellner, Nietzsche düşüncesinin bir ölçüde modern ve premodern değerleri bir araya getirdiğini ve oluşturduğu sentezle, modern paradigmadan postmodern paradigmaya bir sıçrama noktası oluşturduğu tespitini yapar.²⁴⁴ Modernizm, literatürde genel eğilim olarak kültürel ve epistemolojik açıdan yeni bir başlangıç noktası olarak ele alınsa da modernizmin problemlerini premodern dönemden koparmak süreklilik anlamında bir kopuş yaratacaktır.²⁴⁵

Nietzsche'nin felsefesi modern ve premodern değerleri bir araya getirerek toplumu bir sonraki adıma, postmodern evreye hazırlar. Nietzsche'nin a priori bilgiyi reddeden tavrı postyapısalcı teoriler üzerinde etkili olmuştur. Postmodernizmin kökenlerini incelerken, Gianni Vattino başlangıç noktası olarak Nietzsche'nin "Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Yararsızlığı Üzerine" başlıklı çalışmasını gösterir. Nietzsche, Foucault ve Miguelez'in yorumuna göre postmodernizmin var olduğu zemini hazırlamış, yazım tekniğiyle akademik anlatıma yeni boyutlar katarak düşüncenin sınırlarını genişletmeye çalışmıştır. Postmodern literatürde Nietzsche'ye çok fazla referans verilmesinin nedenlerinden biri de budur. Nietzsche'nin modernizm eleştirisi, Foucault, Butler, Latour gibi isimler için esin kaynağı olacaktır. Foucault, Nietzsche'yi postmodern düşüncenin kurucusu olarak kabul eder.

²⁴³ Kellner, *a.g.e.*, s. 1.

²⁴⁴ *A.e.*, s. 2.

²⁴⁵ Deniz, *Öznellik ve Eleştirisi*, s. 221.

Robinson ise Nietzsche'nin postmodern kabul edilebilmesi için geç dönem çalışmalarının çoğunun göz ardı edilmesi gerektiği kanısındadır.²⁴⁶ Bu karşıt tezler, Nietzsche'nin postmodern olup olmadığı konusunda günümüzde bir fikir birliğinin oluşmadığını göstermektedir.

Postmodern düşünceye göre Nietzsche'nin felsefesinin belli bir merkezi yoktur.²⁴⁷ Lakatos'un bilimsel araştırma programları tezi üzerinden Nietzsche'nin felsefesini yorumlarsak, postmodernistler Nietzsche'nin felsefesinde kor bölgesini oluşturacak temel prensiplerin olmadığını savunur ve perspektivist bir Nietzsche okumasına girişirler.*** Clark'a göre Nietzsche postmodern düşüncenin ana figürü olarak kabul edilebilir.²⁴⁸ Yazım tekniği, zaman felsefesine getirdiği devrimci yorum ve çoğulcu doğru anlayışı gibi düşünceleri postmodern düşüncenin teorisyenlerine birçok açıdan esin kaynağı olmuştur. Nietzsche'nin katı bir modernizm karşıtı olduğu kesin olmakla birlikte, postmodern düşüncenin geldiği son noktayı ve postmodernizmin paradigmasını onaylayıp onaylamayacağı tartışmalıdır. Özellikle siyaset felsefesine ve siyasi tarihe bakışı noktasında, postmodern teorisyenlerle arasında zıtlıklar bulunmaktadır.

Foucault, Derrida gibi postmodern düşünürlerin metne çok katmanlı yaklaşım biçimlerinin, uluslararası ilişkilerde analiz olanaklarını zenginleştirdiği görülmektedir. Postmodern düşünce, fazlasıyla septik bir duruşa sahiptir. Bu septisizm, dilin anlamı ve işlevi probleminin, bu düşüncenin merkezinde yer

²⁴⁶ Robinson, **a.g.e.**, s. 61.

²⁴⁷ Ted Sadler, "Nietzsche: Truth and Redemption", **Critique of the Postmodernist Nietzsche**, London, The Athlone Press, 1995, s. 12.

*** Lakatos'un bilimsel araştırma programlarına dair tezi, uluslararası ilişkilerde yeni paradigmanın ortaya çıkışını ele almak için işlevsel bir başlangıç noktasıdır. Keohane, Lakatos'un bilimsel araştırma programlarına ilişkin teorisinin uluslararası ilişkiler disiplinine uygulandığında olumlu sonuçlar doğurduğunu savunur. Lakatos'un teorisinin etkileri, uluslararası ilişkiler disiplininde farklı teorilerin kendi araştırma programlarını oluşturma arayışında görülebilir. Nietzsche'nin tezlerini bir bütün olarak "bilimsel araştırma programı" olarak aldığımızı varsayarsak, çekirdekte yer alan "güç istenci" düşüncesinin değeri, olayları ve bilimsel gerçekleri tahmin etme gücüne göre belirlenecektir. Lakatos, çekirdeğe matematik ve mantığı yerleştirirken, Nietzsche güç istencini temel almaktadır. Lakatos, verimli bir araştırma için önceliğin "novel fact"ın tespit edilmesi olduğunu söyler. Bunu göz ardı eden pek çok araştırmacının, yeni terimler ve kavramlar kullanarak, eski düşünceleri farklı sözcüklerle yinediğine dikkat çeker. Nietzsche'nin felsefesinde bu kavram, "güç istenci" düşüncesiyle karşılanmıştır.

²⁴⁸ Clark, **Nietzsche on Truth and Philosophy**.

almasıyla ilişkilidir.²⁴⁹ İçinde bulunduğumuz dönemde, sürekli dengelerin değiştiği ve belirsizliğin hüküm sürdüğü siyaset arenasında, postmodernizme ve perspektivizme dayalı analizlerin yayıldığı gözlenmektedir. Postmodern duruş, teorilerin sadece olasılıkları ve çıkarımları değil, etiğe dayalı seçimleri de ifade ettiğini savunmaktadır. Bu refleks, postmodernizmin dilin olanaklarını olabildiğince genişleterek, yeni bir sistem yaratmanın ötesinde insan doğasını ve onu çevreleyen dış dünyayı aydınlatma çabasıyla benzeşir. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, uluslararası ilişkiler disiplininin analiz olanaklarını zenginleştirme noktasında postyapısalcı düşünceyle ortak bir işleve sahiptir. Nietzsche'nin temel problemi, yeni bir siyasi sistem önermekten öte, mevcut sistemin eleştirisini gerçekleştirerek, yeni paradigmanın ortaya çıkacağı zemini hazırlamaktır.

Kıta Avrupası geleneğinde siyaset felsefesi sürekli bir bunalım ve dönüşüm süreci içindedir. Bunun arka planında, siyasi realite ile siyasi idealler arasındaki derin uçurum yatmaktadır.²⁵⁰ Realizmin, liberal düşünceye getirdiği temel eleştiri de budur. Realistler, liberalizmi siyasi gerçekliği göz ardı ederek uluslararası ilişkiler disiplininin ütopyik ideallere göre yorumlamakla suçlamaktadır. Nietzsche'nin 19. yüzyılın sonlarından itibaren yayılan siyaset felsefesi, bu bunalıma dikkat çekmektedir. Bu nedenle postyapısalcı düşüncenin yükselişinde Nietzsche'nin büyük etkisi olmuştur. Deleuze, Foucault, Derrida gibi postyapısalcı düşünce bağlamında değerlendirilen düşünürlerin çalışmalarında sık sık Nietzsche'ye referanslar görülmektedir.

Postyapısalcı düşünce, bu bunalım döneminden çıkış için farklı bir perspektif sunmuştur. Postyapısalcılıkta mikro siyaset, makro siyasetin yerini almaktadır.²⁵¹ Bu noktada, Nietzsche'nin büyük siyaset düşüncesiyle postyapısalcılığın mikro siyaset odaklı yaklaşımı arasında bir karşıtlık olduğu iddia edilebilir. Bu bağlamdaki tartışmalar günümüzde de devam etmektedir ve bu problem üzerinde genel bir konsensüs henüz oluşmamıştır. Postyapısalcılığın, özellikle dile bakışı ve

²⁴⁹ Robinson, **a.g.e.**, s. 35.

²⁵⁰ Tunca Arıcan, **Postyapısalcı Anarşizmin Nietzsche ile Dansı**, (Çevrimiçi) http://www.academia.edu/4618621/POSTYAPISALCI_ANAR%C5%9E%C4%B0ZM%C4%B0N_N%C4%B0ETZSCHE_%C4%B0LE_DANSI, 1 Ağustos 2016, s. 2.

²⁵¹ Arıcan, **a.g.e.**, s. 2.

perspektivizmi merkezine alan epistemolojisi Nietzsche'nin felsefesine yakın gözükmektedir. Nietzsche'nin akademinin geleneksel üslubuyla uyuşmayan yazım tarzı, postyapısalcılar için ilham kaynağı olmuştur. Dil merkezli tartışmalar, postyapısalcılık içinde geniş yer tutmaktadır. Postyapısalcılar, dile çok katmanlı bir bakış açısı getirerek Nietzsche'nin soykütüğü yöntemine yaklaşırlar ve dilin egemen paradigma tarafından biçimlendirildiği tezini kabul ederek Nietzsche'nin tezleriyle uzlaşırlar.

Nietzsche ve postyapısalcı düşünce arasındaki ayırım daha çok siyaset felsefesi boyutunda ortaya çıkmaktadır. Nietzsche'nin güç istencini merkeze alan büyük siyaset düşüncesi, postyapısalcılığın mikro siyaset odaklı yaklaşımlarından birçok noktada ayrılmaktadır. Bununla birlikte Nietzsche, sisteme ve egemen paradigmaya yönelttiği eleştiriler bağlamında postyapısalcılığa yaklaşmaktadır. İki düşüncede de, özellikle devlet kavramı üzerinden benzer çıkarımlar gözlemlenmektedir. Postyapısalcılık, devlete bakış tarzında Nietzsche'yle uzlaşsa da siyaset felsefesi alanında Nietzsche'den farklı sonuçlara varmaktadır. Postyapısalcı düşüncede, Nietzsche'ye en çok yaklaşan isimlerden biri de Deleuze'dür. Deleuze de Nietzsche'ye benzer biçimde inançları yorumlarken, doğru-yanlış ayırımını temel almaz. Onun yorumunda, inançlar yaşamı onaylayıp onaylamamalarına göre ayrıştırılırlar.²⁵² Deleuze'ün bu perspektifi, yaşamı olumlamayı merkezine alan Nietzsche'nin büyük siyaset düşüncesiyle uyuşmaktadır.

Stauth ve Turner, Kıta Avrupasında Nietzsche'ye ilginin artmasının temel nedenlerinden biri olarak Foucault'un dil ve iktidar odaklı tartışmalarını işaret eder.²⁵³ Nietzsche'nin mevcut siyaset teorilerine bir alternatif oluşturmak yerine, bütün değerleri yeniden değerlendirme projesini merkeze aldığını görmek gerekir. Nietzsche, siyasete yeni bir yorum getirmeyi değil, siyaset bilimini tanımlayan temel kavramları dönüştürme arayışındadır. Dolayısıyla onun siyaset felsefesine yaklaşımı, epistemolojik bir boyut da taşımaktadır. Güç istenci düşüncesi, epistemolojik açıdan bu yaklaşımın merkezinde yer alan, Nietzsche'nin önerdiği yeni bir perspektiftir.

²⁵² Arıcan, **a.g.e.**, s. 5.

²⁵³ **A.e.**, s. 7.

Postyapısalcılar, Nietzsche'nin epistemolojik duruşuna benzer biçimde, egemen paradigmaya karşı doğrudan başka bir paradigma önermezler. Postyapısalcı düşüncede, farklı seçeneklerin aynı anda içerildiği, perspektivist bir yaklaşım tarzı vardır.²⁵⁴ Arıcan, Nietzsche'nin postyapısalcı düşünce üzerindeki en büyük etkisi olarak soykütüğü yöntemini işaret etmektedir. Bu yorum, soykütüğü yöntemini geleneksel siyasi düşüncenin ötesinde, etik, psikoloji, dil bilimi, epistemoloji gibi farklı boyutları da tartışmaya dahil eden bir perspektif olarak ele almaktadır.²⁵⁵

Nietzsche'nin postyapısalcı düşünce üzerindeki bir diğer etkisi de etik boyutunda olmuştur. Postyapısalcı düşüncede özellikle Foucault'nun çalışmalarında bu etkileri görmek mümkündür. Nietzsche, kendiliğinden ahlâkî olarak kabul edilebilecek olguları reddeder, bu yargıları belli fenomenlerin yorumları olarak ele alır. Arıcan, Nietzsche'nin bir siyaset felsefesinin olmadığı düşüncesindedir. Arıcan'a göre, Nietzsche için asıl önemli olan bütün değerleri yeniden değerlendirme projesidir, çözümü de bu tavırda görmektedir.²⁵⁶ Arıcan'ın bu çıkarımları, büyük siyasetin mikro siyaset kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tezini tekrar gündeme getirmektedir. Postyapısalcı düşüncenin büyük siyasete bakışı mikro siyaset boyutundadır. Bu kapsamda, postyapısalcı düşünce büyük siyasete daha çok etik, dil bilimi gibi boyutlardan yaklaşmaktadır. Realist paradigma ise güç kavramını merkeze alarak, devletler boyutunda bir yaklaşım biçimi getirmekte ve makro siyaset boyutunda büyük siyaseti ele almaktadır. Nietzsche'nin siyaset felsefesinin, makro siyaset boyutunda bir analiz geliştirdiği kabul edildiğinde, Nietzsche realist paradigma içinde konumlandırılacaktır. Nietzsche'nin mikro boyutta kalmayı seçtiği tezi ise onu postyapısalcı paradigmaya yaklaştıracaktır. Bu nedenle, Nietzsche'nin siyaset felsefesi analizinde kilit noktalardan birisi, onun çalışmalarının sınırlarının tespit edilmesidir.

Nietzsche'nin felsefesini metafizik içinde konumlandıranlar, onun yeni bir metafizik önerdiğini söylerken, postmodern okulların Nietzsche'ye vurgusu onun kapalı sistemlerin karşısı olmasına yoğunlaşmıştır. Postmodern düşünce, Nietzsche'nin

²⁵⁴ A.e., s. 10.

²⁵⁵ A.e., s. 12.

²⁵⁶ A.e., s. 14.

felsefesini bir arayışın parçası olarak yorumlar ve hedefin belli sonuçlara varmak değil, yürüyüşün kendisi olduğuna vurgu yapar. Sartre, Bataille ekolünden Kıta Avrupası felsefesinin Nietzsche'ye bakışı daha çok bu şekildedir. Bu yoruma göre Nietzsche sonuçlarla ilgilenmez, o mevcut paradigma içinde gedikler açarak yeni paradigmanın kendini var edeceği ilksel temelleri oluşturur. Jaspers'e göre bu düşünce tarzıyla Nietzsche'nin felsefesi yeni bir başlangıçtır, mantığı aşarak daha derin mantığı bulmanın yoludur.²⁵⁷

Büyük siyasetin, yeni bir paradigmaya ihtiyaç duyduğu kesin görünmektedir. Bu noktada Nietzsche araştırmacıları iki kampa ayrılmaktadır. Birinci kampta yer alanlar Nietzsche'nin yeni bir paradigma önerdiğini ve güç istenci düşüncesinin bu paradigmanın özü olduğunu savunmaktadır. İkinci kampta yer alanlar ise Nietzsche'nin temel probleminin büyük siyasetin üzerinde yükseleceği zemini aramak olmadığını ve Nietzsche'nin yeni bir sistem oluşturmaya çalışmadığını iddia etmektedirler. Bu ikiliğin çözümlenmesini yapmak için ise önce Nietzsche'nin çalışmalarının metafizik kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini açıklığa kavuşturmak gerekmektedir. Bu belirsizlik, Nietzsche'nin temel problemini tespit etmeyi de güçleştirmektedir. Baudrillard, içinde bulunduğumuz sistemi yorumlarken benzer biçimde belirsizliğe dikkat çekmektedir:

“Günümüzde ortaya, geleneksel şiddet şemasına uymadığı için henüz çözümlenmeyi başaramadığımız bambaşka bir şiddet türü çıkmıştır. Bu, bir sistemin genişlemesi sonucunda değil, sistemin büzülmesi ve tıkanması sonucunda oluşan için için kaynama/patlama cinsinden bir şiddettir”²⁵⁸

Baudrillard'ın bu yorumundan yola çıkarsak, Nietzsche'nin 19. yüzyılın sonlarında gördüğü belirsizliğin günümüzde daha geniş kapsamda devam ettiğini söylemek mümkün görünmektedir. Nietzsche'ye göre değerler sisteminin oluşumu, mevcut olan yapıyı koruma refleksinin sonucudur. Nietzsche, değerler sisteminin her zaman tarihin gerisinden geldiğini düşünmektedir. Değerleri koruma refleksi, onun düşüncesine göre, statükonun yeni paradigmaya karşı yönelen düşmanlığında ifadesini bulur.²⁵⁹

²⁵⁷ Jaspers, **a.g.e.**, s. 273.

²⁵⁸ Baudrillard, **a.g.e.**, s. 108.

²⁵⁹ Burgess, **a.g.e.**, s. 1.

Uluslararası ilişkiler kapsamında bu belirsizliği ele alırsak, uluslararası ilişkiler disiplininin ele alabileceği sonsuz sayıda değişken vardır. Bu değişkenler arasında bir seçim yapmak için içinde bulunduğumuz paradigmanın olanaklarını kullanmaktayız. Bu seçimlere göre birbirinden farklılaşan teorilerden yola çıkarak, farklı değişkenlere farklı ağırlıklar yüklenmekte ve bunların toplamının verdiği perspektiften olaylar yorumlanabilmektedir. Postmodern düşünürler, felsefeyi tutarlı ve kapalı bir sistem haline getirmek yerine, parçalı ve birbiriyle ilişki içindeki çokluklardan oluşan yeni bir vizyon önermektedir. Postmodern düşüncenin objeye yaklaşımı, bir sonuca varma eğilimi taşımaz. Postmodernizm, olasılıklara yoğunlaşır, sonuçlardan çok mevcut paradigmadan doğan olasılıklarla ve onların ötesiyle ilgilenir.²⁶⁰

Nietzsche ve postyapısalcı düşünce arasında, epistemolojik açıdan birçok ortak nokta bulunmakla birlikte, Nietzsche'nin bu ekolün bir parçası olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği yönündeki tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Nietzsche'nin yenilikçi anlatım tarzı, kültür devrimine verdiği önem ve moral değerlere karşı çıkması onu postyapısalcı düşünceye yaklaştırmakta; büyük savaş vurgusu, siyaset felsefesine yaklaşımı ve bu alandaki radikal fikirleri, onun postyapısalcı düşüncenin karşısında da değerlendirilebilmesine neden olmaktadır. Bu çıkarımlardan hareketle Nietzsche'nin postyapısalcı düşünceyi birçok noktada etkilemekle birlikte, doğrudan bu kampa dahil edilemeyeceği, özellikle siyaset felsefesi yaklaşımıyla postyapısalcı paradigmadan uzaklaştığı çıkarımını yapabiliriz. Bununla birlikte, Nietzsche'nin birçok noktada bu paradigmayı ortaya çıkaran koşulları hazırladığı kesin görünmektedir.

²⁶⁰ Dragan Milovanovic, **Dueling Paradigms: Modernist v. Postmodernist Thought**, New York, Garland Publishing, 1997.

SONUÇ

Bu çalışmanın odak noktasını, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi merkezinde siyaset felsefesi anlayışının, realist paradigma özelinde uluslararası ilişkiler disiplini üzerinden okuması oluşturmaktadır. Bu kapsamda Waltz, Mearsheimer, Carr, Machiavelli, Hobbes, Morgenthau gibi realist paradigmayı etkilemiş teorisyenlerin, güç istenci düşüncesi ve güç kavramı üzerinden okumaları yapılmış ve bu isimlerin tezleri Nietzsche'nin siyaset felsefesi düşüncesiyle karşılaştırılmıştır. Bu tartışmalar detaylandırılırken özellikle 1918-1945 döneminin siyasi tarihine referans verilmiş, o dönemin olayları üzerinden örnekler verilmiştir. Güç istenci düşüncesinin siyasi pratikteki yansıması olan büyük siyaset kavramı da bu çerçevede ele alınmış, bu kavram üzerinden Nietzsche ve realist paradigma arasındaki ortak noktalar ve ayrışmalar tartışılmıştır.

Yapılan tartışmalar ve gözden geçirilen problemler sonucunda görülmüştür ki Nietzsche ve realist düşünce arasında birçok ortak nokta olduğu gibi, ayrıştıkları bazı noktalar da bulunmaktadır. Nietzsche'nin özellikle kapalı bir sistem oluşturmaktan kaçınması, Aydınlanmanın etkisiyle yayılan temel bilimsel metotları reddedişi ve devletler sistemine karşı çıkması realist paradigmadan ayrıştığı temel noktalar olarak sayılabilir. Bununla birlikte güç kavramını realist paradigmayla benzer biçimde merkeze alması, savaşların dönüştürücü gücüne yaptığı büyük vurgu, geleneksel etiği dışarıda bırakan analiz modelleri ve liberal düşünceye yönelttiği eleştiriler onun realist paradigmaya yaklaştığı noktalar arasındadır. Buradan yola çıkarak Nietzsche'nin realist paradigmayı birebir olumlamadığı ancak bu paradigmanın ortaya çıkmasını sağlayan koşulların oluşmasına katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz.

Nietzsche'nin etkileri Morgenthau gibi realizmin öne çıkan bazı teorisyenlerinde doğrudan görülse de bugüne dek Nietzsche'nin siyaset felsefesi düşüncesinin uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde kısıtlı düzeyde okuması yapılmıştır. Bu tezde, literatüre daha çok bu noktada katkıda bulunmak hedeflenmiş ve uluslararası siyasetin kaotik bir döneme girdiği bir çağda, Nietzsche'nin güç istencini merkeze alan ve yeni paradigmaya yönelen perspektifinin, realizmin analiz modellerine yeni açılımlar getirebileceği düşüncesi değerlendirilmiştir. Nietzsche'nin perspektivist

duruşu ve multidisipliner yaklaşımı realist paradigmanın analiz modellerine yeni boyutlar kazandırarak bu paradigma temelli analizlerin tahmin gücünü yükseltebilir. Bu nedenle, çalışma kapsamında Nietzsche'nin yeni paradigmaya ilişkin görüşleri de gözden geçirilmiş, Mearsheimer gibi teorisyenlerin güç kavramı merkezinde, geleceğe yönelik teorileri tartışılmıştır. Nietzsche'nin güç dengesi üzerine düşünceleri birçok noktada realist paradigmanın tezleriyle uyuşmaktadır.

Nietzsche'ye göre dünyaya dair yapılan her yorum, bir güç odağının gücünü artırmak için ortaya koyduğu yeni bir bakış açısıdır. Yorum, güç odaklarının gücünü artıracak koşulları hazırlar ve çevreyi bu hedefe göre yeniden düzenler. Dolayısıyla epistemolojik açıdan yaşanan kopuşların, siyasi düzlemde büyük güç mücadelesinin yaşadığı dönemlere denk düşmesi tesadüf değildir. Siyasi aktörler olarak realist paradigmanın savunduğu biçimde devletleri merkeze aldığımızda, devletler arasında güç ekseninde yaşanan kaymaların, kültürel düzeyde birçok olgunun yeniden tanımlanmasını gerektirdiği görülecektir. Baskın güç, savaş dönemi sona erdiğinde, savaşın kazanımlarını sürekli kılacak düzenlemeleri yapma arayışına girişecektir. E.H. Carr, *Twenty Years' Crisis*'de bu sürecin kapsamlı bir analizini yapmış, liberal düşünce tarafından domine edilen, döneminin uluslararası ilişkiler paradigmasına ciddi eleştiriler getirmiştir.

Uluslararası ilişkiler disiplininin, 1. Dünya Savaşı'nın bitişinden hemen sonra gün yüzüne çıkması, büyük savaş sonrası değişen uluslararası siyasetin dinamiklerine yeni bir yorum getirme arayışının ürünüdür. Bu çaba, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesiyle mevcut paradigmanın ötesine geçme hedefiyle benzeşir. 1. Dünya Savaşı sonrası, uluslararası güç dengelerinde yaşanan değişimler, güç odaklarının güç düzeyinde değişimlere neden olarak yeni bir denge noktası oluşturmuştur. Ancak denge noktasında bile, Nietzsche kalıcı bir barıştan söz edilemeyeceğini düşünmektedir. İki savaş arası döneme yönelik analizlerinde, E.H. Carr da bu tezi benimsemiş görünmektedir. Çünkü bu evrede, aktif bir savaş söz konusu olmasa da her güç odağı doğru anın gelmesini bekleyerek kendini konumlandırmakta, gizli bir iç mücadele sürekli devam etmektedir. Nietzsche, siyasi açıdan bir denge noktasına ulaşabileceğine inanmaz. Ona göre, bir denge noktasının oluşması, gücün doğasına terstir. Bu yorum, onun dinamik bir güç yorumu olduğunu gösterir ve onu liberal

paradigmanın temel prensiplerinden ayırır. O, statik olmayla güç istencinin birbiriyle çeliştiğini düşünmektedir. Bu durumu anlatırken Nietzsche protoplazma örneğini verir. Protoplazma, sahte bacağı kullanarak çevresini yoklar, olası bir tehdidi araştırır.¹ Buradan yola çıkarak Nietzsche güç istencinin kendini ortaya koyabilmesi için, bir engel, bir direniş noktası aradığını savunur. Bu tezleri, Nietzsche'yi Hobbes ve Machiavelli'nin realist paradigma çerçevesindeki görüşlerine yaklaştırmaktadır.

Paradigma değişimlerinin, savaş dönemlerine denk gelmesi de bu bağlamda okunabilir. Yeni paradigmanın ortaya çıkması için öncelikle eski paradigmanın taraftarlarının yenilgiye uğratılması gerekmektedir. Realist paradigmanın, büyük savaş sonrası liberal paradigmayla çatışmasını da bu çerçevede yorumlayabiliriz. Realist paradigma, uluslararası ilişkiler disiplininin ilk dönemlerinde bu çatışma üzerinden kendini konumlandırmıştır.

Kuhn'a göre bilimlerin çoğunda pre-paradigmatik dönemde büyük bir kaos ve birbiriyle çatışma içinde olan çok sayıda teori görülmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplininin ilk dönemlerindeki realizm-liberalizm çatışması da bu kapsamda okunabilir. Bu çatışma disipline karakterini verecek, disiplinin sınırlarını belirlemesine yardımcı olacaktır. İki paradigma arasındaki geçiş süreci, Kuhn'un yorumuyla, barışçıl bir şekilde olmaz. Çünkü mevcut paradigmanın oluşturduğu değerler sistemini kabul eden güç odakları yeni paradigmaya karşı direniş gösterecektir. Mevcut paradigmanın değerler sisteminin tehdit altına girmesi, güç odaklarının mevcut konumunu da tehlikeye düşürecektir. Bu direniş, yeni paradigmanın olanaklarının tam olarak keşfedilmesine yardımcı olarak, Deleuze'un yorumuyla, reaktif güçlerin aktif güçlere dönüşüm sürecini başlatacaktır.

Nietzsche'nin, güç istencinin kendi potansiyelini açığa çıkarabilmesi için bir direnme noktasına ihtiyaç duyduğu yönündeki tezi, Machiavelli'nin güç yorumuyla benzeşmektedir. Bu yoruma göre, güç odakları sürekli bir kaos içerisindedir. Diğer güç odaklarını egemenliği altına alan güç odağı bu kaosa yeni bir yorum getirir, kendi ölçütlerine göre onu dondurulmuş değerler aracılığıyla yeniden tanımlar. Bu yorum, kendisinden önce oluşan dengeden bir kopuş gerektirir ve Morgenthau'nun

¹ Nietzsche, **Güç İstenci**, s. 131.

yorumuyla politik bir yana sahiptir. Morgenthau, buradan yola çıkarak uluslararası hukukun güç odakları arasındaki ilişkilerden bağımsız yorumlanamayacağı yargısına varmıştır. Morgenthau'nun uluslararası hukuka ilişkin yorumlarını Nietzsche'nin etiği dışarıda bırakan güç istenci düşüncesi çerçevesinde yorumlayabiliriz. Eski düzen, eski dominant güçlerin çıkarlarına göre biçimlendirilmiştir. Yükselen gücün önceliği bu nedenle eski değerler sistemini yıkmaktır. Bu dönüşümü gerçekleştirmede başarısız olduğu takdirde, güç odakları arasında yeni bir savaş başlayabilir. Nietzsche'nin güç istenci düşüncesinde, bir güç odağının gücünü artırması, ona karşı direnen unsurların varlığını gerektirir. Bu nedenle Nietzsche, gücünün zirvesinde bile bir güç odağının karşıt güçler oluşturması gerektiğini savunur. Bu yoruma göre, güç istenci ne kadar artarsa, deformasyon düzeyi de o derece yüksek olacaktır.

Otorite kavramını tartışırken Nietzsche, gücün egemenliğinin salt zorlama ve baskı yoluyla sağlanamayacağı yorumunu getirmiştir. Her sistem, ideoloji ve güç odağı kendi normlarını ve değerlerini oluşturmak zorunda kalmıştır. Nietzsche'nin yeni paradigmayı düşüncesinin merkeze koyması, bu vizyonun ürünüdür. Savaşlar yeni paradigmaya giden yolu açarlar, ancak savaşların getirdiği sonuçlar tek başına kalıcı olamaz. Kazanan tarafın kendi değerler sistemini oluşturarak, dünyaya yeni bir yorum getirmesi gerekir. Bu önermenin doğruluğu 1. Dünya Savaşı'nda görülmüştür. Bu savaşta kazanan tarafların, yeni paradigmayı tanımlama noktasında eksik kalmaları ve küçük değişikliklerle eski düzeni devam ettirmeye çalışmaları, yeni bir krize neden olmuştur. Bu nedenle 1. ve 2. Dünya Savaşları, birbirini tamamlayan unsurlar olmuşlardır. Bu savaşların büyük yıkıcı etkileri ve dünya ekonomisine verdiği zararlar, süper güçlerin yeni dünya düzenini oluşturma konusunda daha dikkatli olmalarına ve kurumsal açıdan yeni yapılanmalar meydana getirmelerine neden olacaktır.

Nietzsche, paradigma değişimi öncesi yaşanan kriz durumlarını, yaşamın gelişiminin durmasının getirdiği sonuçlar olarak yorumlar. Egemen paradigma, değişen dünya koşullarını yorumlama konusunda yetersiz kaldıkça, bir zamanlar yaşamı daha da ileri taşıyan prensipler, gelişimin önündeki en büyük engeller haline gelmeye başlarlar. Güç istenci düşüncesinin savaşlara biçtiği rol, bu engelleri ortadan

kaldırmaktır. Nietzsche'nin savaş yorumu, bazı noktalarda realist paradigmayla uyuşmaktadır. Asıl farklılık, realist paradigmanın devlet yorumunda ortaya çıkmaktadır. Nietzsche, devletleri mevcut paradigmanın ortaya koyduğu ilişkiler setinin devamlılığını sağlayan araçlar olarak görmekte, büyük siyaset projesinin kapsamına devletleri dahil etmemektedir.

Bu çalışmanın asıl odak noktası olan 1914-1945 arası dönemin siyasi analizine dönersek, insanlık tarihinin en kanlı savaşlarına tanık olunan bu dönem, bazı güç odaklarının hızla yükselişine, bazılarının ise tarih sahnesinden silinişine sahne olmuştur. Güç odakları arasındaki bu rol değişimi, kendiliğinden barışçıl bir sürecin sonucunda gerçekleşmemiştir. Carr'ın analizi, bunun nedeninin statükoyu devam ettirmek isteyen güçlerin rollerini terk etmek istememeleri olduğunu gösterir. Bu durum küresel çapta, siyasi ve ekonomik boyutta büyük bir krize neden olacaktır. 2. Dünya Savaşı'nın bitişine dek devam eden bu kriz, ancak iki kutuplu dönemin başlamasıyla bir denge noktasına ulaşacaktır.

İki kutuplu sistem, Waltz ve Mearsheimer'a göre, bir denge noktası sağlayarak küresel çapta ekonomik gelişmenin ve bilimdeki ilerlemenin önünü açmıştır. 1945'ten günümüze dek devam eden süreçte, büyük krizlere tanık olunsa da bilimin ilerleme hızı katlanarak artmıştır. Bu dönemde yaşanan gelişmenin hızı, yüzlerce yıllık dönemlerle kıyaslanmaktadır. Ne var ki bilimdeki bu baş döndürücü gelişme hızı, siyasi düzlemde yüzlerce yıl boyunca devam eden çelişkileri ortadan kaldırmamıştır. Uluslararası ilişkilerin değişen yapısı yeni tehdit biçimleri, savaş modelleri ve problemler ortaya çıkarmıştır. Makro düzeydeki dünya savaşlarının yerini kronik biçimde metropollere sıçrayan, daha mobilize ve öngörülemez tehdit unsurları almıştır. Bunca tehdidin ortasında devletler üstü uluslararası mekanizmaların etki gücü, 1920'lerdeki seviyesinin çok da ötesine geçebilmiş değildir. Nietzsche, nihai denge doğasının oluşacağına inanmaz. Sürekli güç mücadelesi ve güç dengesinin dinamiklerinde yaşanan değişimler, onun yorumuna göre insan doğasının bir parçasıdır. Nietzsche, bütün varlıkların sürekli bir güç mücadelesi içinde olduğunu düşünmektedir. Belli güç odakları zaman zaman bir araya gelerek, güçlerini birleştirseler de sürekli bir denge noktası oluşmaz, gizli biçimde ve başka araçlarla güç mücadelesi devam eder.

Baskın güçler, kendi epistemolojilerini oluşturarak, belli kavramların tartışılmasını olanaksızlaştırma yoluyla, kendilerini teminat altına almaktadır. Bu açıdan, epistemolojiye dair getirilecek her yorum, güç kavramının yeniden ele alınmasını gerektirir. Nietzsche, epistemolojinin dinamik siyasi ilişkilerden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceğini düşünür. Nietzsche'ye göre, epistemolojinin biçimlenmesi, karmaşık güç ilişkilerinin doğasının sonucudur. Epistemolojik dönüşümlerin, siyasi dönüşümlere paralel ilerlemesi bu bağlamda okunabilir. Siyasi açıdan meydana gelen birikimler krize dönüştüğünde, epistemolojik krizin koşulları da oluşmaktadır. Siyasi mücadelelerin sonuçları ve savaş dönemlerinin galipleri, yeni epistemolojinin sınırlarını belirlemektedir. Nietzsche'nin epistemolojik açıdan güç kavramına ilişkin getirdiği bu yorumlar, uluslararası ilişkilerin epistemolojisiyle ilgili tartışmalar kapsamında ele alınabilir. Bu noktada, Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi, işlevsel amaçlarla kullanılan problem çözme odaklı teorilerden farklı olarak, uluslararası ilişkiler disiplinine epistemolojik boyutta katkı sağlamak için kullanılabilir. Nietzsche, yeni bir kapalı sistem oluşturmayı değil, mevcut paradigmanın çok boyutlu eleştirisini gerçekleştirerek, yeni paradigmanın ortaya çıkacağı koşulları hazırlamayı hedeflemiştir.

Nietzsche, yaşamsal fonksiyonların, güç artışının önünü açacak koşulları yaratmaya odaklandığını düşünmektedir. Nietzsche'nin felsefesi, bu noktada insan fizyolojisine ilişkin tartışmaları, siyasi düşünceyle birleştirir. Nietzsche, yeni paradigmanın ilk dönemlerinde optimum koşulların oluşmasında yararlı olduğunu kabul etse de büyümenin devamlılığını sağlama konusunda zamanla eski işlevini yitirdiğini savunur. Bir noktadan sonra mevcut paradigma, büyümenin önündeki en büyük engel olmaya başlar. Nietzsche'nin tartışmaları daha çok bu noktaya yoğunlaşmaktadır. Egemen paradigmanın, işlevsel açıdan insanlığın ilerlemesini durdurduğu an geldiğinde, ona yöneltilecek eleştirilerin o paradigmanın dışından gelmesi beklenecektir. Nietzsche, bu noktada büyük siyaseti işaret etmekte, çelişkiler rasyonel biçimde çözümlenemediğinde savaşları dahi gerekli görmektedir. Savaş, Nietzsche'nin siyaset felsefesinde, epistemolojik dönüşümleri gerçekleştirmek için en etkin araç olarak görülür.

Nietzsche, insanların kendi güçlerini artıracaklarına inanmadıkları takdirde, mevcut paradigmanın devam etmesini istemeyeceklerini ortaya koymaktadır. Bu görüşüyle Nietzsche, paradigmalar arasındaki geçiş sürecinde psikolojik faktörlere vurgu yapan Kuhn'a yaklaşmaktadır. Dombowsky, Nietzsche'nin bütün değerleri belli bir perspektifin ve hedefin sonucu olarak yorumladığını ortaya koyar. Bu yoruma göre asıl hedef, gücün çoğalmasdır. Değerler sistemi farklı güç odakları arasındaki çıkar ilişkilerine göre biçimlenir. Nietzsche'nin bu analizleri, etikle ilgili tartışmaları uluslararası ilişkiler disiplininin alanına taşımaktadır. Morgenthau, disiplin içinde bu görüşleri daha da geliştirecek isim olacaktır.

Doğru kavramını reddeden ve statik değerleri kabul etmeyen Nietzsche yeni değerler yaratma görevini insana yüklemiştir. Ona göre, dünya insanla anlamını kazanacaktır. Nietzsche'nin tarih okuması da bu görüşlerine paralel biçimde gelişir. Onun tarih okuması geleceğe yönelir. Üstün insan kavramı, büyük siyaset çerçevesinde Nietzsche'nin Aydınlanmanın öznesine karşı yükselttiği bir anti tezdır. Jaspers, Nietzsche'de öncelikli problemlerden birinin "Tarih ne zaman başlar ve onu harekete geçiren faktör nedir" olduğunu savunur. Jaspers'e göre Nietzsche, Hegel gibi kapalı bir sistem oluşturmayı hedeflememiş ve Machiavelli'nin pragmatik siyaset anlayışını da benimsememiştir. O, farklı olasılıkları aynı anda gözden geçirerek siyasi düşünceye yeni bir vizyon kazandırmayı hedeflemiş, geçici ve dönemsel olayları değil, büyük siyasetin kendisini merkeze almıştır. Nietzsche'de geçmiş eleştirisi, şimdiki değerlendirmenin ve geleceği yorumlamanın en etkin aracıdır. O, sözcüklerin kökenlerine dek inerek, modernite tarafından örtülmüş olanın ardındaki özü bulmaya çalışır. Bu kapsamda Aydınlanmanın ve geleneksel epistemolojinin kapsamlı bir eleştirisini gerçekleştirir.

Nietzsche'nin felsefesiyle bakıldığında tarih, içinde bulunduğumuz paradigma tarafından sürekli yeniden yaratılmaktadır. Geçmişe yönelik getirilen her yorum, belli bir güç odağının perspektifini yansıtmaktadır. O, geçmişi yıkararak yeni paradigmanın ön koşullarını tartışan bir siyasi tarih okumasına girişir. Nietzsche, tarih boyunca gücün kendisi olarak ortaya çıkmadığını, bunun yerine bugüne dek hep gücün etkilerinin gözlemlendiği düşüncesindedir. Ona göre modern düşüncenin ortaya koyduğu determinist düşünce ve mantıksal kurgular temelsizdir. Nietzsche,

gücü çoğaltma isteğinden daha temel bir hedef görmez. Bu eğilimi, Nietzsche'yi realist paradigmaya yaklaştıran başlıca faktördür. Savaş dönemleri, gelişimi geçici olarak yavaşlatsa da Nietzsche'ye göre, bu kaostan daha güçlü bir toplum çıkacaktır. Bu nedenle, büyük bedellere neden olmasına rağmen savaşlar, Nietzsche'nin siyaset felsefesinde önemli bir yere sahiptir.

Nietzsche'nin yorumuna göre, toplumsal düzeni koruma refleksiyle çağlar boyunca mevcut yapıyı dondurma refleksi gözlemlenmiştir. Bu tavır, güç istenci düşüncesinin perspektifiyle, gelişimi durduran bir anlayıştır. Modernizmin paradigmasına yönelttiği eleştirilerde Nietzsche'nin en çok yoğunlaştığı konulardan birisi de budur. Nietzsche, insanlığın bir geçiş evresinde olduğunu düşünmektedir. Bu evrede, geçmişin değerleri henüz yok olmamıştır. Yeni değerler için uygun bir ortam oluşmakla birlikte, mevcut paradigmanın yeni değerlere karşı direnci devam etmektedir. Bu güvensizlik ortamı ve mevcut paradigmayla yükselmekte olan paradigma arasındaki çelişkiler, bu geçiş evresine karakterini verecektir. Uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkısındaki temel unsurlardan birisi de bu belirsizliği ortadan kaldırarak yeni analiz modelleri geliştirmek olmuştur.

Tarihsel olarak her çağ ve her paradigma, kendi problemlerini oluşturur. Bu problemler aşıldıkça oluşan birikim, insanlığı yeni bir paradigmaya ya da yeni bir döneme doğru ilerletir. Nietzsche, dondurulmuş değerler sistemine dayanan yeni bir paradigma oluşturmayı amaçlamaz. Onun egemen paradigmaya yönelttiği eleştiri bu paradigmanın statik yapısının doğurduğu sınırlamalara odaklanmaktadır. O, statik paradigmaya karşı, toplumsal ve kültürel dönüşümlere karşı duyarlılığı ve cevap verme gücü yüksek bir düşünce önerir ve bunu savunurken özellikle yeni bir kapalı sistem oluşturmaktan kaçınır. Nietzsche'nin kapalı sistemleri reddedişi, onun siyaset felsefesinin bir bütün olarak realist paradigmayla uzlaşmasını engeller. Sonsuz akış içinde olan bir dünyada, değişmez doğruların olması Nietzsche'nin felsefesine göre mümkün değildir. Güç odakları gücünü maksimize etmeyi hedefleyerek kendi perspektiflerinden dünyayı yorumlarlar. Nietzsche, kültürel dönüşümlerin ve paradigma değişimlerinin, kitlenin yaptığı seçimleri yansıttığını düşünür. Güç istenci düşüncesi, çok katmanlı toplumsal ilişkileri ve güç mücadelesine dayanan çatışmaları, büyük siyaset kavramı merkezinde bir araya getirerek, uluslararası

ilişkilere bütünsel bir yorum getirilmesine yardımcı olur. Doğruluğun güçle ilişkisini yorumlarken Nietzsche yeni bir perspektif önerir. Ona göre, doğruluğu güç kavramından bağımsız olarak yorumlamak mümkün değildir. Doğruluk güç tarafından kendine doğru çekilir ya da doğruluk gücü kendine çekmek zorundadır. Nietzsche'nin doğruluğa ilişkin düşünceleri, klasik realizmin uluslararası hukuk yorumuyla uyuşmaktadır. Özellikle Machiavelli ve Morgenthau'nun bu konudaki görüşlerini aynı ekseninde değerlendirebiliriz.

Nietzsche'nin idealinde multidisipliner bir yaklaşım vardır. Çalışmalarında farklı disiplinleri birbirine yaklaştırarak bir birlik sağlamaya çalışmıştır. Bu yaklaşımı olumlayacak biçimde Feyerabend teorik açıdan yaşanan zenginleşmenin bilimi monotonluktan kurtararak daha da ileri taşıdığını ve yeni paradigmanın ortaya çıkışını açıklayacak teorilerin artmasının bilimin gelişimini hızlandıracağını düşünmektedir. Bu çerçevede uluslararası ilişkiler teorilerinin sayıca çoğalması, yeni paradigmanın ön belirtileri olarak okunabilir. Nietzsche, döneminin epistemolojisinin artık insanlığı daha ileriye taşımadığını düşünmekte ve büyük siyaset çerçevesinde yeni paradigmanın yükselişini gerekli görmektedir. Güç istenci düşüncesi, farklı disiplinleri birbirine yaklaştırarak, yeni bir epistemoloji oluşturma iddiasındadır. Nietzsche'nin güç istenci düşüncesi, farklı disiplinlerin oluşturduğu birikimleri bir araya getirerek, uluslararası ilişkilerin analiz modellerine yeni açılımlar getirebilir.

Araştırmacının kullandığı model, doğrudan araştırmanın sonuçlarını değiştirmektedir. Kuhn bilimsel araştırmacıların kendilerini belli bir alanla kısıtlayarak vizyonlarını daralttıklarını, bu nedenle verileri görmek istedikleri gibi görmeyi seçtiklerini söylemektedir. Benzer döngü uluslararası ilişkiler teorileri üzerinden de okunabilir. Realist ve liberal teoriler farklı dataları ve araştırma yöntemlerini kullanarak farklı sonuçlara varmaktadır. Realist teorilerle liberal teorileri kıyaslırsak, realizm maddi koşulları ön planda tutarken, liberalizm inançlara ve değerlere öncelik vermektedir. Bu ikilik, iki paradigmanın farklı değişkenleri kullanarak farklı sonuçlara varmasına neden olmaktadır. Bu teoriler kendi içinde tutarlı görünürken, klasik mantık prensiplerine göre aynı anda doğru olmaları mümkün olamaz. Nietzsche'nin epistemolojik yaklaşımında ise klasik mantığın bu

prensibi reddedilmektedir. Realist paradigmanın, belli aktörleri merkezine alması ve çalışma alanını belli parametrelerle sınırlaması, Nietzsche'nin realizmden ayrıldığı bir noktadır. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, realist paradigmaya kıyasla çok daha geniş bir alanı çalışmalarına dahil etmektedir. Liberal düşüncenin ütopyik görüşleri ise Nietzscheci bir uluslararası ilişkiler okumasında, metafiziksel önermeler olarak görülecektir. Bu noktada, Nietzsche'nin uluslararası ilişkilerde multidisipliner bir yaklaşıma sahip olduğu görülmekte ve güç istenci düşüncesinin farklı teorilere ilişkin yaklaşımları birleştirdiği gözlemlenmektedir. Güç istenci düşüncesini, herhangi bir uluslararası ilişkiler teorisinin doğrudan sınırlarına dahil etmek mümkün görünmese de özellikle güç kavramına getirilen yorumlar çerçevesinde realist paradigmayla bu perspektifin uyuştugu bazı noktalar vardır.

Yeni paradigma üzerine en kapsamlı çalışmalardan birini yapan araştırmacılardan olan Miguelez de benzer biçimde holistik bir yaklaşım önermektedir. Miguelez'e göre klasik mantığın aşılmasıyla aynı teori içerisinde zıt önermelerin içerilmesi artık mümkün hale gelmiştir. Uluslararası ilişkilerde araştırmacı benimsediği teorilere göre sonsuz sayıdaki değişken arasında bir seçim yapmakta, bu seçimin olanaklarına göre uluslararası ilişkilerin sınırlarını ve olanaklarını belirlemektedir. Güç istenci kavramını uluslararası ilişkilerin merkezine koymak da bir seçimdir. Bu kavram merkeze konulduğunda, güç istenciyle bağıntılı olarak bengi dönüş üzerinden bir zaman felsefesi, güç kavramı üzerinden bir siyasi tarih okuması, kaotik bir evrende olayların şekilsiz düzensizliği üzerinden irrasyonel sıçramalara dayalı bir epistemoloji (Bu noktada Nietzsche, Kuhn'un bilimsel devrimlerin yapısına getirdiği açıklamaya yaklaşmaktadır.) üzerinden değişkenler belirlenecektir.

Beynam, bilimdeki paradigma değişiminin bir süredir başladığını ve şimdiden etkilerinin hissedildiğini düşünmektedir. Lawrance Beynam'a göre gerçekleşen bu değişim, bugüne kadarki en büyük paradigma değişikliğidir. Miguelez, yeni paradigmanın bilgiye dair bütün alanları etkileyeceğini, Galileo, Descartes, Newton gibi isimlerin birikimini reddetmeyeceğini ama bu birikimi daha büyük bir resimde birleştirerek bilimin sınırlarını genişleteceğini düşünmektedir. Oluşacak bu sentez; bilimin felsefeyle, siyaset biliminin psikoloji gibi disiplinlerle birleşmesi, Rönesans dönemindeki birleşmeye ve uyanış dönemine benzetilmektedir. Yeni paradigmanın,

Miguelez'in yorumuyla, mevcut paradigmanın sınırlarını aşarak, indirgemeci yaklaşımın yerine bütünlükçü ve evrensel bir bilim anlayışı ortaya koyacağı düşünülmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıktığı koşullar değerlendirilirse, sosyal bilimlerin farklı disiplinlerini birleştirme iddiasında olduğu görülür. Bu açıdan Nietzsche'nin holistik yaklaşımı, disiplinin sınırlarının belirlenmesiyle ilgili tartışmalara yeni açılımlar getirebilir.

Kuhn, yeni paradigmanın ilgili olduğu bilimleri yeniden tanımlayacağını ileri sürer. Kuhn'a göre paradigmalar, araştırmacıların dünyaya bakışını dönüştürür. Buna paralel olarak yeni paradigma, ortaya çıkışıyla birlikte bilim adamlarının üzerinde çalıştığı dünyayı da dönüştürmektedir. Postmodern düşünceye göre, bilimsel devrimlerin yapısı gereği ortaya çıkan yeni paradigma, eski bilimin prensipleriyle hareket etmeyecektir. Tümüyle yeni sorular soracak, bu sorulardan yeni buluşlar doğacaktır.

Yeni paradigma sadece mevcut araştırmaların sonucunu değil, geçmişi de değiştirir. Yeni paradigma, bilimin yeniden tanımlanmasının getirdiği gerekliliklerden doğar. Paradigmalar, bilim adamlarının dünyaya bakış tarzını dönüştürür ve sosyal bilimlerde eş zamanlı olarak fizik-matematik gibi alanlardaki paradigma değişimlerinden doğrudan etkilenir.

Miguelez egemen paradigmayı birkaç maddede şöyle özetler:

1. Egemen paradigma, evreni tekil parçacıklardan oluşan mekanistik bir bütün olarak yorumlar, insan iradesi de bu kapsamda bu makinenin bir dışlisine indirgenmiştir.
2. Egemen paradigmaya göre, sosyal toplum kaçınılmaz biçimde varoluş mücadelesine dayalıdır, bireysel istekler ve güvenlik arayışı belirleyici unsurlardır.
3. Aydınlanmanın ilerleme düşüncesi optimist bir eğilime sahiptir ve bu ilerlemenin büyük oranda teknoloji ve ekonomi üzerinden gerçekleşmesi beklenmektedir.²

Bu ilkeleri sıraladıktan sonra Miguelez, egemen paradigmanın bu varsayımları kendi dogmaları haline getirerek, kendi bilimselliğini yadsıdığına vurgu yapmaktadır.

² Miguelez, a.g.e., s. 20.

Çözüm olarak ise bütün değerleri, algılama biçimlerini ve düşünme tarzını değiştirecek yeni bir paradigmayı işaret etmektedir. Miguelez'in bu vurgusu, Nietzsche'nin "Güç İstenci"nin alt başlığını "Bütün Değerleri Değiştirme Denemesi" olarak koymasını anımsatmaktadır. Görülmektedir ki farklı alanlara yoğunlaşırsalar da Miguelez'le Nietzsche çıkışı yeni paradigmada görmektedir.

Miguelez'e göre Aydınlanmanın paradigmasının yerini alacak yeni paradigma, bütün disiplinleri birleştirecektir. Miguelez'in tezlerine göre yükselmekte olan yeni paradigmayla birlikte; sosyal bilimlerle, matematik, fizik, biyoloji arasındaki duvarlar kalkma eğilimi gösterecek, bilimin çok parçalı yapısı bütün disiplinlerin birbiriyle etkileşim içinde olduğu yeni bir evreye doğru eğilim gösterecektir.

Miguelez, tarihsel olarak üç paradigma ortaya koyar. 1. paradigmanın (premodern) kökeni dindir, Comte bu çağı "teolojik çağ" olarak isimlendirmiştir. Bu paradigma, Hristiyanlığın yükselişiyle ilerlemiş ve Yunan felsefesinin asimilasyonu ile tutarlı bir teolojik sistem haline getirilmiştir. Bu dönemde teoloji "bilimlerin kraliçesi" olarak görülmektedir.

2. paradigma, 13. ve 14. yüzyıllarda ortaya çıkmış ve özellikle Rönesans'la gelişmiştir. Bu dönemde teolojinin yerini felsefe ve bilim almaya başlamıştır. Bacon ve Galileo, Aristoteles'in yerini almış, insan doğasının kapasitesine olan optimist inanç artmış, deneye ve gözleme yöneliş başlamıştır.

Miguelez'e göre insanlık yeni paradigmanın eşliğindedir (3. paradigma). Nietzsche'nin epistemolojik bir çöküşü işaret eden metinleri, 3. paradigmayla bağdaştırılabilir. Kartezyen paradigmadan yeni paradigmaya geçiş, Miguelez'e göre irrasyonel bir temelde değil, kuantum fiziğinin son buluşlarına referansla bilimin geldiği son noktanın sosyal bilimlere adaptasyonu olacaktır.

Kellner, Nietzsche'nin eleştirilerinin daha çok kültürel boyuta yoğunlaştığına dikkat çeker. O, geçici pragmatist politikalarla değil, modern paradigmanın değerler sistemi üzerindeki hegemonyasının sonuçlarıyla ilgilenmektedir. Modern toplum, sosyal teorideki egemen görüşüne göre, bireyselliği ön plana çıkararak ve bireysel gelişimin önünü açan değerler sistemi üzerinde yükselirken, Nietzsche bu yoruma katılmaz.

Aksine, modern toplumun bireyin en büyük düşmanı olduğunu ve onun gelişimini durdurduğunu düşünür.

Güç istenci düşüncesi, dünyayı güç odaklarının karşılıklı etkileşimi bazında değerlendirir. Güç odakları sürekli gücünü artırmaya çalışarak ve reaktif güçler üzerinde egemenlik kurup onları dönüştürerek geleneksel paradigmaya alternatif bir dünya görüşünü harekete geçirirler. Nietzsche'ye göre, rasyonelliğin en üst aşaması bireyleri kişiliksizleştirerek reaktif güçleri aktif güçler üzerinde egemen kılmıştır. Kartezyen düşüncenin paradigması Nietzsche'ye göre, bu perspektifle bakıldığında bilimin önünü açtığını iddia ederek bilimi dondurmıştır. Bu durgunluktan çıkış için güç istenci düşüncesi büyük siyaseti işaret etmektedir.

Yeni paradigmanın etkileri dalga dalga yayılarak sosyal bilimlerde de etkisini göstermiştir. Hans Küng, uluslararası ilişkilerin yeni paradigması için sembolik olarak üç tarih belirlemiştir: yeni paradigmanın ilanı (1918), yeni paradigmanın etkilerinin hissedilmesi(1945), yeni paradigmanın yükselişi (1989).³

1918, Avrupa merkezli imparatorlukların domine ettiği dönemin bitişini simgeler. Güç bu dönemde batıda ABD, doğuda ise Sovyetler Birliği ve Japonya'ya doğru kaymaya başlamıştır. Hans Küng, 1918'in Avrupa merkezli, modern düşüncüyü merkezine koyan paradigmanın bitişini simgelediğini düşünmektedir. Yeni paradigmanın, henüz açık bir tanımı yapılamasa da hissedildiğini ve uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkışının, yeni paradigmanın ilk belirtilerinden biri olduğunu söylemektedir. Bu yorum, uluslararası ilişkiler disiplininin, yeni paradigmayı ortaya çıkaran koşullarla birlikte ele alınmasının önemini ortaya koyar. 1945 sonrası dönem ise IMF'nin, BM'nin kurulduğu, ekonomik işbirliğine ve dayanışmaya inancın çoğaldığı dönemdir. Ne var ki 60'larda şiddetlenen Soğuk Savaş dünyayı tekrar iki kampa bölecek, bu çelişkiler 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasına dek sürecektir. 1989 sonrası dönemde ABD, kapitalizmin en çok geliştiği ve statükonun koruyucusu olan süper güç olarak görünürken, 2000'lerle birlikte dengeler tekrar değişecektir. Çin'in ekonomik açıdan büyük yükselişi, Rusya

³ Hans Küng, **A New Paradigm in International Relations? Reflections on September 11, 2001**, GHI Bulletin No. 31, 2002, s. 7.

ve ABD arasındaki çelişkilerin çoğalması, Avrupa Birliği içindeki siyasi gerilimler ve birliğin dağılmaya doğru gittiği yönündeki tezlerle birlikte Orta Doğu siyasetinin uzlaşmaz dinamikleri dünya siyasetini yeniden büyük bir belirsizliğe doğru itecektir.

20. yüzyılda yaşanan iki dünya savaşı, bunları izleyen silahlanma yarışı ve Soğuk Savaş, mekanistik dünya görüşünün sınırlarını göstermiştir. 21. yüzyılda artık bilim çevrelerince dünya eskisi gibi indirgemeci bir epistemoloji üzerinden yorumlanmamaktadır. Mevcut paradigmanın yerini, dinamik ilişki setleri tarafından yönlendirilen multidisipliner yaklaşımlar almaktadır. Bu çerçevede 2000'lerde yaşanan küresel ekonomik krizler, ekonomistler tarafından bir paradigma kaymasının işareti olarak yorumlanmaktadır. Nietzsche'ye göre bu dönüşümü algılayacak ve kutlayacak yeni insanlara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda Nietzsche güç istenci düşüncesi merkezinde bütün değerlerin yeniden değerlendirilmesini gerekli görmektedir.⁴ Bu düşüncenin uluslararası ilişkiler disiplinine yansımalarının anlaşılabilmesi için, epistemolojik açıdan realist paradigmada güç kavramının yeniden tanımlanması gerekmektedir. Nietzsche'nin siyaset felsefesi, bütün değerleri yeniden değerlendirme projesiyle, yeni paradigmanın yükseleceği zemini oluşturarak, büyük siyasetin önünü açma iddiasına sahiptir. Bu tartışmalar, uluslararası ilişkilere epistemolojik boyutta yeni açılımlar getirerek, farklı analiz modellerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

⁴ Nietzsche, **Güç İstenci**.

KAYNAKÇA

Altman, William: “Nietzsche, the Philosopher of the Second Reich”, **Revista Trágica: estudos sobre Nietzsche**, Vol. 5, 2012, s. 16-29.

Ansell-Pearson, Keith: **An Introduction to Nietzsche as Political Thinker**, Cambridge, Cambridge University Press, 1994.

Arıcan, Tunca: **Posyapısalcı Anarşizmin Nietzsche ile Dansı**, (Çevrimiçi) http://www.academia.edu/4618621/POSTYAPISALCI_ANAR%C5%9E%C4%B0Z_M%C4%B0N_N%C4%B0ETZSCHE_%C4%B0LE_DANSI, 1 Ağustos 2016.

Aydın, Mustafa: “Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1996, s. 71-114.

Badiou, Alain: “Who is Nietzsche?”, **Pli**, Volume 11, Coventry, 2001, s.1-11.

Bataille, Georges: **On Nietzsche**, St. Paul, Paragon House, 1994.

Baudrillard, Jean: **Simülakrlar ve Simülasyon**, Çev. Oğuz Adanır, Ankara, Doğu Batı, 2011.

Bieler, Andreas: **The Anarchy Problematic and Sovereignty: Neo-Realism and State Power**, (Çevrimiçi) <http://andreasbieler.net/wp-content/files/Neo-realism.pdf>, 12 Haziran 2016.

Bilgin, Pınar, Berivan Eliş: “Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis”, **Insight Turkey**, Vol. 10, No. 2, 2008, s. 5-20.

Burchill, Scott v.d.: **Theories of International Relations**, London, Palgrave Macmillan, 2009.

Burgess, Peter J.: **Value and the Subject of Security: The Nietzschean Moment**, Amsterdam, University of Amsterdam, 2014.

Büyükdüvenci, Sabri: **Adalet, Suç ve Ceza Üzerine**, Ankara Barosu Felsefe Kulübü Konferansı, 29 Nisan 2006.

Caldwell, Luke: "Genesis and Order In the Chaosmos", **Intersections**, Vol. 10, No:1, 2009, s. 499-505.

Call, Lewis: **Nietzsche as Critic and Captive of Enlightenment**, Irvine, University of California, 1996.

Carr, E. H.: **Conditions of Peace**, London, Macmillan, 1942.

---. **International Relations Between the Two World Wars 1919-1939**, London, Macmillan, 1990.

---. **The Twenty Years' Crisis 1919-1939**, London, Macmillan, 1981.

Clark, Maudemarie: **Nietzsche on Truth and Philosophy**, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.

Cristi, Renato: "Nietzsche on Authority and the State", **Animus**, Vol. 14, Corner Brook, 2010.

Çaman, Efe: "Uluslararası İlişkilerde (Neo)Realist Paradigmanın Almanya'daki Gelişimi ve Evrimi: Kindermann ve Münih Okulu", **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt 2, No: 8, 2007, s. 36-52.

Deleuze, Gilles: **Nietzsche and Philosophy**, London, Continuum, 1983.

Deniz, Şefik: "Öznelcilik ve Eleştirisi", **Sosyal Bilimler Dergisi**, Afyon, 2009, s. 219-230.

Dombowsky, Don: **Nietzsche's Machiavellian Politics**, New York, Palgrave Macmillan, 2004.

Dries, Manuel: "Nietzsche's critique of staticism: introduction to Nietzsche on Time and History", **Nietzsche on Time and History**, Berlin, Walter de Gruyter, 2008, s. 1-19.

Durna, Tezcan: **Nietzsche'de Özne Bilinci**, İstanbul, Fesatoder, 2009.

Elman, Colin, Miriam Fendius Elman (ed.): **Progress in International Relations Theory**, Cambridge, MIT Press, 2003.

Finnigan, Maureen: **Nietzsche's Perspective: Beyond Truth as an Ideal**, Vienna, IWM, 2000.

Garton, Vincent: **The transformation of Nietzsche's große Politik in the epoch of Bismarck**, (Çevrimiçi)

http://www.academia.edu/6002674/The_transformation_of_Nietzsches_gro%C3%9Fe_Politik_in_the_epoch_of_Bismarck, 19 Nisan 2016.

Gilpin, Robert G.: "The Richness of the Tradition of Political Realism", **International Organization**, Vol. 38, No. 2, 1984, s. 287-304.

Golomb, Jacob, Robert S. Wistrich: **Nietzsche, Godfather of Fascism?**, New Jersey, Princeton University Press., 2002.

Göktürk, Erek: **What is Paradigm?**, (Çevrimiçi)

https://www.researchgate.net/publication/266068018_What_is_paradigm , 24 Ocak 2016.

Guzzini, Stefano: "The Enduring Dilemmas of Realism in International Relations", **European Journal of International Relations**, 10:4, 2004, s. 533-568.

Gülgeç, Yahya Berkol: "Thomas Hobbes'un Sosyal Sözleşme Teorisinin Nietzsche'nin Siyaset Felsefesi Doğrultusunda Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi", **AÜHFĐ**, 64 (3), 2015, s. 687-738.

Hadfield, Amelia: "Paradigm Warfare: The Way of Future for IR", **Brussels Journal of International Studies**, Vol. 1, 2004, s. 57-72.

Heidegger, Martin: "Who is Nietzsche's Zarathustra?", **Review of Metaphysics**, 20:3, 1967.

Jaspers, Karl: **Nietzsche Nasıl Felsefe Yapıyordu?**, İstanbul, Alfa Felsefe, 2013.

Jervis, Robert: “Hans Morgenthau, Realism, and the Scientific Study of International Politics”, **Social Research**, Vol. 61, No. 4, The Johns Hopkins University Press, 1994.

Karas, Joseph A., Joseph M. Parent: “World War I, in Theory”, **Politique Étrangère**, Vol.79, No:1, Paris, 2014.

Kaufmann, Walter: **The Portable Nietzsche**, New York, Penguin, 1988.

Kellner, Douglas: **Modernity and Its Discontents: Nietzsche’s Critique**, (Çevrimiçi) <https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/modernityanditsdiscontents.pdf>, 3 Şubat 2016.

Ketenci, Taşkın, Metin Topuz: “Kant ve Nietzsche’de İsteme Kavramı”, **FLSF Dergisi**, Sayı 8, Ankara, s. 1-16.

Küng, Hans: “A New Paradigm in International Relations? Reflections on September 11, 2001”, **GHI Bulletin**, No. 31, 2002, s.5-17.

Knutsen, Torbjørn L.: “The Rise of Balance-of-Power as an Ordering Institution”, **The 6th Pan-European Conference on International Relations**, University of Turin, 12-15 Eylül 2007.

Lacewing, Michael: **Nietzsche on the Will to Power**, Routledge, (Çevrimiçi) <http://documents.routledgeinteractive.s3.amazonaws.com/9781138793934/A2/Nietzsche/NietzscheWillPower.pdf>, 2 Aralık 2015.

Lamontagne, Robert: **Utopianism, realism, factionalism: Carr, Morgenthau and the discipline of IR**, 2014, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/295857179_Utopianism_realism_factionalism_Carr_Morgenthau_and_the_discipline_of_IR, 24 Nisan 2016.

Laurence, Michael: **Nietzsche, Morgenthau, and the Roots of Realism**, June 24, 2015, (Çevrimiçi) <http://www.e-ir.info/2015/06/24/nietzsche-morgenthau-and-the-roots-of-realism/>, 14 Ocak 2016.

Legro, Jeffrey W., Andrew Moravcsik: “Is Anybody Still a Realist”, **International Security**, Vol. 24, No. 2, Cambridge, MIT Press, s.5-55.

Leiter, Brian: “Nietzsche's Moral and Political Philosophy”, **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**, Edward N. Zalta (ed.), (Çevrimiçi)
<http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/nietzsche-moral-political/>, 8 Eylül 2015.

Machiavelli, Niccolo: **The Prince**, New York, W.W. Norton, 1977.

May, Ernest R., Richard Rosecrance, Zara Steiner: **History and Neorealism**, Cambridge, Cambridge University Press, 2010.

McNeill, William: “The Poverty of the Regent: Nietzsche’s Critique of the Subject”, **Epoché**, Volume 8, DePaul University, 2004, s. 285-296.

Mearsheimer, John J.: “E.H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On”, **International Relations**, Vol 19(2), SAGE Publications, 2005, s. 139–152.

---. “Structural Realism”, **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, Oxford, Oxford University Press, 2006, s. 71-88.

---. **The Tragedy of Great Power Politics**, New York, W. W. Norton & Company, 2001.

Miguelez, Miguel Martínez: **The Emerging Paradigm, Toward a New Theory of Scientific Rationality**, 1997, (Çevrimiçi)

<http://prof.usb.ve/miguelm/The%20Emerging%20Paradigm.html>, 11 Ekim 2015.

Milovanovic, Dragan: **Dueling Paradigms: Modernist v. Postmodernist Thought**, New York, Garland Publishing, 1997.

Morgenthau, Hans J.: **Human Rights & Foreign Policy**, New York, Council on Religion and International Affairs, 1979.

---. **Politics Among Nations**, Seventh Edition, New York, McGraw-Hill, 2005.

---. **Scientific Man vs. Power Politics**, London, Latimer House, 1947.

Nietzsche, Friedrich: **Beyond Good and Evil**, Cambridge, Cambridge University Press, 2002.

---. **Böyle Buyurdu Zerdüşt**, İstanbul, Karınca, 2004.

---. **Deccal**, İstanbul, Say, 2012.

---. **Ecce Homo**, İstanbul, Say, 2013.

---. **Güç İstenci**, İstanbul, Say, 2014.

---. **Human All Too Human**, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.

---. **On the Genealogy of Morality**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.

---. **The Will to Power**, New York, Vintage Books, 1968.

Orhan, Özgüç: "J. J. Rousseau'da Genel İrade Kavramı", **FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)**, Sayı: 14, 2012, s. 1-25.

Ozan, Emre: "Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme", **Akademik Bakış**, Cilt 7, Sayı 14, 2014, s. 197-214.

Petersen, Ulrik Enemark: Breathing, "Nietzsche's Air: New Reflections on Morgenthau's Concepts of Power and Human Nature", **Alternatives: Global, Local, Political**, Vol. 24, SAGE Publications, 1999, s. 83-118.

Ragghianti, Matthew: **Origins of World War 1**, December 11, 2007, (Çevrimiçi) <http://mtragg.wmwikis.net/file/view/Origins+of+WWI+and+Conflict+and+Cooperation+Therory+Senior+Seminar.pdf>, 21 Mart 2016.

Reichwein, Alexander: "Rethinking Morgenthau in the German Context", **International Relations Online Working Paper Series**, 2011/4, Stuttgart, Stuttgart University, 2011.

Richardson, John: "Nietzsche's Problem of the Past", M. Dries (ed.), **Nietzsche on Time and History**, Berlin, Walter de Gruyter, 2008, s. 87-112.

Robinson, Dave: **Nietzsche and Postmodernism**, New York, Totem Books, 2000.

Rösch, Felix Johannes: **Hans J. Morgenthau, the “Marginal Man” in International Relations. A “Weltanschauungsanalyse”**, Newcastle University (unpublished Ph.D thesis), 2011.

Sadler, Ted: “Nietzsche: Truth and Redemption”, **Critique of the Postmodernist Nietzsche**, London, The Athlone Press, 1995.

Shaw, Tamsin: **Nietzsche’s Political Skepticism**, Princeton, Princeton University Press, 2007.

Siemens, H. W., V. Roodt (Ed.): **Nietzsche, Power and Politics**, Berlin, Walter de Gruyter, 2008.

Singer, J. David: “Uluslararası İlişkilerde Analiz Düzeyi Meselesi”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 3, Sayı 11, 2006, s. 3-24.

Smith, Daniel: “Nietzsche: Science and Truth”, **Kairos. Journal of Philosophy & Science**, Vol. 6, Lisbon, Center for the Philosophy of Sciences of Lisbon University, 2013.

Snyder, Glenn H.: “Mearsheimer’s World-Offensive Realism and the Struggle for Security”, **International Security**, Vol. 27, No. 1, 2002, s. 149–173.

Soysal, Soner: **Nietzsche’s Perspectivist Epistemology: Epistemological Implications of Will to Power**, (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

---. “Güç İstenci ve Yorum”, **Tabula Rasa -Felsefe&Teoloji**, Sayı 23, 2008.

Stolorow, Robert D.: “Heidegger’s Nietzsche, the Doctrine of Eternal Return and the Phenomenology of Human Finitude”, **Journal of Phenomenological Psychology**, Los Angeles, Institute of Contemporary Psychoanalysis, 2010.

Tongeren, Paul W.: **Reinterpreting Modern Culture: An introduction to Friedrich Nietzsche’s Philosophy**, Indiana, Purdue University Press, 2000.

Tortola, Domenico Pier: “The Twenty Years’ Crisis by Edward H. Carr”, **Crossroads**, Vol. 5, No. 1, s. 78-81.

Vihalem, Margus: **How to Get Rid of the Subject? On Some Aspects of Nietzsche’s Critique of Subjectivity**, Tallinn, The Estonian Institute of Humanities, 1999.

Waltz, Kenneth M.: **Man, the State and War**, New York, Columbia University Press, 2001.

Warren, Mark: “The Politics of Nietzsche’s Philosophy: Nihilism, Culture and Power”, **Political Studies**, 33:3, 1985.

Wells, Kristen: “Nietzsche’s Society”, **Stance**, Volume 6, 2013. s. 53-61.

Wendt, Alexander: “Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics”, **International Organization**, Vol. 46, No. 2, Cambridge, The MIT Press, 1992, s. 391-425.

Wilkerson, Dale: **Nietzsche and the Greeks**, London, Continuum, 2006.

Young, Julian: **Nietzsche’s Philosophy of Religion**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.